Janet Frame

Bir Başka Yaza Doğru

ROMAN

Çeviren: Z. Ceyil Özmen

YKY
Yapı Kredi Yayınları

BİR BAŞKA YAZA DOĞRU

Janet Frame 28 Ağustos 1924'te Yeni Zelanda'nın en eski kenti Dunedin'de beş çocuklu bir işçi ailesinin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Zor bir çocukluk geçiren Janet Frame Dunedin College'da İngilizce, Fransızca ve Psikoloji eğitimi aldı. Yazar olmak istemesine rağmen 1945'de sınıf öğretmenliğine başladı ama aynı yılın sonunda bir müfettişin ziyareti sırasında bunalıma girip sınıftan kaçınca psikolojik gözlem için Dunedin Hastanesi'ne yatırıldı. Sonraki yedi seneyi çeşitli akıl hastanelerinde geçirdi. Bu arada yazmaktan vazgeçmedi ve yirmi altı yaşındayken yayımlanan ilk kitabı *The Lagoon and Other Stories* Yeni Zelanda'nın en önemli edebiyat ödüllerinden Hubert Church Memorial Ödülü'nü aldı. Bunun üzerine doktorlar Janet Frame'e lobotomi uygulamaktan vazgeçti. 1956'da Yeni Zelanda'dan ayrıldı ve yedi yıl boyunca Avrupa'da yaşayıp çalıştı. İlk romanı *Baykuşlar Öterken* 1957'de yayımlandı. Uzun kariyerine on bir roman, beş öykü kitabı, iki şiir kitabı ve üç ciltlik bir otobiyografi sığdırdı. 1963'te ülkesine döndü ve Otago Üniversitesi'nden burs aldı. 1990'da Yeni Zelanda Hükümeti Devlet Nişanı sahibi oldu. 2004'te Dunedin'de öldü.

Z. Ceyil Özmen Kadıköy Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra Boğaziçi Üniversitesi İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Bir süre ekonomi basınında deneyim kazandıktan sonra, yapımcılığa başladı. Daha çok belgesel ve kurumsal film yapımcılığı alanlarında uzmanlaştı, yanı sıra metin yazarı olarak çeşitli projelerde yer aldı. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında yönetici olarak görev aldığı birkaç yılı kapsayan bir dönemin dışında yapımcılık ve metin yazarlığını sürdürdü. Henüz çocuk yaşta tanıştığı ve büyük lezzet aldığı İngiliz dili ve edebiyatından bir daha asla kopmadı. Yapımcılıkla eşzamanlı olarak zaman zaman çeşitli alanlardaki çeviri projelerinde yer aldı. *Baykuşlar Öterken* Özmen'in ilk roman çevirisi.

Janet Frame'nin
YKY'deki kitapları:

Baykuşlar Öterken *(2010)*

JANET FRAME

Bir Başka Yaza Doğru

Roman

Çeviren:
Z. Ceyil Özmen

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 3486
Edebiyat - 1008

Bir Başka Yaza Doğru / Janet Frame
Özgün adı: Towards Another Summer
Çeviren: Z. Ceyil Özmen

Kitap editörü: Deniz Koç
Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Sertifika No: 12027

Çeviriye temel alınan baskı: Virago, 2007
1. baskı: İstanbul, Ocak 2012
ISBN 978-975-08-2154-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2010
© 2007 The Janet Frame Literary Trust
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

BİR BAŞKA YAZA DOĞRU

... ve tekinsiz koylarından
Yitip gider çamur çullukları bir başka yaza doğru.
Her yer ışığa kesmiş ve ılıktır mırıltılı
Gölgesi yola koyulmanın; mesafeler yolumuzu gözler;
Ve kimse bilmez gece nerede yatacağını.

— Charles Brasch, "Adalar"dan

BİRİNCİ BÖLÜM

Hafta Sonu

1

Bu ülkeye geldiğinde gövdesi büyümeyi bırakmış, kemikleri ölene dek yetecek Antipod[1] tortusunu bünyeye almıştı; güney güneşi altında bir zamanlar kızıl alevler saçan saçları bu yeni yarıkürede solmakta ve toz rengini almaktaydı, otuz yaşındaydı ve Amerikalı bir (kendince) yazarla geçen birkaç evlilik dışı ayı saymayacak olursak, bekârdı, adam sabah kalkar,

— En iyi aç karnına yazıyorum, der,

çift kişilik yatağın ucunda asılı tüvit ceketinden küçük bir parça kâğıt çeker ve bir satır yazardı. Her gün bir satır. Kendisi de bir yazardı, kendince, ve "üzerinde çalıştığı" romanının ikinci ve üçüncü bölümlerinin ortasındayken, hafta sonu davetsizce çıkageldi; romanının gırtlağına saplanıp kaldı; ne içeri ne de dışarı bir şey girip çıkamaz oldu, kitabı "sessizliğin üvey çocuğu"[2] olma tehlikesi altındaydı.

Bundan dolayı, o da karakterlerini zoraki dans ya da uçuşlarında özgür kılmak üzere edebi cerrahi uyguladı; ve hafta sonunun öyküsünü yazdı.

Kar yağdı. Haftalar boyunca bahçedeki bitkiler felç geçirmiş olduklarını ve öleceklerini düşünmenize yol açan donakalmış gri bir görünüme büründüler – aynı ifade Victoria İstasyonu'nun önündeki kaldırımda yere yığılan yaşlı adamın suratında da

1 Avustralya ya da Yeni Zelanda kökenli veya buralarla ilgili kişi ya da şeyler için kullanılan sözcük (ç. n.)

2 John Keats'in *Bir Yunan Vazosuna Övgü* şiirinden (ç. n.)

vardı, ambulans görevlileri onu gri bir battaniyeye sardılar ve kalabalık

— Öldü mü acaba, söyler misiniz, suratları böyle griye döndüğünde...

diye söylendi.

Kurum her tarafa parmak izleri bıraktı; o ilk gecenin kara batmış cilalı uykusundan sonra şehir kendi is, yırtılmış kâğıt ve otobüs bileti şehvetiyle bildiğini okudu. Dairesinin ön bahçesindeki on iki çiğdem, esmer kabuklarının içinde yumuşayıp krem rengi gevşek sürgünler pırtlattılar. Noel'den önce yapraklarını döken köşe duvarın yanındaki ağaç, yağmur borusunun ağzında küçük bir mercan kayalığını andıran kabarmış pasın üzerini örterek arka kapıya dayanan ve olukların üzerinde biriken kuru çatırdak iskeletler vermeye gizemli bir şekilde devam etti. Arka avluda üç fıçının içinde bitkiler vardı – ikisi her dem yeşil ağaçtı, yalnızca lafta her dem yeşildiler, çünkü köseleye benzer yaprakları kurumla kaplıydı; ve bir de sardunya, yaprakları pörsümüş, sapları kurumda ve sulu karla örtülü toprakta büyüyen ağarmış saçtan asma filizlerine benziyordu. Sardunyalar ölmüş müydü? Onlara her baktığında öldüler mi diye soruyordu, çünkü kendi ülkesinde çiçek açmamış sardunya bilmezdi hiç, kendilerini uykuya bırakmayacak kadar fazla ateş barındırır, uzun kış gecesi boyunca kendi ölüm-grisi külleriyle "yatırım yaparlardı".

Benim kendi ülkemde.

Bu ifadeyi artık ilk geldiği zamanki kadar çok kullanmıyordu. O zamanlar Bizim orada, Bizim oradayken, Geldiğim yer... Burada gariptir ki siz... oysa biz her zaman... siz şunu yaparsınız, biz bunu yaparız... siz... biz... burası... orası... derdi.

O zamanlar bir de Güney Haçı meselesi vardı, zaten kalabalık olan kuzey göğüne hayal meyal yıldızları sığdırmaya çalışmak, Eldebaran yıldızını, Büyükayı'yı dışarı ittirmek, yüzer gezer şehir ışıklarını bile güneyin yalnız yıldızlarıyla değiştirmeye çalışmaktan sersemlemiş ama yerküre boyunca onları ele geçirecek kadar uzağa erişmeyi başaramamış olmak; sonra vazgeçmek, unutmak Biz, orada, bize, bizim oradayken, geldiğim yer ve ülkemdeyi; şimdi yalnızca bir-iki şeyin akla getirdiklerini

– kendi iklimindeki hava durumu; boynu bükük sardunya – sardunya ölseydi her şey ölecek miydi gerçekten?

İçeride elektrikli ısıtıcılar aynı yorgun boğucu havayı emip dışarı üflüyordu; mutfaktaki pedallı çöp kovası boş çorba tenekeleriyle doluydu; banyo duvarları rutubet yosunuyla parıldıyordu, geçen hafta yıkanan çamaşırın katılaşmış nemi.

Daktilonun başına oturmuş romanını yazıyordu.

İkinci Bölümün Sonu.

Üçüncü Bölüm, birinci sayfa, ikinci sayfa, üçüncü sayfa, "bana o kadına gittiğini söylediler ve o adama benden bahsettiğini"...

Dördüncü sayfa.

Derken bir sabah Bay Burton'a *Times*, Bay Willow'a *Director's Journal*, Bay ve Bayan Mill-Semple'a Nijerya'dan bir mektup, Grace için bir el ilanı –Gündelikçi Bürosu– gündelikçileriniz temiz, becerikli, dakik mi? Yine Grace'e özenle yazılmış bir kartpostal – Bayan Grace Cleave: Relham'da sıcaklığın Londra'dan sıfır nokta bir-beş derece daha yüksek olduğunu biliyor muydunuz? Gelin ve bunun tadını çıkarın! Philip Thirkettle.

Bir kere seyahatler Grace için basit mevzular değildi; eğer aklınız dilimlere bölünmüş tehlikelerle dolu dış dünyadan korunaklı gizli iç dünyaya getir götüre koşturan bir gezgin ise hiçbir şey basit değildir; eğer gece olduğunda düşünceniz karanlıkta pusuya yatmış kürklü bir hayvan gibi dışarı süzülüyorsa, avını bulmak, yakalamak, öldürmek ve onu gizli dünyadaki gizli eve gerisingeri sürüklemek, sonra da bula bula gizli dünyanın kaybolduğunu ya da herkese açık bir karabasan olacak kadar genişlediğini keşfetmek için; sonra eğer garip yaratıklar duvardaki sinekler gibi baş aşağı yürüyorsa; kızıl kanatlar çırpılıp perdeler uçuşuyorsa; aynayı yuttuğu ve canı yandığı ve cam ve ışık parıltıları geğirdiği için ağlamakta olan yeşil düğmeli mavi bir yelek giymiş mahzun bir adam odanın ortasında oturuyorsa, eğer su yelveleri kımıldayıp bağırıyorsa; dünya tersyüz edilmiş, uçsuz bucaksız mermer merdivenden aşağıya serilmişse; lekeli lime lime bir halı; bomboş gümüş dans ayakkabıları, av boruları...

Freud, Freud demenin hiç faydası yok. Derler ya hani. Miadı dolmuş bir süngeri sıkar gibi.

Hiçbir şey basit, bilindik, güvenli, iman edilmiş, tanımlanmış değildi. Hiçbir şeyin son bulmadığı, biçimlerin kuşatıldığı ve hiçbir başlangıcın olmadığı yerde sınırlar imkânsızdı. Bir fırtına patladı ve Grace Cleave bunun tam ortasında duruyordu, bir eliyle eteğini dizlerine, diğeriyle de solmakta olan toz rengi saçlarını kafatasına sımsıkı bastırıyordu. Bu koşullar altında insanların arasına karışmak cesaret istiyordu, beş-on dakikalığına bile olsa. Philip Thirkettle, karısı Anne, kadının babası Reuben ve belki –Grace bilmiyordu– bir ya da iki çocukla Relham'da bir hafta sonu bir kâbusa dönüşecek gibi görünüyordu. Kaçacak yer yok. İki ya da üç gün. Hangi saatte kalkılacağı, yatmaya gidileceği, ne söyleneceği, nereye ve ne zaman gidileceğine dair sorunlar, Grace'e göre çözümsüzlük sınırlarına ulaşmıştı: Gördünüz işte, gece sürerken Grace Cleave bir göçmen kuşa dönüşmüştü.

Ah şimdi bu duruma gülebiliyordu, başlangıçta korkmuş olmasına rağmen. Öğleden sonra bir haberlerinden önceki hava durumunu okuyan sunucu,

— Dikkat, karlar çözülüyor. Çözülme, yağmurla beraber batıdan ağır ağır yayılıyor, demişti.

Grace oturma odasının penceresine gitti, dışarı baktı ve batıdan ağır ağır yayılan çözülmeyi iliklerinde hissetti, ve ılık bahar akıntısının provasını yapmak için kanının sağa sola girdap yaptığını duyumsadı; gözenekli gri bir yağmur bulutu kafasının içine girdi ve bir zamanlar berrak nesnel kesin olan düşüncelerini sırılsıklam ederek, onları karman çorman gümüşten sargılar, belli belirsiz pus damlacıkları gibi dışarı sızdırarak orada kaldı.

Araba galerisinde yanan ışıkların ötesine baktı –Avrupa arabaları ve asma merdivenleri, zeminden ısıtma sistemleri, dokuz yüz doksan dokuz yıllık taksitleriyle yüksek apartman binalarına– küçük bir gün ışığı demetinin yoğun bulut engelini yararak ilerlediği ve yeşil yenli, sarı başlıklı haliyle bir apansız-yaz patikası gibi ışıl ışıl durakaldığı karanlık gökyüzünün içine. Cildi ısındı, dizlerine taş gibi sımsıkı bastırdığı eteği bıraktı, pen-

cereden uzaklaştı ve her nasılsa, bacaklar ayrık, mobilya kaydını gözden geçiren satış temsilcisinin "üç parçalı, yastıklı ve çiçek desenli kılıfları olan takım"ın bir parçası olarak tarif ettiği alçak rahat koltuğa cup diye düştü. Grace o gece romanının üçüncü bölümünün dördüncü sayfasına devam etmedi. Eski bir Lyon's Tekli Elmalı Tart kabı olan küçük alüminyum folyo tabağa koyduğu uyku hapıyla erkenden yatmaya gitti. Hapı aldı, uyudu ve gece yarısı uyandı ve hava sıcaklığını, ışığı, göçmen kuşları, Koriolis kuvvetini düşünerek yattı; ve yavaş yavaş yayılan çözülmeyi, yağmurla beraber, batıdan gelen; ve kafasında içinde toplanan puslu bulutu ve buzul kuyusundan salıverilen kendi kanının özgürce akışını; ve kollarıyla bacaklarının, göğüsleriyle karnının derisi üzerinde ve hatta başının tepesinde minnacık diken diken çıkmaya başlayan kuş tüylerini hissettiğinde kalbi daha hızlı atmaya başladı. Kolunu yatak örtüsünden kurtardı ve gece lambasını yakan beyaz düğmeye atıldı; battaniyeyi geriye itip cildini yokladı. Kuş tüyü yoktu. Yalnızca biraz ayva tüyü ve telek hissi ki onlar da, öteki dünyanın diğer alametleriyle beraber, sır olarak saklanabilirlerdi; başka kimselerin bundan haberdar olması gerekmezdi. Bir bakıma, gerçek kimliğini keşfetmek ferahlatıcıydı. İnsan olmadığını hissedeli o kadar uzun zaman olmuş ancak yine de alternatif bir türe geçiş yapmak elinden gelmemişti ki; şimdi onun için bir çözüm bulunmuştu işte; o bir göçmen kuştu; çalıbülbülü, kuyruksallayan, sarıcık? guguk kuşu-örümcekkuşu, pirinç kuşu, korsan martı? albatros, turuncu çulha, çamur çulluğu?

Uyudu, erken sabah trafiği akmaya başlamış ve ilk metro trenleri yeryüzünü zangırdatırken uyandı, epey yakında gibiydiler, hattın dairesinin tam altından geçip geçmediğini merak etti, bunu sormaya hep niyetleniyor ama beş dakikada bir düzenli olarak duyulan zangırtının yerini belirlemeyi sürekli unutuyordu. A, derken hatırladı. Trafiğe en acil konu başlığını unutmak amacıyla konsantre olduğunu biliyordu; kendisi bir göçmen kuşa dönüşmüştü.

Nasıl hissediyorsun? diye sordu kendine, artık korkmadan, neredeyse vaziyetin gülünçlüğünden keyif alarak.

— İyi, diye cevap verdi. Pek de farklı değil, yalnızca nihayet biliyor olduğum için ferahlamış; ama şimdi her zamankinden de ıssız olacak, bir kez kendimi bir kuş olarak belirledim mi artık bana dur durak olmaz düşüncesi de var, bir başka türe de dönüşebilirim, hep daha öteye daha öteye de gidebilirim – nereye? Bilmiyorum, ama insan dünyasından gittikçe daha uzağa.

Yüzünü yastığına gömdü; gözlerinin gerisinde çakan renkli ışıklar arasında gerekçeler bulmaya çalıştı, kırmızı ve sarı şeritlerin arasında, kahverengi ağaçların, kan kırmızı bir sicimin ucunda batı köşesine ilerleyen güneşin. Neden bir göçmen kuş? Şüphesiz dünyanın diğer tarafından buraya seyahat ettiğim için. Belki de sıla özlemi çekiyorum ve bunun farkına varmamışım. Sıla özlemi çekiyor muyum? Kendi vatanımı o kadar uzun zamandır düşünmemişim ki; vatanımı ve insanlarımı, bu böyle dile getirilir, istediklerimdense sahip olduklarımı mırıldanan türden bir dua gibi, Tanrı'yla aramdaki bir kutlama anlaşması gibi; vatanımı ve insanlarımı unutmaya çalışmıştım; dergiler elime geçtiğinde onları açmadan gardrobun arkasına sokuyorum; ama mektupları okuyorum – Willy Flute'u hatırlıyor musun, bir zamanlar Mary Macintosh'la takılan Willy Flute'u bilirsin, işte o öldü. Willy Flute? Aydınlık gözleri olan? Mary Macintosh? Postanede Araba Ruhsatı Bankosu'nda duran şu kendini beğenmiş kaşar? Yok, onları hatırlamıyorum, beşikte sallandım, uyuşturuldum, en azından *Benim Ülkemde* diye başlayan ve "kaynaşan dallar" ya da "mehtapta boydan boya"[3] nostaljisiyle dolu şiir ve öyküler *yazmayacağım ben* – hem nerede bunlar? Oamaru, Timaru, Waianakarua'da mı? Hayır, bu düşünce ve düşleme tarzı bana göre değil.

Ben bir göçmen kuşum. Leylek, kırlangıç, bülbül, guguk kuşu, yelkovankuşu. Gri yelkovankuşu – hatırlarsın oyuklarda yaşarlar, aşağı güneyde tutulur bunlar, insanın ağzını yüzünü koyu kahve içyağına bularlar, sanki et ve yağa dönüştürülmüş toprak yemeye benzer, sonrasında o kadar ağırlaşırsınız ki yağla çalka-

3 Rupert Brooke'un *Eski Papaz Evi, Grantchester* şiirinden (ç. n.)

lanmış bir mezara batmış gibi olursunuz, derindir, koyun kuşunun oyuğu gibi ılık – işte, söyledim. Koyun kuşu. Yok. Gri yelkovankuşu. Bir de Maori adı olan *titi* var, koca Jimmy Wanaka bilirdi bunu, babamın en eski arkadaşıydı, ülkedeki ilk Maori makinist – birlikte somon tuttukları hafta sonlarını hatırlarsın, "Waitaki dışındaki" makine hangarına balıklarını bırakarak yemek yemeye gittikleri bir sefer, balık çalınmış ve anne beklenen maniyi yakmıştı,

"Bir gün Jim ve ben kalktık
iki lokma yemeye eve gittik,
sokuldu birileri hangara gizlice
döşeği serecek olduğumuz yere;
biri somonumuzu çaldı, biri somonumuzu çaldı,
biliyorum bu yalnızca bir aldatmacaydı – "

— bundan sonra hiç kimsenin anlayamadığı ağızda gevelenen son bir dize geliyordu, terbiyesizliği anlatmak için kullanılan bir tonlama biçiminde, annemin asla "terbiyesiz" olamaması ayrı konu...

Yok olmaz, hatırlamamalıyım, diye düşündü Grace. Ben bir göçmen kuşum. Londra'da yaşıyorum. Güney Haçı gökyüzü yerine yüreğimi delip geçiyor, ben de onu göremiyor ya da onun altında yürüyemiyorum, hem bana ne, bana ne. Artık inekleri sağmıyor ya da bütün gün oturup bir koyun sürüsünü seyretmiyorum, altın çakıl taşı yataklı dere ve şelale kenarlarındaki yol yol yalamuklu sakız ağaçlarının altında da yürümüyorum; hava amma ışıl ışıl; hiç bu kadar çok yaprak görmemiştim, ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış, yapraklara gömülüyüm, o yumuşaklığın arasından uzanan elime bakın, İmdat.

Burada – trafiğin titreşen ama asla kırılmayan kabuğu. Yol kenarında çiçeklenmiş arabalar. Kıyaslamaların tuzağına düşmek bir sepete patates atma yarışına girmek kadar nafile.

Grace Cleave gülümseyerek kalktı, elini yüzünü yıkadı, giyindi, yatağını yaptı ve artık göçmen bir kuş olmaktan korkma-

dan pencereye gitti ve tekrar dışarı, yağmurla beraber batıdan ağır ağır yayılan çözülmeye baktı. Sonra arka ve ön kapıların kilidini açtı, zincirleri yivlerinden kaydırdı (hırsızlar! her gece bir soygun!), Yale sürgüyü çekti, Chubb kilidi açtı ve ön kapıyı açarak yukarı kata postayı almaya çıktı.

— Bayan Grace Cleave. Relham'da sıcaklığın Londra'dan sıfır nokta bir-beş derece daha yüksek olduğunu biliyor muydunuz? Gelin ve bunun tadını çıkarın! Philip.

2

Grace Cleave, size söylediğim gibi, bir yazardı, gerçi finansal korkuları olan ev sahipleri onun kendisini "gazeteci" ya da bir "özel öğrenci" ya da "profesyonel bir meslekle iştigal eden biri" olarak tanıtmasını tercih ederlerdi. Öğrendiği kadarıyla, kiralarını, yol paralarını, kafelerde düşüncesizce yenen yemeklerin hesaplarını ödememe suçlamasıyla mahkemeye düşenler, kendilerini yazar olarak tanımlayanlar oluyordu. İddia makamı alaycı bir sesle,

— Kendini bir yazar olarak tanımlıyor, Efendim, diye belirtirdi.

— Yazar mı? Olur şey değil, bu günlerde yazarlara iyi para ödendiğini düşünüyordum. Televizyon, filmler, falan. Neden kendini toparlayıp televizyona geçmeye çalışmıyorsun genç adam, halkın istediği bir şeyler yaz, barış ve şiir için mücadele eden şu marjinal tiplere bulaşma, yüksek kazançlı bir işe gir, ben de böylece seni emlak komisyoncularını, restoranları, İngiltere Demiryolları'nı dolandırmaktan her ay karşımda bulmam... bu cürümler çok daha kötü bir şeylere yol açabilir... senin baban da bir devlet memuruydu...

Bir yazar karmaşıklıkları devşirirdi, tıpkı bir paspalum otlağından geçerken kurumlu tozun giysilerinizde kalıcı bir leke bırakması gibi – bu Auckland'da olurdu. Çıtırdak böcekler ve şakrak kuşlarla, şakıma, cıvıldamayla dolu eyalette, çalan çanlar, cilalı gümüş gibi bir hava...

Bir yazar ve her girişimden eve yorgun argın dönmüş biri olarak, ağır ağır yayılan yayıncı, eleştirmen, temsilci lekelerini üzerinizde bulduğunuzda nasıl da şaşakalırsınız. Telaş içinde *Pears Ansiklopedisi*'nin ev işlerinde püf noktaları bölümüne yönelir, lekeler listesinde parmağınızla aşağı doğru ilerlersiniz – asit, kurşunkalem, kan, mum yağı, yeşil mürekkep, sabit mürekkep, çini mürekkebi, tırnak cilası, nikotin pas yanık balmumu kurum katran badana şarap ve bunların gidericileri – su, terebentin, mavi ispirto, karbon tetra klorür, fotoğraf sabitleyici, sirke. Yayıncı, temsilci ve eleştirmende hangi leke ve hangi gidericinin geçerli olduğunu merak edersiniz. Tırnak cilası? Kan? Şarap? Mum yağı? Fotoğraf sabitleyici? Sonra hiçbiri olmadığının farkına varırsınız, lekeyi ne saptayabilir ne de çıkarabilirsiniz. Kaderine razı, bunalım içinde, yeni girişiminize atılır, paspalum otlağından bir kez daha geri dönersiniz; ve leke yayılır.

Sonuncu girişiminin bitiminde, ağır ağır evine geri yürürken, Grace bir dergiden gelen birisiyle bir röportaj devşirdi. Baş belası. Asetik asit? Fotoğraf sabitleyici? Hiç faydası yoktu, geriye bir tek annesinin vaktiyle uyguladığı ve buna olan inancı nedeniyle hiddet ve sabırsızlık uyandıran, ispatı zamana bırakılmış o aşırı uzun vadeli giderici kalıyordu.

— Hava her şeyi alır götürür. Açık hava en iyi ilaçtır.

Ama o kadar fazla hava vardı ki, hem yanınızda kalıp yardım etmesini söylemek için havayla nasıl iletişim kurabilirdiniz ve hangi havaya hitap edeceğinizi nereden bilecektiniz?

Dergici adam dairesine geldi. Çiçek deseni kılıflı takımın ikinci koltuğundan, ilk koltuktan cevap veren Grace'e sorular sordu. Her şey usulünceydi. Grace mırıldandı,

— Söyleyeceğim pek fazla bir şey yok, hiçbir şeyden bahsedemem. Etkilendiklerim? Ah bir düşüneyim, bir düşüneyim.

Sessizlik.

Philip Thirkettle'ın üzerinde İngiliz entelektüellerinin sudan çıkmış, dalgın görünümü vardı. İstekli el kol hareketleri yapıyordu, hevesliydi, canlıydı. Grace mavi ekose eteğini ve derin

v yakalı mavi naylon hırkasını giymiş, eğildiğinde görünür diye göğüslerinin arasındaki bir-iki tüyü de almıştı, ama endişelenmesine gerek kalmadı. Deodorant konusunda da cömert davranmıştı, küçük pembe bir şişe içinde kumlu beyaz nötr-kokulu bir madde, ama yine endişelenmesine gerek yoktu. Adam onun aklına ulaşmak istiyordu ve Grace'in aklına karşılıklı konuşarak daha hiç kimse ulaşamamıştı. Bir mezar gibi, "mahrem bir yer"di burası ve paylaşılamazdı.

Etkilendiklerim?

Ah bilindik şeyler herhalde.

— İşinizi nasıl ele alıyorsunuz?

— Ah, ben, durun bir dakika, düşünemiyorum, hayatımda daha önce hiç röportaj yapılmadı benimle, düşünemiyorum, bunadım ben – sizce bunuyor muyum?

Çay yaptı. Çayı mutfakta içtiler. Kreş-rengi duvarlar ve "işleyen yüzeyler"le çevrelenmiş bir kuvöz gibi titreşen buzdolabına doğru elini salladı.

— Buna alışkın değilim. Daha yeni taşındım. Daha önce hiç kendi dairem olmamıştı.

Adam ona karısından, kayınpederinden, Yeni Zelanda'da geçirdiği zamanlardan söz etti.

— Yeni Zelanda? Ne bileyim, dedi Grace, ülkeyi kafasından kovarak. – o kadar uzun zamandır uzaktayım ki. Benim evim burası şimdi. Burada nezaket var.

Adam ısrar etti. Şunu hatırla, bunu hatırla.

— Hatırlamıyorum. Ne bileyim. Benim zamanımda öyle değildi. O ben ayrıldıktan sonraydı...

— Hiç geri dönmek istemez misiniz?

Grace, cevaplarını bu amaç için bir kenara ayrılmış karmaşık olmayan bir numune deposundan seçerek dalgın dalgın gülümsedi.

— Yeni Zelanda'da tescilli bir deliydim ben. Geri dönmek? İflah olmak için şapka satmam salık verilmişti.

Philip'in yüzünü bir acıma kasılması yaladı. Aman Allahım, diye düşündü Grace, yanlış laf ettim, yumuşak huy, vesaire.

— Ama hepsini özlemiyor musunuz? Yani... özlemiyor musunuz? Orayı – buna – tercih etmez misiniz?

— Bilmiyorum, bilmiyorum. Nehirleri özlüyorum tabii. Ah evet, nehirleri özlüyorum ve sıra dağları. Benimle daha önce hiç röportaj yapılmamıştı.

— Röportajı aklınızdan çıkarın. Çay içiyoruz biz.

— Özür dilerim. Özür dilerim. Benimle daha önce hiç röportaj yapılmamıştı.

Philip Thirkettle utanmış görünüyordu.

— Özür dilemeyin. Bakın, gelip bizimle kalsanıza, istediğiniz zaman. Anne'i seversiniz, Anne'in babasını seversiniz, bir zamanlar koyun yetiştiricisiydi, onunla koyunlar hakkında konuşabilirsiniz, koyun hastalıkları hakkında, kelebek hastalığı, toynak enfeksiyonu –

— Yumuşak böbrek, yumuşak böbrek –

— Muhakkak gelin. Ne zaman isterseniz. Noel'e ne dersiniz?

— Noel?

— Bir düşünün. Şimdi hoşça kalın.

— Hoşça kalın, dedi Grace, o dışarı çıkarken umutsuzca ekledi

— Benimle daha önce hiç röportaj yapılmamıştı!

3

Noel'den bir ay önce Grace hastaneye yattı, kendi "yerleşim bölgesi"ne ters bir kısımdaydı ve hastanedeki dört hafta boyunca bu derece şefkat ve anlayış görmeyeceği başka bir "kısma" doğru buharlaştırılacağı korkusunu taşıdı. Ara ara, güvende hissetti. İki şarkı öğrendi – "Bobby'nin kızı olmak istiyorum" ve "Hadi yine geçen yaz yaptığımız gibi kıvırtalım".

Bolca etkinlik vardı – dans, resim, oyunlar. Bir seferinde Grace oturma odalarından birinde doktorla satranç oynadı. Adamın başının arkasında bir peni büyüklüğünde yuvarlak, kel bir benek vardı. Öne eğilip dikkatle, siyah piyonunu tarta biçe ilerleterek, Grace'in filini bir hamlede yiyiverdi.

— Nihayet seni mat edeceğim, dedi. Seni mat edeceğim.

Oda küçük ve sıcaktı. Grace kıpkırmızı oldu.

Hastaneden çıktı, dairesine döndü ve Noel'i Samuel Pepys'in Benim Hesabıma'sını okuyarak geçirdi, sadece bir ya da iki kere Thirkettle'ları ve yazdıkları ivedi notları hatırladı.

— Noel için geliyor olmanıza o kadar sevindik ki. Öğleden sonra bir tren var. Yer ayırtın yoksa koridorda dikilmek zorunda kalırsınız. Philip sizi istasyonda karşılayacak.

— Hastaneye yatmam gerekti...

— Buna üzüldük. Hastaneden çıktığınızda gelseniz? Dilerseniz bütün gün yatakta kalabilirsiniz.

— Tamam. Daha sonra o zaman, Ocak sonu, Şubat başı gibi.

Ve sonra, ansızın, yeni romanın İkinci ve Üçüncü Bölümleri arasında, şu kart, *Gelin ve bunun tadını çıkarın.* O kart tam da yıllardır iple çektiği o kararın verildiği an eline ulaştı, insanlıktan çıktığı andan bu yana beklediği o karar, kendi mahrem dünyasına çekildiğinden bu yana, dış dünyayla olan saçma sapan iletişimde gerekli birtakım belli belirsiz hatları açık tutsa da: O bir göçmen kuştu. Leylek, kırlangıç, koyun kuşu? Çamur çulluğu?

İnsanlara nasıl anlatabilirdi ki? Bir an gelip de, bir yerde, bunu belirtmeden ve herkesin korku, acıma ya da utanç dolu gözlerle bakmasına yol açmadan, hafta sonunda bir yerlere nasıl gidebilirdi,

— Tabii, biliyorsunuz, ben bir insan değilim. Göçmen bir kuşum ben.

Ortaya çıkabilecek durumu düşününce histerik bir şekilde güldü.

— Bunun olası bir açıklaması var, demişti doktoru bilgece Grace ona anlattığında. Yemek yiyor musun, uyku uyuyor musun? Biliyorsun ki yemen lazım. Yemen gerektiğini kayıt düşeyim.

O korkunç büfede oturduğu sırada, yemeğini boş yere beklerken onu görmezden gelen garsonlara el edip duran, sonunda mönüyü kapıp çiğnemeye başlayan, ardından masa örtüsüne girişen sonra da masanın ya da sandalyenin bacağını kopartan komedyen olarak düşündü kendini, adam açlığını daha fazla tutamaz ve seyirciden kahkaha tufanı kopar, ah bu kadar komik bir şey olabilir mi, böyle yemek amma da komik.

— Yiyorum tabii, dedi Grace soğuk bir şekilde.

— Güzel, güzel. Ben sadece bunu kaydetmek istedim.

Evine dönmek için kırk beş numaralı otobüsü yakaladı ve perişan bir halde oturma odasının penceresinden ölü yapraklar, paketler ve otobüs biletlerinden oluşan yığına baktı – tam o anda dairenin önünden bir adam geçiyordu. Oradaydı. Otobüs biletini buruşturuyor, alçak briket duvardan aşağı bahçeye atıyordu. Otobüs biletleri, sigara paketleri ve kâğıtlar, çikolata

ambalaj kâğıtları, her türlü süprüntü atılırdı bu bahçeye. Bazen Grace girişteki portmantodan fırçayı alır, var gücüyle bilet yığınını süpürürdü, bu sırada oradan geçenler (temiz, varsıl, deri çantalı ve kendinden emin bakışlı insanlar) Grace'i gördükleri an afallar, pırlanta gibi bir gündelikçi, diye düşünürlerdi. Karlar eriyip de don yemiş bitkiler tüm o hırpani cansızlıklarıyla gözler önüne serildiğinde, sabırsızlıkla yeşil sürgün emarelerini bekleyen Grace pek çoğunu topraktan çekip sökerdi. Sonra da bu dürtüsünden anında pişman olarak kökler kopmuş olduğu halde onları tekrar ekmeye çalışırdı. Bu koparılmış bitkiler dizisi Tahkikat Heyeti Bürosu duvarının dibinde gözü pek bir düzenbazlıkla dikilir ve hiç kimse saplarındaki özsuyun sonsuza dek kuruduğunu, kaynaktan mahrum bırakıldığını tahmin edemezdi. Grace bu bitkilere fazladan özen gösteriyordu. Dairesine bahçeden giriş yaptığında, yakınlığının dirilmeleri için gerekli güvenceyi sağlayacağı umuduyla, bir ya da iki defa yanlarında yürümeye dikkat ediyordu, ama hiç yararı yoktu bunun, Grace ölüm kalım meselelerinde asla aldanmamıştı ki şimdi kökünden kopardığı bu bitkileri aldatmayı umabilsin. Haberin çarçabuk, tertemiz, pat diye yayılması kaçınılmazdı; bir öbek toprak ya da özel bakım hiçbir şeyi örtbas etmiyordu.

4

Grace'in kendini bir göçmen kuş olarak belirlemesinin verdiği rahatlama hissine belirli bir memnuniyet de eklendi. Romanındaki karakterleri anladığını fark etti. Sözcükleri aktı, Grace heyecanlandı, herkesi ve her şeyi *görebiliyordu*. Günlüğündeki günlere işaret attı ve birkaç haftaya kalmaz hikâyemi bitirmiş olurum, sonra caddeleri kolaçan etmek ve bahar havasını içime çekmek için ortaya çıkabilirim, diye düşündü.

Şöyle bir şey:

Kendi kendine konuştu,

— Hazır. Hah, kameralar yerlerine sürüldü, mikrofonlar ayarlandı. Kadın içeri tırmanır, geriye bakar. Pişmanlıklar? Kapı sımsıkı kenetlenir. Dünyadaki insanlar geri çekilir. Yalnızlığının coşkusuyla azıtmıştır, artık herhangi bir şeydir, insan olmayan bir şey – bir yumurta, kış uykusundaki bir kaplumbağa, bir fındık; gökyüzünün karanlık ağzındaki bir bilye gibi dünyayı tavaf edecek; ve hey, çok geçmeden uzaya varacak, bedenine, yiyeceklerine, araçlarına köpeklere hitap eder gibi hitap edecek, Aşağı in, Aşağı! Fıldır fıldır dönerek akan parçacıklar tenine değen diller gibi törpüler, etini ele geçirir; etrafındaki her şey yükselir, kusmuk gibi; denizin ya da toprağın değil, uzayın ölülerinden vazgeçtiği gün bugün. Gülümser, mırıldanır, Beni karaya ne bağladı ki?, yıldızlara bakmak, peşinden gelen ateşler, bitkiden taş tuğlayla fevkalade ekilip biçilmiş toprak, kımıldayan insanlardan, hayvanlardan, böceklerden, aşk telaşesinden eser yok. Aşağı, düşle, aşağı!

Bağlantı kesilir.

Defolu bir araç, insan hatası; ölümünün kesinliği karşısındaki kişisel memnuniyet, bir kadın kahramana vakitsiz duyulan aleni matem; denizlerin üzerinde, sona tanıklık etmek üzere kurtuluşu olmayan alana akın eden bir yığın küçük tekne; uçan bayraklar, bir regatta,[4] yerli ve yabancı temsilciler.

Gemisi havaya uçar, yanmıştır; gökyüzünde parlama, denizde leke; kurtulan insani bir şey yok. Tekneler kaçışır, yerli ve yabancı temsilciler beyanatta bulunmak, bültenler yayımlamak üzere geri dönerler.

Gece. Yazar rüyasından çıkar.

— Aman Tanrım ben neden oyuna getirildim? Hangi dünyada ikamet ediyorum?

Aşağı, düşle, aşağı!

4 Kotra yarışı (ç. n.)

5

Birkaç günde bir dokuz pens yarım peniye yarma buğday ekmeği almak lazım; Cumaları, dört pens yarım peniye iki litrelik süt faturasını ödemek; her hafta yarım düzine yumurta, iki yüz elli gram peynir, günlük gazete, haftalık edebiyat dergisi, Pazar gazetesi, gümbürtülü, adeta tehlikeli bir yapı iskelesinin parçası, sert bir rüzgârın asla tamamlanmayan bir binadan damdan düşercesine uçurduğu bir kalas gibi – bittiğinde ne olacak, diye sorarsınız. Bir katedral, küçük bir ev, bir tren yolu istasyonu, bir hangar? Bina görülmeyecek kadar yüksekte, kadife gökyüzü sisten bel vermiş, ilaveleriyle bir gazete, ilave içinde ilave içinde ilave (ah, teknikolor!) ayağa ve kalbe yük bindiriyor.

Bir de lekeleri kaynağında kontrol etmek üzere tek tük ziyaretler oluyor – yumuşak sesli yayıncı (gizliden tüyo veren bir müşterek bahisçi) ve tıraş sonrası losyonunun aurası; koyu renk su verilmiş çelik gözleriyle onun şakayık-suratlı oğlu; onun baş düzeltmeni; editörler, editörler, beslenmesi ve eliminasyon diyeti konusunda endişeli sanatçı temsilcisi; insanların ziyaret ettiği de oluyor. Telefon çalar. Çoğu kez telefon çaldığında, Afedersiniz yanlış numara, olur bu, ama bu gece arayan Harvey.

— Adresinizi Amerika'dan bir arkadaşım verdi. Bu akşam uğrayabilir miyim, dokuz civarı?

Duraksama.

Amerikalı bir tıp öğrencisi mi? Hoş *olacak*. Baş başa, şeri, kahve. Bir yazara benziyor muyum? Omuzlarıma dökülen düz siyah saçlarım olmalıydı; yüzüm sivilceli ve solgun, ayakkabı-

larım yanlardan çatlamış olmalı; yine de *ilginç* görünmeliyim. Herhangi birine benziyor muyum, kendime mesela? Keşke ne diyeceğimi bilseydim, keşke insanlarla karşı karşıya geldiğimde dilim damağım kurumasaydı. Belli belirsiz bir umut; bu gece; şeri; baş başa.

Duraksama.

— Evet, gelin tabii. Sizi dokuzda bekliyorum.

— Kız arkadaşımı getirebilir miyim?

Duraksama.

— Tabii, tabii.

Hüsrana uğramış yaşlı cadı kazanın etrafında dans ediyor,

"ve kuyruksuz bir fare gibi,
Kalburun içinde oraya açarım yelkeni,
Tabii ya, tabii, tabii..."[5]

O akşam dokuzdan hemen sonra kapı zili çaldı ve Grace, Harvey ve kız arkadaşı Sylvia'yı kabul etti.

— Ben Harvey.

— Ben Grace.

— Ben Sylvia.

Gülücükler, herkes yerli yerinde ve Grace onları çiçekli salon takımı, abajuru, çalışma masası, taklit şarap sehpaları, elektrikli ısıtıcısı, Çin işi gravürler, Güzel Yeni Zelanda Takvimi, Beethoven kartpostalıyla ("Celui à qui ma musique se fera comprendre sera délivré de toutes les misères où les autres se traînent"[6]) oturma odasına yönlendirirken, şu Amerikalılar kadınları tavlamak için döner radar kuleleriyle donatılmışlar, diye düşündü.

Mazisinde mutlu mesut ikamet eden kendi Amerikalısını hatırladı, gökkuşağı renkleri, yansımalar, içine alan deniz, gökyüzü ve badem çiçekleri devşirmeye yetecek kadar uzun bir döneme yayılan dürtüsel aşklarını ve aşklarının sıradan koskoca bir balon haline gelmesinden öncesini, sonra ikisi, şaşkın halde, nemli parmaklarını açıp hohlamış, sonra üfleyerek kurutmuşlardı onları, ortada insanların görebileceği hiçbir işaret kal-

5 Shakespeare'in *Macbeth* adlı yapıtından alıntı (ç. n.)

6 Fr. "Müziğimi anlayacak kişi, diğerlerinin kendilerini içinde buldukları bütün ıstıraplardan azat olacaktır."

mamıştı; hiçbir şey; yalnızca bir gölge; saklanmış bellek; onu da içinde mumyalandığı asit çürütüyordu şimdiden; bunun olmayacağını umut etmişti ama nasıl önüne geçebilirdi ki? Doruk anında *Gunga Din*'i ezberden okuyan biriyle nasıl sevişebilirdi? Bu belki o kadar da talihsiz bir durum sayılmazdı – *Eğer*'den[7] dizeler okuyor da olabilirdi, "Eğer soğukkanlılığını yitirmezsen etrafındaki herkes... eğer krallarla dolaşır yine de tutabilirsen halkın nabzını..."

Halkın nabzı.

Grace, Klinefelter Sendromu hakkındaki bilgilerini hazır etmişti ancak şimdi Harvey farklı bir araştırma yolu tutturmuş gibiydi. Kız arkadaşı ekonomi dersleri verdiğini söyledi.

Harvey kasvetli ve tutuktu, çelimsiz görünüyordu.

Grace şeri doldurdu. Öteki dünya içeri daldı. Çok az şey söyleyebildi.

— Daireniz çok hoş. Sylvia'nın oturduğu yerde banyoda bir tavan penceresi var ve klozete kar düşüyor –

— Uzun zamandır kar yağıyor. Duracak mı acaba?

— Haftalar sürer. Marihuanayı bilir misiniz?

— Kim?

— Marihuana.

— Bir yerlerde okumuştum, duydum ki Londra'da ekip biçebiliyormuşsunuz. Ibiza'da yaşadığım yerde –-

(Hah, şimdi onlarla konuşacaktı, onlara çakıl taşlarının üzerine flüt müziği gibi keskin vuran ay ışığından bahsedecekti.)

— Evet, Ibiza'da yaşayan birisini tanıyorum. Bir yazar.

— Kendisine yazar *diyor*, demek istiyorsun Sylvia. Bir ara uğrayıp sizi görmek istiyor.

— Ya?

Grace bir şeri daha doldurdu. Yanaklarına bir kızartının yayıldığını, burnunun her iki yanındaki birer noktada fırın gibi odaklandığını hissedebiliyordu.

— Hayır, marihuana içmem.

— İçmez misiniz? Sylvia da, değil mi Sylvie?

Sylvie!

— Ben de aramam şahsen.

7 Rudyard Kipling'in iki şiiri (ç. n.)

Onları dikkatle gözlemleyen Grace birden kendini daha üstün hissetti. Gençtiler, kaplarına sığmıyorlardı, o kadar sıradan bir yolla sıra dışı olmak istiyorlardı ki. Ona karşı tutumlarında az biraz kahramana-tapınma unsuru da vardı, gerçi bu belki onun, bir yazarın, çiçek desenli üç parçalı bir oturma takımı bulunan bir dairede oturduğunu keşfetmeleriyle boğuntuya uğramış olabilirdi. Marihuanaya pek ilgisinin olmamasından da hayal kırıklığına uğramışlardı. *Ergenlik-Sonrası* denen psikolojik sınıflandırmaya o kadar düzgün bir şekilde denk düşüyorlardı ki, Grace onların, iç karartıcı samimiyetsiz tarafsız-bölgeden onlar için hazırlanmış bir sonraki kabul edilebilir yaş-alanına, açlık, yaralanma ve ölümü göze alarak kazasız belasız kaçma becerileri var mı acaba, diye şüphe duymaya başladı.

(Bir an için kürek kemikleri arasında ıssız ürpertici rüzgârı hisseden Grace, hızla derin bir nefes çekti ve titredi.)

Gözlerini ona diktiler. O sessiz kaldı. Kaçıp kurtulmuş biri olarak merak etti, öne eğilip sormaya kalkışsa,

— Harvey, Sylvia, sonsuza kadar sıkışıp kalmak niyetinde misiniz?

Sıkışıp kalmak. Ne demek istiyorsunuz?

Bulunduğunuz yerde tam olarak özgürce hareket edebiliyor musunuz? Emin misiniz? Tarafsız-bölgeye vardığınız zaman koşabilecek, dans edebilecek, bağırabilecek, açlık çekebilecek, ölebileceksiniz. Kısıtlanmış hissetmiyor musunuz?

Son derece üstün, özgür, bir başka neslin üyesi, Grace, üstü camlı masanın kenarından biraz sıçratarak şeri kadehlerini tekrar doldurdu.

— Ah, hah!

Evet, halı. Satıcı bunun yeni ve iyi kalite olduğunu özellikle belirtmişti. Halı, sandalyeler, çiçekli kılıflar, şömine rafının üstündeki Çin işi gravür, taklit şarap sehpaları...

Harvey ve Sylvia bir ağızdan konuşuyorlardı. Grace dinlemeye çalışmalıyım, konsantre olmalıyım, bir-iki zekice laf etmeliyim, diye düşündü. Sonuçta, ben bir yazarım ve çoğu yazar zekidir ve ben de hastanedeki testlerin üstesinden epeyce başarıyla gelmedim mi, kalıpları eşleştirme, blokları birbirine uydurma, üç ve dört litrelik kapları doldurup boşaltma, geçerli olmayan kelime ve fikirlerin üzerini çizme gibi?

— Tiyatroya sık gider misiniz?

— Hayır, dedi Grace bir çırpıda. – Arada niyetleniyorum. *Macbeth*'i gördüm. Evet, *Macbeth*'i gördüm. Duncan gecelik entarisiyle ortada dolaşan yaşlı bir adamdı.

— Ya? (Nezaketen.)

Belki de Shakespeare'e ilgi duymuyorlardır, diye düşündü Grace. Avangard oyunlara daha fazla ilgi duyuyorlardır. Günümüzde delileri sahnede çok iyi canlandırıyorlar. *Biliyorum.* Ama konuyu gözden geçirdiğimde, bana göre, avangard oyunlar en az Shakespeare kadar zamanın gerisinde.

— Biraz daha şeri? Ah, özür dilerim, kalmamış. Kahve?

Harvey ayağa kalktı. Kanepede oturuyordu. Farklı yerlere oturmaları Grace'i şaşırtmıştı, bakışmalar ve sarmaş dolaş olmuş kol ve bacaklarla onu utandırmak üzere birlikte oturmalarını beklemişti onlardan, ama ayrılıp resmi bir tavırla biri kanepenin köşesine diğeri de koltuğa kurulmuştu. Grace yaptığı sınıflandırmaya tümüyle uymadıkları için hayal kırıklığına uğramıştı... herkes bilmez miydi ki bütün Amerikalılar... bütün öğrenciler...

Harvey'den iyi bir psikiyatr olacaktı, gerçi gerekli duygu kabızlığını ele veren o belirli ifade henüz yüzünde bulunmuyordu ama.

— Geç oldu, dedi Harvey. Toplanmam lazım, sabah buradan ayrılıyorum.

— Ayrılıyor musunuz?

Grace korku ve telaşa kapıldı. Bana söylemeliydi, diye düşündü.

— Ah, ayrılacağınızdan hiç haberim yoktu, eğer ayrılıyorsanız, o halde, çıkmanız lazım –

— Evet, şimdi çıkmamız lazım, sizi tanımak güzeldi, şeri için de teşekkürler. Sylvia'nın oturduğu yerde bir –

— Evet, ve Harvey'nin oturduğu yerde bir –

Gördünüz mü, şimdiden kimliklerini değiş tokuş ediyorlar, deneyimli âşıklar gibi. Grace onların sevişmiş olduklarını varsayıyordu. Bu fikir hoşuna gitti. Ya evet, diye düşündü umursamazca, biraz da kıskanarak, Ne kadar erken başlıyorlar, ne ka-

dar harika bir tensel karmaşa bu böyle ve bu onlara ait bir *hak*, ah ah, benim tuvalet masam da ne kadar derli toplu, el losyonu, talk pudrası ve yatağım yastığın altından geçirilmiş fitilli yatak örtüsüyle ne kadar da düzgün...

Kapıdan çıkarken Harvey utangaç bir şekilde gülümsedi ve ceketinin içinden kahverengi kâğıda sarılı bir paket çıkardı. Ambalajı açtı.

— Bunu imzalar mıydınız? Sakıncası yoksa?

Bu basılmış en son girişimiydi. Grace kızgınlık ve utanç hissetti.

— Aman Allahım. Bununla böyle apansız burun buruna gelmekten hoşlanmıyorum. Onları genellikle bir dolaba kaldırıp saklarım.

Harvey ve Sylvia ona baktılar. Kafaları karışmış ve hayal kırıklığına uğramış görünüyorlardı. Dar siyah kumaş pantolon giymeyen, uzun siyah saçları olmayan, oturma odasındaki kılıfları çiçek desenli (*çiçek desenli*) üç parçalı takımıyla şık bir dairede yaşayan, marihuana içmeyen ve şimdi de yazdıklarından utanan bir yazar.

— Gurur duymalısınız, dedi Harvey. – Kendine yazar diyen şu arkadaşımız bütün gece kitabınızı okuyarak sabahladı.

— Öyle mi?

Coşkulu görünmeye çalıştı.

— Öyle mi? Ne hoş. Buna memnun oldum.

Memnun *olmuştu*.

Kitabın Harvey'deki kopyasını aldı.

— Ne demeliyim buraya?

— Ah, sadece adınız, yani işte, yazardan iyi dilekler, bu tarz bir şeyler.

Bir kez daha utanç hissederek Grace Cleave'den yazıp kitabı çarçabuk kapattı ve ona geri verdi.

— Eğer Tom'a yazıyorsanız, dedi Harvey, ona selamlarımı iletin. Biliyorsunuz çok çalışıyor. Hepimiz onun için endişeleniyoruz.

Grace hoşça kalın deyip kapıyı kapattı, Chubb kilidi kilitledi, Ah Tanrım, Ah Tanrım, diye mırıldandı, oturma odasına

döndü, yastıkları tekrar yerleştirdi, şeri kadehlerini mutfağa götürdü.

İnsanlarla bir karşılaşma daha çığlıksız, gözyaşsız ya da fazlaca karışıklık olmaksızın başarıyla tamamlanmıştı.

İyi gidiyorum, dedi kendi kendine, sanki bir-iki günlük bir bebekmiş de nihayet soluk alma sanatında bir yol kat etmiş gibi.

O gece yatakta uzanırken Tom'u düşündü. "Zavallı Tom, zavallı Tom sopsoğuk."[8] Harvey'e adresini veren oydu. Tom'la ikisi aynı nesildendi. Harvey "Tom için endişelendiğini" sanki Tom, ne trafiğe alışkın ne de aklı pek başında olan, kendisi için "en iyisi"nin ne olduğunu bilmeyen, ihtiyarlara özgü sinir bozucu bir tutum benimsemiş yaşlı bir adammış gibi söylemişti. Tom'u bu şekilde düşünmek için Grace'in çaba sarfetmesi gerekiyordu – ona göre, en azından bir yıl öncesine kadar o, öğle tatilindeki müzik resitalinde (mucizevi şekilde) yanma oturan, mantosunu beğenen (bunun Grace'in ilk mantosu olduğunu bir bilseydi!) yakışıklı sarışın Üniversite öğrencisiydi, ona

— Çarşamba günü Phyllis Hall'a gidiyor musun? diye sormuştu.

Grace her zamanki kalın kafalılığıyla yanıt vermişti,

— Hiç gitmedim. Nerede?

O da usturuplu bir şekilde Phyllis Hall'un bir piyanist olduğunu, Grace'in resitale onunla birlikte gitmek isteyip istemediğini sorduğunu açıkladı.

Grace zevkten ürperdi ve Hayır dedi.

Her ne kadar Tom'un kafasındaki görüntüsü bir yıl önce adamın Londra'da onu ziyaret etmesiyle güncellik kazanmış olsa da (bademcikler alınmış, ülser giderilmiş, hemoroit kontrol altında, gözlük yerli yerinde, saçlar seyrelmekte), onu hâlâ Müzik Bölümü'nün gramofonunda *Ölüler Adası*'nı[9] çalan romantik genç adam olarak düşünüyordu, yerel WEA'da[10] ders veren ve

8 Shakespeare'in *Kral Lear* oyunundan (ç. n.)

9 S. Rahmaninov'un bestelediği senfonik şiir (ç. n.)

10 Workers' Educational Association (Çalışanlar için Eğitim Derneği) (ç. n.)

kırmızı çoraplar giyerek sansasyona yol açan; kadınlar ona ayılıp bayıldığı için erkeklerin haset ettikleri... Ve şimdi onun araştırma öğrencilerinden biri kalkmış onun uzun saatler çalışmasından, sağlığından, konferanslarda konuşma yapmasına yönelik talepleri reddetmedeki isteksizlik ya da âcizliğinden, bu yaşında yeni bir araştırma alanına kaymadaki cesaretinden dolayı endişe ediyordu.

Bu yaşında!

— Disleksiyle ilgili kitabının bir kopyası var bende, demişti Grace gururla, hayranlıktan coşmuş cevap veren Harvey'e,

— Evet, bu yaşında yeni araştırmalara girişmesi büyük bir cesaret istiyor.

Tom kırk yaşındaydı.

— Ondan o kadar çok şey öğrendim ki, demişti Harvey. Çalışmalarımı nasıl disiplin altına alacağımı – zira neredeyse her akşam on biri geçene kadar dur durak bilmeden çalışıyor, sabah da ilk gelen o oluyor...

Ancak Harvey'in beğeni ve şükranının altında "Zavallı Tom sopsoğuk, zavallı Tom sopsoğuk" teması dönüyordu.

Grace ürperdi, gece lambasının kaidesindeki düğmeyi şıklattı, pencereye sırtını karanlığa yüzünü döndü ve gözlerini yumdu. Harvey ve Sylvia, Harvey Amerika'ya dönmeden önce onu yine ziyaret edeceklerini söylemişlerdi ama etmeyeceklerini biliyordu. Grace ziyaret edilmemeye alışkındı. Daima bir sizi tanımak harika heyecanı yaşanır, sonra da kitaplar yazan bu kadının tek bir mantıklı cümle dahi kurmakta zorlanmasının hayal kırıklığı gelirdi; sonra sessizlik, sessizlik.

Eğer bir insan değilseniz başka ne bekleyebilirdiniz ki?

Kartpostalı aldığı günün ertesi sabahı Grace, Evet, hafta sonunda Relham'a ziyarete geleceği cevabını verdi. Cevabını Gloucester Road Posta Ofisi'ndeki Posta Kutusu'nun metal ağzından çuvalın içine attı ve eve dönüşte yol boyunca kolunun ye-

teri kadar uzun olmayışına hayıflandı, aşağı uzanıp mektubunu bulmaya ve onu o cüretkâr çevre-düşmanları gibi paramparça edip çitten aşağı Hereford Meydanı parkındaki serçe grisi pörsük bitki yığınıyla kırılgan ölü yaprakların arasına atmaya yetmemişti.

6

Hafta sonundan önceki Cuma Grace'in girişimler tarlasındaki ("otlak"tan daha çok "tarla" sözcüğünü kullanıyordu) ilerleyişini bir başka beklenmedik leke mahvetti: BBC Yurtdışı Servisi için bir röportaj kaydı yapılacaktı.

Yapıtları hakkındaki sorulara, ona önceden verilmedikleri takdirde cevap verememe âdeti olduğu şeklindeki itirazına rağmen, stüdyoya varıncaya kadar sorular ondan saklı tutuldu. Kitaplarının kopyalarını elinde tutmadığı için, sonuncusunun bir kopyasını bir arkadaşından almıştı gönülsüzce, başlıca amacı ne hakkında olduğunu bulmak için üzerinde çalışmaktı; okumaya kalkışmayarak sayfalar arasında gezinmişti – Tanrım ne yararı vardı? Sonra arkadaşının kopyasını portmantonun içine tıkmıştı, elektrikli süpürgenin yedek parçalarını, bahçe küreğiyle yabayı, kan lekeli bir mendili, elektrik ampullerini de sakladığı mukavva tepsinin üzerine. Daha sonra da BBC'ye gitmek üzere yola koyulmuştu.

Her zamanki gibi fazla erken, Charing Cross İstasyonu Kadınlar Tuvaleti'nde şişkin alışveriş çantasına sımsıkı yapışmış horlayarak uyuyan yaşlı bir kadının yanındaki koltuklardan birinde bulduğu buruşuk bir *Daily News*'u okuyarak oyalandı. Kadının uykusunda her kımıldanışında, bu hareketiyle bir miktar hava akımını Grace'i yalayıp geçmeye ikna eder gibiydi, kadının kokusu sanki faal bir ter plantasyonundan çıkar gibi Grace'e doğru buram buram geliyordu.

Bekleme odası kapısının arkasına bir duyuru yapıştırılmıştı, Londra'da Asla Açıkta Kalmazsınız. East End'deki bir konukevinin adresini veriyordu. Grace sağa sola, uykunun ve terk edilmişliğin çeşitli evrelerindeki kadına bakındı ve *Daily News*'u –Mahkeme Vesayetindeki Mirasçı Kadının Çikolata İhalesi– sırtı parmaklıklı, etekliklerin cilaladığı ahşap koltuğa sıkıştırdıktan sonra, pirinç korkuluğa tutunarak tahta rampadan aşağı, yer altındaki tuvaletlere indi ve üç peni karşılığında toz bezini savurarak Boş yazan kapılardan birini açıp içeri eğilen, klozeti silip çıkan beyaz önlüklü iri yarı bir kadın görevli ya da bekçinin ilgisine mazhar oldu.

Hâlâ çok erkendi, Grace Charing Cross İstasyonu'ndan ayrıldı ve Strand'e doğru yürüdü. Yolun karşısına geçti ve Yeni Zelanda Konutu'nu geride bıraktı. Birkaç kişi durmuş alışıldık Şubat ayı efkârı içinde, sergilenen güneş, gökyüzü ve koyun fotoğraflarına bakıyor; Göç etsem mi, orada harika bir hayat olduğu söyleniyor, güneş, plaj, kendine ait bir ev, diye düşünüyordu. Grace bu incelikli özlemin kendine de bulaştığını hissetti; Göçmen Departmanı'na gidip bilgi alma, formlar doldurma dürtüsü dalga dalga yükseldi içinde. İzleyicilerden birkaçının kararsızlıkla salındığını görebiliyordu; sonra onlar da Grace de Günışığı Memleketi Yeni Zelanda sergi vitrinine sırtlarını dönüp gri sulusepken atıştıran yağmura doğru yürüdüler; olağan kuşluk vakti göçü, hayal kurma denen en basit, en ucuz ve en tatminkâr biçimde gayri resmi prosedür yoluyla tamamlandı. Grace istemsiz olarak birkaç dakikalığına filmi geri sardı. Yeni Zelanda Konutu'ndan içeri girmedi. Oraya biraz bilgi almak üzere son gidişinde, danışma görevlisi mağrur bir ifadeyle bakmıştı ona,

— Göç etmeyi mi düşünüyordunuz? Yeni Zelanda hakkında biraz kurumsal bilgi ister miydiniz? Ülke hakkında okuyup bilgi edinebilir ve oraya gitmek ilginizi çeker mi anlayabilirsiniz.

Bir Yeni Zelandalı olduğunun farkına varılmamasından mutlu, ancak mahcup olan Grace çabucak, Hayır teşekkür ederim, demiş ve ayrılırken etrafına suçluluk hisleriyle bakarak, Danışma odasında oturmuş *Yeni Zelanda Hava Postası Haberleri*'ni okuyan insanların üzerinde bakışlarını bir an gezdirerek, bir te-

laş binadan çıkmıştı. İçlerinden birini tanıyor muyum? diye düşünmüştü. Kim bunlar? Çiftçi mi, öğrenci mi, sekreter mi, avukat mı, öğretmen mi, doktor mu? Ayırt edici bir işaret taşımıyorlardı. — Siz Yeni Zelandalısınız değil mi, Kuzey mi, Güney mi? deyip, onunla konuşurlar mıydı ki? Ne kadardır buradasınız? Ne zaman geri dönüyorsunuz? Buradaki yaşam nasıl sizce?

Hiç kimse onunla konuşmadı. Sanki davetsiz bir misafirmiş gibi hissederek, ortama ayak uydurdu ve bankonun yanındaki masadan Göçmenlik hakkında bir broşür aldı, kendisini bir "İngiliz göçmen" olarak konumlandırdıktan sonra dışarı çıkarak yeniden Strand'daki insan selinin arasına karıştı, Bush Konutu'na doğru ağır ağır yürüyordu. Tebeşirle yazılmış afişler *Cızırdama – Buz gibi yağmur artı çiseleme! Hava durumu için yeni sözcükler!* diye bildiriyordu. Dilin afiş başlığı yapılması pek görülmüş şey değil, diye düşündü Grace.

Yapımcı canlı, muhabirse işinin ehliydi. Her ikisi de notlarını almışlardı; Grace yalnızca elinde evirip çevirdiği bir bardak su tutuyordu, soruları kâh cevaplıyor kâh cevaplamıyor, cümleleri ortada yarım bırakıyordu, kafası bomboştu. İç çekiyor, başını sallayarak sürekli Affedersiniz, Affedersiniz diye fısıldıyordu.

— Bilmiyorum, bilmiyorum. Kitaplarım ne hakkında? Nasıl anlatabilirim ki? Üslubum mu? Ne önemi var?

Özünde kişisel olan girişimlerinin onca büyük bir parçası gibi gözüken bu birikmiş lekelerin, sonunda hayatının büyük bir kısmına yayılıp, derinlere battıkça batıp, bir zehir gibi emilip emilmeyeceğini merak etti, onu tüm hayatını –deneyimleri ve düşlerinden oluşan tüm ganimetini– kusmaya zorlayacak feci bir ilaçla anca giderilebilecek bir zehir; ta ki zayıf, hayattan daha fazla bir şey sindiremez halde, acı ve bitkinlikle kasılmış, bir yatak ya da tekerlekli sandalyede ölünceye ve buraya, Londra'ya gömülünceye kadar, hiç yakını olmayan bir yabancı evinden on altı bin kilometre uzakta öldüğünde örülen o taraz taraz iplikleri dökülen savrukluğa ait utançları hale yola sokmak üzere izin almış Yeni Zelanda Konutu'ndan bir temsilci eşliğinde.

— Bayan Cleave, bir mesaj iletmeye mi çalışıyorsunuz? Demişlerdi ki, Bayan Cleave, benzeştiğiniz... Bize kısaca yapıtlarınızın *esas* doğasını anlatabilir misiniz... Yeni Zelanda'ya bir daha geri döneceğinizi düşünüyor musunuz?

Röportaj sonunda bitti. Grace, küçük düşmüş, derdini anlatamamış halde su bardağını döndürerek oturdu. Neden konuşamıyordu, neden konuşamıyordu?

Yapımcı kayıt odasından çıktı, kapıyı açıp içeriye göz attı.

— Özür dilerim, dedi Grace. — Söyleyecek hiçbir şeyim yok, söyleyecek hiçbir şeyim yok.

Yapımcı kendinden emin bir şekilde konuştu. Grace'e dairesinin yan sokağının köşesindeki süt ürünleri büfesinin yöneticisi olan kadını hatırlatıyordu: Buzdolabının hangi bölümünde bayat, hangisinde taze sütün bulunduğunu bilen ve her sefer, gözü kapalı bayat sütü seçen şu iş bilir kadın. Tezgâhın üzerinde hazırlanmış bayat bisküviler ve ambalaja sarılı keklerle kalmış turtalar da olurdu; kadın satılması gereken dünden ve geçen haftadan kalma bir yiyecek ve içecek cümbüşüyle kuşatılmıştı.

— Gayet iyiydi, dedi yapımcı. — Bundan bir şeyler çıkarırız. (Bu bisküvi paketi özel indirimde – biraz satın almak ister miydiniz?)

— Evet, gayet iyiydi. Sessizlikler *o kadar etkiliydi* ki.

Grace tüylerini kabarttı, kanatlarını vahşice çırptı, isterik bir şekilde dışarı, Strand'e çıktı, bir kafe buldu, burada yüksek döner bir tabureye oturup bir yığın ince eğri büğrü sarı tırnağı andıran patates kızartmasıyla ağartılmış mezgit filetosu ve ıslak sarı bir süngerle ovulmuş ekmek yedi. Sonra St Pancras İstasyonu'na giden otobüse yetişti. Buz gibi çiseleme yerini kara bırakmıştı, şehre düşme açısından fazla abartılı koca kar taneleri, devasa bir günlüğün sayfaları kadar büyüktüler, bir açılışa, çırpınmaya ve savrulmaya bir ay kala, panik içinde, defin töreninden korkarak acele eden insanlarla dolu caddeler. Grace otobüsten neredeyse koşarak çıktı ve Batı Hint Adaları'ndan bir adamla çarpıştı, adam, başının üzerinde açılmış bir gazeteyle tepesine yağan karda sakin sakin duruyordu.

— Kar, dedi adam. Karı sevmez misiniz?

Grace utanmıştı. Elbette severdi karı, elbette kar görüntüsü karşısındaki o merak duygusunu yitirmemişti – o halde neden ondan kaçıyordu?

— Evet severim, ah evet.

Yağmur başlığını başına iyice çekti ve istasyona doğru koşturdu; koştuğu sırada kendini, Bu gerçek kar değil, diye ikna ederek, bu sadece şehir karı, ama böyle ayrımlar yapmaya başladığınızda bu her şeyin kaybolup gittiği anlamına gelmez mi?

Grace bir şeyleri kaybetmeye dayanamazdı; kaybolmuş, çalınmış, gizlenmiş olanı aramaktan başı dönerdi daima.

St Pancras İstasyonu'nda, varış ve kalkış duyurularını ve rötarlar için tebeşirle yazılmış özürleri inceledikten sonra, Grace her zamanki bekleme ritüelini sergiledi. Bir öğlen gazetesi satın aldı fakat tazı yarışı haberleriyle dolu olduğu için attı. Bir tuvalet kabinine gitti ve ellerini kurutmak için sıcak hava püskürten bir kumanda pedalına belirtildiği şekilde ayağıyla bastırarak ellerini yıkadı. Görevli, "Dört pense yıkama ve fırçalama" önerdiğinde Hayır teşekkür ederim dedi. Bekleme Salonu'na döndü, radyatörün başına gidip ısındı, sonra tamamen açık istasyonda arz-ı endam ederek ahşap bir koltuğa oturdu, seyretti ve dinledi, az daha ağlamasına yol açansa gözlerindeki kurum değil, nemrut tehdit dolu homurdanan nefes nefese lokomotiflerin görünüm ve sesleriydi, buhardan derin soluklarla zaman zaman uzatmalı muzaffer Haaaaa, Haaaaa'lar patlatıyor ve kulakları olsa, kulaklarının bulunacağı yer olan bir yan kapakçıktan beyaz sicimden bir çığlık halinde ani ve çok tiz fıslamalar ve foslamalar salıyorlardı. Peronun üzerinde insanlar dumanların arasında hareket ediyorlardı, hayal meyal siluetleri, birbirine karışmış bedenleri, boğuk ve dumanla kaplı İskoç sesleri. Grace treninin peronu ve varış noktasından emin olmak üzere danışma bölümüne yönelik oku izlediğinde, memur aşınmış bankonun üzerine eğildi ve parmağını lekelenmiş sütunun üzerinde aşağı yukarı gezdirerek kasvetli bir şekilde,

— Yedinci peron, Relham Merkez Garı'na varış öğleden sonra altıyı sekiz geçe, dedi.

Suçlar gibi bir hali vardı.

— Dışarıdaki duyuruyu okumadınız mı?

— Ah, evet, dedi Grace. Yine de emin olmak istedim.

Memur içini çekti.

— Evet, bunu herkes istiyor, basılı haline güvenmiyorlar, illa sözlü olarak duymaları gerekiyor. Cehalet.

Ansızın memurun dahi emin olmamasından korktu, nihayetinde, basılı sözlere güvenmeye bir yerden başlamalıydı – belki memur o kadar da emin değildi, işte buradaydı, bir göçmen kuş, St Pancras'ta durmuş Relham trenini bekliyordu ve belki de tren hiç gelmeyecekti ya da belki o kadar kalabalık olacaktı ki kendisine yer kalmayacaktı.

— Bir yer rezervasyonu yaptırabilir miyim? diye sordu aceleyle.

— Ne? Tren yarım saat sonra kalkacakken mi? Yo, yo, saçma bir şey olur bu. Rezervasyon için çok geç.

Grace ağır ağır yedinci peron yakınlarındaki koltuğuna doğru geri gitti. Yakında oturan genç bir kadın bir evrak çantasının fermuarını açtı; bir tomar kâğıt çekti, bir kalem aldı, kalemi ilk sayfanın üzerine yerleştirerek Grace'e doğru döndü ve gülümsedi.

— Acaba, diye başladı. Yani, birkaç soru sorsam sizin için bir sakıncası var mı?

Bir cevap beklemeksizin kalemini teksir kâğıdındaki ilk sorunun altında ilerletti.

— New Fellas Mısır Gevreği satışı ile ilgili kampanyadan hiç haberiniz oldu mu?

Tren tıka basa doluydu. Böyle bir havada bu kadar çok kişinin yolculuk etmesi hiç de adil görünmüyordu. Köşe bir koltuk bulup kendi payına düşen küçük camı ovup temizler ve kendini her zamanki demiryolu düşlerine bırakırken, evlerinde oturmalıydılar, diye düşündü Grace kızgın bir şekilde. Birdenbire kori-

dorda bir patırtı koptu, kapı ittirilerek açıldı ve bavullarına yapışmış bir adam ve bir kadın soluk soluğa içeri daldılar ve kadın Grace'in yanındaki koltuğa, adam da karşısına oturdu.

Tren ağır ağır hareket etmeye başladı.

— Tam zamanında farkına vardık, dedi kadın. Bindiğimiz vagon Derby'de ayrılacakmış!

— Bilmiyorduk, diye araya girdi adam. Ortalıkta bize bilgi verecek kimse yoktu, tren o kadar kalabalık ki bulabildiğimiz ilk yerleri kaptık. Ya Derby'de bizi indirselerdi!

— Bir düşün, diye mırıldandı kadın. Derby'de kalakalsaydık!

Derby onlara o kadar berbat bir alınyazısı gibi geliyordu ki Grace yakınlık duyar gibi oldu ve ikna olmamış bir ses tonuyla ansızın sordu,

— *Bu* vagon Relham'a kadar gidiyor... öyle değil mi?

Kondüktörün onlara gittiği güvencesini verdiği güvencesini verdiler ona ve bu gerçek tespit edilir edilmez, heyecan ve belirsizlik anaforuna sürüklenmiş olan vagondaki (masaları ve toz kokulu kıpkırmızı döşemelikleri olan açık bir vagondu) diğer yolcular, birbirleriyle olan bağlantılarını keserek, mahremiyetlerinden geriye ne kalmışsa korumak üzere, kendi kabuklarına çekildiler.

Kadın bir kesekâğıdını açtı ve içinden soyup dörde böldüğü bir armut çıkardı. Bir parçasını adama verdi, birini de Grace'e teklif etti.

— Hayır teşekkür ederim.

— Hadi ama.

— Hayır teşekkür ederim, hayır gerçekten, hayır.

Adam gazetesinden başını kaldırdı.

— Hadi ama, bir parça almayan bir siz varsınız.

— Ah, pekâlâ, çok teşekkür ederim, çok naziksiniz.

Grace armut dilimini yedi, buğulanmakta olan pencereyi ovup temizledi ve dışarıya, bitmek bilmez çöp toplama alanına baktı, Midlands'e yaklaşırkenki manzara buydu ama onlar daha da kuzeye doğru yol aldıkça, bu manzara kesintisiz bir kar yağışıyla örtülüyordu, ta ki tren sonunda, sanki ayın yüzeyinde seyahat ediyorlarmış gibi beyaz yarı saydam bir manzaranın içine girene kadar.

Vagondaki diğer yolcular, "Derby'de indirilme" tehlikesiyle duyguları beklenmedik bir biçimde dışa vurulmamış olanlar sessizliklerini koruyordu, ama kadın Grace'le özgürce çene çalıyordu, yol arkadaşıysa Derby tehlikesinin üstesinden gelmişti ve şimdi de sigara içilmeyen bir vagonda sigara içmeyi istemek gibi yeni ve daha zorlu bir tanesiyle karşı karşıya olduğundan izin isteyerek tuvalet kapısının önünde Nelson'unu yakmak üzere koridorun sonuna gitti, kadın Grace'e onun kayınbiraderi olduğunu ve trende çalıştığını açıkladı, o sabah, iş icabı, Londra'ya gitmiş, şimdi de, bir bakıma resmi olarak, Relham'daki evlerine geri dönüyordu. Kadına göre, demiryollarını ezbere biliyor olması gerçeği yanlış vagona binmiş olmalarını affedilmez kılıyordu. Kendisi Devon'da kız kardeşinde kalmıştı; Devon'da Noel'den bu yana hiç durmadan kar yağmıştı.

— Siz de Relham'a mı gidiyorsunuz?

Grace, Evet, Relham'a gidiyorum cevabına, oraya, Kuzey Sanayi Bölgesi'ne ilk ziyareti olduğu bilgisini eklemek gafletinde bulundu.

Kadın ona acıma ve merakla baktı.

— Yolunuzu nasıl bulacağınızı bilmezsiniz o halde, dedi imalı bir şekilde.

— Ah, hayır, dedi Grace.

— Relham, eğer yolunuzu bilmiyorsanız büyük bir yerdir. Buyurun, dedi kadın, alışveriş poşetlerinden birinin altını üstüne getirip bir torba şekerleme bulmuştu.

— Bir şeker alın. Hadi.

— Hayır teşekkür ederim, gerçekten hayır.

— Hadi, Relham'a vardığınız zaman acıkmış olacaksınız.

Grace şekerlemeyi kabul etti, pencerenin kendine düşen kısmını tekrar sildi ve dışarı baktı, onun bu hareketini manzaraya aşina olmayışına ve varış noktasını kestiremeyişine bağlayan kadın, güvence verir şekilde,

— Merak etmeyin, Relham'a vardığımızda ben size haber veririm, dedi. Buyurun –sesi acıma doluydu– bir şeker daha alın.

— Ah gerek yoktu, peki, tamam, teşekkür ederim.

Daha sonra kayınbiraderi tuvaletin önündeki sigara molasından geri döndüğünde kadın bir-iki yolcunun başlarını çevirmelerine yol açan yüksek bir sesle onu bilgilendirdi,

— Daha önce hiç Relham'a gitmemiş! Relham'a ilk ziyaretiymiş!

Damgalanan Grace kıpkırmızı oldu, var gücüyle şekerini emerek gözlerini pencereden dışarıya dikti. Kar hâlâ yağıyordu; ara sıra sokak lambaları bu ekmek beyazı yeni karın üzerine tereyağımsı bir parlaklık düşürüyordu; demiryolu hattı boyunca aralıklarla altın kırmızısı kömür alevleri ışıldıyor, vagon pencerelerinin üzerinde pıhtılaşmış kar taneleri uçuşup şen şakrak pamuk parçacıkları gibi kıstırılırken, karın üzerine Noel Baba kırmızısı gölgeler düşürüyorlardı. Dünya karanlık gökyüzünün altında yığın yığın kardan yastık ve çarşaflarla, kar ve uykunun derinliklerine gömülmüş gibi görünüyordu. Grace başını pencereye yasladı, gözlerini kapadı ve uyudu, yanakları yanarak, kum ve isten zedelenmiş, uykulu gözlerle uyandığında, hazırlık mahiyetinde bavullarını toparlamakta olan kadın ona fısıldadı,

— İşte bu kadar. Birkaç kilometre sonra gelmiş olacağız.

— Ya, dedi Grace soğuk soğuk, aldırmadan.

— Her şey yolunda mı? diye endişeyle sordu kadın, Grace raftan çantasını alırken.

— Biri beni karşılayacak, diye cevap verdi Grace ciddi bir ifadeyle, kadını kendi kurguladığı ve kompartmana da yayılmaya başlayan (diğer yolcularda –çok geç, daha önce hiç Relham'a gitmediyse kaybolabilir– bakışı vardı) St Pancras'tan Relham'a mitinden kurtarma umuduyla.

— Biri beni karşılayacak, dedi Grace yine, sesini yükselterek.

Ah, ağlayabilirdi, neden daima nereye gideceğini bilmez görünüyordu, neden daima yabancılar ona göz kulak olma, onun için düzenlemeler yapma, denetleme, yol gösterme sorumluluğunu üzerlerine alıyorlardı? Dış görünümünde ve davranışlarında insanların ona açıklama yapmalarına, sanki anlamayabilirmiş gibi onunla basit bir lisanla konuşmalarına yol açan şey neydi?

— Evet, biri beni karşılayacak. Her şey gayet yolunda, dedi Grace, bir kez daha mesafeli ve soğukkanlı bir etki bırakmak amacıyla, ama trenin sarsılarak durup tekrar öne doğru silkelendiği o an Grace'in sözcükleri ağzından İmdat diye de anlam-

landırılabilecek haysiyetsiz bir çığlık gibi çıktı. Kadının kayınbiraderiyle sırt sirta oturan iri yarı bir adam öne atılarak Grace'in kolunu yakaladı.

— Yaralandınız mı?

— Bir şeyim yok teşekkür ederim.

Rahatlayan adam vagonun diğer ucundan çıkmayı tercih etti. Kapı kulbuna erişime olanak veren pencereyi açan deri kayışın nasıl kullanıldığını hiçbir zaman anlamamış olduğundan birilerinin vagonun kapısını açmasını bekleyen Grace, kulbu çevireceğine tezcanlı itip kakan valizleriyle dürtükleyen insanlara bakıyordu. Sonunda biri kapıyı açtı. Grace tutunarak aşağı indi ve peron boyunca telaşla ilerledi, biletini teslim etti ve Philip Thirkettle'ı bekleyerek etrafına bakındı. Ah Tanrım, diye düşündü, hafta sonunu sağ çıkaramayacağım, üç tam gün boyunca insanların arasına karışamam, onlarla konuşmak, oturup yemek yemek, onlara ne zaman katılacağıma ve onları ne zaman yalnız bırakacağıma, ne zaman yatmaya gideceğime, ne zaman kalkacağıma karar vermek zorunda olmak dayanılmaz. Eğer bir göçmen kuşa dönüştüğümü bilseler ne derlerdi? Bunu göze alamam. Ne diyeceğim, onlar dinlerlerken cümleleri nasıl kuracağım, sözcükleri birbirine nasıl bağlayacağım, özne, fiil, yüklem? En azından, diye düşündü rahatlayarak, hiç çocuk yok, ya da Philip bahsetmedi. Çocuklar lafı dolandırmadıklarından o kadar kafa karıştırıcı olabiliyorlar ki; gözlerini dikiyorlar, hem de nasıl dikmek! O anda Grace'e dünyadaki en ürkütücü şey, konuşmadan durduğu yerden ona dik dik bakan bir çocukmuş gibi geldi, ona suçlayarak, bile bile, acımayla, alay ederek, bir çocuk olarak henüz sınırlamadığı ya da bastırmadığı ya da yok etmediği bir kavrayışla bakan bir çocuk.

Philip'in verdiği azıcık bilgiden, Grace, aklında Thirkettle "şablonu"nu kabaca çıkarmıştı. Koca, karısı, kayınpeder. Philip karısıyla çok fazla zaman geçiremezken karısının ilgisi fazlasıyla babasının bakımına yöneliyordu, şu sefil, nostaljiye kapılmış, Antipod koyunları, gökyüzü ve dağları yerine pencereden İngiltere'nin Kuzeyi'ndeki baca külahlarına gözlerini dikmiş eski koyun yetiştiricisine. Hafta sonu olacaklara hazırlanmak amacıyla Grace oraya vardığı ânı hayal etmişti –

— Bir içki alır mıydınız? Şeri?

Anne, güzel, kültürlü, Grace'in can yakıcı arzularının gerçekliğiyle hatırladığı kadarıyla bütün öğrencilerin "hım-hım İngilizcesi konuşan züppeler" olduğu Yeni Zelanda'nın "özel" okullarından birinde eğitim görmüş... Kayınpeder ateşin başındaki bir sandalyede kederli kederli oturarak Canterbury ovalarını ve Kuzeybatı "çamlarını kolaçan etme" düşleri kuruyor. Yılgın, kayınpederini kıskanan Philip, karısıyla yalnız kalmak istiyor...

— Evet, bir şeri alayım.

Grace'in sohbeti nükteli ve ışıl ışıl, zekâ dolu, hatırlanmaya değerdi; cümlelerinin güzelliği karşısında zevkten coşmuşlardı; fikirleri (ne kadar özgün, açık ve net ifade edilmiş, derinlikliydiler) onları o kadar heyecanlandırmıştı ki, onlarla geçirdiği ilk geceden sonra, konuşmaya dalıp bir imgelem sarhoşluğu içinde felsefe yaparak uyanık kaldıklarını itiraf etmişlerdi.

— Evet, bir şeri alayım.

Bu şekilde ele alındığında, korku verici hafta sonu beklentisi uzaklaşıyordu. İşte böyle, karaciğer kelebeği, toynak enfeksiyonu, yumuşak böbrek hakkında coşkuyla konuşan Grace varken Philip ve Anne yıllardan sonra ilk defa yalnız kalmanın tadını çıkarıyorlardı...

Grace cömertliğini ve sevecenliğini düşünürken, sanki Relham Merkez Garı'nda değil de el üstünde tutulan alegorik bir kumsaldaymış gibiydi, tüm o dev kaygı dalgalarının tehlikesinden uzak ve dimdik ayakta, üzerine hafiften "iyilik" püskürtülmüş; yakıcı güneşe karşın serin ve rahat.

Hafta sonu bittiğinde, Thirkettle'lar ona minnettar kalmış olacaklardı; Philip ve Anne'e sil baştan bir mutluluk getirecekti.

— Tekrar gel, diye bağıracaklardı ardından. — Lütfen tekrar gel!

Ve Grace, uzlaşmaya alışkın, doğruculuğun, sevgi taarruzundaki o ikinci en iyi silahın zaferiyle alev alev, orta karar bir mutluluk hissedecek, "tekrar gelme" sözü verecek, hoşça kalın diyecek ve trende köşe koltuğunu bularak, gözleri yaş ve kurumla dolu, keder içinde pencereden dışarıya dalıp gidecekti.

7

Peronda kupkuru sözcükler kan damlaları gibi etrafını sardı. Onları kim etrafa serpmişti? Bildiği kadarıyla, tüylü göğsünü delen bir ok ya da kurşun olmamıştı, dimdik yükselen istasyon çatısı da onu gökyüzünün yol açtığı yaralardan koruyordu. Mendilini çıkardı ve onu çevreleyen pütürlü yüzeyi sertçe ovaladı, sonra mendilini buruşturdu, yeninden içeri tıkıştırdı ve sallanarak, nefessiz, kaçmaktan âciz, dikkatle bir-iki sahanlığı geçti. Hâlâ Londra'ya dairesine dönecek, merhametli yalnızlığa çekilecek, daktilosunun başında oturup kendine gürültülü sinyaller vermesine –üslubu ve yazma amacı buydu– yetecek zaman vardı. Romanının Üçüncü Bölümü Boa Dosyasında bekliyordu ("Boa yılanının boğumları gibi kulplar"). Gündüz düşleri üzerinde hâkimiyet kazanmak için kullandığı bir çalışma rutini vardı. Son kale olarak da bir uyku hapı, zehirli tebeşir tadında minik beyaz bir nokta işareti. Öteki dünyanın kapısı ardına kadar açık duruyordu. İçindekiler Relham Garı'na saçılmıştı. Grace hararetle dizlerinin üstüne çöktü ve çer çöpü kazımaya başladı.

— Bir şey mi kaybettiniz? Taksi çağırıyorum.

Philip gelmişti, kalın yün paltolu, hatırladığından daha uzun boylu; saçları sarıydı, denizin kenarındaki ot öbekleri gibi, gözleri de aynı renkti, belki daha koyu, suyun sürüklediği odun gibi kahverengi, benekli.

Grace'in çantasını aldı.

— Kaybettiğiniz şeyi buldunuz mu?

— Kim bulmuş ki? dedi düzgün, hoşnut bir sesle.

Kuyrukta dikildiler ve on dakikalık beklemeden sonra Relham'ın on mil dışındaki Holly Road, Winchley'e yönelmiş bir taksinin içindeydiler.

— Yolculuk iyi miydi?

— Evet teşekkür ederim.

— St Pancras İstasyonu'nu nasıl buldunuz?

— Güzeldi, teşekkürler.

— Çok uzun beklemeniz gerekti mi?

— Ah evet, dedi Grace heyecanla, kendisiyle ilgili bazı ayrıntıları iletebilmekten dolayı gururlu. Ah evet, benim *her zaman* uzun süre beklemem gerekir. Yapısal olarak *erkenciyim*; saatlerce önceden gelirim. Hayatımda tek bir tren dahi kaçırdığımı sanmıyorum!

Gözleri parıldıyordu, yüzü kızarmıştı. Ah tanımlayıcı bir kişisel özelliğe sahip olmak ne kadar harikaydı! Geç, erken, derli toplu, dağınık, korkunç ağır kanlıyımdır, her zaman vaktinde hazır olurum, çocuklarla aram o kadar iyidir ki...

Çocuklar mı? Philip çocuklarla ilgili bir şey mi söylüyordu?

— Anne ise tam zıddınız, erken gittiği görülmemiştir. Apar topar trene yetişilir, çocuklar derdest edilip içeri sokulur, bir adımda vagona çıkılır, kapısı çarparak kapanır...

Çocuklar mı?

Philip neşe içinde gülerek aniden ona döndü.

— Etrafta koşturan bir çift çocuğa aldırmazsınız sanırım?

— Ah hayır, Ah hayır!

Grace'in yüreği eziliyordu. Hâlâ vakit var, diye düşündü çılgınca, hâlâ kaçıp kurtulmak için vakit var: Çocuklar, dik dik bakan, alayla, acımayla, durumunu kavrayarak –bu en kötüsüydü– kavrayarak; her şeyi biliyor olacaklardı; belki de yanına gelip, Epifiz bezi nedir?, diyeceklerdi. Uçuş tüylerinizi tanımlayın. Korioliz kuvvetini tanımlayın.

Grace tırmanan paniğini yatıştırmaya çalışarak, cesaretle sordu,

— Çocuklarınız kaç yaşında?

Konuştuğu sırada yalnızca çocuklardan korkmayıp aynı zamanda Philip kadar eşsiz birinin suretinden pay aldığı için Anne'i kıskandığını da biliyordu.

— Sarah iki buçuk, Noel on dört aylık.

Tehlikeli yaşlar değil, diye düşündü Grace, rahatlayarak. Daha da kötü olabilirdi.

Yine de canı ağlamak istiyordu. Philip neden ona çocuklardan bahsetmemişti? İlk karşılaşmalarından sonra kendi kendine, Tabii ki çocukları yok, dediği zamanları hatırladı. Tabii ki. Bunu kötücül bir tatmin duygusuyla söylemişti, böyle olmasından dolayı güvende hissetmiş, kendisi hakkında Thirkettle şablonuna uyacak kayıp bir yapboz parçası olduğuna dair tuhaf bir imgelem oluşturmuştu.

— Babamı kaçırdın, diyordu Philip. Üç haftalık bir tatil için Edinburgh'a gitti.

— Ah üzüldüm, onunla tanışmak istiyordum.

Demek ki, karaciğer kelebeği, toynak enfeksiyonu, yumuşak böbrek hakkında konuşmak suretiyle kaçış gerçekleşmeyecek, diye düşündü Grace. Neredeyse hıçkırıklara boğulacaktı. Keşke Relham'a hiç gelmemiş olsaydı, evde Londra'daki dairesinde hava durumu ve haberleri dinleyip radyoyu kapatsa, sonra da daktilosuyla romanının Boa Dosyası içindeki birinci ve ikinci bölümlerini yerleştirmiş olduğu kitap rafının yanındaki köşeye çekilseydi. Doğrudan Olivetti'nin tuşları üzerinde parlayan solgun beyaz ışığıyla Abajur da orada olacaktı; ve Tahkikat Heyeti'nden davetsizce gelen etkilere karşı ona destek olan, sol taraftaki raflarında sıra sıra dizili kitaplar – Grace neyi ya da ne zaman ya da neden tahkik ettiklerini bilmiyordu, ama dışarıdaki trafik seslerinin arasında alttan alta, sanki yeni standartlar saptamyormuşçasına zaman zaman büyük, değişken bir sesle sekteye uğrayan, yanı başında mırıldanan gizli tahkikatı duyabiliyordu.

Siz bana geldiniz; dediniz ki
geçen gece elime baktım ve elim
yanmıştı,
yangının yayılışını izlemiştim.
Herhangi birinin haset edebileceği ya da bozulabileceği bir şey yapamam
dehşet içindeki bir ayakla.
yangının yayılışını izlemiştim;

şimdi kemiklerim yerli yerinde, sabitlenmiş,
bahsettiğiniz standartlar gibi, bu mırıltılı
tahkik
yağmur yoklamasıyla, yalandan hisli
Bu mümkün değil diyen karla
(Geçmiş-Olsun kartları, alı al doğum günü gülleri,
saten esrar perdesi gibi kar taneleri
etimle kemiğimin arasına kaçmış şenlendirmek için
bir hevesli yılı daha).

Sevgili anne, sevgili baba sevgili koca sevgili çocuk,
hiçbir cevap yok
bu mikrofon sanki arı kovanında petek gözüne dolmuş bal gibi
ölümün tatlılığıyla sonsuza dek tıkanmış.

Geçen gece bana geldiğin için
ve dediğin için
ne dediysen
kırmızı bir otobüse bindim ben
bir kan pıhtısının içinde
keder içinde Londra üzerinde yol aldım,
hiçbir şeye çarpmadım, ne bir ayna, ne pencere ne de cam levhalarına gökyüzünün.
Dua ettim keramet ver diye dünyaya, elverecek kadar,
şairler yaşarken umursamaya
ve öldüklerinde yas tutmaya.

— Dört bin pound'luk evler.
— Üç bin pound'luk evler.
— İki bin poun'luk evler.
— İki bin pound'un hemen altındaki evler. İşte geldik.

Relham'ın kenar mahallelerinin yerini Winchley kasabası almıştı ve işte Thirkettle'ların Holly Road'un neredeyse sonunda, fundalık arazinin eşiğindeki evi buradaydı. Köklerinin et-

rafında kümelenmiş oluk oluk buzlarla, çıplak karman çorman değnekleri andıran ağaçlar ve koyu kar lekelerinin örttüğü buzdan aynalarla parıldayan karanlık sokak. Sokaktaki diğer evler arasında bir tek Thirkettle'ların evinin adı yoktu; Nook, Rydal Mount, Dell Lane, Coral Cottage değil, sadece beş numaraydı – eski, zarafetten yoksun, konforlu bir ikiz evdi, diğer yarısı uyuşmuş bir uzuv gibi sessizlik ve karanlığa gömülüydü.

Philip, kapı zinciri takılı olduğundan çıngırağı çaldı.

— Bu Anne'in marifeti, dedi.

Ayak sesleri. Zincir kaydırılarak çekildi. Kapı açıldı.

— Bu Anne.

Anne gül yanaklı, hafif balıketi ve kesinlikle güzeldi, gerçi (Grace'in memnuniyetle fark ettiği üzere) gerdanı vardı. Titreşen mum alevleri gibi aniden fır dönen bir beyazlık peşinden kapıya kadar gelmişti, Sarah ve Noel babalarını karşılamak ve gözlerini merakla Grace'e dikmek için, adımları şaşıp sendeleyerek annelerinin eteğine asılmak üzere birden ortada belirdiler.

— Grace-Cleave bizde kalacak, diye fısıldadı Sarah bilmiş bilmiş.

Grace aşırı ciddi bir gülümsemeyle karşılık verdi. Ona sarılmak isteyebileceklerinden korkmuştu ama onları koridordan mutfağa yönelten annelerine yapışık kaldılar, bu sırada Philip ve Grace de peşlerinden gitti. Grace'in oyuncak, kitap ve kalıp yığınına ayağı takıldı. Anne güldü.

— Bugün birilerinin atış seansı vardı da.

Ağır bir Yeni Zelanda aksanıyla konuşuyordu.

Oda büyük, dağınıktı, köşede sanki aile aylarca mahsur kalmayı bekliyormuşçasına tıka basa erzak dolu raflar vardı. Çocuk giysileri, oyuncaklar, mutfak gereçleri, gazeteler hayret verici bir karışım halinde şuraya buraya fırlatılmış ve yığılmıştı. Grace keder içinde gözüne sevgiyle dolu bir evin perişan haldeki kanıtları gibi görünenlere baktı; çocukluğunda yaşadığı evi hatırlıyordu, odalar her türlü pılı pırtı, mobilyalar, yiyecekler ve lazımlıklarla darmadağın halde olurdu, komşulardan gelen şikâyetler üzerine günün birinde evi denetlemek üzere 'Sosyal Hizmetler'den gelen adamın, salkım saçak serpilen bu vahşi dağınıklıktaki sevgi köklerinin farkına varacak algılamaya sa-

hip olmayışını hatırladı; Grace hatırlıyordu da, ne babası ne de tatillerde gelen ve tuvalet masasının üzerindeki vazoda yıldız çiçekleri olan ön odada çarşaf serili bir yatakta yatan derli toplu pudralanmış akrabalar sahipti buna; mutfak sandalyelerinin ucuna ilişir,

— Ah hayır Lottie, ah evet Lottie,

dehşet içinde karman çorman mutfağa bakarlardı.

— "Sosyal Hizmetler"ci adam sert bir biçimde, burayı derleyip toplayın,

— Bütün bu köpekleri de uyutturun!, demişti.

(Sürekli yavrulayan başıboş spanyelleri kastediyordu, yolda çok fazla taze zift olduğundan köpekler dışarı çıktıklarında başka köpeklere yapışıyorlardı.)

— Burayı temiz tutamıyor musun? diye sormuştu babaları, mahcup cevap veren annelerine,

— Ah Curley elimden gelenin en iyisi bu.

Bu sırada tatilden dönen akrabaları ailenin Kuzey, Güney ve hatta Avusturalya'daki uzantılarına "Lottie'nin evi çekip çevirmekten âciz olduğu" haberini yaymış bulunuyorlardı.

Çocuklar ağırbaşlılıkla gözlerini dikerek Grace'in etrafında oynaşıyorlardı. Etekleri partal uzun beyaz gecelikler giymişlerdi, burunlarından bal rengi sümük damlıyordu, Anne ara sıra şömine rafında duran bir top mavi tuvalet kâğıdına uzanıp bir parça koparark burunlarını siliyordu. Grace gözlerini Sarah ve Noel'den alamıyordu. Ne kadar güzeldiler! Sivri uçlu kulakları ve babalarının kehribar gözleriyle sahipsiz çocuklardı onlar; dilenci çocukları gibiydiler. Anne Grace'e onların "Grace-Cleave"in gelişini görmek için ayakta kaldıklarını açıkladı ve şimdi de yatmaya gitmeliydiler. Onları kapıya yöneltti; mızırdanarak karşı çıktılar. Grace, gözleri parıldayarak, onlara bakakalmıştı.

— Biliyor musunuz, diye fısıldadı, — bu çocuklar *Aşırıcılar*[11](*) için çizilmiş illüstrasyonlar gibiler.

— Ben "strasyon" değilim, diye karşı çıktı Sarah.

11 Mary Norton'un yazdığı fantastik çocuk romanı serisi *The Borrowers* kastediliyor (ç. n.)

Philip ve Anne, Grace'in yorumlayamadığı ve onu utandıran bir şekilde bakıştılar – yersiz bir şey mi söylemişti, belki Thirkettle'lar çocukları hakkında görüş belirtilmesine karşıydılar, fakat akıllı ana babaların planlarını anlaması beklenemeyecek ziyaretçilere karşı hoşgörülü olmak zorunda kalıyorlardı?

Ansızın Noel kendisine iyi geceler öpücüğü verilmesini istedi. Yarı-emekleyip yarı-yürüyerek Grace'e doğru ilerledi, Anne'in tercüme ettiği Marsh lisanında mırıldanıyordu.

— Size iyi geceler öpücüğü vermek istiyor.

Grace, yüzü yanarak öptü çocuğu.

— Çocuklara epeyce alışkınımdır, dedi savunma halinde, kayıtsız bir çarpıtmayla ekledi, — Bir zamanlar bu yaştaki çocuklara bakardım.

Şimdi de, annesinin elinden yakasını kurtaran Sarah, — Dizine oturabilir miyim! diye yalvararak Grace'e koşuyordu.

Grace ürkek ürkek Philip ve Anne'e baktı. Anne başıyla onay verdi.

— Evet, Grace'in dizine oturabilirsin.

Grace bir-iki defa sabırsızlık içinde zıplayan sonra da şikâyet eden Sarah'yı beceriksizce kaldırdı.

— Senin dizin yok ki. Grace-Cleave'in dizi yok.

Grace eksikliğinin utancıyla kıpkırmızı oldu.

İçerleyen Sarah, Grace'in kollarından sıyrıldı, Anne'e gidip yüzünü annesinin eteğine gömdü ve sonra gözlerini ovuşturarak neredeyse oracıkta uyuyakaldı. Usulca Sarah'yı önünde yürütüp talimli koluyla da Noel'i sarmalayarak taşıyan Anne, çocukları yatırmak üzere yukarı çıktı.

— Sana odanı göstereyim, dedi Philip onlar çıkarken.

— Evin en tepesindeki çalışma odasını da göstereyim.

Grace, yorgun ve allak bullak, onu izledi.

Odanın ortasında tek başına ayakta durmuş etrafındaki ayrıntıları inceliyordu. Philip ona eğer "Baba" Edinburgh'a gitmiş olmasa uyuyacak olduğu odaya göre buranın biraz daha az rahatsız olduğunu söyledi. Burası "Baba"nın odasıydı. Yerde bir

hasır, tek kişilik rahat bir yatak; bir-iki parça ağır cilalı mobilya; büfede bir tepsi patates tohumu; iki ya da üç raf dolusu kitap – gayda müziği; *Birinci Dünya Savaşı Piyade Tugayı*; Lord Montgomery'nin *Hatıralar*'ı; Robert Burns şiirleri; *İncil*'in Tasdik Edilmiş ve Yeni baskıları; Sapper hikâyeleri. Duvarda Yeni Zelanda manzaralarının çerçeveli fotoğrafları, şöminenin üzerinde büyük bir Yeni Zelanda haritası asılıydı – mavi denizler, yeşil ovalar, beyaz tepeli dağlar. Grace uzanıp zamanında aşina olduğu Oamaru ile Dunedin arasındaki ve daha da kuzeydeki kasabaların izini sürerek parmağını kıyı şeridi boyunca ilerletti, her birinin üzerinde duraklayarak orayla ilgili bir anıyı yakalamaya çalışıyordu. Maheno: Nehrin yakınında Söğütlük adında bir piknik yeri vardı; zamanında okuldaki kızlar cumartesileri bisiklet sefası yapmaya giderlerdi, kızlı erkekli de İncil dersi pikniklerine; zamanında âşıklar toprak tadı veren bira kahverengisi yüzme alanında suya çıplak girerlerdi. Zamanında Kuzey'den Güney'e giden Limited Ekspres treninin Waianakarua yakınlarından geçtiği Maheno.

"Uzundur trenlerin soluklanmaya durdukları yerde..."[12]

bir sakız ağacı plantasyonu çatır çutur gri pürüzsüz yaprak alazı, rüzgâr onlara dokundukça sarsılan tozlu mavi duman; pas rengi motor hangarları; lahana ağaçları, ot öbekleri, kuğular, koyunlar – Grace haritanın üzerindeki eliyle ülkenin fiziksel ayrıntılarını sıraladı. Oamaru'dan Dunedin'e seyreden trendeydi – neden böyle minik bir tren gibi görünüyorken vagonlar arasındaki sahanlığı gölgeleyen siyah tentenin böylesine tir tir titreten korkunç önemi var gibiydi? İndirme bindirme yapmak ya da sadece oyalanmak için her istasyonda duran ve yüz yirmi beş kilometreyi yedi ila sekiz saatte kateden olağan ağır trenlerin vagondan vagona kuytuda geçmenizi sağlayan böyle lüks siyah tenteleri bulunmazdı. Bu ağır giden trende ilerlemek istediğinizde korunaksız sahanlığın üzerindeki hava hücumunu göze almanız gerekirdi, sarsılırdınız, sizi yel üfürür, su götürürdü, kulaklarınızda görülmemiş bir gürültü, gözlerinizde görülmemiş bir kurum kalırdı.

12 Charles Brasch'ın *Waianakarua* adlı şiirinden bir dize (ç. n.)

Grace etrafına, treni sahiplenişleriyle çok fazla nüfuz ve güce kavuşmuş gibi görünen terli kırmızı suratlı yolculara baktı – çoğu için Cook Boğazı Feribotu'nu Lyttelton'da terk ettikleri an başlamıştı bu durum; o kadar ki, Büfe Durağı Oamaru'dan –küçük kremalı çörekler ve gazlı içecekler– binmekte olan dağınık azınlığa küçümseyerek bakıyorlardı. Derken Grace gözlerini dışarıya denize çevirdi, sarp kayalıklara, bacalı yol kenarı istasyonlarına, Waitati, Puketeraki, Mihiwaka...

Parmağını çabucak haritadan çekti. Yok, Limited'le Oamaru'dan Dunedin'e seyahat etmeyecekti.

Odada oturdu. Haritanın renkleri ne kadar narin pastel tonlardaydı, gören tarımın bir kozmetik olduğunu sanırdı. İmparatorluk kanından hiçbir iz yoktu; yalnızca barışçıl bir yanık koyu kahverengi, yaprak yeşili, altın sarısı ve insanları ima eden bir dizi noktalama işareti ya da leke ve benek – yaşayan, ölen, gömülü; ve sonra haritanın bir başından diğerine gümüş teller, ki bunlar nehirlerdi, gerçek nehirler, İngilizlerin su birikintileri ya da İspanyolların koyakları gibi değil, oralarda su o kadar uzun zaman önce gözden kaybolmuştur ki insanlar nehir yataklarında piknik yaparlar. Grace karla kaplı zirveleri ve karla karışık sağanakları unutamıyordu; Büyük Britanya'da kaldığı süre içinde, bir tepenin yanındaki ince bir akarsunun başında tevazu ve nezaketle oturup sonrasında ailesine bir dağın yakınlarındaki bir ırmağa gidişini yazdığı olmamıştı hiç. Yalnızca Keats duyarlı yurttaşlarını gücendirmeden "Küçük bir tepenin üzerinde parmak ucunda dikildim" diye yazabilirdi!

Oda soğuktu. Grace gaz sobasını yaktı ve ellerini ısıttı. Pencereden dışarı, kararmakta olan Winchley manzarasına baktı. Güzelce tıraşlanmış cansız patateslere dokundu. Çantasından geceliğini çıkardı ve yastığının altına koydu. Sonra Philip ve Anne ile sofraya oturma eylemini daha fazla ertelemeyi başaramayıp yavaş yavaş alt kata, mutfağa inerek bütün hayatı boyunca bu aileyle yaşamışçasma yerini aldı; bir çocuk, çaresiz bir "yeniyetme" gibi, dağıtılan etli börek ve şeftalileri ağzı hafifçe aralık bekleyerek.

Philip ona tekrar Londra'dan buraya keyifli bir yolculuk yapıp yapmadığını sordu. Evet teşekkür ederim, diye cevap verdi.

Philip yukarıdan gelen sesleri dinler gibiydi.

— Sessizlik, dedi. — Günün en iyi kısmı, çocuklar uykuya daldığında.

— Herhalde öyledir, dedi Grace.

İnsanlar onunla konuştuklarında onların yorumlarını Evet, evet anlıyorum, bazen hı-hı diye mırıldanarak evet, diye noktalamak alışkanlığındaydı. Hiçbir zaman Hayır, hayır, hayır, demezdi. Hayır, hayır, hayır! hayır bilmiyorum, anlamıyorum, demiş olsaydı, kendisi de diğerleri de ne kadar da telaşlanırlardı kim bilir! Ama, evet, biliyordu, anlıyordu, evet evet tabii, hı-hı.

Konuşmadan yediler, gerçi Philip bazen konuğu hoş tutmaya yönelik ve dahil edici rahat bir yorum yaptığında Grace'e göz atmak üzere dönüyordu. Grace neredeyse tümüyle mavi-gözlü insanlardan oluşan bir dünyada yaşamış olduğunu fark etti. Philip'in gözleri elaydı – yok, ela değil, sarı ya da kehribar da değil; altın rengi yaprakların damarlarına benzer benekli sonbahar renklerinde; ancak sonbaharvari de değil –başka bir şey vardı– nedense, gözleri pişmiş bir alabalığın sarımtırak etine benziyordu, toprağı benzersiz lezzetini de veriyorlardı, etin kemikten yumuşacık ayrılmasını da; içlerinde bir okul bahçesindeki küçük bir oğlanın masum kötücüllüğü de görünüyordu; "kahverengi-gözlü-turtayı-götürdü" açgözlülüğü de; sonra saf dürüst kışa dair bir berraklık kaygısı, sonbaharda –diyelim ki– düşünce bahçelerinden, insanlık halleri manzaralarından tümüyle kaybolup giden yapraklar, çiçeklenmiş belirsizlik yığınları.

Grace Philip'in gözlerini incelediğinde, aklının bir köşesinde, sivri pençeleri ve dişleriyle, tüylü küçük kötü kokulu hayvanları dışarı gün ışığına salmak üzere açılan sürgülü kapıların hareketini de hissedebiliyordu, Grace kapının hareket ettiğini hissedebiliyordu; kafesinden dışarı meraklı ama tedbirli bir şekilde sürünerek çıkarken o küçük hayvanın peşinde bıraktığı pis kokuyu alabiliyordu; açık renk gözleri ışığın kamaştırmasıyla hemen kapandı, sonra yeni alanına gitgide alışarak gözlerini açtı ve keşfe çıktı, ta ki tel kafesin, sınırların farkına varıncaya kadar; neticede, özgür değildi; yalnızca kafesi temizlenirken güneşte göz kırpıştırmak üzere dışarı salınmıştı!

Akşam yemeğinden sonra Grace, Philip ve Anne'le birlikte kömür ateşinin yandığı oturma odasına gitti. Grace kitapla dolu rafların yanındaki ateşin başında bir koltuğa oturdu, Philip onun karşısına geçerken, Anne *Ulysses*'in yeni bir basımı kucağında açık, yüzü ateşe dönük oturuyordu. Grace kitapları inceledi – Yeni Zelanda Yıllıkları, Yeni Zelanda Tarihi, Yeni Zelanda, Yeni Zelanda...

Yemek sonrası şömine başı sohbeti gerilmesine neden oluyordu. Philip *Kilise Haberleri*'nin son sayısını açtı ve okumaya başladı.

— Şunu dinle. Hiç hoşuna gitmeyecek.

Görev icabı dinleyen Anne'le konuşuyordu.

— *Kilise Haberleri*'ni gördün mü Grace?

— Evet, bir-iki kere.

Philip ve Anne, Philip'in okuduğu şeyi tartışmadılar. Anne kitabına döndü, Philip gazetesine, bu sırada Grace, sırlarına nüfuz etmeye çalışarak her ikisini de gizli gizli takip ediyordu.

— *Ulysses*'i okumuş muydun Grace?

— Evet, uzun zaman önce.

— Altından kalkmayı nasıl başardın?

— Ah, dedi Grace, fazla cüretli ve gururlu neredeyse kibirli etkisi bırakmış olmaktan korkmuştu birden, belli ki *Ulysses*'i okumak bir kibir kaynağıydı — Ah okudum. Tabii, dedi dümdüz, övüncünü küçülterek, — çoğunu anlamadım ama okumak hoşuma gitti.

— Bilemiyorum, dedi Anne yorgun argın, — insanlar nasıl becerip de içinden çıkıyor.

Konuşmasında *Ulysses*'i okumanın yanı sıra, ev kadınlığına, anneliğe, Winchley'deki hayata bir gönderme algılayan Philip, ona sevgi dolu baktı ve sesinde bir Winchley-falan-filana-rağmen tezahüratı tonuyla Grace'e,

— Anne de gayet iyi gidiyor, dedi; WEA'deki Modern Roman kursuna katıldı, James Joyce'u inceliyorlar. Deli gibi okuma yapıyor. Müthiş iyi.

Anne'e beğeniyle baktı. Fazla yüksek sesle konuşmuştu, Winchley-falan-filan sesini boğmak ister gibi bir hali vardı.

Bu sırada Grace aklını, Philip'le Anne'i ve birlikte yaşadıkları hayatı incelemek ile *Ulysses*'le olan ilişkisinin aslını dile getirmeye hazırlanmak arasında ikiye bölüyordu. Hafızasının *Ulysses*'i Edebiyat başlığı altına değil de Yüksekokul Hayatı'nın utanç ve acı verici gerçeklerini içeren dosyaya yerleştirdiğini fark etti. *Ulysses*'i Yüksekokul'da okumuştu. Yoklama –Childs, Cleave, Coster, Crawley– bilindik parlak, güzel ya da uçuk kaçık karakterlerin dışında alfabetik yoklamadan hatırladığı biricik isimler. Etrafını saran Childs, Coster ve Crawley'nin yüzlerini bile gözünün önüne getiremiyordu – Childs hokey oynardı, "sportmen bir tip"ti; Coster inekti, çok güzel kukla yapardı, Crawley ise... Grace kızın kendisiyle ilgili hiçbir şey hatırlayamıyordu, yalnızca kasabası Oamaru'nun rakibi olan Timaru'dan geldiğini biliyordu; Grace'in zihninde bir insandan ziyade Timaru'nun bir sembolü olarak yer etmişti, o kadar ki, Crawley ne zaman aklma gelse (Joyce? Noeline? Bertha?) Caroline Koyu'nu da, Oamaru'daki Dost Koy'la olan rekabeti ve her yıl Turizm Rehberleri'nde Caroline Koyu'nun göklere çıkartılıp Dost Koy'un görmezden gelinmesi karşısında Oamaru'nun katlandığı aşağılanmayı da anımsardı. Neden, diye düşünürdü Grace, jeomorfoloji dersinde efkârlanmış otururken, Dost Koy'da her şey var, Caroline Koyu'nda hiçbir şey, hiçbir şey, hiçbir şey yok. Yine de Yüksekokul'daki iki yılı boyunca ve bundan çok sonraları, Childs, Coster ve Timaru'dan Crawley, Grace'in ismine eşlik etme görevini üstlenmeye devam etti.

Ama *Ulysses*. Ah. Grace *Ulysses*'i hatırlıyordu, ama yine de belleğini ele geçiren bir kitap değildi. Okul ve yüksekokulda geçirilen savaşın o son yıllarına has tuhaflık ve güvensizlik, Grace için, en canlı ve feci şekilde, o yılların kitaplarının basıldığı kâğıtlarla temsil ediliyordu: Basılı sözcüklerin yalnızca önsözde Savaş Dönemi Ekonomisi'ne ithaf edilebilecek bir başka karalama gibi göründüğü, uçuk sarı alaca bulaca kâğıtlarla. Grace böyle kitapları açmanın kendisini dehşet ve felaket önsezisine boğduğunu hatırlıyordu; sanki her şeyin sonu gelip çatmış gibi görünürdü, hiçbir şeyin artık bir önemi kalmamış gibi; kitaplar, bazı bakımlardan son bir umut gibiydiler ve mademki dil adi bir mutfak havlusunun üzerindeki mazur görülebilir bir leke durumuna düşmüştü, geriye hiçbir umut kalmıyordu.

Grace o an düşündü, Ya Philip'in gözleri koyu benekleriyle bana savaş dönemi ekonomisi kâğıdının sarı yaprakları üzerindeki baskıyı hatırlatıyorsa?

— Ah, dedi birdenbire şaşkın şaşkın, Ah, burası sessiz, hiç trafik yok!

Philip ve Anne okumayı keserek ona hoşgörüyle baktılar.

— Evet, senin için değişiklik olacak, dedi Anne *Ulysses*'e dönerken.

— Winchley sessizdir, dedi Philip *Spectator*'ı açarken.

— Fark ediyorum da, diye devam etti, eleştirmenler artık burada basılan her Rus yazara ilgi göstermiyor. *Doktor Jivago*'yu yerden yere vuranlar bile var. Ben de aman aman meraklısı olmamıştım hani.

— Ah ben sevmiştim, dedi Anne. Ağlatmıştı beni. Tabii, o sıralar hamileydim.

— Eğer hamileyken okudun ve bunun üzerine ağladınsa o zaman belki de eleştirmenler – diye başladı Grace.

Philip gülerek cümlesini tamamladı.

— Belki eleştirmenler de hamileydi?

— Sen okudun mu, Grace?

— Evet, hayır, yani evet. Çok fazla roman okumam.

— Profesyonel kıskançlık mı?

— Belki; evet.

— Hafta sonu buraya gelmenin üzerinde çalıştığın bir şeyleri bölmediğini umarım.

— Ah hayır, ah hayır.

Grace yakınındaki kitapları incelemeye devam etti, zaman zaman birini seçip biraz okuyor, sonra yerine koyuyordu. Kendini yorgun hissetti. Londra'ya eve gitmek istiyordu, dairesine, daktilosunun başına oturmaya; uyumak istiyordu; yüzünü sokak lambalarından başka tarafa çevirip gözlerini kapatmak.

— Philip'te bir dolu Yeni Zelanda kitabı var.

— Evet.

Yeni Zelanda'dayken her zaman yatağının başucunda tuttuğu ama Büyük Britanya'ya geldiğinden beri okuyamadığı *Yeni Zelanda Şiiri Kitabı*'nı açtı. Matbaa harflerinin ne kadar net ve koyu renk olduğunu memnuniyetle fark ederek o çok iyi bildi-

ği kırmızı kapağa dokundu, revaklara benzeyen o güzel m'ler ve n'ler, lento t'ler, narin gırtlaklı r'ler... Uzun giriş yazısına göz gezdirdi, "bu adalar"a kendinden emin sevgi dolu bir ithaf; sonra şiirlerden bazılarını okumaya başladı.

"Ben çamları kolaçan eden kuzeybatı havasıyım"
Ben...
"Ben... demiryolu rayları üzerindeki pas...
süt sağmaya çağrılan inekler ... feryat figan saksağanım"[13]

Böylece ben, bir göçmen kuş, geldiğim yere mevsim ve güneş dönüşüm için uygun hale gelmeden önce dönmeye muhtaç olduğum için acı çekiyorum. İlkbahar yaz ya da kışa rastgelir miyim ki? Burada, gökyüzünden güneşi, sıcaklığı, geri dönüş işaretlerini okuyamaz halde, daimi bir öteki mevsimin içinde yaşıyorum. Bu sıla özlemi – "Öyle bir yer biliyorum ki üzerinde..." mataguri,[14] manuka,[15] lahana ağacı yetişir...

Bir yer biliyorum.

Grace, ilk yerimi üç yaşındayken bulmuştum, dedi kendi kendine. Bu, zihnimin öylesine derinliklerinde olan bir hatıra ki daima değişse de asla değişmiyor. Tek başıma toprak yola girdim. Yazın sonlarıydı, çitteki katırtırnağı çiçekleri taçyapraklarının tepelerinden kahverengiye dönmeye başlamıştı, buruşup yere düşüyorlardı. Rüzgârın kışkışladığı birkaç beyaz bulut görülen gökyüzü griydi. Ortalıkta, toprak yolun başında da sonunda da, hiç insan yoktu. Başına sonuna öteye beriye baktım, hâlâ hiç kimse yoktu. Burası *benim* yerim, diye düşündüm, hiç kıpırdamadan durarak dinliyordum. Rüzgâr telgraf tellerinin arasında uğuldadı, beyaz toz yol boyunca fırıl fırıl döndü ve ben *kendi* yerimde gitgide daha yalnız hissederek durdum, çünkü katırtırnağı çiti ve onun çiçekleri benimdi, toprak yol benimdi, rüzgâr ve telgraf telleri arasında çıkardığı uğultu da. Kendi yerimde olduğumu anladığım zaman hissettiğim yalnızlık duygusunu tarif edemem; mülkiyetin yükünü öğrenmek için çok erkendi, geri

13 Allen Curnow, *Zamana Dair Düşünceler* (ç. n.)
14 Yeni Zelanda'ya özgü bir bitki (ç. n.)
15 Yeni Zelanda ve güneydoğu Avustralya'ya özgü bir bodur ağaç (ç. n.)

verilemez ya da reddedilemez, sonsuza dek tutulması gereken bir şeye sahip olmanın yükünü bilmiyordum henüz. *Kendi* yerimde fazla uzun kalmadığımı hatırlıyorum: Ağladım ve eve koştum, ama kendi yerim beni bir gölge gibi takip etti ve her zaman benim yanımda oldu, burada Winchley'de bile, oraya varmadan önce gözlerimi kapatmam ya da sessizlik çağrısında bulunmam dahi gerekmez, bir kez oraya vardım mı da rüzgârın mesajından kurtulmayı isterim çünkü başında ya da sonunda ötesinde ve berisinde hiç kimse yok, vızır vızır ömrünü yol boyunca döndürense toz, insanlar değil.

Bir yıl sonra benim olan bir başka yer bulduğumu hatırlıyorum. Onu buldum, daha doğrusu, onu aramaya koyuldum; bana verildi; ona malik oldum. Güneyde yeni bir bölgeye taşınmıştık (her zamanki gibi) – koyunlar, büyükbaşlar, karanlık rutubet oluşumu ve su yataklarını tetikleyen su; bataklıklar, ot öbekleri; tek tük insan. Demiryolları konutu orada tepede taşınmamız için bizi bekliyordu. Biz çocuklar ahşap zemini işgalimizin ağır ritmiyle çınlatarak her odada tepindik. Adamlar mobilyaları tepeden yukarı taşıyorlardı; annem herkese fincanlar dolusu çay yetiştirmekle "alakadar oluyordu"; yeni bir evde ilk gece için ayarlamalar yapılırken heyecan, öfke, gözyaşı patlamaları oldu; vidalı pirinç topuzları olan (bunların içine şifreli mesajlarımızı koyardık), üzerindeki siyah boyası sıyrılmış demir yatak başlıkları ve paslı tel somyalar duvara dayanmış ertesi gün çakılıp birleştirilmeyi beklerken yer döşeğinde uyuduğumuz her sefer olduğu gibi. — Anne, yatak anahtarı sende mi? Yatak anahtarı nerede? Niye her zaman yerde yatamıyoruz?

Şimdi pataklayacağım hepinizi...

Aniden kendimi yalnız ve yeni bir evin mülkiyetinden dolayı hoşnutsuz halde bularak ön merdivenlerden aşağıya indim ve ot bürümüş bahçeden geçerek bir otlağa gittim (koyunlar bana baktılar, başları bir yanda, uzun heybetli suratları düşünceli, meyankökü çalılarının çizdiği gözleri kısık; gövdeleri, yaşadığımız son kasabadaki komşularımızdan Bayan Daniel gibi kırış kırış ve kat kat). Bir akarsu yatağı boyunca kısa bir yol yürüyerek bir başka otlağa girdim, yayvan gövdelerinde filizlenen yeni yapraklarla bazıları ölmüş ya da ölmekte olan bir grup huş ağacına kadar geldim. Yapraklarından dolayı oluşan yeşil-gümüş karanlığın içi-

ne doğru yürüdüm. Kalm ölü yaprak katmanına ayaklarımı sürttüm, ayakkabılarımı bütün halde duran körpe yaprakların arasına sokarak geçen yılınkine, bir önceki yılınkine ve bir öncekine, ta ki herhangi bir yıldan kalma ya da hiçbir yıldan kalmamış çürümüş yapraklar ortaya çıkana kadar kazıdım; bunlar artık yaprak değildi; toprak olmuşlardı. Ağaç gövdelerinden birinin üzerine oturdum. Yaprakları ve beraberindeki gümüş-yeşil havayı kokladım, içimde dalga dalga yükselen hazla biliyordum ki *kendi* yerimi aramak üzere yola çıkmış ve onu bulmuştum, onu ben seçmiştim. Bunun benim yerim olduğuna dair bir tabela dikmem gerekmiyordu. Benim yerim. Onu ben seçmiştim.

Neşe içinde yeni eve döndüm (kimin güvenlik için duvar tarafında kimin gece öcüler tarafından kapılmak üzere kapı tarafında yatacağı kaç yazardı?). Yeni mülkümden kimseye bahsetmedim. O yere de bir daha ayak basmadım, çünkü bu seçilmiş yeni mülk kendi yükünü de beraberinde getirmişti – kalacağım bir şey mi seçmiştim yoksa ortadan yok mu olacaktı; onu yanıma alıp dilediğimde ortadan kaldırabilir miydim; seçtiğim bu şey neydi? Onu bulmanın ve ona sahip olmanın zevkini hâlâ hatırlıyorum; o zaman bir huşun tepesindeki küçük bir ağaç evi gibi gelmişti; şimdiyse derinlere gömülmüş katman katman yıllar gibi geliyor, yapraklar gibi, zengin bereketli çürümenin içinde.

Ve şimdi burada oturup bu şiirleri okuduğumda kafam ne biçim karışıyor. Bütün şairler *benim* yerimi yazıyorlar. Yeni Zelanda hakkında yazmasalardı bile benim yerimi yazıyor olurlardı. Nasıl oluyor da bir ülkeyi bunca çok içimde barındırabiliyorum? Bana verildi mi yoksa arayıp buldum mu, şimdi de ona dönmeye korkuyor muyum yoksa?

"... ve tekinsiz koylarından
Yitip gider çamur çullukları bir başka yaza doğru...
mesafeler yolumuzu gözler..."

— Yeni Zelanda şiiri mi okuyorsun?
— Evet.
— Şairlerin bazılarıyla tanışmışsındır herhalde?
— Evet. Bazılarıyla tanıştım.

Sessizlik.

— Artık, dedi Grace, — odama çekiliyorum – yatsam iyi olacak galiba.

— Önce kahve alır mıydın?

Anne'in yapıp getirdiği kahveyi içtiler. Grace raflara, seçerek, açıp kapatarak etrafına yığdığı kitaplara geri döndü. *Yeni Zelanda Şiiri Kitabı*'na tekrar göz attı.

"Rangitoto'dan Bir Görünüm

... Ama dağ hâlâ o cayır cayır ömrünü tüketiyor
Karanlık dış kabuğunun altında; çağa gözleri kör
Onunla kaçıp giderek uyuşuk suların üzerinden,

Burunlarında uykudan uyanan soğuk ışık huzmeleri
Gecenin şaşırttığı gemilere yol göstermek için. Çünkü onun ait olduğu
Bir ateş dünyasıdır kayalardan sulardan önce."[16]

Grace sanki sayfaların arasından alıp yukarıya odasına taşımak üzere volkanı tutmaya çalışır gibi eliyle yabani bir hareket yaptı. Rangitoto'yu biliyorum, dedi kendi kendine. Rangitoto'yu biliyorum.

Ama tabii ki bilmiyordu. Auckland'daki insanlar gözlerini ona diker, gösterip Şekli ne kadar alışılmadık; hangi açıdan bakılırsa bakılsın aynı görünüyor; Auckland'ın simgesi, harikası bu, demek için kafalarını çevirirlerdi.

Ona bakar da bakarlardı ama onu tanımazlardı, Grace de onu tanımıyordu, yine de onunla şiirsel rotalar çizmeyi öğrenmişti; dışının aynılığı içinin şaşırtıcılığım örtüyordu.

A, diye düşündü, birini tanıyordum, bir zamanlar, herkesin gözdesiydi. Neden diye sormuştum. Bana demişlerdi ki, O hep aynı, öyle değil mi, hep aynı!

Yok bu Tanrı değildi.

16 Charles Brasch, *Rangitoto'dan Bir Görünüm* (ç. n.)

— İyi geceler.

— Sabah görüşürüz, dedi Philip, sanki onu görmeyi beklemiyormuş gibi.

— Evet, dedi Grace.

Merdivenin tepesine ulaşıp da odasının kapısını açıp içeri girdiğinde, artık daha fazla rol yapamadı ve basmakalıp Evet Hayır Biliyorum Anlıyorum'ları üzerinden silkip attı; Hayır, Hayır, Hayır, Ben bir göçmen kuşum, diye haykırdı.

"... ve tekinsiz koylarından
Yitip gider çamur çullukları bir başka yaza doğru.
Her yer ışığa kesmiş ve ılıktır mırıltılı
Gölgesi yola koyulmanın; mesafeler yolumuzu gözler;
Ve kimse bilmez gece nerede yatacağını."

İKİNCİ BÖLÜM

Bir Başka Yaz

8

Hatırlıyorum, dedi kendi kendine, Winchley'deki soğuk karanlık odada yatarken.

— Ben daha doğmadan Leith Nehri taştı, Leith Caddesi'nde anne ve babamın, babamın ana-babasının, kız ve erkek kardeşlerimin yaşadığı ev sel altında kaldı ve evi terk etmek durumunda kalmadıkları halde, sel hayatlarımızın *–benim* hayatımın bile– en canlı anılarından biri haline gelecek kadar ciddi bir felaketti; hakkında konuşulur, gözümüzde canlanırdı, çekilen fotoğraflara Dunedin'den Outram'a taşınmamızdan çok sonra dahi açıp bakma ihtiyacı hissederdik; son zamanlarda başımıza gelen bu en büyük felaketin anısını küçüklüğümde ben de ailemle paylaştım.

— Büyükbabamız, Leith Caddesi'ndeki evin kapısında duruyor. Selden hemen sonra çekilmiş.

— Leith Caddesi. Sel esnasında. İnsanlar masalarıyla sağa sola kaçıştılar.

— Babam, Isy ve Jim. Selden önce çekilmiş.

— Bakın burada Büyükannemiz görünüyor. Tekerlekli sandalyesinde tehlikeden uzak.

Büyükannenin şekeri vardı, bacaklarından biri kesilmişti. Bazen tahta bacak takardı, ama tekerlekli sandalyesiyle daha hızlı hareket edebiliyordu.

Selle ilgili o kadar çok bilgi edinmiştim, duyduklarım hafızamın öylesine bir parçası haline gelmişti ki, felaketi yaşamadığımı öğrenmek beni dehşete düşürdü ve kapıldığım dehşet, ab-

lam Isy ve ağabeyim Jim'in seli bana karşı bir silah olarak kullanabildiklerini fark ettiğimde daha da arttı. Hadi, hadi, selde sen yoktun ki!

— Ama hatırlıyorum, derdim.

— Doğmamıştın bile. Selde hepimizin fotoğrafı var, sen doğmamıştın.

Doğru zamanda doğmayarak önemli bir şeyleri kaçırdığımı biliyordum, özellikle Leith'deki sel baskınını annemin çok sık anlattığı diğer bir sel baskınıyla karıştırmamdan dolayı. Bunda kırk gün kırk gece yağmur yağmış sonra bir gemi inşa edilmiş, hayvanlar ikişer ikişer kurtarılmıştı. Isy ve Jim'i dünyadaki bütün hayvanları görmüş oldukları için nasıl da kıskanıyordum, çünkü ben yalnızca otlaklardaki sığırlarla koyunları ve yürütecimle gidip oturduğum inek ahırındaki iri kemikli uzun boynuzlu kırmızı beyaz inek Betty'yi biliyordum. Annem onu sağarken seyrederdim. Yeterince büyüyüp yürüteçten mezun olduktan sonra, acemilik eğitimimi ceviz ağacının altında bir benzin sandığının içinde tamamlamıştım (her bebeğin içinde emekleyip oynadığı ve yürümeyi öğrendiği bir benzin sandığı olurdu), çitin önünde durarak Betty'ye patates atardım, onu beslemek için meyve bahçesindeki ağaçların altından elma toplardım. Büyükannem şarkı söylerdi,

"hayvanlar ikişer ikişer girdiler içeri,
Geçilecek bir nehir daha.
Bir nehir daha ve bu nehir Ürdün'e çıkıyordu..."[1]

keşke söylemese derdim çünkü ben orada yoktum ve hayvanları hatırlayamıyordum ve Ürdün'e gitme fikri beni korkutuyordu ve annem Kızıldeniz ve Ölü Deniz'den (Lut Gölü) bahsediyordu, bense bir tek *Taeri* Nehri'ni biliyordum. Neden daha önce doğmamıştım ki ben de *bileyim*?

Büyüdüm. Büyüklere ait oyun ülkesine geçiş yaptım ama Isy ve Jim zaten burayı ele geçirmişti: Motor hangarları, "tren yolu"nun yanındaki ardiye depoları ve yolun çok ötesinde, arkasında her zaman ürküntüyle bahsedilen bir cephanelik bulunan talim bi-

1 Nuh Tufanı'nı anlatan *Bir Nehir Daha* (*One More River*) türküsünden (ç. n.)

nası. Ne menem bir şey olduğunu bilmesek de, bu sözcük bizi dehşete düşürüyordu. Cephanelik. Ne zaman dışarı oyun oynamaya çıksak annem bizi uyarırdı, "Talim binasının arkasında bir *cephanelik* olduğunu unutmayın!"

Birbirimizi "tırmanmalar" adını verdiğimiz buğday çuvalları arasında hoplayıp zıplayarak kovaladığımız "iyi depo"da[2] oynardık.

İşte o sıralarda, kelimenin tam anlamıyla "kilise kulelerine dadanan eli uzun bir küçük kuşa" dönüştüm – bir cüce kargaya. Kanatlarım siyah, gagam sarıydı, sesim Isy ve Jim'i daha önce hiçbir şeyin korkutmadığı kadar korkutan keskin bir çığlıktı ya da belki korkmuş numarası yapıyorlardı, her halükârda neşeli ve güçlüydüm, çatının yakınında, tırmanmaların tepesinde yaşayabilen bir hayvan olarak büyük bir tırmanmanın arkasından aniden belirerek, kanatlarımı açar, sarı gagamı ileri çıkartır ve Isy'yle Jim'in peşine düşmek üzere dışarı uçardım.

— Ben bir cüce kargayım, ben bir cüce kargayım!

Ve yemeğe çağrılıp tek sıra içeri girerek masaya oturduğumuzda, Isy ve Jim,

— Bu sabah neler yapıyordunuz? sorusuna cevaben oyunumuzun en kayda değer kısmını söylerlerdi.

— Grace bir cüce karga.

— Evet, Grace bir cüce karga.

Ne kadar zaman bir cüce karga olarak kaldığımı bilmiyorum, belki de meşhur sel felaketinden her bahsedildiğinde tuzla buz olan öz-saygımı kazanmama yetecek kadar uzun bir zaman.

Tek bir çocuk, erkek ve kız kardeşlerin sosyal eğitimi olmadan nasıl idare eder? *Free Lance* ya da *Weekly News*'un "sosyal girdap" olarak tarif edeceği şeyi yaşadım ben; kız kardeş, erkek kardeş, halalar, amcalar, büyükanne, büyükbaba, Bay ve Bayan Widdowson, Bay ve Bayan Brown gibi olağan komşular; ba-

2 Ardiye deposu (goods-shed) ifadesindeki "goods" sözcüğü "iyi" anlamındaki "good" sözcüğü ile yer değiştirmiş (ç. n.)

bamla çalışan ya da bakkaliyemizi sağlayan ya da bize boğalarını ödünç veren ya da annemle çitin üzerinden konuşan ya da çocuklarının "Bizim oraya uğrayın" –bu "bizim ora" millerce uzakta olurdu– diye bizi çağırmalarıyla hayatlarımıza giren insanlar; olağan komşuların ötesinde verdikleri emirlerle korkutabilen, iyileştirebilen, hapse atabilen, kovabilen ("sepetleme") nüfuzlu önemli insanlar: Polisler, doktorlar, belediye başkanları, danışmanlar; sonra, bu "önemli insanlar"ın ötesinde isimleri "gazetede" yazılan yabancı kişiler – Kral, Galler Prensi, Gandi, Bay Forbes, Bay Coates; katiller, oyuncular, hırsızlar, sanatçılar, yabancı imparatorlar; ve hepsinin ötesinde, Tanrı. Tanrı düşüncesi aklınıza geldiğinde her şey o kadar seri olurdu ki bunu çözümleyecek zaman kalmazdı. — Dünyayı kim yaptı? derdi oyun arkadaşınız, siz de cevap verirdiniz, — Tanrı.

Tartışmalar karşısında boyun eğdirme gücü inanılmazdı; eğer "Tanrı dedi" ya da "Tanrı yaptı" diyebilirseniz kazanırdınız; üstünlük kazanmak için o kadar sık kullanılan "Babam dedi", "Babam yaptı"dan bile daha kullanışlıydı.

Eğer, evin yakınlarında, ailenin de ötesinde bir "sosyal girdap" varsa, hayat o kadar kalabalıklaşıyordu ki durum nerdeyse sosyal baş dönmesine dönüşüyordu: Akrabaların yanı sıra –bizimle yaşayan büyükanne ve büyükbaba, halalar, amcalar, tatillerde gelen kuzenler, bir anne, bir baba, artık iki kız kardeş, bir erkek kardeş– zeminin ve tavanın köşelerinde örümcekler, taşların altında kene ve sümüklüböcekler, bahçede solucanlar, yapraklarda uğurböcekleri, çalılıklarda salyangozlar, ağaçlarda kuşlar, bulaşıkhanede sıçanlar ve fareler, nehirde alabalık, otlaklarda sığır ve koyunlar ve annemin açıkladığına göre "Jersey"ler kadar güvenilir ve yumuşakbaşlı olmayan bir Ayresshire" olan Betty'den daha küçük, daha az yabani ve daha az tos atan yeni ineğimiz Güzellik vardı. Güzellik'i sağılırken patatesle beslemek şimdi benim görevimdi. Çitin içinde bağlanmış halde dikilerek ağır ağır geviş getirir ya da göz göz kararmış patatesleri parçalara ayırarak çatırdatırdı. Bazen bir patates yığının üzerinden ondan uzağa doğru düştüğünde, boynunu öne doğru uzatıp ağzını açar, çimen kokulu nefesini salarak kırmızı ışık gibi parlayan dilini yolluk gibi açılıp düzleşmeyen en uç noktasına

kadar dışarı yuvarlardı. Sonra sürüden ayrılan patatesi yeniden ele geçiren Güzellik, kafasını çite doğru geri çekerek hatır hutur yemeye başlar, kayıp patates için gerilmesine lütfen yol vermiş boynunun altın ve siyah derisi her zamanki sarkık kıvrımlarına yeniden geri dönerdi; sonra da süt dökülе saçıla doluncaya kadar kovaya akar ve beyaz köpük dışarı taşarken Güzellik hayal kurarak gözlerini kapayıp kuyruğunu sallardı.

Bir cüce karga olmayı bıraktığımda bir süreliğine "sosyal girdap"tan da çıktım ve otlakta tek başına bir "böcecik" haline geldim. Altın rengi kadifeden bir "böcecik" elbisesi bile giyiyordum ve daha önce altın kadife kabukları içindeki böceciklerden genelde korkmama rağmen, kendi böcecik elbisem olduğundan beri korkmuyordum. Gün boyunca otlakta keşfe çıkıp oynuyordum; sonunda annemi ve babamı korkutan bir şey meydana geldi. Birbirlerine baktılar ve,

— Bataklığın yanında oynuyormuş, dediler, benim hakkımda konuşuyorlardı. Ah, bataklık! Üzerinde kırmızı yabani otlar biterdi, halalardan birinin bize verdiği "yepyeni" kırmızı lastik topun içiyle aynı renk, topu parçalara ayırmıştık çünkü içinin nasıl olduğunu o kadar merak ediyorduk ki daha fazla karşı koyamadık, neden yapıldığını ve zıplamasının nereden geldiğini bilmek *zorundaydık*. Halamız yeniden ziyarete gelip de zıplamayan kırmızı lastik enkazı bahçe yolunda öylece bırakılmış halde görünce o kadar kızmıştı ki.

Ama kırmızı lastik topu paralamasaydık bir sonraki otlakta bulunan bataklıkta topun içiyle birörnek yabani otlar olduğunu nereden bilecektik?

Bataklık da "cephanelik" gibi yasaklı bir yerdi anlaşılan. Yasak ve korkulması gereken o kadar çok şey ve yer vardı ki – sel, savaş, cephanelik, bataklık, boğalar, duvarın içindeki sıçanlar, sarhoş adamlar, aylaklar, dayak, "Sizi çuvala koyup denize atacağız", "Çingeneler kaçırır" diye tehdit eden amcalar ve halalar. Ayrıca, çocukluk inançları ve batıl itikatlarından oluşan değerli koleksiyonumuzu barındıran kendi küçük düğümlü mendilleri-

miz de vardı – bunlar gerçekle fantezinin, yanlış duyulmuş ya da yanlış anlaşılmış sözcüklerin, yarı çözüme ulaştırılmış çapraşıklıkların, ümitsiz sorulara, tümüyle cevapsız bırakmaktansa, verilen ümitsiz cevapların bir karışımıydılar... gözüm yara oldu... doktor iyileştirdi, doktor ve benim "memişler" adını verdiğim periler. Memişler kimlerdi? Onlardan bahsettiğimde annem neden gülümsüyordu? Neden bana ha bire, sanki bilmezmiş gibi, Gözlerini kim iyileştirdi?, diye sorup duruyor ve ben tuhaf olan bu açıklamayı tercih ederek, "Memişler" diye yanıtladığımda neden bu kadar keyifli ve muzip oluyordu?

Doğru düzgün konuşamıyordum; sözcükler karman çormandı. En sevdiğim oyuncaklarımdan biri, üzerine bağladığım ip parçasıyla çekeleye çekeleye çimenlikten ve ceviz ağacının altından geçirip çitin üzerinden aşırarak böceciklerle beraber keyfini çıkardığım gazyağı tenekesiydi. Teneke kutum hakkında söylediğim bir şarkı vardı ama onu söylediğimde neden herkes gülüyordu?

"Tanrı korusun merhametli tenekemizi
Tanrı korusun asil tenekemizi
Tanrı korusun tenekeyi"[3]

Sözcükler öyle gizemlilerdi ki, haz ve korku doluydular. Mosgiel. Mosgiel. Yukarı Orta. Taieri. Waihola. Ao-Tea-Roa. Lottie. Lottie. Bu benim annemin adıydı ama ona hiç Lottie demezdik, yalnızca hala ve amcaların onun adını kullanmasına izin vardı.

Guatrı alınmış olan halam (guatr, guatr) kapıdan seslenirdi,

— Ah Lottie, bir dakika, Lottie.

Ya da babama,

— Lottie ne düşünüyor? Lottie Outram'da oturmaktan hoşnut mu? derdi.

Bazen konuklar geldiğinde bu sözcük babamın dudaklarından tuhaf bir şekilde dökülürdü, bense şok içinde onun bunu söylemiş olduğuna inanmaya çalışırdım.

— Lottie'ye daha bu öğleden sonra dediğim gibi...

Sözcük tuhaf ve korkutucuydu; anneme onu bizden ayıran,

3 Burada Britanya İmparatorluğu'nun milli marşında geçen "Tanrı Korusun Kralımızı" sözlerinde yer alan "king/kral" ile "tin/teneke" birbirine karıştırılıyor (ç. n.)

bize zerre kadar ait olmadığını ima eden yeni bir farklılık veriyordu. Onu merak etmeme ve kıskanmama yol açıyordu; ismi bize *Hayır* demenin bir biçimiydi – ama biz onun bebekleri değil miydik, Dorry doğana kadar ben onun biricik bebeği değil miydim? Ve bir sonraki doğduğunda o da biricik bebeği olmayacak mıydı? Annemin adını duyduğumda korkunç bir panik beni ele geçiriyordu; gitgide daha fazla uzaklaştığını görüyordum; doğruydu biliyordum, o bize zerre kadar ait değildi, biz de ona ait değildik, bir tek kendim vardım, yalnızca kendim, başka hiç kimse yoktu.

Bazen adını usul usul tekrarlardım. Lottie. Bir keresinde adını yüksek sesle söylemiştim, annem kızdı, babam da dedi ki,

— Annene kabalık etme. Lottie ve George. Lottie-ve-George. Onlar benim annem ve babamdı. Onlara yalnızca biz Anne ve Baba derdik, başka kimse değil.

Böcecik durmuş bana bakarken, çitin kenarında, kendi kendime oyun oynuyordum. Böcecikler ağlayan yaratıklardı; yanağının üzerindeki koyu renkli ince izden bir gözyaşı damlası aşağı süzülen bu böcecik de ağlıyordu. Onunla konuştum.

— Lottie, dedim. — Outram'da yaşamak hoşuna gidiyor mu?

Sonra büyük bir cesaretle haykırdım, — Lottie-ve-George, Lottie-ve-George!

— Tayin oldum, yerimi değiştirdiler, dedi babam. Glenham'a taşınıyoruz. "Demiryollarmdaki" insanların her zaman "yeri değiştirilirdi" ve annem ne zaman komşularla sohbet etse, konuşmanın bir yerinde mutlaka "demiryollarında olma"ya ve "yer değiştirme"ye bir atıf olurdu. Yine de annemin Glenham'a yerleştiğimiz için memnun olduğunu düşünüyorum çünkü burası Ana Demiryolu Hattı'na Outram kadar yakın değildi ve babam ekspres trenlerdeki kadar büyük bir sorumluluk taşımıyordu. Ateşçilikten makinistliğe terfi edeli çok olmamıştı ve burada, kırsal bölgede, bir başka trenle kafa kafaya girme ya da Dunedin yakınlarında oturan binlerce ama binlerce insandan birini ezme tehlikesi düşüktü. Babamın (el yapımı deri iş-çantasını, makinist kasketini, iş tulumunu, somonlu sandviçlerini yanında taşıyarak) işe gittiği gecelerde annem gözyaşlarını dindirirerek bize şarkı söylerdi

"Baba lokomotif başında,
hiç korkma."

Yani her şey yolundaydı. Korkmuyorduk. Babam lokomotifiyle evin yakınlarından geçerken her seferinde düdüğünü öttürürdü ki her şeyin iyi olduğunu bilelim.

Şimdi bebek karyolasında uyuyordum; içine hâlâ sığıyordum. Minik kardeşim Dorry büyüyordu ve çok yakında benzin sandığından çıkıp Glenham'daki yeni dünyamıza ve eski bükülmüş paslı raylar, üst üste yığılmış traversler, kullanılmaz hale gelmiş döner platformlar arasındaki Glenham demiryolunda ablama, ağabeyime ve bana katılacaktı...

Leyleğin yeni bir bebek getirme zamanı yaklaşıyordu, ama buna biraz daha vardı, çünkü Dorry hâlâ meme emiyor ve "büyük yatak"ta annemle babamın arasında uyuyordu. Belki bir sonraki tayin olduğumuz yerde diyordu annem, yeni bir bebek olabilir, ama ben umursamadım, çünkü Dorry bana aitti, annem öyle söylemişti, bu kadar kısa bir zamanda iki bebeğim birden olması mümkün görünmüyordu; çünkü ablam ve ağabeyimi de hesaba katmak lazımdı, bölüşme kesinlikle adil olmalıydı.

Babam beklediğinden daha çabuk başka bir yere tayin oldu. Glenham'dan fazla uzakta olmayan Edendale'e gidecektik. Bu "yer değiştirme"nin şaşırtıcı ve heyecan verici yeniliği, evimizin de bize eşlik edecek olmasıydı; sökülüp Edendale'e taşınacak ve tekrar inşa edilecekti, bu arada biz de Glenham'daki demiryolu barakalarında kalacaktık.

Kış mevsimiydi ve kar yağıyordu, Glenham iç bölgede olduğundan kar kalkmadığı gibi gitgide kalınlaştı. Barakalarımız karın içine gömülmüştü. Bir baraka annem, babam ve bebeğe aitti, bir baraka bizim yatak odamızdı, bir diğeri mutfak, oturma odası, bir diğeri banyo.

Babam barakalardan elli metre uzağa bir tuvalet çukuru kazdı ve çukuru kapatmak için teneke bir sundurma yaptı. Burada altı ay yaşadık. Bir türlü iyileşmeyen soğuk algınlıkları kaptık, Friar's Balsamı ile "buğulandık", bacaklarım sızladı ve ben hiç durmadan ağladım, Dunedin'deki halamız ziyarete geldi ve Lottie buna nasıl dayanıyorsun, dedi ve dünya böcekler-

le doluydu, duvarda tavanda ve zeminde kıvır kıvır böcekler ve ben Böceklere bakın, dedim ve annem Nerede, dedi ve ben onları gösterdim ve Dunedin'li hala,

— Sayıklıyor, dedi.

Kar yağdı da yağdı. Duvarda fısıldaşan sıçanlar, yukarı aşağı sürünen tuhaf gölgeler vardı; gece korkarsak ya da dişimiz ağrırsa anne babamıza ulaşamazdık, çünkü dışarısı karanlıktı ve kar çok kalındı. Bebeğin komik küçük bir öksürüğü vardı tıpkı koyun öksürüğü gibi, yüzü de kırmızı ve parlaktı; annemin elleri ve kolları da kıyafet ve bebek bezi yıkamaktan kırmızıydı. Bazen annem, "kolu havada"yken, Outram'da altı hafta boyunca "çamaşır ve süt sağma işlerini babanızın yaptığı" günleri babama ya da bize özlemle anlatırdı. Annemin kolunun yaralandığını ve sargıya alındığını hatırlayamıyordum, ama bunun onun hayatında önemli bir olay olduğunu hissediyordum, neredeyse sel kadar önemliydi ve ancak babamın Dunedin'deki bir futbol kazasını takiben "bileğinin alçıya alındığı" artık efsane olmuş dönem bununla boy ölçüşebilirdi.

— Bileğim elden gittiğinde, derdi babam.

Babamın bileğinin futbolda incindiğini öğrenmek beni hep hayal kırıklığına uğratmıştı; yakıştıramazdım. Annem ne zaman kolundan bahsetse üzülürdüm, o kadar özlem dolu konuşurdu ki, o günlerden sanki bir daha asla yaşayamayacağı büyük bir özgürlük dönemiymiş gibi söz ederdi – gerçi eğer kolu askıdaysa bu nasıl bir özgürlüktü?

— Sen daha küçüktün, kolum altı hafta havada kalmıştı...

Evimiz inşa edildi ve biz henüz alışacak zaman bile bulamadan yeni bir "yer değiştirme" geldi: Wyndham'a gidiyorduk, tayin olduğumuz en büyük kasaba buydu: Bir Anacadde ve birkaç başka caddesi; "çit arkası" komşuları; bir okul, bir nehir; ve insanlar vardı; her yer insanla doluydu. Ferry Caddesi'nde, demiryolu hattının yanı başındaki eve taşındığımız gün heyecan vericiydi (Güzellik'i yanımızda getirmeyi unutmamıştık). Bir ucunda nehir, diğer ucunda anacadde olan yolda evler sıralıydı. Kar

çimeni, inci çiçekleri, manuka, sığırlar, koyunlar, kuşlar, kilometreler boyunca yalnızca gökyüzü, tavşanlar ve otlaklar olan bir dünyadan, evlerin bulunduğu sokaklara ve insanlara gelmiştik; tanınacak, bakılacak, yüz buruşturulacak, arkasından isim takılacak, korkulacak, kaçılacak insanlar.

Dört yaşındaydım. Evin altını keşfe çıktık, gayet "iyi" bulduk. Bahçenin tren yolu hattına yakın köşesinde Güzellik için açık bir inek çiti yapıldı. Bahçenin aşağı ucunda suyumuz için bir pompa vardı. Pompanın yanındaki çitin arkasında Hadford'ların oturduğu bir başka demiryolu lojmanı vardı – Bay ve Bayan Hadford, Mavis, Joan, Ronnie. Artık etrafımız insanlarla çevrili olduğundan annem özlem duygusundan kurtulmuş görünüyordu; sıcak sac pideleri, kızarmış hamurlar, reçeller alıp vermekle, fikir alışverişinde bulunmakla; ve de evin içinde komşular hakkındaki –Hadford'lar, Lyle'lar, Baker'lar– görüşlerini bildirmekle meşgul bir komşu olmuştu. Bizimle değil, babamızla konuşuyor olmasına rağmen, biz de dinleyip öğreniyorduk. Gururumuz okşanarak öğrendik ki bizim "minik göğüs kafeslerimiz güçlü" iken Mavis Hadford kesinlikle veremliydi ve Ronnie değneğe benziyordu, Baker'ların çocukları da değnek gibiydiler, hepsinin de bol bol süt ve kremaya ihtiyacı vardı. Annemin dediğine göre, böylesine zayıf olmaları "kasabada" yaşamalarından kaynaklanıyordu. Wyndham'da yaşamak "kasabada" yaşamaksa biz çocukların çok hoşuna gitmişti ve her ne kadar annem çok geçmeden özlem ve gurur içinde "kışın altı ay boyunca barakalarda, kar altında yaşamıştık, o zamanlar Dorry daha bebekti" diye konuşmaya başlasa da, Wyndham'ı Glenham, Edendale ya da Outram'a değişmezdik. Hadford'lar ve Baker'larla oynuyorduk. Komşuculuk, misafircilik ve okulculuk oynardık, ben öğretmen olurdum, annem de mutfak penceresinden bakardı; biraz un ödünç almak için uğrayan Bayan Lyles'a, Büyüdüğü zaman öğretmen olacak!, dediğini duydum.

Wyndham'da hayat heyecan doluydu. Ronnie Hadford burnundan içeri bir boncuk sokmuş bir daha dışarı çıkaramamıştı. Mavis Hadford bacağını kırdı ve hastaneye gönderildi, döndüğü zaman koltuk değnekleri vardı, Koltuk değneklerini bize de versene Mavis, dedikse de o hiç oralı olmadı, biz de kırık bacak oyunu oynamak için Büyükannenin koltuk değneklerinden birini kullanmaya kalkıştık ama boyu uymadı, biz de onun yerine

kendimize cambaz ayaklıkları yaptık, Isy'nin ayağı kayıp da ucu açıkta kalmış bir çivi kaval kemiğini yarana kadar cambaz ayaklıkları üzerinde Ferry Caddesi'nde bir aşağı bir yukarı yürüdük.

— Kaval kemiğim, dedi Isy.

Kaval kemiği. Kaval kemiği. Doktor geride beyaz bir iz bırakarak yarayı dikti, bunun üzerine annem bir süre ben doğmadan Isy'nin başına gelen bir başka kazayı anlattı durdu.

— Isy bebekken Jeyes Sıvısı içmişti, ben de ona kusturucu ilaç verdim.

Kusturucu ilaç mı?

— Ona bir kusturucu verdim ve kaptığım gibi doktora yetiştirdim.

Ah annem o kadar cesur ve o kadar atikti ki! Tommy Lyles demiryolunda ekip başıydı ve evimizin önünde onu tren ezdi ve annem ona sargı yapmak için çarşafları yırttı, sanki tüm hayatı boyunca çarşafları yırtmak için fırsat beklemiş gibi. Hep olan bir şeydi; gazetede her zaman kaza mahalline koşan ve çarşafları yırtan insanlardan bahsediliyordu. Kazadan sonra annem bir daha lafını etmedi. Bunu hayatının bir diğer olayı –"Tommy Lyles ezildiğinde ben çarşafları yırttım, siz daha küçüktünüz"– haline de getirmedi, çünkü Tommy Lyles ölmüştü.

Tren yolunun Tommy Lyles'ın öldüğü kısmında oynamaktan kaçındık ve yaşadığı eve dehşetle baktık, bir keresinde geceleyin perdeyi çekip pencereden dışarı evlerine baktım, değişip değişmediğini ve değiştiyse bunu sadece gece gösterip göstermediğini görmek için, ama bir şey göremedim, sıradan bir demiryolu lojmanıydı, bizimki gibi, yalnızca ön bahçesinde bir lahana ağacı bitmişti.

Tommy Lyles'ın ölümünden sonra dedikodusu haftalarca havada asılı kaldı. Annem aniden elini kalbinin üzerine koyar, nefesi daralır ve korkmuş görünürdü. İnsanların, Bakın Tommy Lyles'ın başına gelene, demek ister gibi bir hali vardı. Ve yabani bezelye toplamak için tren yolu hattına kadar gitmeye meraklı olan bizler de bundan vazgeçtik çünkü Tommy Lyles oraya gidiyordu. Elbette ona asla Tommy demedik. O Bay Lyles'dı. Bazen zihnimde babamın içler acısı korkunç bir sesle, Anne, Tommy Lyles hastaneye giderken yolda öldü, deyişi yankılanıyordu.

— Sakin ol, Curly.

Anlayacağınız, onu öldüren treni süren benim babamdı.

Şimdi Savaş ve yaralanma zamanıydı, futbol yaralanması değil ama. Bu kadar çok komşumuz olduğundan şimdi daha fazla konuğumuz geliyordu, hemen her gece şuradan ya da buradan Bay ve Bayan Bilmemkim; annem kadınlarla çocuklar ve hükümet hakkında konuşurken, erkekler Savaş anılarını değiş tokuş ediyorlardı. Babam Savaş'a dair konuşmak için özel bir ses tonu benimsemişti.

— Evet, Savaş'taydık. Siperlerdeydik.

— Ah, siperler. Anlatma Curly, derdi annem, benzi atıp elini kalbinin üzerine götürürken. Siper dediklerinin ne olduğunu pek bilmiyordum ama korkunç bir yer olduğunu anlayabiliyordum.

— Armentierres'li Matmazel, *parle-vu*, diye şarkı söylerdi babam. Dertlerini eski Asker Çantana Topla ve gülümse, gülümse, gülümse. Beni Blighty'ye geri götürün.

Babamın söylediği şarkı yüzünden Savaş'ta olmayı çok tuhaf ve ürkütücü buluyordum.

"Eve gitmek istiyorum
Eve gitmek istiyorum,
Artık siperlere gitmek istemiyorum,
Gani gani kurşun ve şarapnelin havada uçuştuğu o yere.
Denizin öbür ucuna götürün beni
Orada Almanlar ulaşamaz bana
Ah aman,
Ölmek istemiyorum,
Eve gitmek istiyorum!"

Hepimiz bu şarkıyı söylediği esnada babamın Savaş'ta olduğunu biliyorduk; şarkıda burada, şimdi, Ferry Caddesi Wyndham Southland Güney Ada Yeni Zelanda Güney Yarıküre Dünya Evren'de önem taşıyan bir şey vardı; neyin önem taşıdığının anlamı şu iki mısrada göze çarpıyordu,

"Ah aman, ölmek istemiyorum,
Eve gitmek istiyorum!"

Şarkıyı duyduğumda, babamın söyleyiş şeklinden ve yüzündeki ifadeden ölmekten korktuğunu anlıyordum ve şarkı söylerken onu duyduğunda annemin suratından babamın ölmesini hiç istemediğini ama belki de –kim bilir– Tommy Lyle'a olanlara baksanıza – belki de ölebilecek olmasından – bir gün, bugün, yarın – korktuğunu anlıyordum.

— Sus, Curly, derdi, — Söyleme şu şarkıyı. Artık Savaş'ta değilsin.

Savaş'tan sanki denizin ta ötesindeki, San Francisco ya da Honolulu gibi bir yermişçesine söz ederlerdi; tarih boyunca birkaç yılda bir askerler savaşmak için oraya giderlerdi, bunca yıl çarpışmış bütün o askerlerden bahsettiğinizde, onların "Savaş"a gitmiş olduklarını söylerdiniz. Peri masallarının pek çoğu, "Savaşlardan eve dönmüş eski bir asker" diye başlardı. Genç çocuklar olarak gider, ak düşmüş saçlar, tahta bacaklar ve bastonlarla, eve ihtiyarlamış dönerlerdi...

Gerçi insanların konuşma biçimlerinden Savaş'ın San Francisco ya da Honolulu gibi bir yer olmadığını anlıyordum, bir buzdağı ya da bulut gibi hareket eden bir şeydi o; görünmezdi, bir nehir gibi aynı yöne hareket etmiyor ya da demiryolu hattındaki bir tren gibi aynı biçimi korumuyordu, her zaman değişiyordu, belki bacaklar, kollar ve bir de surat çıkararak sonra onları kaybederek ya da ortadan kaldırarak; belki de bahçeye ya da yola ya da suya –denize, nehirlere– bir kök salarak ve orada kalarak, boyu uzayarak, çiçek açarak, sonra pörsüyerek; rüzgârla şuraya buraya üfürülerek; insanlara girerek, insanlara dönüşerek, onlardan çalarak, onlara bir şeyler ekleyerek, onların hayat biçimlerini değiştirerek: Savaş buydu. O hep takipteydi; insanlar ondan kurtulmak istediklerinde, Dertlerini Topla ve Ah aman ölmek istemiyorum, eve gitmek istiyorum'u söylerlerdi.

Ama gidecek bir yer var mıydı ki? Zaten evdeyseniz nasıl eve gidebilirdiniz?

Yoksa ev dünyanın dışında bir yerlerde miydi?

Bazen böyle bir yer bulmanın rahatlatıcı ve faydalı olduğunu düşünüyordum.

Özellikle de

a. dişiniz ağrıdığında

b. çok yakında okula başlayacaksanız.

9

Grace yataktan çıktı ve gaz sobasını söndürdü. Alevler mırıldanmayı bıraktı, gül rengi buz tutmuş pencere kafesinin rengi soldu, oda sanki hiç ısıtılmamış gibi soğuktu. Hazır bekleyen ayaz pencereyi parmakladı, cam pencere kanatlarını kaydırarak açtı, dört bir yanını daimi bir gece soğuğuyla doldurarak odadan içeri süzüldü, sonra gece boyu soğuk kalacak olan Grace'in yastığını okşadı. Grace yatak lambasını yaktı ve soğuk yatağa tekrar tırmandı. Soğuktan kemikleri sızlıyordu; soluğu tıkanarak dişleri arasından nefes aldı. Sonra bu rahatsızlığa dayanamayarak gardrop çekmecesine gitti ve fazladan bir battaniye bularak yatağa geri döndü, çarşafların arasında battaniyeye sarındı. Ah; cildi sımsıcak yanmaya başlamıştı. Anne ve Philip sımsıcak olacaklar, diye düşündü. Sözcük aklına takıldı. Sıcak. Sımsıcak. Güneşin henüz çekilmediği zamanları hatırlamaya çalıştı; gri, beyaz, siyah dışındaki herhangi bir rengi düşünmek imkânsız gibi geliyordu. Çocuklar da sımsıcak olacaklar, diye düşündü, çünkü çocukların özel donanımları vardır. Benim lastik termoforum, elektrikli battaniyem yok; yalnızca bir hırka ve bir de çarşaflar arasındaki yün battaniye; insan derisi en iyisi ve en basitidir.

Yine de, artık soğuğun yatağına girişi engellendiğinden, Grace soğuğun tadını çıkarıyordu. Berrak soğuk düşünce akımları kafasının içinde dolaşıyordu. Odanın ve yatağın Anne'in babasına ait olduğunu hatırladı. Soğuğu hissedip bunu kabullenmeye yanaşmayarak, tavana ve duvarlara, Yeni Zelanda resimlerine, Wakatipu, Güney Alpleri, Christchurch'e gözünü di-

kerek; ovalar üzerinde esen ılık rüzgârın tadını alarak; burada kaskatı ve semsert yatarak, bir memleketin ömre sığmış anılarının küçüle küçüle uçsuz bucaksız dağlar, ovalar ve çalılık vadilerinden, bu beyaza boyalı yalın odaya dönüştüğünü bilerek, ne çok yatmış olmalıydı burada. Yeni Zelanda'dan buraya getirmeyi tercih ettiği birkaç dünya malı hatıralarla yüklüdür muhakkak, onları bu uzak kuzeyin Winchley ışığında bu yüke eşdeğer bir yürek sıkıntısı çekmeden görmeye katlanamamıştır zaman zaman. Yine de, seçimini yapıp hayatının kargaşasını tek bir odaya indirgemekten dolayı ne kadar yüce gönüllü hissetmiştir kendini.

Anne'in çerçevelenmiş fotoğrafı Grace'in dikkatini çekti; gül yanaklı, koyu renk saçlı, gülümseyen; gençliğinizde, kendi memleketinizde çekilen ve özellikle memleketinizi terk etmişseniz ve başka bir ülkede yaşıyorsanız bir daha asla yakalanması mümkün olmayan fotoğraflara özgü gibi görünen bulanık süt saflığı ve masumiyet taşıyan bir mezuniyet fotoğrafıydı belki de. Grace Anne'in bu fotoğrafı umursamıyor olabileceğini varsaydı; fotoğrafçının memleket havası kadar doğrudan sorumlu olmadığı, incelik barındırmayan bir heveskârlık vardı bu fotoğrafta; doğal olarak aile tarihçesi ve sırlarıyla, taşra gururu ve meseleleriyle dolu bir havaydı bu ve sokakların, evlerin, mobilyaların üzerine saçıldığı gibi fotoğrafın içine de sızmıştı, içine işlediği insan yüzlerinde kendini belli ediyordu.

Grace Avustralyalı bir yazarın ilk kitabını hatırladı, kapağındaki fotoğrafın Anne'in fotoğrafı gibi nasıl da hevesli ve masum olduğunu; burada da yine mesele yalnızca kadın değildi, memleketi, ailesi, hayatıydı. Yazar İngiltere'de yaşamak üzere Avustralya'yı terk ettiğinde ve orada kapağında fotoğrafıyla bir başka kitabı yayımlandığında, o fotoğrafta nasıl da değişmiş görünüyordu, gerçeği küçük seçili yalanlarıyla anlatan fotoğraf makinesi ne kadar da ketumdu; memleket havasının dar baskıcı kısıtlamalarından kurtulmuştu. Yazar daha derli toplu, daha şık ve incelikli görünüyordu, onu diğer yazarlardan neredeyse

ayırt edemezdiniz, fotoğrafını aynı tip ve düzgünlükte olanlarla bir araya getirebilir ve birini diğerinden ayıramazdınız – tıpkı İstirahat Bahçeleri olarak planlanmış şu mezarlıklar gibi; bahçede ne kadar fazla külün gömülü olduğunu bilerek güllerin, yıldız çiçeklerinin ve glayöllerin arasında dolaştığınızda, ölülerin doğru yerlerini kesin olarak tayin edemezsiniz – çimenlikteki ot sapları ne kadar da tıpatıp gibidirler, hangisinin kimden – Mary, Henry, George, Wilfred – beslendiğini bulmak için güllerin taç yapraklarını da yolamazsınız.

Eğer yazarın, Anne'in ve bizzat Grace'in fotoğrafları şimdi çekilmiş olsa, diye düşündü Grace, hepsi de Ölümün ustası olduğu o sağduyuyu sergiliyor olurlardı; eski memleket fotoğraflarının yasını tutabilirdiniz, ama yenilerin de kendilerine özgü avantajları vardı...

Anne'in fotoğrafı dikkatini çektiğinde Grace yatak lambasını söndürmek üzere uzanmıştı; şimdi tekrar karanlığa çekilip yün battaniyeye sarmalanarak nevresimi neredeyse başının üzerine kadar çekti ve gözlerini yumdu. Çocukların odasından ses gelmiyordu. Philip ve Anne henüz yatmaya gitmemişlerdi.

Ne hakkında konuşuyorlardı, aşağıda ateşin başında?

Grace konuşma yoluyla iletişim kurmadaki yetersizliğini düşünmemeye çalıştı; bu akşamki sohbetteki rolünün izini sürdü. Keşke şunu demiş olsaydı, keşke bunu demiş olsaydı! Neden her zaman cümlenin ortasında durup, sözcükler ve fikirler uçup gittiği için nasıl devam edeceğini bilemezmiş gibi duruyordu?

Sessizce ağlamaya başladı, uykuya ağlayarak daldı.

10

Bir-iki kere uyandı, kollarının serbest kalabilmesi için nevresimi aşağı itti ve duvardan dönerek yüzünü karanlık ışıltılı bir görünümü olan pencereye verdi. Soğuk hava tenine buzdan kargılar değdirerek anında ona doğru akın etti; buza defnedilmiş şekilde yattı; odaya kim girse yatağın üzerine serili buzun dikdörtgen tabut formunu görürdü, içinde derinlerdeki huzursuz hafta sonu misafirinin dumanlı koyu mavi dişi formunu da, Yeni Zelandalı yaşlı bir koyun yetiştiricisinin sondan bir önceki yuvasında yatan bir göçmen kuş. Kırsaldaki karanlık, ışık çanağını ağzına kadar doldurur; şehirdeki karanlıkta gümüş ışıklar balıklar gibi havuzun şurasında burasında gezerler. Winchley geceleyin karanlık ve yalnızdı. Hiç ses yoktu. Benekli baykuşlar, kirpiler, kediler de, dalgakırana çarpan deniz, çeyrek saatte bir çalan kasaba saati de. Hiç insan yoktu; yalnızca ara sıra çocukların odasından gelen, rüyalarında çıkardıkları küçük huzursuz sızlanmalar – Onu benden alma, o benim, Anne, onu Noel aldı, ama o benim, onu istiyorum, onu istiyorum, ama o Sarah'nın, Hayır Hayır onu istiyorum, Anne bak Noel ne yapıyor; Baba Grace-Cleave niçin burada kalıyor, bebek İsa'm ve meleklerim nerede: Sızlanmalar, kırılmış, çalınmış ya da göz önünden kaldırılmış şeyler için; şeyler şeyler.

Philip ve Anne'den ses gelmiyordu; derin uykuda olmalıydılar. Uyku ritüelini mim sanatının aldatıcı yalınlığı içinde sahneleyerek uykularını kabullenmiş olmalıydılar, perdedeki film yıldızları gibi – ikisinin de odaya girmesi, soyunması, ikisinin

de battaniyeleri sıyırması, çift kişilik yatağın kararlaştırılmış tarafına düzgün bir şekilde yatması, başını yastığın üzerine sanki aralarında zehirli dikenler varmışçasına ayrı ayrı koyması; sonra lambayı söndürmek için uzanması, nezaketen Hoşça kal, İyi Geceler dilemesi; gözler kapalı; birbirine karışmadan anında uykuya dalması. Böyle iddiasız filmleri gördüğünde, Grace, kamera sahneyi terk eder etmez, yatak arkadaşlarının oyuncak bebekler gibi gözlerini açtıklarını ve karanlıkta görerek, birbirlerine doğru atıldıklarını hayal ederdi bir zamanlar, kolları ve bacakları karmaşık mekanik oyuncaklar gibi birbirine kilitlenmiş, berber dükkânı direğindeki renkler gibi döne döne, kan kırmızısı ve kar beyazı burgu burgu ve apaçık. Grace gerçek olanın daha ziyade gerçek olmayan film olduğunu, bir adam ve bir kadının yatağa çıktıklarını, yorganı yastığı düşünceli bir biçimde ikisinin de eşit paylaşacağı şekilde düzenlediklerini, ışığı söndürdüklerini ve sanki ölümü ve bu gece ölürlerse tasarruf edilecek dert ve masrafı düşünüyorlarmış gibi, tabutuna sığacak şekilde ihtiyatlı ve usulünce ayarlanmış bedenleriyle, Allahaısmarladık, Güle Güle ya da Yarın Görüşürüz, deyip ceset gibi kaskatı uyuduklarını biliyordu.

Grace ara sıra Philip ya da Anne'den bir iç çekiş ya da mırıltı; rüyada söylenen bir şeyler, duyuyordu. Ben daimi bir kulak misafiriyim, diye düşündü Grace; kulağım her zaman diğer insanların yaşantılarının duvarına dayalı; böyle vekâleten var olmak mümkün görünmüyor. Öyle hissediyorum ki, şimdi olduğum gibi bir, çok şükür, göçmen kuş değil de insan olsaydım, programlanmış ilk makine insanlardan biri olurdum herhalde, soğuk gözlerimde düzenli aralıklarla ışıklar yanıp söner, ağzımdan yapay sözcükler saçılırdı.

Gönülsüzce yataktan kalktı ve lazımlığı kullandı, Dover'daki kayalıklar gibi bembeyaz cidarları olan geniş bir kap. İngilizler, diye düşündü, ne kadar da konuksever.

Bir çocuk ağlaması. — Anneciğim, Anneciğim. Ebeveyn odasından gelen uykulu sesler, Anne'in koridorda rüyadaymış gibi

ağır ilerlemesi, uyanmak için verdiği zorunlu mücadeleyi sanki bu şekilde kazanabilirmiş gibi, — Saat sabahın beşi, diye resmi bir ses tonuyla bildiren Philip.

Bir kez daha sessizlik. Sarah büyük yatakta Anne ve Babasının arasına girmişti, burada üçü de, ne film yıldızı ne de ceset oldukları halde, yorgun anne babalar ve çocuklar için çok değerli bir karışım olan aniden uykuya dalış için ikinci kez yardım talep etmiş ve almışlardı. Yalnızlığın, insanın özünü inkâr etmenin, bir göçmen kuş olarak yaşamaya zorlanmanın ödülü ve tazminatı olarak biriken bir duygudaşlık ikramiyesinin içinden, Grace, yorgunluk sonrası huzurun bu ailevi karışımından kendine de bir parça almayı başardı ve uyudu, kıpır kıpır "Köy Demircisi" şarkısıyla güne gözlerini açtı, –görünüşe bakılırsa– uyanmaya, yiyecekleri düşünmeye, ışığa, oyuna, dövüşe ve aşka övgü düzmek için kendi lisanını ve bazı ezgilerin kombinasyonunu şarkıyı mırıldanmak için kullanmakta olan Noel'di bu.

Ama... *ballı kahvaltılık gevrek.* Uykudan uyanmanın ortak paydası bu değil miydi?

11

Cumartesi kahvaltısı. Grace, saati karıştırdığından her zamanki gibi aşağıya fazla erken indi. Anne çocuklara ballı gevreklerini yediriyordu. Davetsizce çıkagelişinden dolayı özür dilemeyi tuhaf bir şekilde beceremeyip kendini takatsiz, sanki bir büyüyle bağlanmış ve çocuk gibi hissederek masaya oturdu, küçük bir kuş gibi ağzını açtı, kendi payına düşen ballı gevrekleri beklemeye koyuldu; Anne de, doğal olarak, Grace gerçekten de bir çocukmuş gibi önüne çatalını, bıçağını, tabağını, fincanıyla altlığını yerleştirerek masayı hazırlamaya başladı; Grace bu esnada etrafına bakınarak gece geldiğinde uyku sersemi gördüklerinden aklında kalana kıyasla bambaşka, kaçmaya imkân tanımayan, gölgelerden arınmış evin sabahki görünümünü inceliyordu.

Grace ürperdi. Önündeki gün o kadar uzun, o kadar bitmez ve dayanılmaz bir ışığa boğulmuş görünüyordu ki, saklanacak hiçbir yer yoktu; mutfaktan içeri sızan gri kuzey ışığı dahi objelerin ana hatlarını gösterme biçimiyle merhametsizdi, mobilyalarda ve giysilerde kıştan paylarına düşen bir yoksulluk, Anne ile çocukların yüzlerinde de aykırı bir yıpranma ve yenilgi izi bırakıyordu. Grace kuzeydeki evlerin duvarları, pencereleri ve çatılarının davetsiz misafirlere karşı bir savunma sağlamadığını fark etti; şiddetli kış, ağaçlara, çitlere ve çimlere olduğu kadar mobilyalara ve insanlara da boyun eğdiriyordu. Ansızın anne babasının çocukken otlaklarda oynadıkları zamanki telaşının sebebinin ne olabileceğini anladı, eve geldiklerinde anneleri ya da babaları onları neredeyse korku içinde karşılarlardı.

— Umarım dışarıdan içeriye bir şey getirmiyorsunuzdur!

Aniden "dışarı"dan gelen korkuyu, bu korkuya karşı verilen savaşı, o ilk mağaradaki ilk geceyi geçirenlerin hissettiği rahatlık ve huzuru anladı; ama o zaman dahi dışarıdan gelen yaratıklarla ve "şeyler"le uğraşmaları gerekiyordu; son limanı olarak kabul ettiği şahsi düşünce ve hayallerinin ona bir korunak sağlayamayacağı korkusunun bir insanı çıldırtabilmesine şaşmamak lazım.

— Sarah, yukarı koş ve babana saatin ona çeyrek olduğunu söyle, Grace'in kahvaltı etmek için onu beklediğini söyle.

— Lütfen bir tek benim için kimseyi uyandırmayın.

Grace, Philip yerine kimse demişti çünkü Philip ve Anne'e isimleriyle hitap etmekte güçlük çekiyordu, şimdiye kadar da bu meseleyi onlardan "siz" ve "o" diye söz ederek geçiştirmişti.

— Rahatsız edeceğini düşünerek endişe etme. Philip uykuyu çok sever, ama kimse onu uyandırmazsa da kızar. Hadi Sarah, git babanı uyandır.

Sarah söz dinleyerek yukarı koştu ve on beş dakika sonra, yüzünde Cumartesi günü olmasını fırsat bilip fazlaca uyumuş birinin ifadesiyle, uykulu bir Philip ortaya çıktı.

— Merhaba. İyi uyudun mu?

— Evet teşekkür ederim, dedi Grace resmi bir biçimde.

Philip sanki o geceki uykusunun ayrıntılarını vermesini beklermiş gibi baktı ona. Grace aceleyle cevap verdi,

— Yatak çok rahattı.

— Konuğumuz pek nazik, dedi Philip, gülümseyip bekleyerek.

Bakışlarının zorlaması altında, az kalsın, — Ah evet çok iyi uyudum teşekkür ederim, bazı tuhaf rüyalar gördüm, rüyamda – diye başlayacaktı.

— Yatak rahattı demek?

— Evet teşekkür ederim.

— Tekrar geldiğin zaman, babam da buradayken, diğer odanın daha rahatsız olduğunu göreceksin.

— Ah, diye ünledi Anne aniden, aklına korkunç bir şey gelmiş gibi. — Ah! Umarım odandaki patates tohumlarından rahatsız olmamışsındır.

(Ebeveynlik "dışarıdan içeri gelen" şeylere karşı giderek çoğalan bir korkuyu da beraberinde mi getiriyor acaba, diye merak etti Grace.)

— Ona patatesleri gösterdim, dedi Philip.

— Hiç sorun değil, diyerek rahatlattı onları Grace –her zaman o kadar aptal olmadığı için ekledi– hafta sonu ziyarete gittiğim evlerde odamda patates tohumu olması *hoşuma bile gider*, aynı derecede budalaca bir yorumda bulunmadığına hayret etmişti.

Sarah ve Noel kahvaltılarını bitirmişlerdi. Yetişkinlerin altına-hücumu ise Philip, Anne ve Grace'in harıl harıl ballı gevreklerini ayıklayarak kaşıklamalarıyla devam ediyor, bu sırada lokmaların arasından Philip patates tohumlarının yetiştirebilmeyi umut ettiği yeni bir cins olduğunu anlatıyordu.

— Bu patatesin nasıl bir özelliği var? diye sordu Grace, derin zekâsını yansıtan sorusu yüzünün kıpkırmızı kesilmesine neden olmuştu. Patates alırken özellikle "Kral Edwards türü olsun lütfen" dediğini hayal meyal hatırlıyordu, ama başka cinsler de vardı, Arran gibi... neredeyse köpeklerin belirli niteliklerine göre üretilmesi gibi patates üretiyorlardı... öyle değil mi? Bazılarının neden Kral Edward olarak adlandırıldığını araştırmaya hiç zahmet etmemişti; adınızın bir patatese verilmesi şöhretin ilginç bir azizliği olsa gerek.

— Tadının Yeni Zelanda'da kumara dedikleri tatlı patatese benzediğini düşünüyorum.

— Ya, dedi Grace.

Yeni Zelanda'ya dönüş. Kumarayı hatırlıyordu, kreme çalan altın rengi vardı ve tatlıydı, yaşlı Jimmy'nin babasına verdiği kumaralar için özel yapılmış keten sepeti ve annesinin kumaralardan bahsedişini de hatırlıyordu, sanki yalnızca annelerinin bildiği ve çocuklarının paylaşamayacağı bir dünyaya aitmişler gibi onlarla sinir bozucu bir şekilde kinayeli kinayeli konuşmasını da: Maori'lerin ve köyleri Maori pa'ların, Boğazlar'daki eski balina ve ayıbalığı avcılarının dünyası. Grace annesinin, asla malını mülkünü paylaşmaktan kaçınmayan eli açık bir kadın olduğu halde tecrübelerine ne denli özel bir önem atfettiğini biliyordu, öyle ki onlardan ne kadar çok bahseder ve paylaşırsa onları

bir o kadar içinde istifliyormuş gibi duruyordu. Cimrinin hazinesi gibi, evire çevire inceliyor, zevkine varıyor, bencilce onlarla ilgili hayaller kurup iç çekiyordu.

— Kumaranın tadına bakmış mıydın?

— Ah evet, evet.

Yani Winchley'deki bahçesine Yeni Zelanda'dan bir parça ekecekti. Grace'in zihninde memleketiyle ilgili başka imgeler belirdi; ustaca zaptederek bastırdı onları. Yanındaki sandalyeden sabah gazetesinin bir sayfasını alarak, okuyor numarası yaptı ama ne sözcükleri ne de anlamlarını kavrayabildi. Bir parça havluya sarılı küçük çıplak bir oyuncak bebekle Sarah yanına geldi ve elindekinin bebek İsa olduğunu söyledi. Anne, Noel'i lazımlığından kaldırdı ve çimenlikte bebek arabasının içinde uyuyacağı sabah uykusu için onu bir uzay adamı gibi giydirdi.

Çocukların mırıltıları haricinde sessizlik vardı. Grace, Belki bazı haberler hakkında yorum yapmam gerekiyor, diye düşündü. Ne yazık ki Grace, hayatları "gerekli"nin boyunduruğu altında olduğu için başkalarına sıkıntı ve rahatsızlık, kendine ise acı kaynağı olabilen insanlardan biriydi. "Ne yapmam gerekiyor? Sizce yapmam gereken –"... Bu insanlar bir durumu kendi halinde bırakmaya direnirdi; onu kurcalamak, onu ayarlamak, onu değiştirmek, "gerekli" olanla ilgili ani kaygılarını ona empoze etmek zorundaydılar.

— Maalesef bu gazetenin tek kelimesini anlamıyorum, dedi, bu ifadesini özür yerine kullanarak.

— Sarah! diye terslendi Anne. — Çekil oradan. Grace'i rahatsız etme, gazete okumak istiyor.

Grace "hiçbir şey anlamıyorum" dediğinde, Philip ona endişeyle karışık bir yüz ifadesiyle bakmıştı; bunu gözlerinde görebilmişti, sanki orada uykuda olan bir düşünce ya da duygu hareketlenmiş ve etrafındaki endişe tanecikleri toz gibi havalanmıştı.

Grace çenesini tutmadığı için pişman olmuştu.

— Ben de konsantre olmakta güçlük çekiyorum, dedi Anne şevkle.

— Hafta sonları bir tek gazetelerle baş edebiliyorum, o da ayrı bir zahmet, dedi Philip de arka çıkan bir tavırla.

Sanki düşüncesini söylemesiyle beraber yığılıp kalmış da, Philip ve Anne de endişelendiklerinden yardımına koşturmuşlar, kendilerinin de sık sık yığılıp kaldığını açıklayarak onu avutma çabasına girmişler gibi hissetti.

Dikkatli olmalıyım, diye düşündü Grace, bir daha benzer ifadeler kullanmamam gerek.

— Güney Afrika'da korkunç şeyler oluyor, dedi kendini toparlayıp manşeti işaret ederek.

— Ne gibi şeyler? diye sordu Philip.

Philip ve Anne, gözleri tetikte, başları pençeleri arasında, Grace'in sözcüklerinin üzerine atılmak üzere bekliyordu. Düşünceleri ve onları destekleyebilecek sözcükler panik halinde tutarsızlığın koruyucu yapraklarının arasına kaçıştı.

— Ah, her zamanki şeyler, dedi budalaca, gazetedeki bir paragrafı göstererek.

Birden bebek İsa'yı kucağında yatar buldu. Bebeği aldı, başını masanın bacağına dayadı; gözleri yoktu; oyulup çıkarılmış, göz çukurları minik tebeşir ocakları gibi yarılmıştı; karnı tombuldu, göbek deliği (oyuncak üreticilerince üstlenilmiş gurur verici yegâne utanmazlık buydu, böylece anatomiyle dalgalarını da geçmiş oluyorlardı) minik bir şişme yüzme havuzu gibi kenarlıklı ve derindi; bebek cinsiyetsizdi, ama Sarah, Grace'e bebek İsa olduğunu söylediği oyuncağın kız olduğundan emindi.

Grace bebeği kasten masaya dayalı tuttu; onu kollarına alarak göğsüne bastırmanın ürkütücü cazibesine direniyordu. Yetişkinlerin duygularını kurcalayan hassas antenleriyle çocukların hep yaptığı gibi, Sarah da Grace'deki bebek İsa'sına sahip olma arzusunun farkına vardı. Ansızın ileri atıldı ve kollarını koruyucu bir şekilde dolayıp başının arkasındaki kumaş parçasını katlayarak bebeğe sahip çıktı.

Dimdik ama sevecenlikle Grace'e baktı.

— O benim bebek İsa'm, dedi hafiften meydan okuyarak.

Grace kaçamak bir edayla etrafına bakındı. Umarım kimse görmemiştir bunu, diye düşündü. Umarım kimse aklımı okumuyordur. Keşke bu kadar ortaya dökülmesem; keşke uyku vakti gelse; gecenin değil gündüzün "bin bir gözü var". Keşke –

— Pilav sever misin?

Anne şimdiden kafasında öğle yemeğinin hazırlığını yapıyordu.

Ah evet, dedi Grace kesin bir biçimde. Anne ona şiiri, tiyatroyu ya da ülkeyi sevip sevmediğini sormuş da olabilirdi. Evet Grace'in en gözde sözcüğüydü; ne kadar çok açıklamadan tasarruf sağlıyordu; insanlar Hayır dediğinizde açıklama talep ederlerdi, daha çok konuşmanızı beklerler, *Hayır*'ınızın *Evet* olması gerektiğini ispat etmek için sizinle tartışırlardı.

— Babam komiktir, dedi Anne. Durakladı ve babasının kaprislerinden bahsetme sorumluluğunu itinayla ona bırakarak Philip'e baktı.

— Evet. Philip güldü. Pirinçten anca sütlaç olur, der Babam. Ana yemekle birlikte asla pilav yemez; hemen geri çevirir. Ama eğer aynı pirinç ertesi gün sütlaç adını alıyorsa hiç itiraz etmez.

— Ne yapsın, ana yemek olarak pilava hiç alışkın değil, dedi Anne, eleştirirlerken babasını korumayı da ihmal etmiyordu. Pirinci sadece sütlaç olarak yemiş.

Tatlı tatlı güldü, şikâyet etmeksizin, sadece şaşırdığını belli eden bir tavırla konuşuyordu.

— Babam için özel yemek pişirmem gerekiyor. Çok müşkülpesenttir. Ne oldu Grace?

— Hiçbir şey, hiçbir şey.

Anne'in babasından mı bahsediyorlar? dedi Grace kendi kendine. Yoksa kardeşim Jimmy'den mi, iki yıl önce bana,

— Yumurta yiyemem. Hayatımda hiç yumurta yemedim,

dediği günden, benim de onu tanıdığım otuz küsur yıldır "yumurta yemediği"nden bihaber olduğumu fark etmemden mi; göründüğü kadar basit bir ayırdına varış değildi; otuz yıldır annemle gizli bir akit yapmış olmalıydı, özel yemeklerin pişirilmesine dair bir düzenleme; bundan neden bahsetmemişti? İnsanlar sevmedikleri yiyeceklerden söz etmekten hoşlanırlar. Bir seferinde "ananastan nefret ediyor olmakla" aile içinde ün salmış ve itibar kazanmıştım; herkes benim payıma üşüşmüştü; ta ki ben meyveyi tatmaya karar verip hoşuma gittiğini fark edene kadar, ananas sevmediğime dair kökleşmiş geleneğe karşı bitmek tükenmek bilmez bir savaş vermek zorunda kalmıştım!

Erkek kardeşimle ilgili bilmediğim daha pek çok önemli şey olup olmadığını merak ettim. Bunu söylediğinde hissettiğim yılgınlığı hatırlıyorum. — Ben yumurta yemem... İsyan, kıskançlık, sanki kendi dikkatsizliğimden dolayı elimden bir şeyleri kaçırmışım gibi bir boşluk hissi.

— Babanızı kaçırdığıma üzülüyorum.

— Karaciğer kelebeği ve yumuşak böbrek konularını tartışmak için tekrar gelmen gerekecek, dedi Philip Grace'e gülümseyerek. Davetine cevaben Philip'e yazdığı koyun hastalıkları hakkındaki parlak not aklına gelince utanç hissetti. Ah, keşke sosyal budalalığından iz taşımayan atak, yaratıcı, esprili mektuplar yazarak (diye düşündü) sonsuza dek bir yazışma âleminde yaşayabilseydi!

— Evet, dedi yarım ağızla. Evet, tekrar gelmeliyim. Burayı sevdim.

Ah Tanrım.

Mutfakta dalgın dalgın etrafa bakındı.

— Sigara?

— Hayır teşekkür ederim, pek sigara içmem. Pekâlâ, bir tane alıyorum, teşekkür ederim. Yanımda içen biri olmazsa ben de sigara içmiyorum.

Kaçışı olmayan bir çerçeve oluşturan anların, giderek tipik Cumartesi sabah-ortası tire işaretleriyle lafa girmeye başladığını hissettiğinde, iki anın arasındaki bir boşluktan sıvıştı, birkaç bahane mırıldanarak odasına kaçtı. Yatağını yapmıştı. Çantasından ihtiyacı olan şeyleri çıkartmıştı. Hayalleriyle kendini kandırdığından, haddinden fazla şey getirmişti. — Şeri içmez misiniz, Bu benim karım, Anne. Anne, bu da Grace Cleave.

Çocukken çok fazla film seyrettim, diye düşündü Grace. Kendisi, üç kız kardeşi ve ağabeyiyle Majestic ya da Opera Binası'ndaki "yaygaralı" şenliklerine gitmek için sürüden ayrıldıkları zaman Cumartesi filmlerinin etkisinden asla kurtulamayacağını biliyordu. Beyaz perdedeki bütün kadın eşler şeri içerdi. Mae West de içerdi. Grace'in ailesinde — Bir şeri almaz mıydınız, daveti, ahlaki düşkünlüğe de davetiye çıkarmaktı.

Grace kendi kendine gülümsedi; hayal gücünün naifliği inanılmazdı. Bütün gazeteciler kültürlü ve bıkkındır, karıları onları boynuzlar ve şeri içer; evleri Amerikan rüyasıdır; kırmızı

ya da beyaz süratli arabalara biner –yok, içine gömülür– ve yerlilere çamur sıçratarak, dar sokaklarda kornalarını çalarak köy yollarında vınlarlar...

Grace çantasının fermuarını kapattı. Hafta sonu ne giyeceğine karar vermek için bu kadar çok zaman harcamış olmaktan utandı. Hayatında daha önce yalnızca bir ya da iki kez hafta sonunu evin dışında geçirmişti, son sefer tam bir işkenceydi ve bir keşfe vesile olmuştu; Grace insanlar hakkında edindiği son bilgi kırıntısına takıntılı halde dönmüştü eve – eğer bir kadınsanız ve hafta sonu evden uzaklara gidiyorsanız içinde mendilinizin olduğu bir el çantası taşırdınız ve eğer burnunuzu silmek isterseniz çantanızın çıtçıtını açar ve mendilinizi çıkarırdınız.

Grace'in bundan hiç haberi yoktu! Mendilini her zaman giysisinin kolundan içeri tıkardı ve asla ev içinde orada burada el çantası taşımamıştı; kimseye güvenmiyormuş gibi bir izlenim bırakacağını düşünürdü.

Dünyanın hallerine alışmak o kadar uzun zaman alıyordu ki; Grace öğreneceğini hiç sanmıyordu.

Bir sandalyenin arkasına astığı örgü kazağı ve etekliği gözden geçirdi. Doğru, dedi. İşsiz kalmış bir hizmetçiye benziyorum. Bir ara hizmetçi olarak çalışmış ve kılık değiştirmek için çok iyi bir yol olarak görmüştü ama şimdi değiştirdiği kılıktan sıyrılmak istediğindeyse bir parçası halini aldığını görüyordu. Buna o kadar alışmıştı ki Winchley'e gelmeden yalnızca birkaç gün önce, Earls Court Yolu'nda yürüyordu ve kendisine yol sorduğu orta yaşlı bir kadın,

— Hemen şurada, ben de oraya gidiyorum, demiş

ve birlikte yürüdükleri yüz metrelik yolda dış görünüşüne göre hüküm vererek Grace'e, eğer iyi bir ev işi bulmak istiyorsa Kensington Anacaddesi'ndeki şu şu ajansa başvurmasını tavsiye etmişti; sana saatte dört şilin ve yol parası öderler, işlerini iyi yaparsan köydeki hafta sonu kır evlerinden senin için taze yumurta ve krema getirecek zengin insanlar arasında modern bir yerde yaşarsın.

— Yumurtalar ve kremanın bedeli neyse ödersin tabii, dedi kadın. — Ama taze olurlar. Sen sen ol, doğruca Kensington Anacaddesi'ndeki ajansa git.

— Teşekkür ederim. Gideceğim, diye söz vermişti Grace.

12

Grace aileye katılmak üzere aşağıya inme düşüncesiyle artan bir panik hissediyordu. Odasında ne kadar otururbut o kadar çok korkuyordu. Yürüyüşe çıkmanın sosyal olmaya çabalamanın utancını gidereceğine karar verdi. Ceketini ve eşarbını üzerine geçirip, eldivenlerini ve küçük cüzdanını alarak, cesaretle aşağıya mutfağa indi.

— Grace-Cleave yürüyüşe çıkıyor, dedi, sesini Sarah'nın konuşmasına benzeterek.

— Londra'da hâlâ yürüyüşe çıkıyor musun? diye sordu Philip.

Londra'daki röportajında, — Yazmadığınızda zamanınızı nasıl geçiriyorsunuz, diye sorduğunda, ona

— Sokaklarda yürüyorum. Hiç durmadan yürüyorum, diye cevap vermişti.

— Evet, hâlâ yürüyorum.

— Uzun mesafelere mi?

— Ah, dedi cüretkâr bir şekilde, çok uzun mesafeleri yalnızca otobüs grevinde yürümüş olduğunu hatırlayarak, — Mesela, Kentish Town'dan Camberwell'e kadar yürüyorum.

— Kentish Town'dan Camberwell'e!

— Ah evet.

Sanki bu bir günlük yürüyüşmüş gibi.

— Genellikle (böbürlenmesini biraz hafifletti), yalnızca üç ya da dört kilometre yürüyorum.

— Babam da yürümeyi seviyor, değil mi Philip?

— Evet. Babam her öğleden sonra kilometrelerce yürür. Buna alışkın değilmiş gerçi.

— Mutlaka alışkındır, çiftlikte, bir hayli yürümek gerekir.

— Ata binmiyor muydu?

— Evet, ama çitleri kolaçan etmek, koyunlara bakmak için yürümek gerek...

— Ama bunun büyük bir kısmını at sırtında yapıyorlar öyle değil mi aşkım?

— Evet. Öyle yapıyorlar sanıyorum.

Philip koca bir kahkaha attı.

— Babam en başta bağırsakları için yürüyor.

— Evet öyle. Ama bundan çok mahcup öyle değil mi Phil?

— Bence yürümeyi seviyor, ama çoğunlukla bağırsaklarını düşünüyor.

— Yine de ilgilenecek bir uğraşı olmuş oluyor, Phil, değil mi?

— Evet aşkım.

Grace kapıya doğru ilerledi. Kafası dip akıntılardan sersemlemişti.

Misafir ses tonuyla,

— Birkaç saatliğine çıkıyorum, dedi.

Dikkatini çamaşır makinesine vermiş haftalık çamaşırı yıkamaya hazırlanan Anne aşağıya eğilerek küçük bir ıslak ayakkabı çıkardı.

— Ah Phil, Noel'in ayakkabısı buradaymış. Sence kurur mu?

Grace'e döndü.

— Bu öğleden sonra sana etrafı göstermek ve kütüphanede Sarah'nın kitabını değiştirmek için Winchley'e gitmeyi düşünüyorduk. Gelmek ister miydin?

— Ah evet!

— Çok hoş pırıl pırıl bir gün.

— Yemeği bir civarında yiyeceğiz, dedi Philip, ev sahibi ses tonuyla, Grace arka kapıdan çıkarken. Yanına gitti.

— Bir harita ister miydin?

— Ah evet!

Grace'e bir harita buldu.

— Çok teşekkür ederim.

Bulundukları sokağı işaretledi.

— Sen buradasın. Köy şurada ileride. Burada golf sahası var.

Bahçede yürüdüler. Don yemiş buzla kaplı bitkiler arasından küçük geçkin bir gri biberiye çalısını işaret etti.

— Biberiyenin kışı çıkaracağını ümit ediyoruz. Burada yetiştirmeyi başardığımız için bile çok şanslıyız.

— Evet, dedi Grace.

Grace'e arka bahçe kapısını ve köye giden patikayı gösterdi.

— Hoşça kal.

— Hoşça kal. Görüşmek üzere.

Kapının önünde bir başına kalan Grace, sonunda özgür kaldığını hissederek rahat bir nefes aldı.

13

Havanın ne kadar aldatıcı olduğunu anında anladı. Mutfakta Philip, Anne, Noel ve Sarah'yla insancıl ve hayat dolu evin içindeyken ne zaman pencereden baksa, güneşli bir gün olacakmış gibi gelmişti. Anne de aldanmıştı, çünkü aile sıcaklığının etkisine kapılarak, Ne kadar da parlak bir gün, güzel olacağa benziyor, demişti.

Sabahın ilk çiğ ışıkları kış güneşiyle yumuşamış gibi görünüyordu – tabii, Thirkettle'ların mutfağının içerisinden.

Grace şimdi, tek başına, parkın içinden geçen yolu kaplayan buz katmanları üzerinde yürümeye çalışarak etrafına, hayatın tamamıyla çekildiği manzaraya baktı; sırılsıklam çimenler; öbek öbek siyah kar birikintileri; sulu çamur; çekirge istilası gibi gelen kar fırtınası yaşamlarını söküp almışçasına soyulmuş ve boz kalmış ağaçlar. Grace uyuşma hissini gidermek için ayaklarını yere vurdu. Kolları, kanat gibi hafifçe kalkık, dikkatle yürüdü. Burada yukarı kuzeyde gökyüzünde bir yerlerden gelen bir hava akımı vardı adeta, sanki Tanrıların evlerine giden kuzey kapısı açık bırakılmış gibi; bunlar acımasız Tanrılardı – Gök Gürültüsü, Savaş, İntikam, Gece; onların gökyüzü mağaralarından esen rüzgâr donduruculuğuyla öylesine delici ve felç ediciydi ki, Grace buzda dizlerinin üzerine çöküp merhamet dilenmeyi istedi. Eti havadan boşu boşuna birazcık hayırseverlik talep ederek, aklı yine de, Kuzey'in belalarla dolu bir sözcük olduğu, Güney'inse güneş ve sıcaklık vaat ettiği bu yabancı yarıkürenin verdiği heyecanla mest olmuş, yürüdü de yürüdü. Kendi ülke-

sindeki geleneksel ifadeler – yukarı kuzey, aşağı güney, dünyanın bu kısmında hiçbir anlam taşımıyordu. Her iki ifadenin birleşimi – burada yukarı kuzeyde, orada yukarı kuzeyde, her ikisinin de anlamını öyle bir hükümsüz kılıyordu ki Grace kendini karlı bir referans ovasında ya da çölünde veya kaybolmuş hissediyordu; aklı donmaya başlıyor; evet-evet, hayır-hayır'ı katlediyor; gündüz ve gece birlikte yok oluyordu...

Sonunda köyü oluşturan küçük bir dükkân grubuna geldi. Tek görebildiği köydeki bir mağazanın teşhirdeki alışılagelmiş tozlu mallarıydı – dev sigara paketleri, mukavvadan tereyağ, küçültülmüş boyutta, kenarları paslanmış teneke şeftali ve armutlar; bir tuhafiyecinin düğme-pamuk-yün karmaşası; "sabah toplanmış" içi geçmiş meyveler. Yoksul bir Londra banliyösünde de aynı manzarayla karşılaşacağını düşündü. En azından, dedi kendi kendine, gökyüzünü Londra'nın sisi kaplamıyor. Solgun gri bir ışık vardı, dondurucu hava yaklaşık iki kilometre yürümüş olmasının ödülünü cildini çimdikleyip tokatlayarak veriyordu, sanki niyeti sanıldığının tam aksine insan ırkını buza gömmektense yeniden diriltmekmiş gibi.

Kuşlar da, diye düşündü Grace, değişmiş olduğunu hatırlayarak; Filomela; Prokne;[4] bu eski bir gelenekti; mitlere daha fazla kulak vermeliyiz, diye düşündü; ancak bu şekilde hayatta kalırız. Hayatta kalırız, hayatta kalırız; bu fiili tekrar etmek onu usandırdı; burada, kuzey yarıkürede hayatta kalmak en az yiyecek, cinsellik ve barınma kadar bilinçli olmanın bir parçasıydı ve yine de kuzeye ait bir ayrıcalık değildi artık; ılık güneyde bile zihinleri meşgul ediyordu; mevsimler değişecek miydi, o zaman; insanlar –canavarlara ya da, onun gibi, kuşlara– dönüşecekler miydi?

Winchley haritasını açtı, köyün yerini saptadı, saatine baktı ve son binanın siyah renkle kalın kalın işaretlenmiş olduğu bir sokağı seçti: *Endüstri Meslek Lisesi*.

4 Filomela ve Prokne: Yunan mitolojisinde Atina Kralı Pandion'un kızları. İki kız kardeş düşmandan kurtulmak için kuşa dönüştürülür. Prokne kırlangıç, Filomela ise bülbül olur. (ç. n.)

Neden geçmişi hafta sonunun üzerine tehlikeli anıları püskürtüp saçıyordu?

Endüstri Meslek Lisesi. Korkuyla ürperdi, kalbi daha hızlı atmaya başladı. Önünden geçeceğim, dedi kendi kendine, babamın Isy'yi göndermekle onca sık tehdit ettiği yer ne menem bir yermiş göreceğim.

— Caversham'daki Endüstri Meslek Lisesi'ne gideceksin. Seni Endüstri Meslek Lisesi paklar. Onu Endüstri Meslek Lisesi'ne göndermemiz gerekecek.

Endüstri Meslek Lisesi'ni bir okul olarak düşünmediğini, onu asıl korkutanın Endüstri[5] sözcüğü olduğunu hatırlamak Grace'i şaşırttı; sözcük uçsuz bucaksız bir hol getiriyordu gözünün önüne (Isy'nin söylediği ve annesinin feci bir şarkı olduğunu söylediği şarkıyla da arasında bir bağlantı var, diye düşünürdü Grace

"Ve öldüğüm zaman
hiç gömmeyin beni
yalnızca yatırın kemiklerimi
içine Alko Holün")

fır dönen kara iskeletlerle dolu bir yer (bir heykeltıraşın "oynar" objeleri gibi), zira bu iskeletlerin eti tozdan oluşuyordu ve Endüstri Meslek Lisesi'ne gönderilmek suretiyle siz bir iskeletin içinde kafese konuyor ve siyah toz yığınının gazabıyla onunla birlikte dönmeye zorlanıyordunuz, ta ki en sonunda vücudunuz iskeletten ayırt edilemez hale gelene kadar ve insanlar (anne, baba, yukarı kuzey ya da aşağı güneyden halalar, amcalar) eğer burayı ziyaret ederlerse, sizin orada hapis olduğunuzun farkına dahi varmazlardı; sizi göremezler ve sesiniz kalmışsa ve onlarla konuşmaya kalkışırsanız sizi asla duymazlardı.

Grace "okul" sözcüğünü öğrenmeyle ilişkili bir mekânla özdeşleştirmemişti, çünkü deneyimleri ona sözcüklerin anlamları konusunda kuşkucu olmayı öğretmişti. Bir zamanlar Tanrı Merhametli Tenekemizi Korusun'u söylerken son-

5 Burada endüstri anlamına gelen orijinal metindeki "industry" sözcüğünün "toz" anlamına gelen "dust" hecesine gönderme yapılıyor (ç. n.)

radan "teneke"nin aslında gazyağı tenekesi olmayıp madalyaları ve bir sakalı bulunan yaşlı bir adam olduğunu keşfetmemiş miydi? Talim binasının oradaki cephaneliğin yakınına bile gitmesi yasaklanmışken annesinin düşüncesizce "Demiryolu Dergisi"[6] olduğunu söylediği bir kitabı okuduğunu görmemiş miydi? Böyle deneyimlerin ardından Grace sözcüklere çok büyük bir dikkat gösterilmesi gerektiğini biliyordu. Annesi de onu bu konuda ikna etmişti. Bir gün hayvanlar aleminden bahsediyordu.

— Örneğin *turna* kuşları, yavrucuklarım, *memeli* değildir.

— *Memeli* değil mi? Ne saçma.

— Evet, *turnalar* ve bütün öteki kuşlar *memeli* değildir.

— *Kurnanın* nasıl *memesi* olsun ki?

— Kelimeleri doğru öğrenin, diye araya girdi babaları, çocuklarının düzgün konuşması hususunda çok hassastı.

— *Kurna* değil, *turna*!

Böylece Grace bu beklenmedik anlamı tercih ederek –zira gafil avlanmaya gelemezdi– Endüstri Meslek Lisesi'nin uçsuz bucaksız bir holde fırıl fırıl dönen siyah tozlu bir iskelet topluluğu olduğuna dair inancını hiç düzeltmedi. Tartışmasız Isy'yi göndermek için korkunç bir yerdi burası.

Grace geceleri uyuyan kız kardeşleriyle kıvrılmış yatağında yattığı ve ansızın Isy'nin ele geçirilip götürüleceğini hayalinde canlandırdığı zaman nasıl da korktuğunu hatırladı. Isy'nin koluna yapışacaklar o da oyun oynarken hep yaptığı gibi haykıracaktı,

— Kolumu çıkaracaksın! (Birisini durdurmak için kolunun "yerinden çıkacağını" söylemek genellikle yeterli oluyordu çünkü elinizde bir kolla onu yerine nasıl koyacağınızı bilemez halde kalakalışınızın korkunç görüntüsünü de beraberinde getiriyordu; anne babanızın durumdan haberdar olması ve sizi cezalandırması söz konusuyken kendinizi içinde bulacağınız utanç verici bir durumdu.) Ancak Grace biliyordu ki, Isy'yi Endüst-

6 İngilizcede "magazine" sözcüğü hem "cephanelik" hem de "dergi" anlamlarına gelmektedir (ç. n.)

ri Meslek Lisesi'ne götürmek için geldiklerinde, "onlar"a hiçbir şey engel olamazdı, çekmeye d*evam edeceklerdi* ve Isy, kolu ister çıksın ister çıkmasın, hapsedilecek ve yavaş yavaş ufalanarak siyah toza karışacaktı.

Köy şimdi görüş alanından çıkmıştı. Grace Endüstri Meslek Lisesi'ne giden yoldaydı. Sigara ve bir kalıp kuru üzümlü çikolata aldığı ıssız dükkânı geçti, bir kiliseyi geçti, sonra da grup grup küçük daireleri ve sokağa bakan bir buluşma salonuyla yaşlıların yaşadığı bir siteyi. Grace, zeminden tavana kadar yükselen pencerelerden koltuklarda oturmuş pencereden sokağa, insanlara ve tek tük geçen araçlara bakan bir grup erkek ve kadını görebiliyordu. Büyük pencereler konmasının gerekçesi yaşlı insanları sokaktaki yaşamla bağlantıya geçirmek olduğu halde, oturma odalarının hiçbir mahremiyetinin olmadığını fark ederek onlara baktığında Grace'i bir kasavet sardı, mimarinin ince bir düşünceyle yol açtığı yanlış yönlendirme sonucu daire sakinlerinin alışılmadık bir biçimde esasen oldukları gibi görünmelerine neden olan gerçeğin o sefil ısrarcılığını hissetti: Aydınlık bir ortak alanda huzur içinde oturmuş, örgü ören, kitap okuyan ya da pencereden dışarıdaki ilginç manzarayı seyreden insanlar görüntüsü vermiyorlardı: Seyahat acentesinde transfer edilmeyi bekleyen müşteriler, otogarda otobüslerinin kalkmasını bekleyen yolcular gibi görünüyorlardı daha çok; odaya "çağdaş" bir görünüm vermeye yarayan alçak masalara serpiştirilmiş ışıl ışıl broşürleri, bilinmez bir yarını içeren o resimli baştan çıkarma araçlarını gözünüzde canlandırabiliyordunuz. En azından, diye düşündü Grace, zamanda bir kısıtlama, "şu kadar güne şu kadar para" hesaplaması olmayacak, Sabah Serbest Zaman, Öğleden Sonra Şehir Turu da.

Bu ne cüret? dedi kendi kendine. Bu insanlar mutlu. Dışarıdaki dünyayı görmek hoşlarına gidiyor. Koyu renk briket duvarların ardında yüksek küçük pencereli odalara kapatılmak gibi bir arzuları yok. Yalnız şu var, yaşlılık ölüler diyarına bilet ayırtmak için böylesine apaçık beklediği zaman benim duyarlılığım

zedeleniyor; belki de (onlar, onlar, onlar) bunun tadını çıkaracak kadar bilgedirler; seyahat acenteleri, otogarlar ilginç yerlerdir; varış ve kalkış alanlarında takılmak zekâyı keskinleştirir, yüreği zenginleştirir.

Rahatsız edici bir düşünceyi her zaman klişelerle sarmalayarak defedebildiğini fark etti Grace.

Endüstri Meslek Lisesi'ne yaklaşmıştı. Kalbinin gümbürdediğini hissetti. Korkmaya başladı. Yetişkinlerin sizi tehdit edip cezalandırabildiği ve dünyanıza "okuldan kaytaranlardan sorumlu memur" "sosyal hizmet memuru" "sağlık müfettişi" "Endüstri Meslek Lisesi" ve "Islahevi"nin ürkütücü imgelerinin gölge düşürdüğü onca yıllık kırılgan çocukluk döneminden sonra Endüstri Meslek Lisesi'ni görmesine ramak kalmıştı! Grace'in cesareti onu bir an için yüzüstü bıraktı. Okulun önünden geçerken yakalanıp içeri sürükleneceği ve sonsuza dek hapsedileceği gibi yabani bir düşünce geldi aklına. Isy'nin en sonunda, öldükten sonra, gittiği yer aslında burası mıydı? Ara sıra düşünmüştü bunu. Anneleri, Kardeşiniz artık Tanrı'nın yanında, demişti ve her ne kadar sinir bozucu bir biçimde Diriliş Günü'nde tekrar birleşmenin zorluklarını kabul etmeye ya da açıklamaya yanaşmasa da, onunla Diriliş Günü'nde tekrar buluşma konusunu büyük bir olay haline getirmişti. Dirilecek boş yer olması gerekiyordu, birbirlerini tanıyabilmeleri için bir yol bulmak gerekiyordu – babalarının kendini tanıtmak için kullandığı o komik "sol yelek cebinde beyaz saplı bir çakı" nişanı da kâr etmezdi bu durumda. Yaşa dair çelişkiler de mevcuttu... Grace bunun bir işe yaramayacağından emindi, asla işe yaramazdı, daha farklı bir ayarlama yapmak gerekecekti.

Bu durumda, Isy'nin bulunduğu yerden pek de emin değildi. "Tanrı'nın yanında" olmak iyiydi hoştu ama hiçbir yeri tanımlamayan muğlak bir alandı bu ve Grace, annesinin korkutucu cevapları olan zorlu sorularla yüz yüze geldiğinde muğlak cevaplar vermeye eğilimli olduğunu biliyordu. "Uzağa" giden insanların ölmüş oldukları ortaya çıkardı. "Tatile çıkmak" cezaevine girmekti. "Sinir krizi" delilikti, Solomon Adaları'mn Kralı olduğunu düşünmekti. Grace sözcüklerin aldatmacaları-

nı o kadar erken öğrenmişti ki her türlü sözü şüpheyle karşılardı. "Tanrı'nın yanında"ymış, ya ne demezsin! Endüstri Meslek Lisesi'ne gönderilmekle bunca tehdit edilmişken başka nerede olacaktı ki? Endüstri Meslek Lisesi'nden başka nerede?

Saat neredeyse on iki olmuştu. Gökyüzündeki donuk mavi ışık ortadan kaybolmuştu. Dünya iç karartıcı bir griye dönmüştü. Fundalıkta buzlu keskin bir rüzgâr kopmuş çıtır çıtır kurumuş yaprakları kaldırımda sürüklüyor ve buza dönüşmenin eşiğindeki havayı dönüştürüyordu. Grace nefes almakta zorlanıyordu. Endüstri Meslek Lisesi'ne varmadan, cesaret toplamak için adımlarını yavaşlattı. Tekrar haritaya baktı, sokakta bulunduğu yerle lisenin olduğu yeri karşılaştırdı. Evet, Endüstri Meslek Lisesi burada olmalıydı, burada, dedi kararlı bir şekilde, gözlerini cesurca sağa çevirerek. Endüstri Meslek Lisesi falan yoktu orada. Doğru yerde olduğundan emin olmak için tekrar haritaya döndü. Etrafına bakındı; Endüstri Meslek Lisesi falan yoktu.

Bu eski bir harita, evet bu eski bir harita, dedi ürpererek. Güneş çekilmişti. Düş mü bu? dedi kendi kendine. Thirkettle'ların evine geri döndüğü zaman aralarında geçecek konuşmayı hayal etti,

— Nereye yürüdün?

— Endüstri Meslek Lisesi'ne.

Ona şaşkınlık içinde bakacaklardı. — Endüstri Meslek Lisesi'ne mi?

Ama lise buradaydı, etrafı siyah çizgilerle kalm kalın vurgulanmış binaları haritaya basılmış, işaretlenmişti.

Prokne. Filomela. Yaz kırlangıcı. "Böyle yok olup gitsin eski Tanrılar ama zaman denizinin dışına –"[7](*)

Tanrı'ya karşı her zaman sabırsız olan babası, bu Kuzey göğü karşısında bağırırdı, — oda buz gibi oldu, şu kahrolası kapıyı kapat artık!

Grace ceketinin yakasını kaldırdı ve Holy Road'a doğru yavaş yavaş geri yürüdü.

Nasıl olup da Büyük Britanya'da yaşamaya alıştığını merak etti. Güneşi, sahili, ışığın o ışıl ışıl otağını, etkileyici manzarayı, dağ-

7 Henry Wadsworth Longfellow'un *Tegner'e Ağıt* şiirinden (ç. n.)

ları, nehirleri, akarsu yataklarını, dağ buzullarını nasıl olmuştu da bu ülkeyle artık bütünleşmiş gibi görünen kanayan briketten yaraya, sanki onu temizlemek üzere aşağıya uzanan derbeder bir tanrı içine bakmak için bir-iki ağaç dalı almış ve görüntüsü hoşuna gittiğinden dalları yaraya saplı bırakmış gibi görünen yorgun argın, sefaletin içinden çıkma çırpı gibi kış ağaçlarına değişebilmişti? Büyük Britanya atık kâğıtlarla, isli kâğıtlarla, otobüs biletleriyle, özellikle de otobüs biletleriyle, öylesine doluydu ki – bir keresinde Grace otobüsten inerken görev bilinciyle kullanılmış biletini "tedarik edilen atık kutusu"na koymaya çalışmış ve fazla hızlı hareket ettiğinden daha ne olduğunu bile anlamadan çöp kutusunu otobüsün basamaklarına ve yola boşaltmıştı; biletlerden bir kar fırtınası ve ortasında mahsur kalmış, her zamanki gibi özür dileyen Grace Cleave. Çok fazla insanla dolu kasvetli gri buz gibi bir memleketti burası; bu sefaleti yaratan da insanlardı; illa kar olacaksa bırakın da insansız bir kar olsun bu; ama hayır; her türlü pisliğin kendi şiiri vardır.

Parka geldi. Kuzeyin yoksulluğu neredeyse ağlamasına neden olacaktı; maddi bir yoksulluk, para ya da iş yoksunluğu değildi söz konusu olan; bu donuk dünya ve güneş ve sıcaklıktan nasibini almayışıydı; Winchley'deki insanlar asla gökyüzünün altında küçük masalarda oturup şarap içmeyeceklerdi, varsıl zamanlar geri geldiğinde (hem neden gelmesin ki?) zehir kadehlerini yudumlayarak uçsuz bucaksız kuzey salonlarında şölenler verecek ve hayatta kalacaklardı.

Parka bakan teraslı evlerden birinden bir kadın belirdiğinde neredeyse sokağa ulaşmıştı. Elbisesi siyah beyaz yamalıydı, belirgin hatlarıyla kurşuni havayla zıtlık yaratıyordu. Kadın Grace'i hayretler içinde bırakarak aniden kollarını çırptı, sonra ağzını açarak üç kez acı acı çığlık attı ve sustu. Sonra tekrar çığlık atmaya başladı. Grace onun siyah beyaz yamalı elbisesine bakakaldı, çığlıkları dinledi ve düşündü, - O bir saksağan, kadın değil, bir kuş. Daha dikkatle izlerken kadında meydana gelen nihai değişikliği gördü – kadın onu mahrem başkalaşımıyla şaşırt-

mıştı – kolların kanat şeklini aldığını, siyah beyaz yamalı elbisenin vücudunun etrafındaki tüylere dönüştüğünü, burnunun bir gaga oluşturmak üzere sipsivri uzadığını gördü. Sesinin değişmesine gerek yoktu. Bir kez daha keskin çığlıklar atmaya başladı; birilerini çağırıyordu, çocuklarını. Grace önünden geçerken, kanatlarını dövüşken bir şekilde çırptı, parlak öfkeli gözlerini Grace'e çevirdi, sonra kanatlarından birini gevşekçe yanma indirdi ve diğerini sanki havadan bir engeli temizliyormuş gibi pır pır ettirerek çığlık atmayı sürdürdü.

Yok bu saksağan ötüşü değil, diye düşündü Grace. Belki de bir bataklık kuşudur; bir yağmurcun, kızkuşu; onu neden gördüm ki, burada, şimdi? Benim de bir kuşa dönüştüğümü biliyor mu? Benim için bir başka yaza doğru uçma vaktinin geldiğini?

— Yürürken ilginç bir şey gördün mü?

— Parkta yürürken bir kadının kuşa dönüştüğünü gördüm–

Neden hayatında en azından bir kez olsun gerçeği söyleyememesindi? Philip ve Anne'e söylemeye, büyük dağınık mutfakta durup yüksek sesle, Bir kadının kuşa dönüştüğünü gördüm, demeye o kadar ihtiyaç duyuyordu ki, Grace kendini anlatmaktan alıkoymayı nasıl başaracağını bilmiyordu. Utanç verici sonuçları olacağını biliyordu. Telaş içinde içini rahatlatmaya çalışmalar. Sohbeti daha zararsız bir konuya yönlendirmeler. Sınırlı sosyal deneyimi, söyleyeceklerine verilecek tepkiden emin olmasına yetmişti; Philip ve Anne'e haksızlık ettiğini bildiği halde, tahmininin hatasızlığını sorgulamıyordu. Belki de hayatında ilk kez, hayal gücü penceresiz küçük karanlık bir odayı mesken tutmamış, anlayış ve duygudaşlıkları özgür ve macera-perest olan insanlar arasındaydı.

Neden onlara anlatmayayım, neden açıklamayayım? dedi kendi kendine. İnsanların dünyasında sahte numaralarla yaşamak istemiyorum. Bunca yıl kimliğimle ilgili bu kadar karmaşa yaşadıktan sonra, onu bulmaktan dolayı ferahladım şimdi. Onlara güvendiğimde insanlar neden korksun? Gerçi insanlar nihayet kimliklerini oturtanlardan her zaman korkacak ve onları kıskanacaklardır; kendilerininki üzerine düşünmelerine yol açar bu, onu tecrit etmelerine, ödünç alınabileceği ya da ırzına geçilebileceği korkusuyla onun üzerine titremelerine; ve kimlik-

lerini koruma halindeyken onun bir hiç olduğunu anlamanın şokuyla acı çekerler, sadece düşünü kurdukları ve hiç bilmedikleri bir şeydir o; ve sonra zahmetli arayış başlar – şimdi neyi seçecekler – canavar? bir başka insan? böcek? kuş?

Bir kuş haline geldiğimi söyleyecek olursam, diğerleri de aynı şekilde değişmek isteyebilirler; ya da bu öyle büyük bir şok olur ki, beklenmedik durumların hakkından gelebilecek zekâya sahip Philip ve Anne bile, kimliğimin gerçekliğini kabul etmeyi hemen beceremeyebilirler. Bu kadar çok korkutucu olay ve keşfe sürekli uyum göstermenin gerginliği, zaten aklıselimle katlanılamayacak kadar fazla; bu yeni kalıba başarıyla girmek için numara yapmaya devam etmek zorundasınız; ısmarlama ve kamufle aklın bu yükün altında dağılacağı zamanlar da gelecek; beyinlerimizin içindeki sopa çekirgesi, salt yok olmaktan kurtulacağı umuduyla, aynı bildik insan ağacının üzerindeki bir dala benzemeye gayret göstermiyor artık.

14

Grace, öğle yemeği için yine fazla erkenci olduğu ve yarım saatlik fazladan sohbetten çekindiği için yavaş yürüyerek, nihayet Holy Road'a ve Thirkettle'ların evine geldi. Arka kapıya hafifçe vurarak içeri girdi.

— Merhaba. Yürüyüş iyi miydi?

— Evet teşekkür ederim.

— Öğle yemeğini şimdi hazır ediyorum.

Anne'in yüzü ocağın sıcaklığından, yemek pişirmekten ve şu an Philip'ten ilgi bekleyen Noel ve Sarah'yı yedirip yatıştırmaktan al al olmuştu. Philip bir sandalyede ayaklarını bir başka sandalyeye uzatarak oturuyor, dizlerinin üzerine kurulan Sarah'yı ellerinden tutarak bir ileri bir geri itip çekiyordu.

Grace beklenmedik bir şekilde, mutlulukla güldü.

— Çek çek katarcı mı oynuyorsunuz? dedi ve anında söylediğine pişman oldu; ondan açıklamasını isteyeceklerdi.

Philip onu dikkatle süzerek bekliyordu. Anne tam yemek servisi yapacakken dinlemek için durakladı. Grace kapana kısılmış hissetti.

— Evet, dedi acemice — bu, yani, Sarah ve senin böyle el ele tutuşmanız ve itip çekme... bu oyun çek çek katarcı...

Hâlâ bir açıklama bekliyorlardı. Lisanını anlamak isteyen, çok uzaklardaki Philip, Anne, Noel ve Sarah'yı izlerken Grace'in içini derin bir ümitsizlik kapladı, şu durumda sıradan bir aile sözcüğüydü bu – şüphesiz onların da başkalarına açıklamakta zorlanacakları bir aile lisanları vardı! Ya Anne'e doğru dönüp

de, gülümseyerek, Shelley'nin ilk karısına ne kadar da benziyorsun! deseydi.

Anne bunun manasını anlayamazdı. Grace ve kız kardeşleri birbirlerine ne kadar çok, gitgide Shelly'nin karısına benziyorum, Shelly'nin karısı gibisin!, diye bağırmışlardı. Boş dünyevi işlerinin yaratıcı kaygıların önüne çıkması anlamında; Shelley'nin hayatına dair ortak okumalarından hatırladıklarına göre, Shelley Harriet'ten şikâyet ediyordu: Ben şiir düşünürken o alacağı şapkaları düşünüyor!

— Çek çek katarcı mı?

Grace masaya kapanıp ağlamamak için kendini zor tutuyordu; ağzı kurumuştu.

— Çek çek katarcı, diye tekrarladı. — Eskiden böyle oynardık, demiryolunun üzerindeki pompalı vagonetler gibi, ekip başlarının demiryolu üzerinde nasıl gittiklerini biliyorsunuz herhalde?

Ekip başları, pompalı vagonetler: Demiryoluna ilişkin kelime dağarcığını anlamıyorlardı.

— Evet, ekip başları pompalı vagonetleriyle hep gidip gelirlerdi. Biz çocukken demiryolunun yanındaki arsada oynardık – motor hangarları, ardiye depoları, tabanlık yığınları, eski döner platformlar, kullanılmayan barakalar...

Philip'in gözlerinde bir endişe ifadesi belirdi ve konuştuğunda, Grace onun kendisini demiryolu hattının yanında oynayan ve trenler tarafından ezilme tehlikesi altındaki küçük bir çocuk olarak görür gibi olduğunu fark ederek yılgınlığa kapıldı.

— Ama demiryolu hattının yanında oynamak sizin için tehlikeli değil miydi, dedi Philip sert sert.

Sesinde, Bunu bir daha yapmamalısın, anlaşıldı mı? Anne baban hangi akla hizmet senin trenlerin yanında oynamana izin veriyor? diyen bir ton vardı.

Aynı anda hem gururlu, hem gözü pek, hem yetim kalmış, hem de "vesayet"e muhtaç hissederek,

— Herhalde tehlikeliydi. O zamanlar bunu düşünmüyorduk, dedi Grace masum masum.

Philip sanki, Orada bir daha oynama!, demek istiyormuş gibi ona ters ters baktı.

Dersini almıştı, ama Philip'in ona olan ilgisinin bu kadar gerilere uzanmasından memnun, Grace sandalyesini gıcırtıyla hareket ettirdi, diğerlerinin yemek için sandalyelerini masaya doğru çekerken çıkardıkları gıcırtılara karşılık olarak.

— Güneş gitti, dedi Anne. Yemek yer yemez Winchley'e gideriz.

— Yürüyüşte ilginç bir şeylerle karşılaştın mı?

— Yaşlıların yaşadığı bir site gördüm. Hoşuma gitmedi. Gönderilmeyi bekleyen yaşlı insanların olduğu bir seyahat acentesi gibiydi.

— İyi de öyleler, değil mi?

Philip'in zihni ne kadar berraktı. Beyaz bir çizgi üzerinde baştan sona sendelemeden yürüyebilirdi.

— Evet, herhalde öyleler.

Sonra sakin görünmeye çalışarak,

— Bu yakınlarda bir Endüstri Meslek Lisesi yok mu? dedi Grace.

— Endüstri Meslek Lisesi mi? Hiç duymadım. Neden?

— Haritada gördüğümü zannettim de.

Demek istiyordu ki — Endüstri Meslek Liselerini bilir misiniz, söz dinlemediğinizde oraya gönderilebileceğinizi bilir misiniz, ya da babanıza surat ettiğinizde ya da hırsızlık yaptığınızda ya da çağrıldığınızda gitmediğinizde ya da plantasyonda oğlanlarla oynadığınız için, yani çam plantasyonlarını kastediyorum, orada ağaçları keserler ve ağaçlar orada kıpırtısız çam iğneleriyle kaplı yatarlar, orada şaşaalı yerler vardır, yalnız "şaşaalı" dememem gerekiyor çünkü bunu Bayan Biddy söyler, her zaman söylüyor bunu ve başka insanların her zaman kullandığı sözcükleri söylemekten bıktım. "Şaşaalı" dediğimde kendimden rahatsız olurum, annem de terslenerek, Hep bu sözü söyleyen Bayan Biddy'ye benziyorsun. Farklı bir şey söyle, der. Bayan Biddy'yi tanımıyorsunuz, öyle değil mi, Philip ve Anne? Ekip başı olan kocasıyla birlikte yol üstünde yaşardı (ekip başı, pompalı vagonet, döner platform, motor hangarı) ama yerleri aşağı güneye "kaydırıldı", büyük kızları evliydi ve bizim oraya balayına geldiler, biz de kıkırdayıp durduk şey yapsınlar ve biz de seyredelim diye bekleyerek bu çifti her yerde takip ettik, evle-

rine planladıklarından daha çabuk gittiler, ama şimdi oldukça yaşlılar, sen de benim hâlâ trenlerin tehdit ettiği bir çocuk olduğumu düşünebilirsin ama ben de oldukça yaşlıyım, *olgunlaştım* ben, herkes *olgunlaştı*, insan ırkı sonunda olgun bir armut ağacına dönüştü. Ne talih! Ve düşün ki hayatta kalacak mıyız diye endişeleniyorduk!

— Yakınlarda bir Endüstri Meslek Lisesi *olabilir*. Harita güncel değil bence.

Anne'in kızarmış suratının ve yemeği servis etmekteki titizliğin farkına varan Grace, İşte şimdi aşçılığını övme zamanı, diye düşündü.

— Etli turtayı çok beğendim.

— Beğendin mi? Hamur işini kendim yapmadım. Altı hazır.

— Dairemde önceden kalanlar biraz hazır hamur işi bırakmışlardı. Pişirmeyi beceremiyorum. Bu çok hafif ve lezzetli olmuş.

— Yalnızca biraz dana eti ve böbrek, dedi Anne, iltifattan memnun ancak gerekli olduğunu düşündüğünden fazla övgüyü kabul etmemekte de kararlıydı. Dün kasaptan aldım. Önümdeki kadın da (İngilizlerin bitmez tükenmez kuyruklarına ne diyorsun?) bir miktar alıyordu ve etin iyi olduğu konusunda hemfikir olduk. "Galiba ben de biraz alacağım" dedim kadına. "Ben pek sık et almam" dedi bana o da, "ama bugün karşı koyamayacağım. Köpeğim buna bayılacak. Burası köpek etinde gayet iyi..." — Bilirsin işte, dedi Anne, — İngilizler ve köpekleri!

Sesinde belirgin bir Yeni Zelanda aksam vardı. Sarah'nın da katılımı ve bağırtısıyla topluca güldüler, — İngilizler ve köpekleri!

— Sen de biraz melez değil misin? dedi Philip sevgi dolu. — Hem İngiliz hem Yeni Zelandalı'sın.

Grace'e döndü,

— Bu yıl yine İskoçya'nın Kuzey-Batı ucuna gidiyoruz. Vahşi, ücra; gördüğüm hiçbir yer Yeni Zelanda'nın Batı Sahili'ne bu kadar benzemiyor. Batı Sahili'ni biliyor musun?

— Hayır.

Grace utanarak Philip'in ona İskoçya'dan yolladığı kartı "Yeni Zelanda'nın vahşi rutubetli Batı Sahili"ne bilgiç atıflarda

bulunarak cevaplamış olduğunu hatırladı ve şimdi orayı hiç görmediğini itiraf etmek zorunda kalmıştı!

— Anne'le orada karşılaştım. Bekâr geziyordum ve bir akşam Tim'in evine (Tim'le tanışacaksınız) davet edilmiştim, Anne de oradaydı. Beni gördü ve ne yaptı etti, elde etmenin bir yolunu buldu.

Flört ve evliliğin o bildik şakayla karışık anlatımıyla Philip Anne'e iltifat eder görünmenin bir yolunu bulmuştu, Anne ise dizginlenmiş bir küskünlükle bakmak yerine ona şefkatle gülümsedi, kimliğini sevgiyle pekiştirerek içgüdüsel olarak aşkın gerçek amacını –yani sevilen kişiyi yüreklice kendinden ayrı bir yere koymayı– yerine getirdi. Birlikten kuvvet doğar – birken iki olduğunu kabul etmenin kuvvetidir bu; aşkla desteklendiğinde en ince kâğıttan kimlik bile bir kaya gibi ayakta durabilir.

Göklerde, rüzgârlar tarafından dört bir yandan tokatlana tokatlana uçan bir göçmen kuş olarak uçuş rotasını terk etmemekte direnen Grace, kendi doğrultusunda esen ılık destekleyici bir rüzgâra ihtiyaç duyduğunu hissetti. Yine de Philip ve Anne'e karşı kıskançlık duymuyordu; aşklarının kesinliğinden tatmin olmuştu ve memnuniyet duyuyordu. Philip'in hayatını bu derece düzenlemiş olması Grace'in ilgisini çekiyordu, hem işte hem de oyunda, "Yeni Zelanda'nın vahşi rutubetli Batı Sahili"nde sonsuza dek yaşayacakmış gibi görünüyordu. Londra'daki röportajda,

— Yeni Zelanda'ya Anne'den daha fazla özlem duyuyorum, diye belirtmişti.

Şimdi de bunu söylüyordu!

— Oraya geri dönmek istiyorum, heyecan verici, genç bir ülke, yeni fikirlerle dolu...

Anne tatlı tatlı gülümsedi,

— Biliyor musun, oradayken öyle tiksinmişti ki kendini yatıştırmak için her gece gramofonda Bach çalıyordu.

— Bunu kabul ediyorum, dedi Philip. Artık eski kimlikler ölmekte olduğundan, bu Batı sahili kasabalarına epey ürkütücü bir hiçlik hâkim. Daha az ilginç insan var.

— Benimle orada tanışmıştın!

— Ah, sen farklısın. Sen insan ırkının istisnai bir üyesisin!

Grace Philip'in yorumunu doğal, beklenen bir iltifat olarak bırakıp geçmemesine hayret etti. Bu yorumu yapar yapmaz tedirgin olmuş gibiydi, dikkatli ve neredeyse ürkütücü bir hassasiyetle değerlendirme yapmaya başladı. — Hayır, tabii ki insan ırkının istisnai bir üyesi değilsin; sen bir insansın, herkes gibi, ne bir eksik ne bir fazla...

Ne kadar garip, diye düşündü Grace. İnsan olmak ne kadar fazla şey ifade ediyor; *normal* bir insan olmak, böyle bir hal saptanabiliyor ve kaydedilebiliyorsa eğer. İltifatının ağzından çıktığını duyduğu ve onu geri alma telaşına kapıldığı an Philip'in gözlerinde beliren anlık korkunun kaynağını merak etti; belki de, sadece bir gazetecinin sözleri doğru sarfetmeye olan tutkusuydu?

Bir göçmen kuş olduğumu itiraf etsem, diye düşündü Grace, Philip ve Anne ne derlerdi? Üstüme saldırıp beni öldürmeleri büyük olasılık. Philip Batı Sahili'nden söz ettiğinde gözlerinde derin bir kaygı oluyor: *Biliyorum.* Soyu çoktan tükendi zannedilen uçucu olmayan şu takahe kuşunun varlığı güneyde keşfedilmemiş miydi? Serpilip gün geçtikçe sayısı artarak üzerinde az insan yaşayan ülkeyi "ele geçireceği"nden korkulmuyor mu? İnsan ırkının kuşlar, bitkiler, böcekler ya da gökten veya uzaydan gelen ziyaretçiler tarafından fethedilmesini konu eden kurmaca işler neden bu kadar fazla? Philip gibi duyarlı akıllı bir koca, altında yatan tüyler ürpertici ciddiyet huzurunu kaçırmadan karısına sıradan bir laf edememesine neden olan bu amiyane tehdidin neden bu kadar farkında?

— Biliyorsun Batı Sahili'nde bu yakınlarda keşfedilen bir kuş vardı. Takahe. Soyunun tükendiği sanılıyordu.

Grace ürperdi. Philip bunu neden tam da bu anda söylüyordu? Her şeye rağmen, "Güzel yemek pişiriyorsun, Çocuklarla aran iyi, evet Winchley'yi sevdim" yavanlığındaki bu hafta sonunda biraz olsun iletişim var mıydı?

"Soyu tükenmiş" sözcüğü Grace için daima "ölüm" sözcüğünün uyandırdığı kişisel mutsuzluktan farklı bir duyguyla yüklü bir sözcük olmuştu. "Soyu tükenmiş"in Grace'in annesinin severek kullandığı sözcüklerden biri olması garipti, oysa annesi ona geçmişin ağaçlarına ulaşıp düne ait meyveler kucağı-

na düşene dek onları sallayabilen, bir şekilde geçmişle bağlantılı biri gibi görünürdü: Ana dalları gümüşten meyveleri altından, ana daldan ayrılan dalların dokunaklı bir korno müziği gibi iç geçirme sesi çıkardığı yeraltındaki meyve bahçesine benzeyen, gölgeler içindeki ağaçlarla dolu o korular; tüm o ağaçlık koruların, kuşlarla dolu o dalların, şimdi soyu tükenmişti, tıpkı ağaçların altındaki çalılıklar arasında tökezleyen, çekmece topuzuna benzer minik mat gözleriyle modası geçmiş Victoria dönemi mobilyalarını andıran mamutlar, hayvanlar âleminin o zavallı bibloları gibi...

— Onların *soyu tükendi* artık, derdi Grace'in annesi. Soyu tükenmek, hayvanların, kuşların ve böceklerin kaderiydi, nadiren de insanların. Ve Hayvanat Bahçesi'ndeki tuatara[8] barınağında nasıl da büyük bir cazibe yatıyordu! Tuataraya gözlerini dikmiş onun hayat belirtisi göstermesini bekleyen; gözlerini diken ve biz hayattayız, senin *soyun tükenebilir,* diye düşünen kalabalıklar, Senin aşinası olduğun çoğu hayvan ve kuşun *soyu tükendi.* Ama yine de bakışlarında bir haset de yok mu? — Neye benziyordu, tuatara? Neden bizimle konuşmuyorsun, neden *anlatmıyor, açıklamıyorsun*?

Sonra, sessizlikten alınarak,

— Hem zaten senden kime ne? Kim zahmet edip kurtardı seni? Neden kurtarıldın?

— Evet, dedi Grace. Takahenin *soyunun tükendiğine* inanılıyordu.

Sözcüğü vurguladı. Ne kadar net nihai bir tınısı vardı! Tek bir sözcükle bir türü kapı dışarı edebilmek ne kadar harikaydı! Sözcüğün hayvanlar ve kuşlar arasındaki yerini koruyacağını umut ediyordunuz, ama sözcükler hiç belli olmaz... cephanelik, tabanlık,[9] memeli ve duası milletçe okunan gazyağı tenekesini hatırlasanıza?

8 Yeni Zelanda'ya özgü, kertenkeleye benzeyen bir sürüngen (ç. n.)

9 Özgün metinde kullanılan "sleeper" sözcüğü hem "tabanlık" hem de "uykucu" anlamlarına gelmektedir (ç. n.)

15

Kahvelerini içtiler. Neredeyse üç olmuştu. Hava hızla kararıyor ve buz, emici parmaklarını şimdiden pencerelere bastırıyordu. Yemek sonrası rehaveti Philip ve Anne'in Grace'e Winchley'yi göstermek ve Sarah'nın kütüphane kitabını değiştirmek için verdikleri sözü yerine getirme kararlılığını sarsmaya yetmedi.

— Winchley'ye gitmenin sakıncası var mı sence?

— Bence çok hoş olur.

(Ne de olsa, diye düşündü Grace, belki de Winchley'ye gitmeye can atıyorlardır.)

— Acele etmemiz gerekecek. Çarşı erken kapanıyor. Sana çarşıyı göstermek istiyorduk. Bir de Sarah'nın kütüphane kitabı var. Gitmek istediğinden emin misin?

Evet mi yoksa Hayır mı dememi bekliyorlar, diye merak etti Grace. Hiçbir sosyal önsezim yok. Sevimli Evet ve Hayır kalıpları yaparak davetlerin etrafında dans etmeye alışkın değilim. Winchley'ye gitmeyi istiyorum. Ama hava soğudu ve kararda ve biz daha yeni yemek yedik, herkesi üşengeçlik sardı; ama söz vermişlerdi ve sözlerinden dönemezlerdi ve -kim bilir?- Winchley'de bizi sıradışı keyifler bekliyor olabilirdi.

Grace sefere hazırlanan insanların genel heyecanına katıldı. Anne çocukları giydirir Philip de paltosunu bulurken, Grace çizmeleri, kabanı ve eşarbını almak için yukarı çıktı, aşağı indiğinde herkes heyecanla kapıdan fırlamaya hazır bekliyordu.

Dışarı çıktılar. Birbirlerine bakıp sıcak ceketlerinin içinde büzüldüler, yakalarını kaldırdılar, eldivenlerini bileklerine daha sıkı çektiler. Çocukların burunları şimdiden sulanmış ve altüst olmuş küçük suratları soğuktan morarmıştı. Noel mızırdanmaya başladı.

— Winchley'ye gidiyoruz, Noel, dedi Anne hayat dolu bir sesle. — Grace'e çarşıyı göstereceğiz, sonra da Sarah'nın kütüphane kitabını değiştireceğiz.

Otobüsü beklediler. Artık havayla ilgili rol yapılmıyordu, güneşin açma vaadine dair şen şakrak hatırlatmalar yoktu, vaatlerin kesinkes insanlara göre olduğu ve havanın insan ırkının hayatta kalışı ya da soyunun tükenişine dair herhangi bir bilinç taşımadığının üstü kapalı bir kabulü vardı yalnızca. Şimdi hepsi de ürpererek, ayakta duruyorlardı, omuzları aşağı düşmüştü, giysileri o kadar az sıcaklık veriyordu ki, çıplak olsalar da birdi. İki çocuğa bir yaşlanmışlık görüntüsü gelmişti, sanki *Jude*'un[10] sayfaları arasından fırlamış gibiydiler; bir sonraki hamleleri, diye değerlendirme yaptı Grace, ürkütücü olabilir, havanın merhametsiz hükmüne öyle bir maruz kalmışlardı ki. O dokunaklı "çünkü çok kalabalıktık" o kadar da akıl almaz görünmüyordu.

Otobüs yaklaşırken Anne Sarah'yı aldı bu sırada Philip de Noel'i bebek arabasından kaldırdı.

— Noel'i alır mısın, Grace?

Grace, birileri görecek olursa onlara küçük çocuklara alışkın olduğunu göstermek için doğru tutmaya dikkat ederek Noel'i kollarına aldı. Ona o kadar dikkat ediyordu ki, bebeğin başı omzunun üzerine yaslanırken kolları tam poposunun altına nasıl da güzelce yerleşmişti, bir anlığına Philip ve Grace küçük oğullarını (ne kadar da babasına benziyor!) Winchley otobüsüne bindiren bir karı koca oldular. Grace avının peşinde bir kırmızı balıkmışçasına şimşek gibi atılarak bu yüzen anı yakaladı ve onu kimseyle paylaşmama açgözlülüğünden de rahatsızlık duymadı, çünkü Philip'in bununla beslenme arzusunu taşımadığının farkındaydı ve bundan dolayı huzurlu ve minnet doluydu.

Philip Noel'i tekrar kucakladı.

— Teşekkür ederim, Grace.

10 Thomas Hardy'nin *Adsız Sansız bir Jude* romanı kastediliyor (ç. n.)

Yüzü yanıyordu. Hırkasının kolundan mendilini çıkararak burnunu sildi. Anne ve Sarah ana karadan ayrılmış adalar gibi sürüklenerek onlara doğru geldiler; sonra göçmen bir kazazedeye liman olmuş bir aile kıtası olarak otobüse bindiler, on dakika yolculuk ettikten sonra Winchley'e vardılar.

— İlk işimiz kütüphanede, sonra çarşıya gideriz, dedi Philip kararlılıkla, sözcüklerini ve onların kesinliğini acı soğuğa karşı savaşımın bir parçası olarak kullanıyordu. Kar ve kurumla dolu rüzgârdan kaçacak hiçbir yer yok gibiydi. Sanki ciltlerinin dış tabakası soyulup atılmıştı da rüzgâr bütün vücutlarını kaplayan bu acılı açık yaranın üzerine işliyordu. Külrengi sokaklarda sanki Arktik keşif gezisindeymiş gibi tuhaf bir iradeyle, o bilindik hüzünlü günlüğe – "Isı kaynağı tükeniyor; beş buçuk olmadan kütüphane ve çarşıya varmayı umuyorum; umutlar yok oluyor..." diye kaydedilebilecek bir mücadele veriyorlardı, Philip aniden dursa ve yüzünde ıstırap çeken bir ifadeyle, "Bir süreliğine gidiyorum. Günün birinde belki ben..." diye lafa girse, Grace hiç şaşırmazdı.

Kütüphaneye ulaştılar. Hayvanların domates, sandviç, dondurma ve muz yiyerek kumda piknik yaptıkları deniz kenarı kitabının bankonun üzerinden yok oluşunu Sarah korkuyla izlerken, Anne kitabı değiştirdi; onun için yeni bir kitap bulunmuştu fakat Sarah ona kuşkuyla baktı.

— Hayvan kitabım nerede? Deniz kenarındaki piknik nerede? Anne, Anne, Sarah çaresizlikle ağlamaya başladı.

Noel de ağlayarak kardeşine destek oldu.

Anne hayvanların diğer çocuklarla paylaşılacak kütüphaneye ait bir kitapta olduğunu, şimdi Sarah'nın içinde farklı hayvanlar ve insanlar bulunan yeni bir kitabı olduğunu açıkladı.

— Ama eve gittiğimizde onlar evde olacaklar mı? Bugün evdeydiler.

Noel acı acı ağlamaya başladı.

— Soğuk yüzünden, dedi Philip, mahcup koca rolünü oynayarak. — Çarşıya doğru hızlanalım. Orası sıcak olur.

Çarşı, bedenler, buhar, ter ve kokularla sıcacıktı. Küçük grupları sıra sıra stantlar arasında dağıldı. Genç bir adamla ka-

dının durup bir çikolata kutusunun üzerindeki resme baktığı cafcaflı mücevherler ve biblolar asılı bir standı geçtiler.

— Aah, diye cıvıldadı kadın, ne şeker değil mi?

— Yirmi sekiz papel, diyerek onu uzaklaştırdı adam.

— Duydun mu? dedi Philip Grace'e.

Grace güldü. — Evet.

— Güzel mücevherler, dedi Philip gülerek.

— Harika, diye onayladı Grace, –Cafcaflı şeyleri severim, bilirsin, bu çarşıya bayıldım– der gibi pişkin bir havayla.

Mefruşat ve elbiselik kumaşların sergilendiği bir standda durdular.

— Acaba, dedi Anne dalgın bir sesle, — çarşaflık kumaşları var mı?

Bunu evle ilgili bir düşün ani dalgasıyla söylediği çok açıktı. Philip hemen hafiften onaylamayan bir ses tonuyla,

— Tabii ki şimdi değil, aşkım! dedi.

Anne biraz utanmış görünüyordu ama ısrar etti. — Hazır buradayken biraz çarşaflık kumaş alabileceğimi düşünmüştüm.

— Başka bir gün, dedi Philip, birden ev meselelerinin içine çekilmiş olmaktan dolayı mahcup.

Grace, yanlarında kendini bir denizkızı gibi bütün ve parıltılı hissederek neşe duydu. Anne için üzülmüştü. Hafta boyunca "çarşaflık kumaş" almak için başka fırsatı olmayabileceğini tahmin ediyordu, çocukların, evle ilgili işlerin (ve *Ulysses*'in) bütün zamanını alacağını da; babası Edinburg'dan dönüp yeniden fazladan yemek pişirmesi gerektiğinde Winchley'de aylaklık edip bir boy çarşaflık kumaş alacak zamanı olmayacaktı hiç.

Anne'in gözleri ancak evcimen kaygı olarak tarif edilebilecek bir şeyle bulutlandı: İçgüdüsel bir kaygıydı bu, yuvası için kullanılabilecek bir dal parçası ya da bir boy saman çöpü gördüğünde bir kuşun gözlerinde beliren ifade gibi.

Bilinçli bir güleryüzlülükle Philip yavaşça Anne'i mefruşat standından uzaklaştırdı ve hepsini birden sıcak çarşıdan dondurucu havaya yönlendirdi. Çarşıda geçirdikleri yarım saatte dahi hava kararmıştı; insanlar acele ediyorlardı; sokaklar daha kalabalıktı.

— Eve gitme vakti. Ama önce Grace'e viyadüğü göstereceğim.

— Evet, dedi Anne sadakatle. — Viyadüğü görmelisin.

Grace suçluluk duygusuyla yandı; Anne'in arkaya doğru, çarşıya ve gözden yiten çarşaflık kumaşa bakışlar fırlattığını gördü.

— Bugün tam görülecek gün, dedi Philip.

— İyisi mi, dedi Anne yüksek sesle, Philip'e bakarken gözleri sımsıcak parlayarak, — sen Grace'e viyadüğü gösterirken ben de biraz parmesan alayım.

— Oldu, aşkım.

— Şurada. Şurası Winchley Viyadüğü.

Grace viyadüğe baktı. Viyadük hakkında ne söyleyebilirdi?

— Evet. Hım-hım-hım-hım, dedi sanki pasta yiyormuş gibi budala bir ses çıkararak. Boğazını temizledi ve yüzüne akıllı bir ifade vermeye çalışarak baktı, sanki "izlenim ediniyormuş" gibi.

— Bunu göstermekle seni sıkmıyorum umarım?

— Ah yok, tabii ki hayır. Çok ilginç gerçekten.

Her zamanki gibi söylenen sözcüklerdeki seçimi gecekondu işiydi; ya tek bir fikir için çok fazla sözcük kullanıyor ya da fikrin kendisini yeterince dayayıp döşeyemiyor veya bu işi başkasının malzemeleriyle yapıyordu; konuşmada daima bir eveleme geveleme.

— Ne düşünüyorsun?

Grace cevap vermedi. Kendi kendine, anahtar sözcük Alay, diye söylendi. Kemerli geçitler ve sonsuzluk. "Sen ey soğuk pastoral bizimle *alay* et düşüncesizce ettiği gibi sonsuzluğun."[11] "Bütün tecrübeler o gidilmemiş dünyanın parıldadığı bir kemerden geçmektir."[12]

Benim papağan hafızam, öz-bilincim, hiçbir şey hakkında düşünmüyorum, matematik ve n'inci kuvvet hakkında, bir iki üç dört beş diye n'e kadar sayma kabiliyeti, dil ağzın içinde şişi-

11 John Keats'in *Bir Yunan Vazosuna Övgü* şiirinden (ç. n.)
12 Lord Alfred Tennysson'ın *Ulysses* şiirinden (ç. n.)

nir heceler infilak eder, insan ancak n n n diye kekeleyebilir, kemer, hangi kemer olursa, beni Winchley'ye sonsuzluğu telaffuz edeyim diye getirmedin, hadi be sen de, diyorsun, özenti, biliyor musun, diyeceksin ki, hafta sonunu oldukça iyi taşıyorsun, sana yakışıyor, ama özentiliğin kendini belli ediyor.

Sen binaları önemsiyorsun, öyle değil mi, Philip? diye düşündü Grace. Şehrin bitki örtüsü ve jeomorfolojisi: Doğal oluşumlar, insan eti ve ruhundan yeryüzü çıkıntıları, ekinler, kanserler, üzerinde dua yazan taşlar, kurumsal lazımlıklara, bedensiz göğüslere ya da görüntüyü sızdırmamak için birleştirilmiş avuçlara benzeyen kubbeler; bu binalar iç çekmeler, beyanlar ve inkârlardır... Ölü taş suratların üzerindeki gri bir mendil gibi gökyüzü... Hafızanın gün ışığına tutkunum ben. Ben bir göçmen kuşum, Philip. Havada geçiş yoluna sahip bir kuş olarak benim de binalara karşı özel hislerim var ve onlara dehşetle bakıyorum. Bana gülme. Yalnız bir insanın cesareti var sende, biliyorsun ki binaların yanı sıra insanoğlu da dimdik ayakta durmayı öğrenmeli... İnsanın dünyaya ayak basmakla, hava ve zaman ve uzay tarafından tokatlana tokatlana ayakta kalmakla ne büyük bir cesaret gösterdiğini biliyor musun; daima saldırıların hedefi, hâlâ hayatta kalıyor; insan köklerini böyle salmaya nasıl cesaret edebiliyor ve sonra onu dört duvar ve bir çatıdan fazlası olan bir yapı inşa etmeye iten ruhun ihtişamını bilmek... İnsan nasıl cesaret edebiliyor? Küçük kulübesini inşa edip, içine girip, kapıyı kapatıp sürgüleyip, sonra başı tevazuyla eğik hayatını orada geçirmemesi şaşılacak şey. Uzayda seyahat etme lafları ediliyor, bunun için gereken gözü peklikten söz ediliyor – dünyanın etrafını katetmek için seçilmiş yakışıklı neşeli akıllı adamlara bir bak. Gökyüzü ve uzayla karşı karşıya gelmek muazzam bir cesaret istiyor, dimdik yürümek, desteksiz hareket etmek, saçları kırpan, kırışıklıklar çizen, göbeği yağ yastıklarıyla dolduran o tersine makyaj sanatçısı zamanın refakatindeki hava koşullarına yakalanmak... İnsan bu cesareti nereden buluyor?

Bir başka yaza doğru uçan bir göçmen kuş olarak benim durumumda, bütün binalar engel gibi geliyor bana. Onlara yaklaştığımda rotamı değiştirmem gerekiyor. Güneş ve gölgeyle numaralar çekiyorlar. Onlara karşı uçtuğumda serseme dönüyo-

rum, aklım karışıyor. Artık yumruklarım yok, yolumda duran binalara vurmak için yalnızca kanatlarım var.

Ben bir göçmen kuşum, Philip. Yüksek sesle söyleyeyim mi? Anne'e, Sarah'ya, Noel'e anlatayım mı?

— Ne düşünüyorsun?

Philip konuşmasını bekledi. O ve Anne, Grace Cleave'in ifade edilecek fikirleri olmasını beklemişlerdi.

Grace ona sessizce, kederle baktı ve bir kez daha Winchley Viyadüğü'ne, kentin simgesi haline gelmiş bu yapıya, bakmak için döndü. Bir kent simgesi ne kadar da karmaşık, müdahaleci, ısrarcı olabiliyor! O maharet isteyen, sonu gelmez kimlik tanımlama ritüeli sırasında, kendinizi öne çıkarıp konuğunuzu sıkarak,

— Bu benim, yani kendimim, ben bizzat benim. İşte buradayım, bakın, ben, kendim, bizzat... diyemezdiniz ama, Kasabamızın özel bir simgesi var. Görmek ister misin? Sana onu göstereyim. Uzun ilginç bir araba yolculuğu, bir yerlerde akşamüstü çayı, ah şato, heykel, suç mahalli işte orada, İşte bu, gördün mü onu, Orada, gördün mü, orada, diyebilirdiniz.

— Viyadüğü sevdin o halde? İlginç geldi mi?

— Evet, neyi kastettiğini anlıyorum, bu ışıkta çok iyi.

Grace hapşırdı ve burnunu sildi.

— Kuzey tatsız bir yer, dedi en sonunda.

Sokağın aşağısına, Anne ve çocukların beklediği otobüs terminaline gittiler. Noel uyumuştu. Anne'in yüzü soğuktan pembeleşmişti. Holly Road'a dönüşte taksi tutmaktan söz ettiler ama sonra vazgeçtiler, Grace, utanarak, Philip'in onu Relham'daki istasyondan taksiyle getirdiğini hatırladı. Boğucu pus ve ayazın içinden bir Winchley otobüsü sökün etti. Yukarı çıktılar, ama bu kez Philip ondan rica etmeden Noel'i taşımayı başardı; her ne kadar Grace şunu bunu almayı teklif ederek oraya buraya koşuşturuyor olsa da — Yapayım mı? Yapabilir miyim? Hayır teşekkürler, hiç sorun değil, hayır böyle iyi teşekkür ederim.

Bazen Grace *Hayır teşekkür ederim*'in bu dildeki en dondurucu ifade olduğunu düşünürdü.

Holly Road'a ulaştıklarında eve varmak için neredeyse koştular. Philip oğlan çocuklarına has bir neşe patlamasıyla, — Ben ateşi yakmak için önden gideceğim ve kadehler dolusu sıcak rom koyup bekleteceğim, dedi.

Eve doğru önden gitti.

Keyifleri yerine gelerek, hızla ve heyecanla onu takip ettiler, en nihayetinde her şey yolundaydı, çok yakında eve girmiş ve ısınmış olacaklardı. Philip eve dönüşleriyle ilgili o kadar keyifli bir tablo çizmişti ki, dumanı üstünde sıcak rom dolu kadehler ve cayır cayır bir ateş uman Grace, Philip'in şaka yapmış olduğunu anladığında hayal kırıklığına uğramış ve morali bozulmuş hissetti kendini.

— Evet, Winchley'yi nasıl buldun? dedi Anne soğuk mutfağa girerlerken.

Kahve ve sigara içtiler. Ateş sönüktü.

Philip çocuklarla oynarken Anne çayı hazırladı. Grace odasında yalnız kalmaya can attığı halde, yeniden etrafı saran sıcaklık ve rahatlıktan büyülenmiş halde mutfakta kaldı, Philip ve Anne'i dinleyerek, onları izleyerek, onları inceleyerek, onların mutluluklarını kıskanmaktan ziyade içi rahatlayarak, kendini tatminkâr bir şekilde buna dahil hissederek. Köyden almış olduğu iki paketten sigara içti ve herkes kullansın diye paketleri şömine rafına koydu, "Sigara almıştım, Siz de buyrun, değişiklik olsun benimkinden için" şeklindeki provası boşa gitmişti, konuşamayacak kadar utangaçtı; bundan dolayı Nelson ailesinden[13] alınma "müsaadenizle"yi kullanmadan, zincirleme sigara içerken, Philip'in şaşırmış eğlenen (öyle düşünüyordu, Grace'in gizli yeteneğinden bihaber) bakışına katlandı.

— Aslında hiç sigara içmem, dedi Grace. Ama bu hafta sonu içmeye karar verdim.

Philip'in iyiliği için az kalsın ekleyecekti, — Sigaraları bu sabah aldım. Siz de buyrun.

13 *The Adventure of Ozzie ve Harriet* adlı Amerikan radyo ve televizyon komedi şovu ve sinema filmindeki aile adı (ç. n.)

Mutfağı terk edecek cesareti toplayabilmeyi dilerdi, ama oturma arzusu çok güçlüydü; ona evindeymiş, kendi evinin hiçbir zaman sağlayamadığı huzuru deneyimliyormuş gibi geliyordu. Çayı hazırlama görevi için kolları sıvayan Anne'i seyrederken (Grace tarafından mekanik olarak teklif edilen yardımı geri çevirmişti), Grace Anne'in, aileye yemek servisi yapmak üzere olan kendi annesi olduğuna dair garip bir fikre kapıldı, sanki büyük ahşap masada, kauri ağacından yapılmış uzun sıraya oturmuş küçük bir çocuktu; küçükken babası, erkek ve kız kardeşleri bu sırayı baş aşağı çevirip yalancıktan hızlı akan sularda kürek çektikleri bir kano olarak kullanırlardı. Grace o sırada oturmayı hiç sevmezdi. Duvara dayalı olduğundan ona ulaşmak için masanın altından emeklemeniz gerekiyordu ve bir kere oraya geçince de, yanı başınızda erkek ya da kız kardeşiniz dururken hiç kaçış imkânınız kalmıyordu. Grace sıranın üzerinden yürüyerek kaçmaya kalkarsa, sinekleri yakalamaya yarayan yapışkanlı kâğıtlara kıvır kıvır saçları takılıyor ve sineklerin mutfakta özgürce hareket eden bir sineğin çıkardığı olağan savruk sesten oldukça farklı olan umutsuz vızlamalarını duyuyordu. Örümcek ağma düşmüş bir sineğin çılgına dönmüş vızıltısının aynısıydı – Grace *biliyordu* çünkü kendisi ve kız kardeşleri zaman zaman, birdenbire, Hadi sinek yakalayıp örümcekleri besleyelim, derlerdi. Sineği eski bir şişe ya da reçel kavanozunun içinde yakalayıp onu örümcek ağma taşır ve ağa doğru uçması için salıverirlerdi – z-z-z-z-z kanatlarını çırpar, narin ağ vahşice sallanır, üzerinden ordu geçen ipek bir köprü gibi tıngırdardı; sonra fener gibi parıldayan gözleriyle karanlık tüylü bir surat köşedeki saklanma yerinden dışarı bakar ve her şeyin hazır olduğu anı saptayarak önsezileri doğrultusunda düzenleme yapardı ve örümcek gümüş rengi ipek cambaz ipinin üzerinde kaz adımlarıyla sineğe yaklaşır, kanatları daha fazla mücadele edemez hale gelinceye dek onu özenle örümcek ağından bir battaniyeye sarar ve gizli odasını darmadağın eden sinek ayakları ve kanat parçaları koleksiyonuna onu da eklemek için sallanan ağ üzerinden gizli barınağına götürürdü.

Thirkettle'ların mutfağında otururken Grace saçma yakalanmış sineklerin umutsuz vızıltılarını tekrar duydu. Başını sal-

ladı. Saçına bir şey takıldığında her zaman panik başlardı. Böyle bir saça sahip olmanın ne kadar feci, ne kadar feci olduğunu kimse bilmezdi; o kadar çoktu ki, o kadar bukle bukle, o kadar kıvır kıvırdı ki fırçalanırken acırdı ve sokaktaki insanlar durup ona bakarlardı, — Şu kızın saçlarına bak!

Grace aniden başını salladı. Kulakları tuzağa düşmüş kurt sineği yüzünden vızıldadı – sinek ürkütücü koyu mavi cinsti, Noel ya da doğum günü hediyesi olarak birilerinin verdiği küçük boya kutusundaki son plakayla aynı renk. Kapağın içinde uçuk mavi-beyaz bölmeler vardı ama her rengin payı o kadar az, sığ bir yuvada o kadar ince bir şerit halindeydi ki, kurt sineği rengi tek bir resmin şimşeklerle dolu gökyüzünde tamamen bitirilmişti.

Anne'e bakan Grace az daha,

— E-e, mamma, anne, e-e, mamma! demek için eğiliyordu.

— Görmüyor musun anne meşgul?

Meşgul. Babası her zaman uzun sözcükleri tercih ederdi, bulabilirse eğer. Kitap rafındaki kitaplar içinde (bir mezat salonundan alınma Oscar Wilde takımı, ders kitapları, Amerikan İç Savaşı'nı anlatan eski kitaplar, Dr Chase'in *Püf Noktaları ve Tarifler Kitabı* [bunun içine ailedeki doğum, evlilik ve ölüm tarihleri kaydedilmişti], *Bedelini Ödemek* adlı gri beyaz çizgili kapaklı, sırtı yamulmuş bir roman ve Tanrı'nın kitabı; harfleri büyük büyük basılmış, üzerinde bulanık ve soluk melek resimleri, Mahşer Günü ve fiziksel açıdan imkânsız Diriliş Günü tasvirleri olan bir İsa Kardeşliği el kitabı) en çok kullanılan kırmızı ciltli bir sözlüktü, özellikle de Grace'in bulabildiği bütün bulmacalara girişen babası elinden düşürmezdi. Grace bir zamanlar ona yardım etmeye çalışırdı. Bir keresinde bütün bir akşamı yedi harflik bir sözcüğü aramakla geçirdiklerini hatırlıyordu, sözcüğün bulunması zorlaştıkça, babası da bir o kadar inat ediyordu; o hâlâ sözcüğü ararken herkes yatmaya gitmiş, Grace de artık daha fazla uyanık kalamayacağını anlayarak yatmıştı. Ertesi ya da bir sonraki gün babası ansızın, — Hezaren, hezaren, dedi. Sanki Melbourne Kupası'nı kazanmış gibi bir zafer sevinci içindeydi!

Babası kendini ailenin okumuş bir üyesi olarak değerlendirmekten hoşlanırdı. Demiryolları Sendikası Sekreteri'ydi ve işle ilgili kâğıtların altına, adının peşine *Sendika Sek.* yazarak gösterişli bir imza atardı.

— E-e, mamma, anne, E-e, mamma!

Annesi ezberden şiir okuyordu, kendi dizelerini,

"Bir şairdi adam, severdi vahşi gök gürültüsünü
evrende gürlerken; şimdi uyuyor altında,
o sevdiği çayırın; şimdi eli kıpırtısız.
Yalnızca bir şairin yüreği anlar bunu."

Elbette ki şair Grace'in annesiydi, ailenin yoksulluğundan ya da şair aklının böyle çalıştığına dair edindiği izlenimden dolayı, en iyi şiirlerin daima zarfların arkalarına, eski mektupların üzerine yazıldığında ısrarlıydı. Bunu kanıtlayacak delilleri vardı. Başyapıtını ödeyemediği bir faturanın arkasına yazan Filanca'dan bahsederdi; bu Grace'in annesine yoksulluktan en güçlü ve etkili intikammış gibi geliyordu.

— Ah anne, n'olur, e-e, mamma!

Grace'in babası birden bağırmaya başlardı.

— Sana daha önce dememiş miydim... Sözlerim bir kulaktan girip öbüründen çıkıyor...

Grace, irkilerek Philip'e bakmak için döndü, eğer Anne anne rolünü oynuyorsa, onun da babaya dönüşmüş olması gerekirdi. O hiç mi hiç değişmemişti, hafta sonu giysileri içindeki Philip'ti; altın benekli gözlerinin derinliklerine minik siyah bir dolu tanesi ya da noktalama işareti gibi yerleşmiş ufak bir parça yorgunluk iziyle, çocuklarıyla oynayan rahat, meslek sahibi bir adam.

Merak ediyorum, diye düşündü Grace. Kafaları kafes şeklinde yapılmış terzi mankenleri gibi olmadığıma memnunum yoksa düşüncelerim parmaklıkların arasından uçup giderdi. Ama bilmeliyim, bu hafta sonundaki tuhaflığın sebebini *bilmeliyim.*

Philip mimariyle ilgileniyor. Aşklarında mimari bir nitelik var ama hissediyorum ki henüz tamamlanmamış; temeller sağlam, fırtınadan koruyacak duvarlar ve çatı mevcut; Philip dayanıklı bir iskele kurmaya büyük özen göstermiş ciddi bir inşaatçı. Bir sehpa? Bir cephanelik? Bir memeli? İdam sehpasında asılı biri var, Amerikan beysbol şapkasına benzer mavi yün bir kasket takmış küçük bir oğlan çocuğu; kaskatı ve ölü; bu Noel. Nasıl da Philip'e benziyor, sümüklü dilenci oğlan görünümünün altından ışıldayan düzgün entelektüel!

Ama bu gördüğüm Philip ve Anne'in aşk yuvası değil, bu gerçek bir ev, Edendale'den gelip Glenham'da yeniden inşa edilmiş ve biz de geçici olarak barakalarda yaşıyoruz ve kar yağıyor. Ortalıkta yeterince mendil yok, hava Friar Balzamı'yla bulutlanmış, guatrı olan Dunedinli hala,

— Sayıklıyor, sayıklıyor, diyor,

ve ben de ağlıyorum çünkü bacaklarım ağrıyor da ağrıyor. Giderek büyüyen ağrılar. Büyümek bu kadar korkunç mu? Hem Outram'daki "çok hızlı büyüyen" küçük oğlan için annem ne söylemişti, "gücünü kaybettiğini" mi? Hastalanıp ölmemiş miydi o? Büyümenin cezası mı bu? Ve neden hepsi birden, Topsy'ye[14] benzediğimi söyleyerek ve nerede doğduğumu sorarak, taraz taraz saçlarım yüzünden benimle alay ediyor, ben de bunu beklediklerini bilerek cevap veriyorum,

"ben hiç doğmamış bir kızım
Mısırların arasında büyüdüm
Hay Allah, ne kötüyüm!"

— Kızarmış ekmeğin üzerinde peynir sever misin?

Anne ne zaman böyle soru sorsa Grace hevesle agulayarak cevap veriyordu, — Ah ne olursa, ne olursa, ne olursa yerim ben.

Hafta sonundaki her yemeğin başında böyle cevap verdikten sonra, Grace bu sefer, fazla nezaketsiz ve belirsiz olmamaya çalışarak, — Evet, kızarmış ekmek üzerinde peynir severim, dedi.

14 Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* romanındaki bir karakter (ç. n.)

Demek istediği, — Ağabeyim yumurta yemez, hayatında yumurta yememiş ve ben hiç bilmiyordum, idi.

Hafta sonunda Philip'in odadan çıktığı bir anda, Anne'in sır verir gibi bir sesle, — Philip *Spagetti Bolonez*'e bayılır; her öğün *Spagetti Bolonez* versem çok mutlu olurdu! dediğini hatırlayarak, Philip'e baktı.

Şimdi, Grace, basit bir sevme sevmeme klişesine bile böylesi bir gizem ve tılsım bahşeden insanoğlundaki niteliğe hayret ederek, merakla Philip'e bakıyordu. *Spagetti Bolonez* seviyor, dedi kendi kendine, bilgi hazinesinin üzerine titreyerek.

— Yemeklerin o kadar lezzetli ki!

Grace bunu söylemiş olmaktan dolayı gurur duydu. Anne'in el çabukluğu ve hamaratlığına hayrandı, çünkü her ne kadar öğünler birbirini izliyor ve hazırlıklar sürekli devam ediyor gibi görünse de, Anne lavabodan fırına oradan lavaboya oradan masaya gidip gelirken, her şey o kadar gizli gizli halloluyordu ki, Anne'i herhangi bir zaman durdursanız onu ellerinde bir hamur parçası ya da yarı soyulmuş bir patatesle görmeniz sürpriz olmazdı. Yemeği hazırlama ve pişirişini kasıtlı ya da kasıtsız gizleme biçimi Grace'e bir sanat yapıtının yaratımını hatırlatıyordu; ancak yine de yemeğin finaldeki sunumu kendinden emin bir zafer coşkusuyla yapılmıyordu. Bir sanatçı ondan ders alabilir, diye düşündü Grace. *Bu benim*, nitelendirmesi yapmaksızın, nasıl yapacağını, vereceğini biliyor.

Grace'in evinde yiyecekler genellikle bir sevgi-ya da-huzuradaklığı olarak hazırlanırdı, annesi, ailenin birkaç dakikalığına tereyağlı sıcak kayıtsızlığın tadını çıkarabilmesi adına soğumakta olan kızarmış hamurları getirmek için sac tavaya doğru uçar ya da bekleyen pideleri fırına yetiştirirdi; ya da gece ve uykunun uzun bilinçsizliğinden sonra hayatta kalma mücadelesi anlamına gelen sabah katılığıyla, anneleri, onların

"Ye de şişmanla
Şişmanla da gülsünler sana!"

teranelerini duymazdan gelerek, önlerine kahvaltılarını ittirirdi, — Hiç kimse asla çocuklarımı iyi beslemediğimi söyleyemeyecek!

Grace'e öyle geliyordu ki, Anne, Philip, Noel ve Sarah yemeğe oturduklarında, doğrudan hayatta kalmak, saygınlık, sevgi, huzur için yemek yemiyorlardı; yalnız da değillerdi; Winchley'de, Holly Road sokağındaki evlerinde de yemiyorlardı. Grace'in içinde sofralarının binlerce yıl öncesinden kurulduğuna dair tuhaf bir his vardı: Uçsuz bucaksız bir holde, holün, karanlığın ev sahibini bir insandan görünmez bir varlığa dönüştürerek fırıl fırıl döndüğü bir bölümüne uzanan bir ziyafet sofrasında oturmuş, o yemeği her tür ve her şarttaki insanla paylaşıyorlardı. Grace odada meçhul ev sahibinin varlığını hissedebiliyordu. Philip'e baktı ve gözlerindeki ciddiyetten ev sahibinin onun için önemli olduğunu anladı; bu sırada Anne'in yüzü, hayatta olmaktan, bir yemeği aynı anda bu kadar çok bilinmeyen, çok azı tanınan, içtenlikle sevilen konukla paylaşmaktan dolayı duyduğu hazzı sergiliyordu.

Tanrı'ya inanıyorlar, diye düşündü Grace, onları incelerken. Ancak yemek yemelerinde mistik bir gösteriş yoktu. Yiyor, konuşuyor, gülüyorlardı. Çocuklar geğiriyor ve *Pardon* demeye ikna ediliyorlardı.

Grace düşlerinin arasında Philip'in Yeni Zelandalı yazarlar hakkında konuştuğunu duydu. Kendisiyle konuşuyordu.

— Evet? dedi Grace, sorgulayarak.

— Hâlâ yazmakta olan savaş öncesi yazarları kastediyorum.

Grace bir liste dolusu isim saydı.

— Bazılarıyla tanıştım, dedi, insanlarla biraz bağlantısı olduğunu duyurmaktan gururlu. Hafiften şu ya da bu yazar hakkında dedikodu yapmaya başladı, sonra aniden korkuyla durdu.

— Ah, dedikodu yapıyorum, diye bağırdı. Ama kişisel bir şey söylemiyorum. Hepsi bir, dedikodu yapıyorum.

— Evet ama hoş bir şekilde, dedi Philip.

Grace suçluluk duygusu içindeki X'ten bahsetti, karısı onu elinde tutmak için işte çalışıyordu.

Philip içtenlikle güldü,

— Bizde öyle bir tehlike yok! Bu evde parayı eve *ben* getiriyorum. Grace'ten Anne'e döndü.

— Çocuklar yeterince büyür büyümez, sen doğru öğretmenliğe ben de emekli olup tavan arasına ve yazmaya.

Grace onun bu sözlerinden telaşa ve korkuya kapıldı. Öylesine acımasızca benmerkezciydi ki, onu etkileyen tüm güçlü duygulanımların başkalarını da etkilemesi gerektiğini farz ediyordu ve buna dair bir kanıt olmadığında da, abartılı duygularını kabul etmeyi reddedenleri, düşünceleri haşhaş tohumları gibi dökülene ve onlar solup ölene dek aklmda sarsar da sarsardı...

Öğretmenliğe dönmek istemiyorum, diye düşündü, paniğini bastırmaya çalışarak. Yapamam. Hazırlanacak planlar var, alıştırma kitabı var, öğrencilerin mevcut olup olmadığını bir şekilde *kanıtlamayı* amaçlayan tüm o ciltler dolusu küçük çarpı işaretleriyle yoklama listeleri var; insanların hareketlerini kaydetmenin ne kadar mütevazı bir yolu; çocukların en incelikli gümrük bariyerleri arasından kayıp giden daimi zihinsel turistler olduğunu bildiğimize göre. Sabah Konuşması. Yazılı Anlatım. Sosyal Bilgiler. Oyun Alanı Görevleri. Personel odasında ürkütü verici *sabah çayı.* Diğer stajyer Bill Todd'la sohbet, kendisine acıma dahi hissedemediğim boş kafalı bir yaratık, yalnızca hiçbir zaman *ilginç bir adamla* arkadaşlık edemediğim için bir içerleme hissi, hiçbir zaman; hatta kız kardeşimle birlikte iki öğrenciyle çift olarak çıktığımızda bile, ben sürekli kafasındaki bir şarkıyı mırıldanan *–Artık Ortalarda Daha Fazla Dolanma–* aşağı güneyden ağzı laf yapmayan (acımak yok, acımak yok) bir aptalla akşamı geçirirken, cesur akıllı heyecan verici olanı kapan kardeşim olmuştu.

— Ne diyorsun? Öğretmenliğe dönmeye?

Grace konuşmanın korkunç kesinlik ve belirsizliklerinden eziyet çekiyordu. Philip Anne'e bakmış, Anne'le konuşmuştu. Konuşarak iletişim kurma ritüeli o kadar sıkı sıkıya benimsenmişti ki çok az insan bunu sorguluyor ya da yeniden düzenlemeye kalkışıyordu. Eğer birisine doğru bakıyorsanız, Sen, sen, sen diyerek, o kişiyle konuşun, o zaman söylediklerıniz o kişi hakkında demektir; her şey bu kadar basit.

Bir insan olmadığından ve sözel iletişim sanatında deneyimli olmadığından, aklı bu yerleşik ritüeli sorguladığı ya da tekrar düzenlediğinde Grace dehşet anları yaşamaya alışkındı; klişeleşmiş kesinlikler, onun bakış açısına göre endişe veri-

ci belirsizlikler halini aldığı zaman. Philip Anne'le konuşmuştu. Öte yandan Grace Anne olmuştu. Philip'in şimdi hitap ettiğiyse Grace'ti,

— Evet. Çocuklar yeterince büyür büyümez.

Anne tehdit edilmiş olduğuna dair hiçbir ipucu vermeyerek, soğukkanlılıkla gülümsedi. Philip'in onunla konuştuğunu düşünüyor, diye düşündü Grace; sonra, kafasının aniden berraklaşmasıyla şükran içinde Grace olarak kendi kimliğine geri döndü ve tekrar gülümseyip yüksek sesle gülen Anne'e yönelik tehdidin korkusuyla kulak kesilerek oturdu bu kez.

Grace o kadar rahatlamıştı ki, ağlayabilirdi. Öyleyse her şey yolundaydı, herkes güvendeydi. Gözlerini dimdik tabağına dikti, bu sefer Philip'in sözlerini ve Anne'in gülümsemeyle cevap verişini duymamış numarası yapmak için,

— Bakarız.

Bu bir meydan okumaydı.

Grace yakınlarda olması muhtemel herhangi bir Tanrı'ya dua etti, Birbirlerini öldürmesinler, lütfen birbirlerini öldürmesinler. Adam öfkeli, kadın korkmuş. Adam onu öldürecek ve cinayetten asılacak ya da insanların kendilerine ait bir şarkısı olan Sing-Sing'de elektrikli sandalyeye bağlanacak,

"Bu şarkıyı Sing-Sing'de hep birlikte söylerler.
Dilerdik olalım birer serçe de uçup gidebilelim
uzaklara..."

Serçeler? Kırlangıçlar? Gugukkuşları? "Bir başka yaza doğru" uçan çamur çullukları?

Tüm dünya sakin olsun, diye düşündü Grace. Philip Anne'i öldürmesin. Bu benim tabağım, tostun üzerindeki benim peynirim, sarı fincandaki benim kahvem ve –ah Tanrım!– Philip ve Anne birbirlerini öldürecekler. Gördün mü bak, onlar benim annem ve babam.

16

Şimdi hatırlıyorum, dedi Grace kendi kendine. Şöyle olmuştu:

Vücudunu yaralar kapladı ve kaşıma dürtüsüne karşı koyamadığı için yaraları her zaman kanıyor ya da ince kahverengi kabuklarla kaplı oluyordu; bacaklarının baldırları ve kollarının üst kısmı kocaman kırmızı izlerle benek benekti; sonu gelmez ev işlerini yapmaya koyulduğunda birkaç dakikada bir ateşin yanı başındaki köşede duran kömür kovasının üzerine oturur, çoraplarını aşağı çekip kollarını yukarı kıvırarak kaşınmaya başlardı; yaraları *Atlas*'taki Britanya Krallığı ülkeleri gibi kırmızı haritalara dönerdi. Başına bela olan hastalığın adını bilmiyordu. Doktora, yani bizlerin suçiçeği ya da boğmacalarıyla ilgilenmek için gelen Dr. Oliver'a, bundan bahsetmekten çekiniyordu; onun annemin yaralarını fark etmemiş olması da tuhaftı. Sıcak günlerde çorap giymez, kolsuz giyinirdi. Bir zamanlar bizlere gururla sergilediği kalın üst kollarını görebilirdiniz; — Adaleme bakın, bu adaleyle hangi erkek olsa yere serebilirim, biz çocuklar da kendi aramızda tavşan-kıkırtısı küçük kollarımızı birbirimize göstererek, adaleme bakın, adaleme bakın! diyerek dolaşırdık.

Dunedinli hala, babam ve yaralarını fark eden komşular,

— Neden doktora baktırmıyorsun? diye sorarlardı.

Ama annem korkardı ya da gururuna düşkündü ya da belki çok pahalıya mal olacağını düşünüyordu, çünkü o zamanlar Sosyal Güvenlik yoktu ve doktor faturaları o kadar inanılmazdı ki babam sızlanarak iç geçirir, sonra da faturaları süs ya da ha-

tıra eşyasıymış gibi şömine rafına sokuşturur ve çok geçmeden şeffaf zarf pencereleri tozla mühürlenirdi.

Gerçek'in arka sayfasında *Gerçek'in Doktoru Anlatıyor* diye haftalık bir köşe vardı. Belki de annem tavsiye için ona yazdı. Bilmiyorum. Ya da belki postayla sipariş firmasına başvurdu. Benzinde pişmiş lahana gibi iç bayıltan kokusuyla yeşil bir merhem, posta yoluyla gelmeye başladı, annem de gün boyu oturup yeşil merhemi bacaklarına sürüyordu. Ama faydası olmadı. Anne-baba odasındaki masa, teneke kutunun dibine yayılmış erimekte olan bir parça merhemi saymazsak boş olan merhem kutularıyla darmadağın oldu. Galiba o zamanlar boyum annemin bacağına geliyordu. Ona baktığımda kabukları ve işleyen yaraları görebiliyordum. İki ağacın hastalıklı gövdelerine bakmak gibiydi – plantasyonda kabukları üzerinde gelişen benekli zehirli mantarlardan çürümüş ve yumuşamış, böceklerin yiyip bitirdiği böyle ağaçlar olurdu.

Annem kendini yaralardan kurtarmayı başaramayarak yıllarca bu şekilde ortalıkta gezdi gibi geliyordu. Artık bahçe kapısının dışına çıkma girişiminde bulunmuyordu; çok geçmeden arka kapının da pek ötesine geçmez oldu. Bundan yıllar sonra bu dönemi hayatında, selle, kollarının "altı hafta boyunca havada asılı" olduğu zamanla ve Tommy Lyles'ın öldüğü zamanla kıyaslanacak bir dönüm noktası olarak belirledi, "Siz küçüktünüz, iki yıl bahçe kapısından dışarı adım atmadım" diye söz ederdi bundan.

Hatırlıyorum da, yüzüne bakmak için başımı kaldırdığım zaman onun ağladığını görürdüm. Babam eve gelip acımasızca faturalar ve paradan söz ettiğinde annemin korktuğunu sezebiliyordum; ya da öyle gibi geliyordu; ama belki de korkan bendim, ama Godfrey çenesi ve Canterbury Başpiskoposu'na benzeyen yüzüyle, gözyaşlarıyla sarsılan annem oradaydı işte, babam da,

— Çocuklar yeterince büyür büyümez, derdi.

— Eve parayı getiren benim. Çocuklar yeterince büyür büyümez –

Lütfen Tanrım birbirlerini öldürmesinler, derdim. Babam, faturalar yüksek diye, annemin yaraları var diye, dünya yeşil

merhemle dolu ve armut ağacındaki yeşil yapraklar ve erik ağacı bile yeşil merhem gibi kokuyor diye annemi öldürmesin. Yeterince büyük olduğumda ne olacak? Ne için yeterince büyük olacağım? İneğin bir buzağısı oldu ve birkaç haftalık olunca bir adam ona bakmaya geldi; daha yeterince büyümemiş, dedi adam. Ben de Ne için? dedim. Babam — Burnunu seni ilgilendirmeyen şeylere sokma, dedi, ama adam, düşünmeden, — Mezbaha buzhanesi, dedi.

Mezbaha buzhanesinde kar mı yağıyordu?

— Ne yapıyor biliyorsun, öyle değil mi aşkım?

Konuşan Philip'ti. Grace'in içine su serpildi.

Konuşan elbette Philip'ti. Anne, Sarah ve Noel de oradaydı – Noel'den ıkınma sesleri.

— Evet. Anne gülümsedi. Tahmin ediyordum zaten.

— Seni tanımak pek hoş değil, oğlum.

Anne birden istenmeyen kişi olan ve kokular saçan Noel'i yıkayıp altını değiştirdi.

— Talk pudrasını getireyim mi, aşkım?

— Hayır sağ ol. Şu sıra hiç kullanmıyorum.

Philip hayranlıkla Anne'e baktı, sanki pudradan feragat ederek kendisinin asla göze alamayacağı bir tür fedakârlık yapmış gibi. Ne kadar cesurdu! Kendisi her zaman talk pudrasının çok gerekli olduğunu düşünmüştü, en az bebek bezleri kadar bebekliğin bir parçasıydı. Anne telaş etmiyordu, sakindi, becerikliydi. Philip'in yüzündeki sorulmamış soruysa Noel'den çok insan ırkına yöneliyordu — Böyle olmak zorunda mı?

İnsan olmadığından bir açıklamaya ihtiyaç duyabilir diye neredeyse içine doğarak, özür diler gibi Grace'e döndü.

— Bunun için kusura bakma. Her zamanki şeylerden biri.

— Evet, dedi Anne Grace'e doğru bakarak, gerçekten özür dileriz. Geldiğinden beri etrafında emeklemekten başka bir şey yapmadılar ve şimdi de bu başımıza geldi.

— Ah önemli değil, *hiç* dert etmeyin.

— Ama bir sınırı var, dedi Anne. Genelde konukların etrafında bu şekilde dolanmazlar.

Grace'in gururu okşandı, ta ki kendisinde Sarah'nın onunla konuşmak istemesini ve Noel'in ona ulaşmak için masanın üzerinden emeklemesini sağlayan olağandışı bir üstünlük olmadığının farkına varana kadar. Böyle davranıyorlardı çünkü misafire alışkındılar – onlarla konuşan, belki onlarla oyunlar oynayan, ne söyleneceğini, ne yapılacağını bilen, onları kımıldatacak ya da onların yerine konuşacak görünmez bir gücü bekleyerek ağaç ya da taş gibi oturmayan insanlar.

— Ah *hiç* dert etmeyin, diye tekrarladı Grace.

Ve işte Noel, gecelik elbisesi içindeki küçük dilenci oğlan, yatağa çıkarılmaya hazırdı; onu ailesinin veda kucaklamalarıyla sarmalanmış, bebeklere özgü Styks'ine[15] ve Yeraltı Dünyasına taşınırken gördüğünde Grace anlık bir yalnızlık hissine kapıldı. Grace'i öpmek istememişti. Sarah da dizlerine tırmanmayı talep etmemişti; sadece, sakin sakin İyi Geceler deyip yukarı kata doğru Noel ve Anne'i izlemişti, bu sırada Grace onları izleyerek kendi kendine gülümsedi, çocukken konuklar yatıya geldiğinde ilk gecenin keşif ikincisinin ise hüküm için olduğunu hatırladı. Çantalar, ceketler, konuşkan hala ve amcalarla ilk gecenin cazip karmaşasını ve buna katılmak, dinlemek, keşfetmek istemeyi hatırladı; sonra ikinci gece, odadaki gündüz gözüyle gün boyunca görülmüş konuklara, bu sefer sıradan serinkanlı hafiften hayal kırıklığı taşıyan bir bakış ve karşı koymadan yatağa yollanış.

Bazen üçüncü günde ilgi tekrar uyanırdı. Eksiler ve artılar müthiş bir dürüstlükle tartılmış; denge tutturulmuş olarak.

Philip rahat bir nefes aldı.

— Neyse bitti.

Philip kalkıp günü üzerinden silkeleyerek oturma odasına gidip ateşin başında cana yakınlıkla kucak açan koltuğa çöktüğünde, Grace ayrıcalıklı bir evde kalmış kız tebessümüyle gülümsedi. Philip'in karşısına oturdu ve kitapların varlığı ve yakınlığıyla rahatlayarak kitap isimlerini incelemek için döndü. Ah, *Yeni Zelanda Şiirleri Kitabı* işte oradaydı!

15 Yunan mitolojisinde Yeraltı Dünyası'na girecek ruhların geçtiği nehir (ç. n.)

"Ah hangi kendini beğenmiş kutlama
Ya da kılı kırk yaran tarih, salabilir
Kâşifin dalga dalga coşkusunu
Ve susturabilir konuşan dilleri,
'Burası dünyanın sonu biter burada mucizeler.'

Yalnızca daha vefalı bir hafızayla, düşüren
Üzerine onun farklı bir zaferin loşluğunu,
Yaşar denizci ve durur yanı başımızda, salarak
Zamanımızın dalgaları içine
Bir ada öyküsü yazan o kan lekesini."[16]

Bu, dedi, bir anda Yeni Zelanda'daki dünyasına giden göçmen kuş Grace kendi kendine, denizci-kâşif Abel Tasman'ın anısına hürmeten yazıldı. Belki de ada öykümüzün kanla lekelenmesine en fazla katkıda bulunan denizci, bin sekiz yüz kırk ikide okyanus mavisine yelken açan Abel Janszoon Tasman değildi sonuçta, Savaş sırasında Wellington'a gelen Amerikan Bahriyesi'ydi; zaman, bütün kadınların yüreklerininin yün depolarından, tavşan avı barakalarından dışarı uğrayıp Wellington sokaklarına macera yaşamaya geldiği, şehvet, kan ve tarihle dolu bir zamandı. O sırada okullu bir kızdım, ama Amerikan Bahriyelileri hakkında bizim de liseli esprilerimiz olduğunu hatırlıyorum; Savaştan sonra o hayali ülkeye "kendi ülkelerine" (söylediklerinin "kendi sözcükleriyle" olduğunu iddia eden bir yazı parçası kadar hayali – kimin sözcükleri?) geri döndükleri zaman, kan lekesi Waikato ve Wanganui'den aşağıya Clutha'ya kadar tüm nehirlere yayılmıştı; çamur deryası Mataura bile karla karışık kandan payına düşeni almıştı. Alın size hiçbir denize ya da güne adı verilip anılmayan zahmetsiz bir Tasman!

Philip'in gözleri kapanmıştı. Günün yorgunluğunu atıyordu; yarı baygın, dinleniyordu.

— Sandalyeleri değişelim de kitapları odanın *bu* tarafından incele. Yarın kitaplara göz gezdirirken de şu köşede oturursun.

Güldü. Tam yerlerini değiştirdikleri sırada Macbeth ailesinin – "İşi hallettim!" – şeytani kuzeyli sevincini de taşıyan ev hanımı bakışıyla Anne içeri girdi.

16 Thomas Allen Munro Curnow, *Bilinmeyen Denizlerde Karaya Ayak Basış* (ç. n.)

— Çocukları yatırdım.

— İyi.

("Üzgün bir iç çekiş. Üzgün bir iç çekiş demek aptalca bir düşünce...")

— Grace ve ben yerlerimizi değiştirdik ki kitapları odanın bu tarafından görebilsin; yarın gece şu köşede oturacak.

Philip planıyla eğleniyor gibiydi. Ateşe dönük oturan Anne *Ulysses*'te kaldığı yeri buldu ve okumaya başladı. Philip *Yeni Zelanda Dışişleri* hakkındaki kitabını açtı. Bu ani okuma lüksünün içinden bir kitap adı seçemeyen Grace, raflardaki kitap isimlerini inceliyordu: Mimarlık; Kilise Mimarisi. Yeni Zelanda Romanı.

— Hakkında daha fazla okudukça, Peter Fraser'ın Yeni Zelanda'nın en seçkin Başbakanı olduğunu daha iyi anlıyorum.

Grace ve Anne, ikisi birden, hızla, savunma halinde, başlarını kaldırıp baktılar. Grace hakkında çok az şey bildiği ve öğrenmeye zahmet etmediği ya da bilse de unuttuğu gözlüklü şaşkaloz acınası Başbakan'ı zihninde canlandırdı. Kendisinin de, kamuoyunun yüzergezer kara çalmalarından dolayı düşünmeksizin süngер gibi emerek benimsediği adama yönelik tutumu hatırladı. Onu neden antipatik bulduğunu ilk defa anlamaya çalıştı; "genç" insanlarla dolu bu "genç" ülkede, ideal mükemmellik güneş, plajlar, spor, fiziksel sağlıkta aranırken, Başbakanın şaşı olmasının, gözlük takmasının affedilmez gibi gelmiş olduğunu fark ederek afalladı. "Kötü" bir Başbakan olarak kabul ediliyordu, çünkü gözlük takıyordu.

Grace utançtan ağlayabilirdi. Sıklıkla sanki insan elinden çıkma planlanmış medarı iftiharlarmış gibi bahsedilen, görünüşte muhteşem doğayı, turistleri çeken o buzulları, dağları, ırmakları, ovaları, çalılıkları bir kereliğine dışarıda tutarak; insan manzaralarıyla alışkanlık, fikir ve önyargının tamamen insana ait inşasına yoğunlaşarak, ülkesinden manzaraların üzerini şairin buyurduğu gibi "daha aslına sadık bir hafıza" ile örttü. Keskin görüşleri, mükemmel uzuvları, aklıselim ve uyumlulukla capcanlı beyinleriyle o pürüzsüz altın insanları seyretti; güneydeki minik Waipapa plajından ("Sanki kıyıda kederinden inleyen gelgit akımına doğru...") pohutukawa'larla[17] alev

17 Yaprak dökmeyen bir Yeni Zelanda ağacı. Yılbaşı ağacı ya da ateş ağacı da denir (ç. n.)

alev Northland sahiline doğru uygun adım yürüyen Cankurtaran meleklerdi adeta; toplu düzene geçmiş orkestralar –*Invercargilll Marşı* ve *Albay Bogy* ile bando; *Kuzey Horozu, Güzel Hızlı Tekne* ile boru trampet takımı– çalarken, güneş parıldadı; gün ışıkla dolarken, o an, o gün ya da o yıl için denetim altında tutulan açık denizdeki dev dalga, boğulma zamanını masaya sürdü ve peş peşe gelen dalgaların üzerine binen mavi sabırdan elini oynadı. Grace dehşet içinde yürüyüşün fanatik masumiyetini, gördüğü kabulü, ona gösterilen hürmeti gözlemledi – bakın, normalde yumuşak barışsever bir kadın olan annesi de, İç Savaş, Tanrı ve Ülkeye dair kafa karışıklığı içinde övgüler yağdırmak üzere oradaydı,

"Rabbin gelişinin görkemini gördü bu gözler
Gazap üzümlerinin biriktirildiği bağbozumunu yıkıp geçiyor."[18]

Bağbozumu mu?

Cankurtaranlar kumu eziyorlardı. Bu ansız irkilme hareketleri, kollarını havada spazm geçirir gibi savurmaları neden? Tatarcıklar. Tabii, tatarcıkları öldürüyorlardı, ısırma, sokma ve cildi kırmızı yumrularla şişirme peşindeki şu minik siyah böcekler; bronzlaşmış güzel cildin üzerinde göz zevkini bozan yumrular.

Grace o dakika plajda olduğundan o kadar emindi ki, üzerlerine uyku basmış, tembel tembel etrafa göz gezdiren bir çift ona dönüp,

— Harika değil mi? Muhteşem bir minik ülke, güneş var, sahiller var, herkes sağlıklı? dediklerinde,

Grace de onlara katıldı,

— Harikadır, çocuk yetiştirmek için yeryüzünde daha uygun bir yer olamaz; güneş, fırsatlar, sağlık, mutluluk.

— Ve çok yakında bütün tatarcıkların kökünü kazıyacak o nesneyi de getiriyorlar. O zaman daha da iyi olacak. Tatarcıklar tam bir baş belası, gayet mantıklı bir iş yapıyorlar.

— Evet, mantıklı.

18 Amerikan İç Savaşı sırasında popüler olan Cumhuriyet Muharebe Marşı (ç. n.)

Deliler, sakatlar, uyumsuzlar da sahilde bir yer edinmeye kalkıştığında ne olmasını beklersiniz o halde?

Ve bir Başbakan şaşı gözleri ve gözlükleriyle ortaya çıktığında, onu sevmemeniz beklenmez mi, tıpkı mükemmel cildinizde göz zevkini bozan kırmızı bir yumruya yol açarak geçit törenini mahveden bir tatarcığı sevmediğiniz gibi?

— Peter Fraser hakkında pek bir şey bilmiyorum, dedi Anne Philip'e.

— Ben de, dedi Grace. Yeni Zelanda'nın en büyük Başbakanı olarak Mickey Savage'i düşünmüşümdür hep.

Mickey Savage'ın evde mutfağın bir duvarını kaplayan devasa fotoğrafını hatırladı; gülümseyen kibar yüzünü, üzerine karalama yapılmamıştı çünkü çocukken dahi ona büyük bir saygı duyarlardı – Sağlık Bakanlığı'ndan tıbbi müdahale ve hastane hizmetlerinin bedava, *bedava* olacağına dair duyuru geldiği zamanki katışıksız mutluluğu asla unutamayacaklardı ve babaları tüm ödenmemiş hastane ve doktor faturalarını toplayıp zarf pencereleri üzerindeki tozları silip ağızlarını açmış, kırışıklıklarını düzeltip okumuş, faturaları karıştırarak yığın yapmış ve bir neşe nidasıyla sobanın halkasını demirle çekip hepsini ateşe atmıştı. Grace, hastane faturaları yanarken bacanın tutuşmasından endişe ettiği için annesinin heyecanının kursağında kaldığını hatırladı.

— Baca yangınından beş şilin alıyorlar!

— Evet, dedi Grace şuursuzca anne babasından alıntılayarak, — Mickey Savage bir taneydi!

(O bir tanedir, derdi annesi. Yılların Forbes-Coates ve Koalisyonu'ndan sonra, o bir tanedir! Grace hiçbir zaman Forbes-Coates'un bir mi yoksa iki insan mı olduğunu, hatta bir biçimde insan olup olmadıklarını net olarak anlayamadı, onlarla ilgili kafasında, eskilikten yeşile dönmüş, siyah, güve delikleriyle lime lime olmuş gardropta asılı paltolar[19] şeklinde çocuk-

19 Paltolar anlamındaki "coats" sözcüğü ile Coates ismi arasında ses benzerliği bulunuyor (ç. n.)

su bir görüntü vardı; basılı olarak gördüğü "Koalisyon" sözcüğü ise zihninde "kömür tozu"[20] küremeye benzer bir ses yaratıyor ve kömür tozu gibi istenmeyen bir şey hissi veriyordu – bitişik komşu kadın arka bahçesinde durup oğluna seslenirdi, — Bill, daha fazla kömür getir, kömür tozu olmasın!)

— O bir taneydi, diye mırıldandı Grace.

— Ah evet, diye onayladı Anne.

Grace ve Anne, ani duygudaşlık bağlarının, onları geleneksel tutumlar ve ifadelerle baskı altına alan Yeni Zelanda kökenleri ve deneyimlerinin farkında olarak, birbirlerine gülümsediler, dudakları sımsıkı hazır – Kendi ülkeleri hakkında neyi bilmediklerini söylemeye kalkışan İngiliz göçmen olursa ona gösterirlerdi!

O an yıldırım hızıyla uçup gitmiş ama hem Grace hem de Anne, "yabancılara" (özellikle "İngiliz göçmenler"e) karşı savunmaya geçtiklerinde tüylerinin diken diken olduğunu fark etmişti. Grace kendi kendine alıntıladı,

"Orada kendisini kuşatan o tavizsiz camının
ardında Regina, pencere kanadından yavaşça dönerek,
Buyurgan dudak bükerken görüldü "Albert, sevgilim,
Nasıl telaffuz ediyoruz *Waitangi*'yi biz?'"

Yabancılar tehlikeliydi, özellikle de "genç" bir ülkede. Homolar da, aykırılar, entelektüeller de, altın sahilde geçit yapan altın Cankurtaranların keyfini bozabilecek hangi şüpheli grup olursa olsun.

— Elbette, diye kabul etti Philip, Savage Sosyal Güvenliği getirdi. Ama San Francisco Konferansı'nı Peter Fraser şekillendirdi. Ülkesini neredeyse karşısına alarak Uluslararası İlişkiler'de Yeni Zelanda'nın sesini duyuran oydu, ülkenin değişim için gözünü kendisinden öteye çevirmesini sağlayan oydu; büyüme evresindeki Yeni Zelanda'ya destek oldu.

Ah, bir adamın dünya barışına göze görünmeden sağladığı katkıyı umursamak ne kadar zor, diye düşündü Grace, hele de bizim evimize, en azından bir süreliğine huzuru getirmiş bir

20 Koalisyon anlamına gelen "coalition" sözcüğü, kömür anlamına gelen "coal" sözcüğünü çağrıştırıyor (ç. n.)

diğerinin hatırası canlıyken; evimiz tuhaf bir şekilde masumiyet ve deneyim dolu bir sokağa kurulmuştu – Elli Altı Numara Eden Caddesi Oamaru Güney Adası Yeni Zelanda Güney Yarıküre Dünya. Dünya bu anlatımın en sonunda o kadar uzak geliyor ki; onu unutmak pek kolay. Yerlere dair listemi, onları (kobaylar için dedikleri gibi) "kuyruklarından baş aşağı" tutarak sınasam – Elli Altı Numara Eden Caddesi, Oamaru, Güney Adası, Yeni Zelanda, Güney Yarıküre, Dünya, — kobayın gözleri gibi, düşüp giden dünya olurdu; yalnız tıpkı kobaylar gibi, mekânların da kuyruğu bulunmaz; onlar bir bütündür; ve hiçbir şey düşüp gitmez, asla.

Yargıda bulunmak ne kadar zor. Peter Fraser, Mickey Savage. Güney, kuzey, dünya.

Grace, sersem adalı düşüncelerinden keyfi kaçarak, birden sıkkın hissetti, "Dünya" ve onun sorunlarından bezmiş, duygusal ağını o kadar uzağa atacak enerjiden ve onu yardımsız ait olduğu yere, yüreğine çekecek güçten yoksun. Yalnız hissetti; minik bir ada sahilinde güneşte oturur ya da belki, en nihayetinde, Cankurtaran yürüyüşüne katılırdı; toplu düzendeki orkestralar ona tezahürat yaparlardı, evet, evet, orkestrayla uygun adım yürümek eğlenceli olurdu ve artık bütün tatarcıkları öldürmeye hazırlıklı olduklarına göre, rahatsız olmanın yanından bile geçmezdi. Tatarcıklar başa belaydılar. Mantıklı geliyordu.

— Mantıklı geliyor, diye bağırdı babası. Bu ne harika bir tabirdi böyle, nasıl da boyun eğdirici bir güç içeriyordu!

— Kusura bakmayın... Ben... Ben bir süreliğine yukarı çıkıyorum – ateşi yakmak için...

— Elbette, elbette.

Grace yukarı kaçtı. Bir süre gaz sobasıyla oyalandı, sonra kitap rafına ve Anne'in babasının Yeni Zelanda'dan getirmek üzere seçtiği kitaplara sürüklendi, *Piyade Tugayı Tarihi*'ni buldu, ateşin başına oturdu ve *Siperlerde Savaş* başlıklı bölümü okumaya başladı, okuduğu sırada babasının, bu olanların olduğuna inanmayıp korkudan tir tir titreyerek, meydan okurcasına şarkı söylediğini duyabiliyordu.

"Eve gitmek istiyorum
Eve gitmek istiyorum,
Artık siperlere gitmek istemiyorum,
Gani gani kurşun ve şarapnelin havada uçuştuğu o yere.
Denizin öbür ucuna götürün beni
Orada Almanlar ulaşamaz bana
Ah aman,
Ölmek istemiyorum,
Eve gitmek istiyorum!"

17

Gaz sobasının henüz ancak kendini ısıttığı bembeyaz badanalı odada, Grace sefaletini ve dehşetini yeniden yaşayarak, Birinci Dünya Savaşı'nı okuyor ve düşünüyordu, savaşın bitiminden altı ya da yedi yıl sonra doğmuş olmasına karşın, Hollywood'un elvermesi ve babasının savaş konuşmalarıyla savaş hakkında söylediği şarkılardan elde edilmiş daha silik hayallerle, çocukken, savaş sırasında hayatta olduğuna ve sahiden "Savaşta bulunduğu"na, siperlerde çarpıştığına, gaz ve şarapnelle yaralandığına inanmıştı.

Hemen her Cumartesi öğleden sonra Grace, düşünceli Bayan Widdall'un asit şekerlemeleri ve anasonlu bonbonlar dibinde bir kenara yığılmasın diye özenle karıştırdığı hışır hışır buruşuk kesekâğıdının içinde asit şekerlemeleri ve anasonlu bonbonlarıyla Majestic Sineması'nda Savaşa gider, bazen Almanların "tarafında" bazen de "Müttefikler"in tarafında olurdu. Denizin altında torpil tarafından vurulmuş bir denizaltıda kapana kıstırıldığı öğleden sonrayı boğucu bir dehşet yaşamaksızın düşünemiyordu. O, kız kardeşleri ve erkek kardeşi *Hayalet Şehir* serisini seyretmişlerdi ve kovboyla at hırsızlarının "mahsusçuktan" olduğunu fark ettikleri halde, bir sonraki haftanın karabasan kotasını da o günkü bölümün bitiminde doldurmuşlardı, burada "iyiler"den biri terk edilmiş bir maden ocağına girerken, bu sırada o farkında olmadan bir "kötü adam" devasa taş-kırıcıyı çalıştırmış; kırıcı yavaş yavaş onun üzerine doğru inmeye başlamıştı; adam kaçamamış; bölüm gümbür gümbür bir müzik ve nal şakırtılarıyla sona ermiş ve dondurma zamanı gelmişti.

Sonra ışıklar söndü ve Grace, kız kardeşleri ve erkek kardeşi kendilerini denizin altında, havasızlıktan ya da sudan boğulma tehlikesi içinde bir denizaltıda buldular. Ne zaman tehlikeyi unutsalar film onlara aşama aşama yükselen suyu ve nefes almaya çalışan, yığılan, panikten deliren ekibin diğer üyelerini göstererek hatırlatıyordu. Havasızlıktan boğulmak. Dehşet verici bir sözdü. Grace sualtı ışığının sarı parıltısını asla unutamadı, güneş ışığının rengi değildi çünkü güneşten o kadar uzağa düşüyordu ki ışık ona hiç değmemişti; ona, okunmuş, işitilmiş ya da bilinen bütün olayları bir çocuğun kapsayıcı hafızasına sanki damla damla akıtan hatırlama, bilme, hayal kurma karmaşası içinde, yaşanmış, gerçek olan bir başka faciayı, Pompei'nin son gününü hatırlatan sarı kükürtlü bir ışıltı.

Film bitip de Grace, kız kardeşleri ve erkek kardeşi, denizin altındaki yumuşak gizli parıltısından bir o kadar farklı olan sert zımpara kâğıdı gün ışığının içine göz kırpıştırarak topluca çıktıklarında, biliyorlardı ki, daha doğrusu Grace biliyordu ve diğerlerini de biliyor farz ediyordu ki, dünya değişmişti; bir daha asla aynı olmayacaktı. Grace *Çıkış*'lardan dışarı dökülen insanlara baktı; boğularak korkunç sona varmalarını ve ölümlerini düşünerek neredeyse nefes alamaz olduğunu hissetti. Daha önce hiç dikkatini çekmemiş olmasına rağmen, onları seyrederken nefes almakta gitgide daha daha daha fazla güçlük çektiklerini ancak denizin altında olmadıklarını biliyordu, burada yukarıda, dünyadaydılar, yeryüzünde, parlayan güneşle, kırpışan ışıkla, ötüşen kuşlarla ve ağaçlardaki sarı, kahverengi ve altın rengine dönen yapraklarla; ve Bayan Peters'ın yaşadığı iki katlı büyük evin bahçesindeki sokağa doğru eğilmiş üç Amerikan çınarı da altın rengine dönüyordu.

Amerikan çınarları oldu, diye düşündü Grace, yerinde sıçrayıp fırlayarak. – Amerikan çınarları oldu.

Bu, yaprakların rüzgâr gülü yapmak için hazır olduğu anlamına geliyordu. Sinemadan eve dönüş yolunda çınar yapraklarından rüzgâr gülleri yaparak sokak boyunca koşarlardı ama her iki üç hoplamada bir, rüzgâr gülü yapıp sokaklarda koşmanın, insanların, gökyüzünde ve tüm dünyada bol miktarda havayla gezip tozanların bile, nefes alamamaktan, ışığın suyla yu-

muşatılmış olmasına karşın Pompei'nin son günlerindeki volkan ateşi gibi sarı sarı ışıldadığı, güneşten uzağa çekilmiş gizli bir yerde havasızlıktan boğulmaktan gitgide daha fazla korktukları gerçeğini değiştiremeyeceğini hatırlar ve bilirlerdi... Pompei... Grace annesinin de aynı şeyleri yaşadığını hatırlıyordu, volkanın gürleme sesine nasıl dikkatlerini çektiğini ve sonra mutfak perdesinin kenarını tutarak felaketin dehşetiyle tizleşen bir sesle — Pompei, Pompei, diyerek ayakta donakaldığını.

Ama Savaş, Birinci Savaş...

Kızıl Haç'ın derme çatma hastanesinin önünde yaralılar düzenli sıralar halinde dizilmiş, göğün altındaki yatakhanelerde uyuyan okul çocukları gibiydiler, ama gerçekte *Piyade Tugayı Tarihi*'nin elli üçüncü sayfası haricinde hiçbir yerde değillerdi. Grace onlardan kurtulmak için sayfaları hızlı hızlı çevirebilirdi de. Bu kadar çok asker ve bu kadar çok savaş varken, neden Birinci Dünya Savaşı'nda yaralanmış askerler için endişelensindi ki?

General denetleme yapıyordu. Bakın, temizce çıkarılan kemikleri diğer bütün adamlarınkine benziyor, ama acıyın ona, etten örtüsünü yamayın, onu örtüsüne sarın, bütün yaraları silin; o bir General.

Adamlara hitap ediyordu,

— Düşman tarafından ele geçirildiğinizde prosedür nedir?

Yaralılardan bir koro, sesleri yaşlı adamlarınki gibi titreyerek,

— İsim rütbe numara, isim rütbe numara.

Üzerinde aslan resmi olan mukavva kaplarının içine yerleştirilmiş standart yumurtalar gibi son derece derli toplu dizilmiş dar gri sedyelerinin içine tıkılı arkadaşlarıyla yatan yaralılardan biri, dirseğinin üzerinde yalpalayarak başını yukarıya kaldırıp dikkati kendine çekmeye kalkıştığında, Grace elli üçüncü sayfadan elli beşinci sayfaya geçmek üzereydi.

Askerin konuştuğunu duyana dek Grace'in sayfayı çevirmeye takatı yoktu. Gururunu ayaklar altına alıp ezilip büzülen bir ses tonuyla, kasılmış, gerçekliğin son delikleri arasından,

— Beni fark et! Beni fark et! Generale beni, yaramın ne kadar kötü olduğunu görmesini söyle. Söz ver! dedi.

— Söz veriyorum, dedi Grace.

Grace kitabı kapatırken, asker histerik bir neşeyle şarkı söylüyordu.

"Eve gitmek istiyorum
Eve gitmek istiyorum,
Artık siperlere gitmek istemiyorum,
Gani gani kurşun ve şarapnelin havada uçuştuğu o yere.
Denizin öbür ucuna götürün beni
Orada Almanlar ulaşamaz bana
Ah aman,
Ölmek istemiyorum,
Eve gitmek istiyorum!"

Grace kitabı rafa yerleştirerek gaz sobasını söndürdü ve aşağıya, oturma odasına indi. O girerken Philip ve Anne başlarını kaldırıp baktılar. Philip'in gözlerinde haline üzüldüğünü ve biraz da telaşlandığını belli eden bir bakış vardı, Anne alelacele,

— Bir fincan kahve ister misin? dedi.

— Evet lütfen, dedi Grace, sonra nereye kaybolduğunu açıklamak için; Babanın kitabına takıldım, *Piyade Tugayının Hikâyesi.* Yaklaşık bir saattir onu okuyorum, dedi.

— Sobayı yaktın umarım?

Grace, Philip ve Anne'e ya çok tutuk ya da sobayı açamayacak kadar dalmış olduğunu düşündürmek için, Aa, hayır! demek isterdi ama her ne olursa olsun, en küçük şeyde bile Hakikatin tutkulu bir takipçisiydi, ve dışardaki ve içerdeki dünyadan her tür kandırmacanın soyulup çıkarılmasını isterdi, Mutlu Prens'i kaplayan altın tabakaları kapan, giysilerini, sonra kol ve bacaklarını, mücevherlerle süslü gözlerini, etini, geriye yalnızca yüreği kalıncaya kadar çalan kuşların yaptığı gibi... birileri aldatmacayı tabaka tabaka söküp çıkarmaya başlamalıydı... bundan dolayı Grace,

— Evet, sobayı açtım, diye cevap verdi.

Tutuk ya da kitaba kendini kaptırmış değildi; bu numaraydı, çünkü onların kendisinden beklentilerindeki ölçüyü tuttura-

madığını hissediyordu; zeki, bilge, akıllı bir konuk beklemiş, fakat yerine küçük Sarah'nın (sezgisel olarak) söylediği ismi kadar tirelenmiş bu Grace-Cleave'i bulmuşlardı.

Yine de hakikaten korkuyordu, en başta da eşiklerden ve onları geçebilecek insanlardan; sürekli ikaz altında, tutukluğu ve dalgınlığıyla savunmaya dönük bir duygu ve hayal bulutu yaratmıştı.

— Evet, diye tekrarladı yüreklilikle, sobayı açtım.

Philip ve Anne'in, gizliden gizliye, onun bu kadar yürekli olmamasını dilediklerini fark etti. Odasına çıkması ve bir açıklama yapmaksızın orada bir saat ya da daha fazla kalması yüzünden kaygılanmışlardı. Endişeyle,

—Ah odayı ısıtmak için sobayı açmalıydın. Her zaman açık tutman daha iyi, Grace, diyebilmiş olmayı isterlerdi.

Hayal kırıklığına uğramalarını, hiç de gereği olmayan endişelerini sözlerinden itinayla budamalarını gözlemledi.

— Üşümemene sevindim, dedi ikisi birden.

— Baban Piyade Tugayı'nda mıydı? diye sordu Grace Anne'e.

— Evet. Dur, kahve yapacağım.

Anne döndü, kahvelerini içtikten sonra Grace raflardan *Modern Mimari* isminde bir kitap çekti ve ani bir cesaretle ayağa fırladı.

— Galiba yatmaya gideceğim. İyi geceler.

İyi geceler, dedi Anne ile Philip bir ağızdan; Philip, sanki yine sabah ortaya çıkmasından kuşku duyuyormuş gibi ekledi,

— Sabah görüşürüz.

— Evet, dedi Grace resmi bir biçimde.

Sayın Bayım, Pazar sabahı mevzuuna ilişkin beyanatınıza binaen, teyit ederim ki...

Hiç öğrenmeyecekti; insanlarla iletişim bir iş mektubundan fazlasıydı; niye öyle yapamıyordu ki? Gözlerinde öfke yaşları vardı, kendine ve Dünyaya öfke; ayağına dolaşan ivedi'ler, müteakip'ler, ilişkin'ler, şimdiye kadar'lara takılarak yukarı kata yatmaya gitti.

Winchley'deki ilk gecesindeki gibi, uyku çökmeden önce yastığı gözyaşlarıyla ıslanmıştı.

18

Geceleyin uyandı. Ağzı zonkluyordu. Sözcüklerden mi yoksa diş ağrısından mı?

Diş ağrısı başlar, maskelenmiş ya da açığa vurulmuş şiddetle durdurulur.

— Cici havluyu kokla, demişti diş hekimi Grace'e, cici pembe havluya burun kıvırarak zor bela başını kaldırmıştı; sonra havludaki hile yüzünden öksürerek mücadele etti, ısırdı, tekme attı, ama faydası yoktu, diş hekimi kazandı, yalanlar söyleyerek kazanmıştı ve çok geçmeden Grace uykuya daldı, uyandığında diş gitmişti, ağzında pütür pütür bir oyuk ve bir kan tadı vardı, kan olduğunu bildiğiniz o özel tat, aklınızda onun gepgeniş taş merdivenlerden gün yüzüne ve çarşıya doğru aktığını gördüğünüz esnada size, — Bu kan, kanın tadını alabiliyorum, dedirten o tat. Diş gittiğinde gece yarısı ağlamaları ve ağladığı için popoya atılan şaplaklar yerine yalnızca şu yeni dert kalmıştı – Grace yattığı karyolaya sığmıyordu, bacaklarını uzatmaya kalkıştığında parmaklıklara dayanıyordu. Artık dört olmuştu ve en sevdiği müzik babalarının akşamları koridorda bir ileri bir geri dolaşırken çaldığı gayda müziğiydi.

— Beni müzikle uyut, Baba. Gayda çalarak uyut. Çabuk, karyolama giriyorum, sen de beni gaydayla uyut!

Babaları da onları müzikle uyuturdu, çoğunlukla gaydayı tamamen şişirip tıpkı büyükbabamızın müzik esnasında yaptığı gibi belli belirsiz bir hırıltı sesi çıkarsın diye yürürken tuluma koluyla ritmik bir şekilde bastırarak, diğer zamanlardaysa

tulumsuz, parmak gibi açılmış borular, sarkan ekose püsküller, kilt ve kürk torba olmadan, işten eve döndüğünde üstünde olan giysilerle olduğu yerde düdük kısmını çalar ve içinde en ufak bir mücadele hissi sezilmeyen korkutucu bir teslimiyet içinde günün birinde artık hiç gayda çalamaz hale gelip ancak düdüğüyle baş edebileceğini ve yavaş yavaş bu şekilde bile çalamaz hale geleceğini söylerdi.

— Günün birinde, derdi, nefesim yetmeyecek.

Göz alıcı gayda ve kilt takım taklavatından, asla Highland derelerinin ve tepelerinin şırıltılarını, haykırışlarını ve uğultularını yakalayamayan güdük ve sönük düdüğe geçmek ne tuhaf, sonra da düdükten usulca, neredeyse aldırışsız, hiçliğe gitmek; yaşamın vanalarından birinin sonsuza dek mühürlenerek kapanması.

Ve Grace'in babasının tahmin ettiği gibi oldu. Artık gayda çalmadığı, düdüğün büfedeki kutusunda kullanılmadan durduğu; kiltin çok sayıdaki "yer değiştirme"lerden birinde kayıplara karıştığı ve Grace'in kız kardeşleri ve erkek kardeşiyle birlikte kürk torbayla sakal ve Noel Baba oyunu oynadığı zamanlar da geldi.

— Beni gayda çalarak uyut!

Onlara şarkı da söylerdi.

"Gel gezelim uçan balonumda" ve,

"Gaz lambasının ışığı altında
Küçük kimsesiz bir kız duruyor..."

Kim?
Ben değilim.
Ben değilim.
"Ben Glasgow'a aitim, o eski güzel Glasgow şehrine."

"El arabasını sürerken,
genişli darlı sokaklarda,
bağırıyor taraklar ve midyeler canlı-canlı-ah..."

Ve neredeyse üç yaşındaki küçük kız kardeşi Dots'un, diğerlerinin acımaklı bakışları altında hüngür hüngür ağlayarak koşup

masanın altına saklanmasına yol açan o şarkı; o şarkıyı duyduklarında kalpleri buz kesiyordu, yalnızca küçük Dots gözyaşlarına boğuluyordu. Zannediyordu ki...

"Madene inme, Baba,
doğru çıkar çoğu kez rüyalar.
Baba biliyorsun kalbimi kırar
Bir şey olursa sana eğer..."

Ah babaları neden bu şarkıyı söyleyerek onlara işkence ediyordu? Madenci değildi, birinci sınıf bir makinistti, zaman çizelgelerinde ve okuldan babalarının ne iş *yaptığını* soran doldurulacak kâğıtlar geldiğinde kendisini *lokomotif makinisti* diye tarif ediyordu; ama yine de, bunlara rağmen, belki de bir madenciydi? Her şey ne kadar da *olasıydı*. Olasılık kapatılıp mühürlenecek bir çanta ya da kutu değildi ki, her şeyi, her şeyi alan uçsuz bucaksız açık bir akıntıydı; olasılığın o güçlü akışını seçemez, yönlendiremez ya da yok edemezdiniz.

— Yapamam diye bir kelime yok! derdi babaları onlara sertçe; ve anlamaya, meseleyi çözmeye çalışmalarına rağmen, yalnızca *doğruyu* söylediğini kavrayabilirlerdi; aynı zamanda *yok* ya da *yoktu* diye bir kelimenin olmadığını da öğrendiler. Anlaşılan her şey *vardı*. Ejderhalar? Ejderhalar bile. Tanrı da.

Yani babaları birinci sınıf bir makinistti, ama aynı zamanda madene ölümüne inen bir madenciydi de çünkü küçük kızı Dots, açık renk saçlı olan, hepsini zihninde canlandırmıştı, onun öldüğünü de.

Anneleri gece onlara şarkı söylediği zaman çok nadiren mutsuz şarkılar söylerdi; bazen kendilerini güldüreceği düşünüldüğü halde gülmedikleri sözcüklerle afallayıp şaşkınlığa uğrarlardı; Neden? Neden? Bu nasıl olur? Büyükannenin amcası nasıl çekirdekten ölür? Hangi çekirdek? diyerek somurturlardı.

"Büyükannenin amcası çekirdekten[21] öldü,
Gel de anlat bunu Dinah'ya."

21 Özgün metinde, meyve çekirdeği, kurşun, rütbe işareti, dert, kurbağacık, bip sesi, iskambil kâğıdı işareti gibi pek çok farklı anlamı olan "pip" kelimesi kullanılıyor (ç. n.)

Anneleri kederli şarkıları onaylamazdı. *Yeşillere Bürünmüş*'ü[22] söylediği zaman çocukları korkudan ağlattığı için babalarına çatardı.

"Asıyorlardı erkekleri ve kadınları büründükleri için
Yeşillere."

Erkekleri ve kadınları asıyorlar mıydı! Anneleri, — Aldırmayın, yavrucuklar, düşünmeyin bunu, yalnızca bir şarkı, perileri, melekleri ve Cennetteki Tanrı'yı düşünün..., derdi. Ama melekleri düşünmek çok zor oluyordu, hayatları çok yavan görünüyordu; kadın ya da erkek değillerdi, yemek yemez, tuvalete gitmez, konuşmazlardı; etrafta bulutların içinde uçmak ya da kılık değiştirerek yeryüzünde dolaşmaktan başka bir iş yapmazlardı... ama bu daha ilgi çekiciydi... hiç bilemezdiniz...

— Neden erkekleri ve kadınları yeşillere büründükleri için astılar?

— Söyleme şu şarkıyı, Curly.

— *Ragtime*[23] *Kovboy Joe*'yu söyle, Baba!

Bu oynak bir şarkıydı; babalarının kalkıp onunla dans etmesi gerekirdi. *Ragtime Kovboy Joe* oydu.

"Arizona ıssızında kötüler kaynar
sana yol gösterecek bir akşam yıldızı var,
en kaba en sert adamdır açık ara
Ragtime Kovboy Joe.

Dans salonu zemininde başlayınca atışa
ancak bir çılgın savaş açar ona
akıllı adamlar bilirler kırk-dörtlüğünün[24]
adamı korkudan oynatacağını

hep şarkı söyler
kulak tırmalayarak sığırlara sallanırken
ileri geri eyer üstünde *katana* sırtında
tumturaklı tabanları yağlayan silah atan
bir anasının gözüdür o Arizona'dan

Ragtime Kovboy Joe..."

22 1789 İrlanda Ayaklanması'nı konu alan anonim İrlanda baladı (ç. n.)
23 Kesik tempolu bir müzik türü (ç. n.)
24 "Kırk dört" ya da "44 Blues": 1920'ler Louisiana'sından bir blues standardı (ç. n.)

— Şimdi de Dan Murphy, Baba.

Bu onların özel şarkılarıydı çünkü yolun karşısında yaşayan bir Bay Murphy vardı ve kapı eşiği üzerini yeşil yosun bürümüş bir kapı eşiğiydi.

— Uzun yıllar önceydi... diye başlardı babaları ve kederli doğru ruh halini takınarak, *kendileri* hakkındaki o özel bölümü söylemesini beklerlerdi. Babaları onlara gururla bakardı; nasıl da asil hisler taşıyorlardı!

"Fakirsek de tokgözlüydük...
söylediğimiz şarkılar da öyle
o gençlik günlerimizde
Dan Murphy'nin kapı önündeki taşın üzerinde.
Çocukluktaki o arkadaşlar ve yoldaşlar..."

Son dize daima giderek gürleşirken en sonunda çatallanan yanık bir sesle söylenirdi; Grace'in belleğinde kalmış acınası bir gürleşme ve gözü peklikti bu; hâlâ babasının şarkı söyleyen sesi zihninde yankılanıyordu çünkü şarkı, en alelade beklenmedik olayları, sözcükleri, cümle ve şarkılardan parçaları kalıcı hafızaya sık sık alan o tanımlanamaz niteliklerden birini taşıyordu.

"Kederli" şarkılara olan itirazına karşın, annelerinin savaşlara, sellere, dev dalgalara dair eksiksiz bir manzume repertuarı vardı. Sahibinin mezarı başında yas tutarken ölen bir köpek vardı – her dizenin sonunda aynı nakarat söyleniyordu

"Sahibinin mezarı başındaki köpek..."

Küçük kötürüm oğlanlar, kimsesiz kızlar vardı; ama annelerinin gözdeleri kişisel değil evrensel felaketleri ele alan şiirlerdi. Seller aklından çıkmazdı. Grace annesinin konuşma şeklinden orada, o Gemide, Nuh'la ve hayvanlarla birlikte olduğunu biliyordu; Dev Dalga zamanı da Lincolnshire sahilindeydi.

"Yaşlı belediye başkanı çan kulesine tırmandı."[25]

(Grace yaşlı belediye başkanım geniş siyah şapkası, kırmızı dizbağları olan dapdaracık konçlarıyla, dar merdivenlerden yukarı doğru örümcek gibi tırmanırken görüyordu.)

Sonra eve dönen inekler vardı (Betty, Güzellik ve Pansy gibi) –

25 Jean Ingelow'un *Lincolnshire Sahili'nde Dev Dalga* şiirinden (ç. n.)

"Koşun Koşun Koşun diye çağırır
sabah çiği düşmeden önce,
Çık ortaya Beyazayak, Çık ortaya Hafifayak,
Jetty doğru sağımhaneye."

Ama Grace ineklerin sağılmayı istemelerine ve Güzellik ile Pansy'nin yumuşakbaşlı olmalarına rağmen, sağımhaneye –inek ahırına– yapılan çağrıya her zaman uymadıklarını bilirdi; Gacırtı diye bir inek vardı çünkü ahıra girmeden önce nazlanarak toynaklarıyla yeri kazırdı, boynuzlarının etrafındaki bir iple yönlendirilmesi gerekirdi ve narin bir papatya ve çuha çiçeği çayırlığı yerine, bir kireçtaşı kayalığının yanındaki dik bir patikadan, zorla üzerinden atlatılması gereken dereyle bir akarsu yatağından geçerdi. Yine de Beyazayak, Hafifayak, Jetty, Güzellik, Pansy, Gacırtı deniz sesinin ortasında ve (Grace'in daima varsaydığı gibi) dev dalganın tehdidi altında yaşarlardı – durumu bu hale getiren Grace'in annesiydi – pencereden Dalgakıran'a, Wanbrow Burnu'na, o kadar yakından kükreyen Pasifik okyanusuna korkuyla bakıp da Dee Kumsalı'ndaki Mary'yi anlatmayacaktı onlara,

"Ah Mary git de eve çağır sığırları
eve çağır sığırları
Dee Kumsalı'nın karşı yakasından,
batı rüzgârı yamandı ve nemliydi köpükten
ve tek başına o gitti."[26]

Sonunda Mary dalgada boğuluyordu ve Grace'in yaşantısının Mary'ninkinden son derece farklı olduğu gerçeğine karşın (Onunki — Grace! Grace! Git de inekleri getir, sağılma zamanları geldi, şeklindeydi) tehdit eden, karayı yalayıp yutan deniz her zaman çok yakındı.

— Ben çocukken şimdi denizin olduğu yerde bir futbol sahası vardı, diye konuşurdu babaları hayretler içindeki bir ses tonuyla. Bir futbol sahasının kaybı ciddi bir şeydi. Bazen profesörler *Erozyon, Denizin Karayı Tehdidi* diye konferanslar vererek

26 Charles Kingsley, *Dee Kumsalı* (ç. n.)

dalgaların normal bir kara parçasında iz bıraktığı, onu oyduğu, yuttuğu slaytlar göstererek ülkeyi dolaşırlardı, ama konferanslarından hiçbiri bir *futbol sahasının* yok olduğu çarpıcı gerçeği kadar hayal gücünü tam anlamıyla harekete geçiremezdi...

Grace sık sık dev dalgayı bekleyerek pencereden bakardı veya aşağıdaki dünyanın sırlarını okumak, annelerinin dünyanın "bağırsakları" dediği yerden yükselecek depremin uyarılarını anlamak için mutfağın ahşap zemininde tepinirdi. Genellikle ev sallanmaya başlar, bacalar sokaklara devrilir ve San Francisco ile Napier depremlerinin ürkütücü anısı aklmda capcanlı olarak, kendisine "kendinizi sokaklara atıp, evi boşaltın" mı yoksa "evde kalın; yapılacak en son şey sokaklara koşmaktır" mı denmiş olduğuna asla karar veremeyen anneleri her zaman Grace'in kafasını karıştıran talimatlar verirdi, sonuçta da yerküre ne zaman sallanmaya başlasa (kasabaları fay hattındaydı), Grace bir eylem planı konusunda akıl yürütmeyi bıraktığı an, annesi iç çekip, — Tanrı'ya şükür bu Napier gibi olmayacak, diyor olurdu ve eğer babaları evdeyse, bir şey olmamış gibi davranarak, kibar kibar, — Bütün bu yaygara nedir anlayamıyorum, diye yorumda bulunurdu.

Yaygara, tabii ki, Ölümdü. Grace bunu biliyordu. Ölümün topraktan ya da denizden pek sık gelmediğinin de farkındaydı, o hep oradaydı, evde, onlarla yaşıyordu, aynen büyükannenin onlarla yaşadığı ve kimsenin kendisinden gitmesini istemediği gibi. Ölüm toprakla, denizle ve (şimşek ve yıldırım vasıtasıyla) gökyüzüyle ittifak yapma küstahlığında bulunduğunda yaygara kopartmak için daha fazla sebep vardı, o halde.

Yok, ölüm onlarla yaşıyordu, büyükanneleri gibi. Ah Büyükanne! O da şarkı söylerdi, yetişkinler niye ha bire şarkı söyler de söylerlerdi, silip süpürürken, pişirip yedirirken şarkı söyleyen ve şiir okuyan anneleri, işten eve geldiğinde ve banyo yaptığında şarkı söyleyen babaları (gerçi tıraş olduğu zaman sessiz kalırdı; korkutucu olurdu; gözetlenmeye tahammül edemezdi: — Neden seni tıraş olurken seyredemiyoruz, Baba?, Tanrı aşkına toz ol dedim Harry!) ve büyükanneleri, tekerlekli sandalyesiyle güneşte oturur, şarkı söylerdi ve Grace'in ağlamak istemesine yol açan büyükannesinin şarkıları olurdu. Tuhaf bir şekil-

de, büyükannenin "başka birisi" olduğundan haberdardı; anne de baba da değildi, evleri onun gerçek evi değildi ve dışarıda güneş altında oturduğunda sık sık ait olduğu bir yer yokmuş gibi görünürdü, sanki sandalyesini sokaktan içeri, yabancı bir yere sürmüş ve çok geçmeden onu bir başka yabancı yere doğru tekrar sürecekmiş gibi. Üç dört gerdanlı, iri bir kadındı, koyu renk gözleri, siyah kıvır kıvır saçları vardı ve uzun siyah bir elbise giyerdi. İnsanlar onun "Glasgow tarafı"ndan geldiğini söylerlerdi, yalnızca on sekiz yaşındayken gemide altı ay, ama Grace onun Amerika'nın Virginia eyaletinde köle olduğunu anlamıştı çünkü şarkılarında "Virginie"ye duyduğu sıla hasretini söylerdi. Onun "Virginie"ye olan özlemi Grace'e, kendisinin kayın ağaçları arasındaki saklanma yerine hissettiği özleme benzer bir özlemmiş gibi gelirdi, tozlu sıcak yol boyunca telgraf tellerinde inildeyen rüzgârın şarkısını söylediği o yer.

"Beni Virginie'me geri götürün,
Orada yetişir pamukla mısır ve patates,
Orada tatlı nağmeler yapar kuşlar baharda,
Orada olmak için yanıp tutuşur benim bu kara yüreğim..."

Ya da, neşe dolu bir havada, dirseklerini ritme göre sallayarak,

"Şeker kamışı tarlasına işte oraya iniyorum
Alaycı kuşun pes perdeden şakıdığı yere
Haydi çabuk, gel, tekneyi gizledim bir kuytuya
Yelken açalım sorunlardan uzağa biz de O-hi-O'da
Haydi çabuk, gel, tekneyi gizledim bir kuytuya
Yelken açalımsorunlardan uzağa biz de O-hi-O'da..."

Evet, diye düşündü Grace, geliyorum. Çabuk, çabuk.

Ev sessizdi. Philip ve Anne uyumuşlardı, çocuklar uyumuşlardı. Şarkı yoktu. Winchley'de iki gece bir gün ve şarkı yoktu; Noel'in henüz anlaşılır sözcükleri bulunmayan bir bebek sesiyle söylediği övünç, yenilenme, varlığını hatırlatmanın bir kom-

binasyonu olan sabah şarkısı dışında. Sessizlik Grace'in katlanması güç bulduğu bir şehir öğretisiydi; aşağıda, yukarıda, şu duvarın ve bu duvarın ardında insanlar olan bir dairede yaşıyorsanız yüksek sesli uyumsuz bir şarkı tutturamazdınız. "Medeni" olmanız gerekiyordu. Diğer insanların müziğini, *Eve gitmek istiyorum, Ah Tanrım ölmek istemiyorum, eve gitmek istiyorum* basit ifadesinin ötesinde şarkı söyleyebilen sanatçıların müziğinin kayıtlı olduğu taş plakları satın alırdınız.

Benim ülkemde, diye düşündü Grace – evet, söylüyorum işte, *benim ülkemde* – yukarıda gökyüzü ve bulut vardı, aşağıda çimen ve ölüler, şu duvarın ve bu duvarın ardındaysa koyunlar, sığırlar ve Güney Alplerinden gelen rüzgâr. Ama ben şimdi farklı bir dünyadayım, kaybederek bulma eylemini tamamlıyorum – "bulur saklar kaybeder ağlar".

Noel'in büyükbabasının odasmdayım. Sarah'nın büyükbabası. Kitap rafında gayda müziği. Raflardan birinde gayda müziği plakları olduğunu fark ettim. *Kuzey Horozu, Minimini MacGregor, Highlands Gayda Bandoları Topluluğu...*

Grace gözlerine yaşlar dolduğunu hissetti. Bulur saklar kaybeder ağlar. "Bulmak ilk eylemdir, ikincisiyse kaybetmek." Gözleri kum ocağı hissi veriyordu. Londra'ya Pazartesi günü döneceğimi zannediyorlar, diye düşündü, ama kalamam, kalamam, yarın ayrılacağım. *Benim ülkemde, benim ülkemde*'yi unutacağım, medeni keşif yolculuğumu yaparak Londra'daki dairede oturacağım ve yukarıdaki, aşağıdaki, bitişikteki insanların, benim Abel Tasman gibi "dünyayı genişletmek" için 'yeni bir yöne doğru' artık yola koyulamayacağım ya da bir göçmen kuş olarak alnıma yazılı rotayı çizmeme engel olacak kadar fazla etrafımı sarmamalarını umut edeceğim.

Lütfen şişe içinde tutulan bir gemi-ve-denizci, şömine rafındaki camdan bir kuşa dönüşmeyeyim!

19

Hatırlıyorum, dedi. Şöyle olduğunu hatırlıyorum:

Okul başlar ve devam eder de eder. Galiba okumayı öğreniyorum. Büyük siyah baskılı ve baştan başa soluk yeşil iplik geçen yeşil karton kapaklı bir kitabım var. İlk öykü günün birinde büyükannesine biraz şekerleme götürmek için yola koyulan Kırmızı Başlıklı Kız hakkında; ormandaki eve bir kurdun girdiğinden – açık ağzını, dişlerini, flanel gibi kırmızı dilini gördünüz mü? – ve büyükanneyi mideye indirip onun kılığına büründüğünden, şimdi de mideye indirmek için Kırmızı Başlıklı Kız'ı beklediğinden bihaber. Öykülerdeki insanlar onlarla konuştuğunuzu duyuyor da olabilirler duymuyor da, ancak görünüşe göre, söylediğiniz hiçbir şey öykünün yazıldığı şekli değiştiremiyor. Kırmızı Başlıklı Kız'ı nasıl uyarabilirim? Öykünün sözcükleri tüm sayfaya dağılmış, benim bir uyarı yazmam için boşluk yok ve eğer en alta ya da kenar boşluğuna *Dikkat Et Kırmızı Başlıklı Kız* yazarsam, Kırmızı Başlıklı Kız buna kulak asmayacaktır ve söylemesi tuhaf ama memnunum, çünkü ormanın derinliklerindeki (neden "çalılık" demiyorlar? Ve neden hep nar bülbülleri ve bülbüller var da yelpaze kuyruk yok?) küçük eve ulaştığı zamandan itibaren, kapıyı açtığı, yatak odasına gittiği, büyükannenin yanında yatağa girdiği ve kurt tarafından mideye indirildiği anı, keyif içinde, iple çekiyorum – bir avcının tam da kurt Kırmızı Başlıklı Kız'ı yemek üzereyken oradan geçiyor olması ne kadar heves kırıcı! Bir kurt büyükannem gibi giyinse o dakika anlarım – yoksa acaba anlar mıyım? İnsanlarla ilgili yanlışlık yapmak kolay... insanların yüzleri değişir... bazen insanlar kurda benzer... ne aptalca.

Korkacak bir şey yok, ah hayır. Okuldan eve gelmek için tek bir sokaktan inip bir diğerine döner, sonuna kadar gider, demiryolu hattını geçerim ve evde olurum. Bir kurt nasıl olur da oraya ilk önce varır, tabii eğer acele edersem?

Okumayı seviyorum. Sözcükler bir kez sayfanın üzerindeyse bir daha asla değişmez; kitabı açtığınızda basılı harfler asla aşağı düşmez.

Okuma öğreniyor; birinci sınıfta; büyüdüğü zaman öğretmen olacak; Wyndam Bölge Lisesi'ne gidiyor.

— Okulda ne öğreniyorsun?

— Bir şarkı öğreniyorum,

"Eğer doktor, burnunda gözlüğü,
Nabzınızı tutar ve derse, Kanımca
bir doz hint-yağı en iyisi olacak,
Bir kız bebek olmaya ne dersiniz?"

— Öğretmenin kim?

— Bayan Botting ama biz ona Bayan Popo diyoruz.

— Okuma kitabına bakayım. Bunu okuyunca büyüyüp koca kız oluyorsun, öyle değil mi?

— Evet, ben büyük bir kızım. Evet evet evet evet.

Gelgelelim, bir mesajla ya da bir yolculuk yapmak için yola koyulan ve kurtlar ve tilkiler peşlerine düştüğü için mesajı asla yerine ulaştırmayan ya da yolculuğun sonunu getirmeyen oğlanlar ve kızlar hakkında neden bu kadar çok öykü olduğunu merak ediyorum. Dünyada bu kadar çok kurt ve tilki olduğunu hiç bilmezdim. Annem *Yeni Zelanda eğrelti otunun anavatanı* adlı bir şarkı söyler ve şarkı söylemeyi bitirdiğinde, ülkemizde hiç yılan, kurt, tilki ya da vahşi hayvan olmadığını söyler. Babam acımasız görünüyor, "Her türlü şey mümkündür." "Zamanından evvel konuşmuş olma da."

Muhtemelen yarın okula gittiğimde tilkinin yuttuğu ve sonra karnından sağ kurtarılan çocuk kadar şanslı olmayacağım. Bir karnın içi karanlık ve gizemlidir, etrafınızda hareket eden sümüksü düzenek ve çeperlerde kan gibi kırmızı büyüyen yosun ve el ve parmaklardan ayrılmış ve yeşil sarı bir bataklıkta yüzen çıplak mafsallar; *mafsallar*; mafsallarıma bakın, *kaval ke-*

miklerime bakın, demiryolu hattının üzerinde, yabani bezelye yığınını geçince, karaçalı çitinin içinde okula giden çocukları yutmak isteyen tilkiler için mükemmel bir saklanma yeri vardı.

Yeni bir bebeğimiz var.

Büyükannem öldü.

Mafsallarınız ve *kaval kemikleriniz* olduğunu bilseydiniz ağlayıp durmaz mıydınız?

Büyükannemin ölümü bildiğim en rahat ölüm oldu, yavaş bir dans gibi, annem babamın en iyi takımını ve siyah kravatını ütüledi ve büyükanne, ona bakmamız için, yatak odasında yattı ama hiç kimse benden ona bakmamı istemedi. Dunedinli hala ve Wellingtonlı halanın yüzleri ve dudakları nemliydi ve orada, mutfağa giden koridordaki kapının yanında yavaşça dönüp durdular ve en büyük kız kardeşim Isy'ye,

— Büyükanneyi görmek ister misin? dediler.

Yavaşça, dikkatle, koridorda ilerlediler, Isy büyükanneyi gördü ve eline yaşam-boyu sataşma gücü verilmiş oldu, — Öldüğünde büyükanneyi gördüm ama sen görmedin. Öldüğünde büyükanneyi gördüm.

— Nasıl görünüyordu?

— Uykuda gibiydi.

Ona inanmadığımı söylememin bir faydası yoktu çünkü ona inanmak *zorundaydım*, çünkü yalnızca o *biliyordu*, ben ise büyükanneyi bir kitaba koyup kenar boşluğuna *Büyükanne, öldüğüne göre uykuda gibi mi görünüyorsun?* yazarak onun cevap vermesini sağlamaya çalışamazdım.

— Eğer *durmuşsan* uykuda gibi *görünemezsin.*

— Büyükanne öyleydi. Bütün ölü insanlar öyledir.

— Ama durduğun zaman farklı görünmen *lazım.* Nefes alamazsın. Nefes almayı bitirmişsindir. Nefesini tut.

— Tamam. Sen de seninkini tut. Hadi, ben kendiminkini tutuyorum. Ben kendiminkini tutuyorum –

— Ben de kendiminkini tutuyorum. Ah Ah boğuluyorum. Anne Isy *boğulmama* yol açtı!

Boğulma. Boğulma.

— Ve işte Babam geliyor bizi kayışla dövmeye ya da bize gayda çalmaya; birinden biri.

Okulda bir an buradayken bir sonrakinde gitmiş olan insanlar var ve sonsuza dek kalan insanlar. Billy Delamare kalıyor ama yalnızca okulda altına kaçırdığı için. Margaret Wilmot kalıyor çünkü babası müdür ve doğum gününde en güzel elbisesini giyip sınıftaki platformun üzerine çıktı, Bayan Botting,

— Margaret, al bakalım doğum günün için babandan bir hediye. Doğum günün kutlu olsun, Margaret! dedi.

Bayan Botting bizden, Doğum günün kutlu olsun Margaret, diye bağırmamızı istedi.

Ah müdürün kızı ol en güzel elbiseyi giy ve sana Doğum günün kutlu olsun diye bağırsınlar!

— Hediyenin ne olduğuna bak, Margaret, diye teşvik etti Bayan Botting. — Zarfı aç ve içine bak.

Margaret Wilmot ikiletmedi. Yalnızca etki bırakmak için duraklıyordu. Zarfı açtı, hediyeyi çıkardı ve onu bir sevinç çığlığı koyuverip elinde Margaret Wilmot'un hediyesini sallayarak sınıfa doğru dönen Bayan Botting'e gösterdi.

— Ne şanslı bir kız değil mi, çocuklar? Margaret'in babası ona doğum günü için bir poundluk kâğıt para vermiş. Bir *kâğıt para*, diye altını çizdi, bunun özel bir durum olduğu gerçeğini yansıtmaya çalışarak ve bir sus-şş-şş ve sonra sessizlik sonra da, bir kâğıt paranın alınabilecek en harika hediye olduğunu herkes anladığında, A-ah-Ah diye nefes tutmalar olduğu zaman münasip bir şekilde memnuniyetini gösterdi. Ama neden o zaman, hediye oyununu oynadığımızda ve ben anneme,

— Noel Baba sana ne getirsin istersin, dediğimde, o,

— Tatlı sözler ve mutlu bir yuva, dedi?

Elbette annem bunu söylediğinde babam da genellikle, şak diye,

— Zırva, derdi.

Ama o da bir kâğıt para istemezdi. Kurdun kapıdan uzak tutulmasını isterdi.

Öyleyse biliyor, okul yolundaki kurtları ve tilkileri ve tilkinin karnında kısılıp kalmış küçük oğlanı biliyor!

— Margaret Wilmot'un babası doğum gününde ona bir poundluk kâğıt para verdi. Platforma çıktı ve Bayan Botting bunu ona bir zarfta verdi, o da açtı ve bize doğru salladı. Bir kâğıt para.

— Gösteriş düşkünü biri demek, dedi babam.

— Bu kadar küçük bir çocuğun doğum gününde kâğıt para aldığını düşünsene! dedi annem.

Öyle görünüyordu ki Bay Wilmot'un yolundan asla gitmeyeceklerdi. *Ben* de asla platformda durmayacaktım, sınıfa bir poundluk kâğıt parayı sallayan bir öğretmenim olmayacaktı. Platformda durduğum tek sefer beni hırsız diye yakaladıkları seferdi.

Ertesi gün okula gittiğimde Margaret Wilmot'a aşağılayarak baktım, sanki (anneniz ve babanız düşünüp söylemişse düşünmek ve söylemek en kolayıdır)

— Sen bir gösteriş düşkünüsün, kendini beğenmişsin! der gibi.

İkinci sınıfa geçirildim. Birkaç hafta sonra da Standart Bir'e[27] atladım, Bay Ryan'ın sınıfına.

— Dikkatini ver, dedi Bay Ryan ve kayışla vurdu bana. Neden hep dikkatini *vermekten* bahsediyorlar?

Derken haber geldi.

— Yeni bir tayin, Anne. Yukarı kuzeye. Oamaru'ya. Oamaru mu? Nerede orası?

— Otago'da.

— Yukarı Orta mı?

— Hayır, Sahil.

— Oamaru'da depremler oluyor, öyle değil mi? *Wyndam Çiftçisi* gazetesinde onlarla ilgili bir şeyler okudum. Deniz de karayı yiyip bitiriyor.

Annem sadece birkaç söz söyleyerek evrene öylesine bir dehşet salabilirdi ki, gözlerini açarak, ellerini kalbinin üzerine koyarak ya da omzunun üzerinden çabucak görünmez bir düşmana bakarak, bu sefer düşman dünyanın "bağırsakları" ve "denizin açlığı"ydı.

27 Yeni Zelanda'nın eski eğitim sisteminde, ilköğretimin üçüncü yılında gidilen sınıf (ç. n.)

— Haritada Oumaru'ya bak bakalım. Baba, *Atlas* nerede?

— Hangi Atlas? Atlas'ı ilk defa duyuyorum. *Pears Sözlüğü*'nde bir harita var gerçi ama orada bulunmaz o, ah hayır, sadece Avrupa, Afrika, Amerika gibi yerler var. Oamaru yok orada.

Babam bir sır küpü havasındaydı, sanki Londra'da ofislerinde oturup *Atlas* için önemli yerleri seçen kişilerden Oamaru'yu saklayan ta kendisiymiş gibi.

Yaşasın, yeni bir yer, yeni bir yer!

Babam Pazarları golf oynardı, biz de neden yapıldıklarını görmek için golf toplarını açardık; son kız kardeşimse altını pişmiş karnabahar gibi pisleterek sandığında emeklerdi ve bende kurt vardı. Kurtlar. Gördüm onları! Bir gün işim bittiğinde aşağı baktım, içinde vıcır vıcır küçük beyaz şeyler kaynaşıyordu, Anne, dedim, içi hep küçük beyaz şeylerle dolu, vıcır vıcır!

— Kurtlar! dedi annem dehşete kapılmış bir sesle. Kurtlar!

Beni korkuttu. İlerde ağzımı kapalı tutmaya karar verdim.

— Çocukta kurt var, dedi annem babama.

Babam bana öfkeyle bakarak, bağırdı,

— Kurt mu?

Suçlu suçlu, telaş içinde fısıldadım, Lütfen masadan kalkabilir miyim?, ve dışarı çıkıp çimlerin içindeki papatyaların ve karahindibaların arasında oturdum, bir başıma, çünkü kurtlarım vardı.

Noel şarkı söylüyor. Tekrar sabah oldu. Philip ve Anne ve çocuklar kalkıyorlar. Aşağıdan kulağıma sesleri geliyor. Sabah saat on olmalı. Pazar. Neden Tanrı'da duruluyor? Neden onu insan mitolojisinin şemsiyesi, örtüsü, çatısı yapıyoruz? Çünkü Tanrı'ya ulaşmakla, sözsüz kalırız, neden korkuya kapılıp yolculuğumuzu bırakalım, neden devam etmeyelim, öncelikle şarkı söylemeye, Noel'in uyandığında söylediği gibi, teker teker yeni bir dilde çiçek açacak anlaşılmaz sözcüklerle?

20

Grace konuşmasını hazırladı.

— Bu arada, akşamüstü Londra'ya dönmeyi düşünüyorum. Pazartesiye kadar kalmak niyetindeydim ama daktilomu özlediğimi fark ettim. Tekrar işe koyulmak istiyorum... bilirsiniz ya...

Bu arada. Korkarım ki. Bilirsiniz...

Domuz pastırması pişiyor, banyo muslukları açılıyor, kapanıyor, sifonlar çekiliyor, merdivenlerde aşağı yukarı hareketlenme, çocukların (yiyecek için) yalvaran sesleri; esnemeler, uyku dolu bağırtılar; sessizlik.

Pazar sabahı tahminlerinin doğruluğundan emin olan Grace, kalktı, yıkandı, giyindi, patates tohum sıralarını sağdan ve soldan sayarak on dakika bekledi, sonra yavaşça aşağıya, sıcak mutfağa indi; oradaki manzarayı tahmin edebiliyordu – giydirilmiş ve doyurulmuş, sessizce kitapları ya da oyuncaklarıyla oynayan çocuklar, masada oturan Philip ve Anne, kahvaltı hazır –

— Günaydın. Tam da başlamak üzereydik. Kahvaltıya inilecek en uygun zamanı seçtin. Her konukta böyle içgüdüsel bir zamanlama duygusu olmuyor...

Kendini cevap verirken duydu,

— Talimliyim. Her anı tırtık tırtık değil oya oya dikişler gibi tutturarak, zamanı ucu ucuna yaşamaya alıştım; aşınmış zaman olmaz. Bu bir sanat, yani, bir gereklilik; sizce de öyle değil mi? Benim gibi göçmen kuş olmayanlar için bile. Biliyor musunuz ben bir göçmen kuşum. Bir gri yelkovan kuşu, çamur çulluğu,

kırlangıç, ardıç kuşu – ışığın pürüzsüz gri taşların üzerinde parça parça kar gibi durduğu bir İspanyol adasındaki zeytin ağacında ardıç kuşunun öttüğünü duydum.

Her bir anlamlı anın üzerini örterek, kendinle çakışmanın hoşluklarını ve tehlikelerini sınırlandırmak, Zamanın ötesinde elde ettiğin mükemmel görüşle yer değiştirir, eğer hareketlerini kendin kesip biçiyorsan ve buna uyman gerekiyorsa.

Şimdi bilgeliğine olan hayranlıklarıyla cevap veriyorlardı,

— Evet. Doğru, doğru, doğru.

O da diyordu ki,

— Düşüncelerimiz kafamızda döndüğünde, şiddetli devinimlerinin kuvvetli özgünlüklerinin bir göstergesi, önyargının ve sabit fikirlerin çalkalanışı olduğunu sanma üçkâğıdına geliriz, hem de tüm bu zaman zarfında onları içine alan makinenin yalnızca karmaşık bir çimento-karıştırıcısı olması daha muhtemelken; ve düşünme sona erdiğinde o dönüp duran düşünceler değişmeyen geleneksel kalıbın içinde düzeltilmişlerdir, bizse onların dans etmek, inşa etmek, üzerinde yürümek için yeterince katılaştığını gördüğümüzde, onların o ilk üçkâğıtlarını, görünüşte şiddet barındıran o yeniden düzenlemelerini hayal bile edemeyiz...

Sonra Philip sandalyesine yaslanıp boş tabağını kenara iterek, Hadi bunu konuşalım. Hadi konuşalım. Biraz da az... afra tafrayla belki, ama biliyor musun, Grace, biliyor musun... diyordu.

— Evet, evet, diyordu Grace de hevesle,

— Hadi konuşalım. Hadi Zamanı konuşalım, uç uca tutturulmuş oyalı dikişleri, inşaat alanlarındaki çimento-karıştırıcılarını, hadi imgelerin havada sallandığı ya da yüzdüğü uzak diyarlara gidelim, hadi onları kavramlara tutturalım, bir sirk kuralım, bir Pazar sabahı sirki: Aslan, kaplan, önünde dolu bir masayla şişman adam, Şişman adama her gün kaç kilo yiyecek gider biliyor musunuz? diye açıklama yapan bir çığırtkan ya da afiş, Bir adam, karısı ve üç çocuğunun yedikleri – ve daha fazlası! Bakın şu masa yiyeceklerin ağırlığı altında yan yatıyor, siz de deneyin, şişman adamın yemeğini yiyin, şişman adamın yemeğini yiyeceği sözünü verenlere katılım ücretsiz...

— Bu biraz... fazla abartılı değil mi, Pazar sabahı için, diyordu Anne.

— Yağmur yağar, bir bora patlar, büyük sirk çadırı yıkılır, yangın çıkar, panik, insanlar yanlarındakini ölümüne çiğnerler, ölüm olasılığıyla yüz yüze gelince kimin en fazla önem taşıdığı kararını o anda, çarçabuk verdikleri için. Ben önemliyim. Ben. Ben. Ben önemliyim. Philip, Anne, Noel, Sarah, beni dinleyin. Ben önemliyim. Tek başıma uçarım, sürüden ayrı, fırtınada ve berrak göklerde uzun yollara düşerim bir başka yaza doğru. Duyun beni!

Grace mutfağa girdiğinde Anne'i Noel'e kahvaltısını yedirirken buldu, o sırada Sarah bebeğiyle oynuyordu. Masanın üzerinde başka yiyecek yoktu; hiçbir şey hazırlanmamıştı. Philip ortalıkta görünmüyordu.

Grace geri çekilmenin söz konusu olmadığını hissederek, beceriksizce masaya oturdu.

— Günaydın, dedi Anne. Kahvaltıdan önce bir fincan kahve ister miydin?

— Hayır, hayır teşekkür ederim. Korkarım çok fazla erken geldim. Bende hiç zaman duygusu yok. Düşündüm de... Bilmiyorum... Burası geceleri karanlık değil mi... Londra'dan farklı. Bu arada, Londra'ya yarın sabah yerine bu akşamüstü dönmeyi düşünüyorum. Galiba daktilomun özlemini çekiyorum. Yarın sabaha kadar kalmayı çok isterdim ama *ben gerçekten* daktilomun özlemini çekiyorum... burada her şey harikaydı, o kadar keyif aldım ki, beni çağırdığınız için teşekkür ederim, ben... ben... ben...

— Pekâlâ eğer kendini gitmek zorunda hissediyorsan öyle olsun, ama kalırsan seviniriz.

Ah, diye düşündü Grace. O ve Philip bir araya gelene kadar beklemeliydim. Şimdi bahanelerimi Philip'e tekrarlamak zorundayım. Hay Allah, hay Allah.

Philip en iyi kıyafetini giymiş olarak içeri girdi.

— Günaydın. İyi uyudun mu?

Bir önceki sabah olduğu gibi Grace onun bu sorusundan utandı zira ısrarlı bakışıyla ayrıntılı bir cevap beklermiş gibiydi, belki de görülen rüyaların bir dökümünü. Grace salt Günaydın; evet teşekkür ederim, dediğinde tatmin olmamış gibi göründü. Gülümseyerek, yüreklendirerek, *bilmeye* can atarak beklerken bir sessizlik oldu.

Grace hiçbir şey söylemedi. Nihayet Noel'i sandalyesinden salıveren Anne, karşıya Philip'e baktı.

— Grace bu akşamüstü Londra'ya gidiyormuş. İşlerine dönmeye can atıyor.

Başkaları tarafından söylendiğinde, bahanelerinizde kendi konuşmanızın sağladığı içtenlikli kamuflaj asla olmaz; ana hatlarıyla acımasızca ortaya serilirler, bahane oldukları kuşkuya yer vermeyecek şekilde fark edilir. Kendi sözcüklerinin, bu kadar özensizce, bu kadar plansızca, onları kılıfına uydurmak ya da şişirmek için herhangi bir çaba olmaksızın yön değiştirişini duymaktan dehşete kapılan Grace, onlara el koydu, yeniden düzenleyip acilen Philip'e doğru itti.

— Burada keyfim çok yerinde ama gerçekten bu öğleden sonra Londra'ya dönmem en iyisi. Daktilomda çalışmam gerektiğini hissediyorum. Öyle. Gerçekten. Kalmayı çok isterdim. Kalmayı çok isterdim.

Philip hayal kırıklığına uğramış ve incinmiş görünüyordu.

— Ama yukarıda benim çalışma odam var. İstediğin zaman oraya gidebilirsin, benim daktilomu kullan, yukarıda istediğin kadar kal; Londra'ya dönmek zorunda değilsin. Benim daktilomu kullan.

— Ama aynı şey değil, aynı şey değil, dedi Grace, suçluluğunu boğmak için sesi yükselerek.

— Aynı şey değil, diye tekrarladı bu sefer tiz bir sesle şaka yollu, neşeli ve esprili bir etki bırakmaya çalışarak, ama Philip'in ne tasasız ne de anlayışlı, ama kısalığıyla ve bir ev sahibi olarak başarısızlığa uğradığı gerçeği ve hissiyle buz gibi soğuk cevabı geldiğinde budala gibi ve bunalımda hissederek.

— Peki gitmen gerekiyorsa, o zaman... Trenlere bakarım. Ama çalışma odamı kullanabileceğini ve istediğin kadar kalabileceğini biliyorsun.

— Elbette. Ayrılmak istemiyorum. Kalmayı çok isterdim. Yalnız, daktilomun özlemini çekiyorum.

Konu kapanmıştı. Philip kilise için hazırdı.

— Ben gittim, dedi.

— Baba, seninle kiliseye gelebilir miyim?

— Bu sabah değil, Sarah. Daha sonra gün içinde aileler için bir ayin yapılabilir. O zaman gelirsiniz.

Philip, Anne'e giderek ona minik bir öpücük kondurdu, Grace öpüşmelerindeki dışadönük duygu noksanlığını gözden kaçırmadan gizli gizli onlara bakarken. Aşklarını öylesine programlamışlardı ki, onu basit sıradan tek bir jestle dışa vurabiliyorlardı, sanatını yıllarca icra etmiş bir ressamın itibar ve ustalık kaybı olmaksızın, tek bir düz çizgiden oluşan ya da tümüyle tek renge boyanmış bir tuvali halkın gözlemine sunmayı başarabilmesi gibi. Resmi inceleyenlerin en başta ya da sonsuza dek bunun hiçbir şeyin mi yoksa her şeyin mi yoğunlaştırılmış yalın hali olduğu konusunda kararsız kalmaları gibi, Grace öpücükle dışavurulan görünürdeki ve gerçek duygu üzerinde kafa yordu, ama aşkın galerileri sırrını koruyordu. Philip ve Anne onu hafta sonu için davet ettiklerinde, hayatlarının – ölü doğa ya da hareketli – etten ve candan bir kataloğunu ona vermeyi vaat etmemişlerdi.

Grace kahvaltısını yalnız etti. Sonra Anne'le birlikte kahve içtiler. Noel uyuması için dışarıdaki bebek arabasına tıkılmıştı, Sarah havlu bezine sarılı bir kaşık meleğe mama veriyordu, bu sırada pabucu dama atılan bebek İsa'ysa yerde duruyordu.

— Yemek pişirmeyi sever misin? Londra'da kendine yemek yapıyor musun?

— Evet, yemek pişirmeyi severim. Ama tek başımayken fazla uğraşmıyorum.

— Yeni Zelanda'dan bir arkadaşım var, Londra'ya onu görmeye gittim, Earl Court'ta köşede bit kadar bir gazocağı başlığı olan kiralık bir odada kalıyordu. Beni yemeğe davet etti. Bir tencerenin içine her şeyi attı – sebzeler, et, her şey, üstüne bir de yumurta kırdı ve olduğu gibi servis etti, suyuyla falan. Suyuyla!

— Ah evet, dedi Grace heyecanlanarak. Bilirim. Bilirim. Odasının köşesinde minicik bir elektrik ocağı başlığı olan birini tanıyordum. Saat yedideki kahvaltı zamanına kaynamış olsun diye çaydanlığı koymak için sabah üç civarında kalkardı. Bunda az biraz abartma var... elbette.

— Ama o su içindeki sebzeler! Ve cumburlop içine atılmış margarin; tereyağı değil!

— Bilirim, bilirim.

— Yeni Zelanda'dan bir başka arkadaşım daha var. Bizimle kalmaya gelir. Geğiriyor. Kulağa gülünç geliyor ama geğiriyor, hem de hiç sakınmadan. Duyduğum en tuhaf ses. Dediğine göre elinde değilmiş. Her yerde yapıyor bunu, her yerde, ne zaman olursa.

Anne arkadaşının o acayip gürültüsünü göstermek istedi.

Birlikte güldüler.

— Philip'in onu Relham Katedrali'ndeki Kutsal Komünyon'a götürmesi çok cesurcaydı.

Grace hançer yarası gibi bir kıskançlık hissetti.

Bir süre sessiz kaldılar.

— Burada mutfakta oturmamda senin için bir sakınca yok değil mi? Burada olmayı seviyorum. Burası sıcak, böyle sohbet etmek de hoş. Yukarıda babanın odasında gayda müziği gördüm. Gayda mı çalıyor?

— Eskiden çalardı. Gayda çalarak koridorda bir aşağı bir yukarı yürürdü.

— Koridorda bir aşağı bir yukarı yürür müydü? Ama benim babam da aynısını yapardı! Geceleri bizi uyutmak için çalardı. Ama Oamaru'ya tayin edildiğimiz zaman bir daha gayda çalmaz oldu, düdüğü hariç –

— Ah evet ya, düdük. Babamın düdüğü de burada, yanında ama artık çalmıyor.

— Babam "Nefesim yetmiyor" derdi. "Artık gayda çalamıyorum, düdüğü bile çalacak halim yok"... Baban kilt giyer miydi?

— Bir tane vardı, ama çok sık giymezdi.

— Babam Highland dansçısıydı. Kız kardeşleri de dans ederlerdi.

Anne içini çekti.

— Bazen babamı buraya bizimle yaşaması için getirmekle doğru bir şey yapıp yapmadığımı merak ediyorum. Ama annem öldükten sonra düşündük ki –

— Koyun çiftliği mi vardı?

— Buhran zamanı kaybetti. Çiftliği kaybettikten sonra da bir daha kendine gelemedi. Kasabada bir dönümlük parseldeki bir evde yaşamayı kaldıramadı. Bahçe kapısından dışarı bakar dururdu; öylece bakardı. Yeni Zelanda'ya geri dönmeyi düşünüyor musun?

— Bilmiyorum. Bilmiyorum.

— Şu ardı arkası kesilmeyen akşamüstü çay partileri! Ben gidemem!

Hayatları ayrıştı; Grace akşamüstü çay partilerini hiç bilmiyordu – gerçi bir tane olmuştu, onca yıldan sonra hastaneden çıktığı zaman birisi ona mektup yazmıştı, Sevgili Grace kitabını okudum. Beni hatırlıyor musun? Bir akşamüstü benimle çay içmeye gelir misin? Sevgiler Katherine. Ah, Katherine! Grace onu hatırlıyordu, gül yanaklı, mavi gözlü bir dokuzuncu sınıf öğrencisi. Babası yeni ölmüştü ve etrafı romans ve haset bulutlarıyla sarılıydı – ölü bir baban olması ne kadar da harika! – ve o da bahçeler hakkında şiirler yazmaya başlamıştı, Müzik Festivali'nde söylediği bir de şarkı vardı,

"Akarsuyun yanı başında güzel bir bahçe var,
gençler gezer burada yaşlılar hayale dalar,
çiçekler yapraklarını ışığa giden sürgünler gibi açar
ve kapatırlar onları akşam gece çiğ yağar."

Botanik belirsizliklere rağmen, Grace, bunun *güzel* bir şarkı olduğunu bilirdi; ama daha da güzeli vardı

"Müziğe. Sen ey mübarek uzun kederli saatlerde,
hayatın çetin uğraşlarıyla ruhum sıkıldığında,
yüreğime hayat verirsin sevgi ve kıvançla
ve taşırsın ruhumu yükseklere huzur âlemlerine,
ve taşırsın ruhumu huzur âlemlerine."

Katherine bu şarkıyı söylediğinde ölmüş babası için söylüyordu, büyük kaybının verdiği hakkı keyifle kullanarak söylüyor-

du şarkısını. Tuhaf bir kızdı, şu Katherine! Düğme ve lastik satmak üzere okulu erken bıraktı; şiir yazmaya son verdi.

Bu yüzden, "Evet, çaya gelirim" diye cevap vermişti Grace ve goblenler ve güzel mobilyalarla dolu garip bir evde çikolatalı pasta yemeye çalışarak gergin utanç verici bir akşamüstü geçirmişti; Katherine hâlâ güzel şeyleri önemsiyordu. Grace,

— Schubert'in *Müziğe*'sini söylediğini hatırlıyorum, dedi.

— Öyle mi? Unutmuşum. Okuldan nefret ederdim.

— Bahçeyle ilgili de şarkı söylerdin, "Akarsuyun başında güzel bir bahçe var" diye.

— Ya? O kadar çok şarkı öğrendim ki. Okulu bıraktığıma seviniyordum.

Anılarının yükünü boşaltacağı bir yer olmadığını fark eden Grace, sessizce çikolatalı pastasını yemeye çalışarak oturdu; bebeğe, goblenlere, ısıtmalı kış bahçesine hayranlığını belirterek. Katherine onu arabayla, evden neredeyse birkaç yüz metre uzaklıktaki evine bıraktı. Grace hoşça kal derken kendini

— Bir düzine yumurta ister miydin? diye sormaya neyin ittiğini çözemiyordu (belki de, çocukluğun çok uzaklardaki cennetsi imgesiyle ayakta uyumuştu, cömert çiftlikler, meyve bahçeleri).

Bunu aniden, alakasız bir şekilde söyleyivermişti.

— Hayır teşekkür ederim, dedi Katherine, donakalmıştı.

Hoşça kal dediler ve her ikisi de tekrar buluşma sözü verdi, hiç kimsenin sözünü tutmayacağını bile bile.

— Pek fazla çay partisine gitmedim.

— Bense o kadar bıktım ki... İngiliz erkekleri daha genç değil mi? Memlekettekilerle karşılaştırıldığında, yani. Onunla ilk karşılaştığımda Philip'in olsa olsa bir öğrenci olduğunu düşünmüştüm.

— Evet, daha gençler. Oradaki güneş yüzünden, zannederim.

— Güneşten olması oldukça mümkün.

(Acaba, diye düşündü Grace, erkeklerle bazı deneyimlerim olduğuna dair bir ima attırabilir miyim?)

— İspanya adalarındaki insanlarda farkına vardım, dedi Grace. Güneşin etkisinin, yani.

— Ah, İspanya adalarında mıydın? Orada uzun süre kaldın mı?

— Pek sayılmaz. Birkaç ay.

(Daha değil, dedi kendine Grace. Neredeyse vaktidir, ama daha değil.)

— Sanıyorum oradayken bir kitap yazdın?

— Evet birazcık yazdım. Gerçi ne yazık ki –

Kalbi gümbürdemeye başladı, sesindeki soluksuzluğu kontrol etmeyi başararak rahat bir şekilde,

— Zamanımın çoğunu yaşadığım bir *macera*ya harcadım. Tabii ki ayrıldık. Yine de ilginçti, erkeklerle yatak deneyimi edinmeye pek fırsatım olmadığından.

— Ah eminim keyfini çıkarmışsındır!

— Ah evet. Yaşlandığımda sallanan sandalyemde anlatacak bir şeyim olsun.

Aralarındaki bariyerler yerle bir olmuştu; birbirlerine gülümsediler, gizlice, bilmiş bilmiş.

— Pekâlâ, dedi Anne neşeli bir edayla, yemeği hazırlasam iyi olacak. Phil kiliseden eve geldiği sırada hazır olması lazım. Trenini kaçırmanı istemeyiz.

— Yukarı çıkıp çalışma odasına bir göz gezdireyim.

Grace üst kata çıkmadan önce bir kitabı yerine koymak için oturma odasına gitti. Önceki gecenin ateşi şöminenin içinde sönüp gitmişti. Oda terk edilmişti, boş sandalyeler ateşin yakınına sürülmüş; Cuma ve Cumartesi gazetelerinin saçılmış sayfaları, aynı ıslak bir caddede üzerine basılmış otobüs biletleri gibi, insanlar arasındaki yolculuklarının akıbetini yansıtıyordu. Grace sandalyelerden birine yerleşti. Kapı usulca açıldı ve kaşık melekleri ve itibarı iade edilmiş bebek İsa'yla birlikte Sarah içeri girdi. Çocukların bayıldıkları ama tecrübe etmeye çok az fırsat buldukları bir seremoniye katılmaya gelmişti – Konukla Özel Müzakere. Sarah dikkatlice oturdu ve bebeklerini yanı başındaki sandalyenin üzerine koydu.

— Bu odada hiç kimse yok şimdi, dedi, mahremiyetlerini vurgulayarak.

— Yok.

Her ikisi de *diğer* insanları kastettiğini biliyorlardı.

— Annem ve Babam gece biz yataktayken burada otururlar ama şimdi burada kimse yok. Meleklerimi beğendin mi?

Grace incelesin diye yırtık pırtık havlu bezine sarılı iki kaşığını elinde tutuyordu; oval yüzlerinde Sarah'nın parlattığı yerler ışıldadı.

— Bilmiyorum. Beğendim galiba. Uyuyorlar mı?

— Hayır, uyanıklar. Yataktalar ama uyanıklar. Bebek İsa uyuyor.

— Öyle mi yapıyor o oğlan?

— Kız.

— Özür dilerim, kız demek istedim. Yani oğlan demek istedim ama sen öyle diyorsan kızdır. Derin uyuyor gibi görünüyor.

— Öyle, derin derin uyuyor... bugün gidiyor musun?

— Evet, trenle, bu akşamüstü.

— Bir daha bize gelecek misin?

— Yani – ben – sanırım ben –

— Tekrar gelmeni ve bizimle kalmanı istiyorum. Bize yine gelecek misin?

— Evet, dedi Grace hızla. Kalbi hızlı hızlı atıyordu, şükran, sevgi ve duygudaşlık içinde, ve cesetlerle darmadağın bir savaş meydanında düşmanla yiyip içen bir Generalin diplomasideki ustalığıyla boy ölçüşebilecek, açıkgöz küçük bir stratejist tarafından yürütülen bir müzakere ritüelinden aldığı fazladan memnuniyetle.

— Evet, diye tekrarladı Sarah. Bize tekrar gelmeni istiyorum.

Müzakere sona ermişti. Kapıyı arkalarından dikkatle kapatarak, vakarla odadan çıktılar, önden mutfağa koşturan Sarah durup geriye, Grace'e doğru, temasın gerçekleştirildiği, antlaşmaların imzalandığı zaman çocuklarda görülen o lağvedici metalik bakışı attı.

21

Yukarı katta, tavanarasındaki Grace, en derin sırlarının yattığı bir odaya başkalarının girmesine izin verenlerin doğasına hayret etti.

Çekmeceleri, kâğıt ve mektuplarla tıkış tıkış kâğıt gözlerini ve masanın üzerindeki içine bir yaprak sokulmuş – dünya âlem görsün diye *çırılçıplak*! – taşınabilir Imperial daktiloyu gözden geçirerek, Philip'in devasa masasının önünde oturdu. Çekmecelerden birinde bir yerlerde belki de Philip'in daktiloya çekilmiş ve ciltlenmiş romanı yatıyordu. Bir yabancının bu odaya girmesine izin vermeyi nasıl göze alabiliyordu? Yoksa bu oda onun sırlarının deposu değil miydi? Belki bizzat kendisinin de hazinelerine erişimi yoktu; belki farkına bile varmadan başka bir yere istifliyordu onları; belki daha hiç tanımadan onları teker teker ıskartaya çıkarıyordu?

Kendine, tüm baştan çıkarıcılığına rağmen, bir başkasının kâğıtlarını keşfe çıkmanın pek hoş olmadığını söyleyerek, dikkatini golf sahasına ve anıtsal kederlerinin içinde cehennemde intiharları temsil eden akasya ağaçları gibi dikilmiş, ölü pozundaki kaskatı ağaçlara tepeden bakan küçük pencereye yöneltti.

Bu oda yazı yazmak için mükemmel bir yer olurdu, diye kararara vardı Grace, manzara yüzünden değildi gerçi, çünkü yazarken üzerinde çalışılan manzara Holly Road'un arka bahçesi, Winchley golf sahası değildir; Old Prompton Yolu, araba galerisi, gökyüzünde jet uçağının bıraktığı pamuksu izler de değildir; dünyanın derinliklerinden çıkma gizemli bir yerdir, burada

dalgalar boğulmakta olan güneşin zayıf parıltılarıyla delinir ve ışığın en son atakları minik parıldayan balıklar gibi suyun karanlık katmanlarına ve biteviye kımıldayan kıvrımlarına kaçar; burası içteki denizdir; Winchley, Londra, Yeni Zelanda ve Dünyadaki bütün pencerelerden baksanız da o Özel Manzarayı asla bulamazsınız. Ama yine de burada, tavanarasında, gizli pencerenin perdelerini bir kenara itmek için çok az bir çaba ya da yüreklendirme yeterli olurdu, diye karara vardı Grace, camı tuzla buz etmek, Manzaraya giriş yapmak için; korku içinde, umut dolu, yalnız başına; yeni elementin taleplerini karşılamak için nefesinizi kontrol altına alarak; tekrar tekrar denizkızının ikilemine düşerek – gitmek mi kalmak mı; bir tarafı ayna olan camın içinden geriye dönmek mi yoksa kan mağarasına yerleşmek ve yavaş yavaş pencereden bakan birinden manzaranın bir parçası ya da kendisi olan birine dönüşmek mi; ve oradan da (çünkü yaratım devinimdir), aynanın tümü senin çarpıtılmış bir imgen olduğuna göre, karanlık dalgalara yüzünü ve bedenini hapseden gümüş ya da altın parmaklıklar gibi ışık darbeleri indirerek, manzaranın ötesine, kendinin ötesine geçmek mi – nereye? Bir toz zerresinin, bir nokta işaretinin, bir böcek ayağının sonsuza kadar önünü kesebileceği o kısıtlı kaynağa değil, yaşam kararından, seçim yapılmazdan önceki ilk kaynaktaki balıklar ya da spermler kadar fazla dalganın bulunduğu bolluk bereket bir kıyı şeridine; kudret ve gurur içinde parıltılar saçan o bahşedilmiş su damlası, tozun, noktaların, böcek ayaklarının tehdidi altında tamamlar o garip bahtını; yalnızca dalgadaki çeşitlilik bir ufuk, bir kıyı şeridi, bir kara parçası sağlar; manzaranın ötesinde, seçilmiş nafile hayat zerresinin ötesinde, gerçek kaynağa doğru –sonsuzluğun engin milyarder kıyı şeridinde; başlangıca ait sonu gelmez rekabetlerden, ritimlerden ve kalıplardan sessizliğe ve durgunluğa; ağaçlar rüzgârsız– ağaçsız; ne gökyüzü ne insanlar ne de binalar; oraya varmak için size gereken soluk alırken uç noktaya varan bir disiplin: Yani, ölüm.

Bir göçmen kuş oraya uçabilir, diye düşündü Grace ve havasız boşluğun tüylerine dokunuşuyla anında orada olduğunu hissetti; gökyüzü olmayan dünyada ne kurşun gibi ne de batmaz hissetti kendini; önceden dünyada rüzgârın tüylerinde, boyun

eğdirip şekillendirerek, yaprak yaprak ayırıp güneşin suyun hareketleri sanıp aralarından gökkuşakları geçirdiği titrek fıskiye biçimleri vererek kıvırdığı ve dalgalandırdığı yerlerde; önceden rüzgârın uçuşuna yön gösterdiği ya da havada asılı kıpırtısız haline destek verdiği yerlerde, şimdi tüylerini bir hiçlik dalgası sarıp sarmalıyordu, sanki bedenini kuşatmak için bir bulut örülmekteymiş gibi, ama yine de hiçbir sınır yoktu; düşen bir taş gibi, sonsuza dek düşebilirdi; toprak sonsuzdu.

Kaynaktan, zerreden, Manzaradan geri dönme, camın içinden tavan arasına tırmanma arzusu duydu ve hayal kurarken olduğu gibi, anında oradaydı, önünde masa, taşınabilir Imperial daktilo (Benimki bir Olivetti, diye düşündü. Philip Spagetti Bolonez sever; Erkek kardeşim yumurtayı hiç sevmedi, yıllarca ağzına sürmedi), golf sahası ve pencerenin ardındaki ağaçlar. Üşüdü. Odada son bir gözlem yaptı – bir köşede Highland Tatili için kullanılmayı bekleyen sırt çantalarını, anorakları, çizmeleri not ederek. Anne ile birlikte Büyük Britanya'ya döndükten hemen sonraki bir Highlands gezisiyle ilgili Philip'in sözleri geldi aklına.

— O günlerde her yere yürürdük. Oraya ilk yolculuğumuzu hatırladın mı? O zaman Sarah'yı karnında taşıyordun, gerçi haberin yoktu bundan.

Philip konuşurken Grace altından taşların üzerinde, göz kamaştırıcı bir ışıkla parıldayan fil şeklinde bulutların altında yürüdüğü hissine kapıldı; sonra birden uçsuz bucaksız Highland semaları yakınlaştı, ev gibi, kuşatıcı, en iyi porselen tabak kadar mavi oluverdi ve Grace içinde bir kıpırtı hissetti: Sarah.

Tavan arasının orta yerinde, tepelere kadar aylarca yıllarca istiflenmiş, sanki Rutubet (burada ondan dehşetle söz ediliyor: Rutubet evin içine işlemiş) canlanmış ve ıslak elini kâğıda dayamış gibi uçları şimdiden sararmış, kapakları sarı lekeli haftalık edebiyat dergileri ve diğer dergiler vardı.

— Haftalık edebiyat dergilerinin nereye gittiğini artık biliyorum, diye düşündü Grace, kışın sineklerin, paketten topluiğnelerin ve bu gibi diğer gizemlerin nereden çıktığı meselesini çözmüş birinin ilgisiyle. Dergilerin yanındaki bir kitap rafı

Anne'in öğretmen okulu ve üniversite kitaplarıyla Philip'e ait türlü türlü kitabı taşıyordu. Bu evde kitapların hiç sınırı yoktu; taşıyor, sel gibi akıyorlardı; bin pişman halde yardım için el ederken, şimdiden seviyesi yükselen, sızıntı yapan fikirlerden mahvolmuş en sevdiğiniz mobilyanızı düşünerek çatıda durmanız gerekiyordu...

— Yukarıda mısın, Grace? Kahve yaptım.

— Ah evet, teşekkür ederim. Geliyorum!

Grace, girdiği odayı terk eden biri olarak, etrafına "son bir bakış" atma geleneğini yerine getirdi; Philip'in adresi yazılı bir zarf vardı; daktilo edilmiş ya da el yazısı mektuplar; birden onun hayatına, yaptıklarına, ona gelen mektuplara, onun bunları okuyup cevaplamasına vakıf oldu. Ben orada değilim, diye düşündü. Ben orada değilim. Ben hiçbir yerde değilim. Bu ani dışlanmayla dünyanın karardığını hissetti, karanlığın kapısını kanatlarıyla dövüyor ama kimse kapıyı açmıyordu; ne açması, kimse duymuyordu bile.

22

Bir dakika. Şöyle olmuştu, dedi. Hatırlıyorum şöyle olmuştu.

Yerimiz Oamaru'ya kaydırılmıştı ve bu tayin şimdiye kadar bildiğimizden daha uzun bir yolculuğu gerektiriyordu, trende bir-iki istasyon fosurtusundan çok daha fazlasını, ot öbeği ve lahana-ağacı memleketinde, üzerinde beyaz tozdan bulutlar asılı tavşan yerleşimlerinin ayın yüzeyini andıran manzarasında bir baştan bir başa sonsuz sayıda nehir katederek gün boyu seyahat etmeliydik; demiryolu lojmanları, demiryolu barakaları, çamaşır ipleri, uyarı levhası tıngırtıları arasında demiryolu geçitleri; koyunlar, ekinler; ve Dunedin yakınında Isy'nin bana "dipsiz" diye tarif ettiği karanlık ürkütücü göl. Pencereden dışarı bu göle baktık; eğer içine düşersek (nehirlerin üzerindeki bütün köprüler ne kadar da kırılgandı) sonsuza dek ortadan yok olacağımızı anlayarak ürperdik.

— Taieri Düzlüğü, dedi annem, Kıyamet gibi tınlayan sesiyle. Küçük böcek ve hayvanların kalpleri çarpmayı bıraktıktan sonra birkaç saniyelik yaşamla çırpındıkları kadar kolaylıkla kımıldamaya, yaşam akımlarıyla dalgalanmaya yüzlerce milyonlarca yıldan fazla zamandır devam eden gömülü mamutlarla inip kalkan gri balçık bir ıssızlık.

Dunedin ve yön değiştirdik, tren geriye gidiyor gibi geliyordu, yanlış yöne doğru yolculuk ediyor gibiydik, tekrar Wyndam'a gidiyor gibi. Ben kustum ve yüzüm duman kokulu deri koltuğa dönük yattım, beni bir ceketle örttüler.

— Şimdi tam kuzeye gidiyoruz, dedi annem ve sesi yine Kıyamet gibi tınladı. Neden, *kuzey* yerine *tam kuzey* diyerek annem dünyanın sonunun yakın olduğu izlenimini vermeyi başarabiliyordu?

Tam kuzey. Bunun o kaçınılmaz ürkünç gerçekliği karşısında yavaşça ve derin derin nefes aldım.

— Bakın, yavrucuklar, Güney Alpleri!

Ufuk boyunca, bir gök-denizi boyunca uzanan köpükler gibi, neredeyse kesintisiz bir çizgiye oturtulmuş karlı doruklara baktık, Oamaru'ya kadar, tüm o yol boyunca bizi takip ettiler ve artık kıpırtısız burada kaldılar, Waimate, Weston, Waiareka ve adı bizce yeni olan diğer yerlerin ötesindeki gökyüzünde.

Bir hafta içinde söylemeyi öğrendik, başta yan komşudaki çok sayıda tuhaf çocuğa karşı bir korunma olarak. Artık Ferry Caddesi Wyndam Southland değildi, Elli altı Numara Eden Caddesi, Oamaru, Kuzey Otago'ydu, caddede çok sayıda, şimdiye kadar hayatımda gördüğümden çok daha fazla ev olduğundan evimiz numaralıydı ve söylentiye göre cadde kasabanın en uzun caddelerinden biriydi, sahilden başlayarak anacaddeyi kesiyor, evimize doğru hafifçe eğimleniyor, evimizi geçince sağa doğru köşeyi kıvrılarak daha keskin bir eğim yapıyor, yükseğe tırmanmayı sürdürerek Town Belt adı verilen yeşil kuşağa kadar varıyordu.

Elli altı numara şimdiye kadar yaşadığımız hiçbir eve benzemiyordu. Bir tuvaleti, bir duşu, bir küveti, sıcak ve soğuk su muslukları olan bir banyosu vardı. Çamaşırhane ve kömür deposu –köşelerinde örümcekler ve mum-yağı lekeli bir rafı bulunan küçük tahta bir mekân– arasında bir lavabosu vardı. Daha önce hiç bilmediğimiz elektrik, babama yeni bir şikâyet nidası sağlamıştı;

— Evdeki bütün ışıklar cayır cayır! Bu evi ta Thames Caddesi'nin aşağısından görebilirsiniz; kim olduğumuzu sanıyorsunuz da evdeki bütün ışıkları cayır cayır yakıyorsunuz?

Thames Caddesi babamın nirengi noktası oldu. Eğer bağırırsak, "Thames Caddesi'nin dibinden" duyulabiliyorduk;

imkânsız gibi görünen herhangi bir şey istendiğinde cevap gelirdi;

— Thames Caddesi'nde aylak gezmemi mi bekliyorsunuz?

Babam Thames'i *leym*[28] ile kafiyeli olarak telaffuz ederdi. Tüm karşı çıkmalara rağmen, onu *hem* ile kafiye yapacak şekilde değiştirmeyişine hayret ederdim...

Böyle işte. Bir ev, bir bahçe, bahçede gül kemeri, Hugh Boştagezer ve Bay Zahmet[29] oynayabileceğimiz sarmaşık güllü bir çardak, iki kamelya çalısı, biri Japon biri kırmızı; dallarının yarısı komşunun çitinin ötesine sarkmış bir erik ağacı; iki cins, bal ve kış armudu veren bir armut ağacı; elma ağaçları, pişirmelik elmalar ve İrlanda şeftalileri; hiçbir zaman meyve vermeyen bir şeftali ağacı; bir kümes; bir ahır; arkada, bahçenin ötesinde boğa otlağı, fosilleri ve mağaralarıyla bir tepe, kilometrelerce uzanan çam plantasyonları; ve her yerde, sağda, solda, yolun karşısında, Glenn Caddesi boyunca akarsu yatağına dek, onca çok komşu ve çocuklar... Çocuklarının "Lütfen Mary bizim orda oynamaya gelebilir mi" diye kapı çalan küçük çocuklarla oynamasına izin vermeyen zengin insanlar ve kimin nerede kiminle oynadığına aldırmayan ve akşamları yatma zamanı yaklaştığında caddenin başından sonuna açık kapılarının önünde durup yüksek sesle Joh-nny, Joh-nny, diye, son hece bir oktav daha yükselerek uykusuzlukta ısrarlı alacakaranlığın her köşesini tarayan bu sözcükle seslenen daha yoksul anne babalar.

Seslenecek beş ismi bulunan annemiz, caddedeki en iyi çağırıcılardan biriydi, kuvvetlendirmek için eklenen çalılık Gugguk'ları ile çağrıları yaş sırasına göre büyükten küçüğe sıralanırdı, Isy, Jimm-y, Gra-ace, Dott-ums, Küçük-civciv! Bu kadar çok isim çağrılınca hiç kimsenin duymaması ihtimali pek kalmıyordu, gerçi yalnızca tek bir isme seslendiğini kabul ettirmeye çalışırdık ama,

— Isy, seni çağırıyorlar.

— Jimmy, seni çağırıyorlar.

28 İngilizcede topal anlamına gelen "lame" sözcüğünün okunuşu (ç. n.)

29 Hugh Idle and Mr Toil: XIX. yüzyıl Amerikan ders kitabında yer alan iki karakter (ç. n.)

Ya da, daha tehditkâr,

— Babam seni çağırıyor!

En sonunda pes eder, oyunumuzu dağıtır, yarın görüşürüz deyip, hangi zenginlikte, ırkta, inançta olurlarsa olsunlar bütün çocukların birlikte oynamaları gerektiğinden, oyun arkadaşlarımızın kim olduğuna aldırmayan (ya da aldırmadığını söyleyen) annemden daha fazla ayrımcılık yaparak,

— Umarım Petersen'ların çocuklarıyla oynamıyordunuz... Sizi Billy Walker'ın yanında yakalamayayım, diyen, akşam yemeğine yumulmuş babamızın bulunduğu evin yolunu tutardık.

Ertesi gün Petersen'larla ya da Billy Walker'la oyunlarımızda üst perdeden bir girizgâh olarak böbürlenmemize olanak tanıyan bu ikazlar bizi zevkten titretirdi,

— Seninle oynamamıza izin vermiyorlar.

Aklımızdaki ise, yasaklı arkadaşlarla *işbirliğinin* sağladığı fazladan tehlike baharatının lezzetini alarak, oyunumuzun tadını çıkaracağımız olurdu. İşbirliği. Bu ağır bir sözcüktü – Ted McLeod'la işbirliği yaptığını görmeyeyim. *İşbirliği, birlikte oynamaktan* çok daha ağır bir suçtu.

Burası Oamaru'ydu; her şey ve herkes isimler ve takma isimlerle anında açık edilirdi, beğenilen ve dost olanlar için takma isimler, caddenin sonundan düşe kalka geçen, yumruk sallayan ve küfürler yağdıran deliler için takma isimler. Bu yeni dünya korkutucu ve keyif verici heyecanlarla öylesine doluydu ki bunların devinimleri benim içimde kabarıp taşıyordu. Anneme ve yeşil kapaklı "Doktorun Kitabı"nda bana bakan babama göz kırpıyor, komik suratlar yapıyordum,

— Sydenham Koresi, derdi babam.

— Surat buruşturmayı bırak, derdi. Sende Sydenham Koresi var.

— Sydenham Koresi! Sydenham Koresi!

Bana sataşmak içindi bunlar, sataşma noktaları o kadar güçlüydü ki hemen birbirimize karşı kullanmak için biz de benimserdik onları. Burnum bir tavşan burnu gibi titriyordu.

— O surat buruşturmaları bırakmazsan, seni tavşanlarla bir deliğe koyacağım. Şuna bakın, şuna bir bakın.

Omuzlarım ve kollarım tulumba gibi yukarı aşağı seğiriyordu.

Altı yaşındaydım, North Okulu Standart Birinci sınıfa gidiyordum ve okul yolu o kadar uzundu ki, "aşağı in, demiryolunu takip et, köşeyi dön" gibi basit değildi, zamana, ruh haline ve yanındakine göre şu ya da bu sokağı seçerek, pek çok sokaktan karşıya, aşağıya ve yukarıya giderek ulaşılıyordu. Yemeğe eve gelmek ve okula vaktinde dönmek için, her yerden görünen Kasaba Saatine ha bire bakmak için adımlarımızı yavaşlatarak, koşa koşa gitmek zorundaydık; Eden Caddesi'nin köşesine bire çeyrek kala ulaşamamak her şeyin boşa gittiği, *geç* kalacağımız anlamını taşıyordu. Eden Caddesi'nin yukarısında oturan öğrencilerin çoğu yemek-saatinde koşmak zorundaydılar, bense sık sık adımlarımı yavaşlatmış olurdum, muhtemelen saplanan sancı yüzünden (Ah, *sancım* var), dizleri çıplak, bacakları tüylü büyük bir oğlan bana yetişir ve geçerken kulağıma,

— Peşindeyim, diye tıslardı.

Kıyma ve patatesten oluşan yemeğime oturduğumda, gururla,

— Willy Collins benim peşimde! derdim.

Bazen de, durumun gerektirdiğini hissedersem, sesime korku katardım.

— Ah, etle gazeteyi almaya inemem, Willy Collins peşimde!

Annem,

— Şu büyük oğlanlar hiç terbiye görmemişler, derdi.

Annem "terbiye"den sık sık söz ederdi. O her neyse, bizde vardı.

— Bende terbiye var, dedim okulda yanımdaki sırada oturan kıza. Standart Bir'deki bütün sıralar tekliydi, bir bebek evine yerleştirildiğinizi hissetmenize yol açan sandalye ve masalarıyla birinci sınıftan sonra ciddi bir gelişmeydi, ama Standart İki sınıfının önünden geçip çocukların "mücevher" diye söz ettikleri çiftli sıraları gördüğümde kalbim nasıl da hızlı atıyordu. Bir "mücevher" sırasında oturmak için nasıl da can atıyordum! Pazartesi sabahları mürekkep hokkalarını doldurmam istensin diye nasıl hevesleniyordum! Çiçekleri suya koymayı ve işi ağırdan alarak, dışarıda muslukların yanında, masalardan gelen mırıltıları ya da söylenen *Gelin Ah Kızlar* türküsünü dinleyerek tek başıma kalabilmeyi

"Gelin Ah Kızlar hoş geldiniz
siz ki dünyada en sevdiğimsiniz
gelin ah kızlar hoş geldiniz
gelin ah kızlar gelin,
Süzülsün kanomuz neşeyle
çekin kürekleri aşsın akıp giden dalgaları,
fır dönen poiler[30] yardıma gelsin
hep beraber yuvamıza ulaşalım."

Öğretmenin ona yardım etmek için okuldan sonra kalmamı istemesini! Sabah alıştırma kitaplarını dağıtmayı!

Ve "bu güzel havada hep bir arada olmak" yerine, ip atlamayı ve lastik oynamayı tek başıma yapıyor olabilmeyi nasıl da arzu ederdim, atlama ipleri (ben de dahil) ayaktakımının ip atlamak için "kaynak yaparak" doluşmasına davetiye çıkaracağından annelerinin *çamaşır ipinin tamamını* verdiği güçlü ve önemli çocuklar vardı da! Ah o, her mevsim ip atlamayı "başlatan" bir-iki öğrenciye baktığım zamanlardaki boğucu merak ve hayranlık duygusu. Bir gün oyun alanında hiç ip olmaz, ertesi gün güçlü öncüler tarafından döndürülen birkaç tane gelir; üçüncü günse heyecan dolu bir bağırtı kopardı, "İp atlama başladı! İp atlama başladı!"

Günlerimiz özlemler, heyecanlar, keşiflerle doluydu. Sardunyaları keşfettim. Günlerce bir sardunya düşünde yaşadım, isimleri, renkleri, Glen Caddesi'ndeki evlerin civarındaki kıyılara vahşice yayılışları. Onları topladım, taç yapraklarına dokundum, saplarını ezdim, özsuyu parmaklarımın ve ellerimin çatlaklarında hayat çizgimin, kalp çizgimin ve uzun aldatma çizgimin göründüğü yerlere aktı ve küçük parmağımda kaç çocuk sahibi olacağımı gösteren yedi çizginin içine doğru kıvrıldı – bütün hayatım kalbim aldanmalarım ve çocuklarım sardunyanın kokusu ve özsuyuyla sırılsıklamdı!

Standart İki'ye atladım, pencere kenarına, hâlâ bir "mücevher" sırada değildim. Öğretmen özellikle Cuma öğleden sonraları Sessiz Okumamız varsa "Gel bakayım buraya" diyen ve sıkı bir tane yapıştıran genç bir kadındı. Bir gün pencereden dışarı baktı ve,

30 Maori halkına ait geleneksel gösteri sanatı ve bunun için kullanılan aletlerin ortak adı (ç. n.)

"Ürkek gözlü geyiğin indiği yerde
su içmeye sürülerle
Ergin ve iriyken yıldızlar gecenin
çöküşüyle"

dedi, ben de yüzümü buruşturmadan ya da omuzlarımı silkmeden, o kadar kıpırtısız kaldım ki geyikler su içerken; içme; kıyı; birleşme; hafif hafif çarpan dalgalarla suydu bu ve ormana hızlı bir kaçış; "ergin" yıldızlar; taçyaprakları, tereyağ.

— Dikkatini ver!

Ver!

— *Dominyon Şarkı Kitaplarınızı* çıkarın!

"Milll-letlerin Tanrısı dibinde Dizinin Senin,
Sevgi bağı bizi birleştirir,
Duy şükranlarımızı yal-varırız
Tanrı koru Sunbizim Özgür-ülkemizi
Esirgesin Pasifiküçyıl-dızımızı
Nefret ve savaş zin cirlerinden
Şükranlarımız duyul sunötelerde
Tanrı koru sun Yeni Zelanda'yı!"[31]

Şimdi *Gelin Ah Kızlar.* Canlı söyleyin, açın ağızlarınızı! Bir, iki. Şimdi *Dalga Gibi.*

"Sahilde elemle inildeyen dalga gibi,
Yasını tutarım esir düşmüş dostların ve katledilmiş savaşçıların,
Bırakın ağlayayım burada..."

Şimdi de Maori dilinde söyleyin. Hadi, açın ağzınızı.

"E pare ra..."

Yoksulduk, ücret kesintileri, yoksulluk yardımı lafları vardı, yiyecek faturaları yükseldikçe yükseliyordu, annem kira toplayan adamı yatıştırmaya gitmek için en iyi elbisesini giydi ve giysile-

31 Yeni Zelanda milli marşı (ç. n.)

rim birden iyice küçüldüler, genişletilecek yerleri kalmadı ve Petone halam ter kokulu koyu kahverengi bir elbise gönderdi, büzgülü kolları olan ve önü yaşlı hanımların göğüslerini yerleştirdikleri yerlerde kırış kırış ve pilili bir yaşlı kadın elbisesi. Sardunyalar öldü. Ve kedi Fluffy hastalandı. Jimmy de hastalandı, gecenin bir yarısı, annem feryat ederek,

— Havale, havale! diye ortadaki heceyi bir uyarı saldırısı gibi söyleyerek, geceliğiyle evin içinde koşuşturuyordu, biz de sanki gündüz vaktiymiş gibi gecenin bir yarısında yataktan kalktık; esneye esneye, göz kırpıştırarak, gözlerimizi ovuşturarak; hiçbir oda güvenli olmadığından yersiz yurtsuz birbirimize sokulduk; havale bir rüzgâr gibi kulaklarımızdan akın akın geçip gitti ve nedendir kimse bilmedi, kimse açıklayamadı.

— Hazır, bir, iki. Açın ağızlarınızı, var gücünüzle söyleyin!

"Sahilde elemle inildeyen dalga gibi,
Yasını tutarım esir düşmüş dostların ve katledilmiş savaşçıların,
Bırakın ağlayayım burada..."

Sınıfın içinde o kadar parıl parıl parlayan güneş çekildi. Kahverengi sıralar, yerler ve duvarlar, onları yumuşatacak ışık olmadığından, insanların içeri dışarı önünden geçtiği ama asla oturmadığı koridor mobilyaları gibi iç karartıcı bir renge büründüler. Kapının altından gelen bir rüzgâr bağcıksız ve burunları delik ayakkabılarımın içindeki ayaklarımı soğukla daladı.

Büyükbaba öldü mü? Evet, Büyükbaba öldü ve geride mor kadife kılıfı içinde gözlüğünü, piposunu ve cilalı siyah saplı tıraş makinesini bıraktı.

Kedi Fluffy öldü. Köşeyi dönerken koştum, bu korkunç kadere katlanamıyordum, sınıftaki o buz gibi soğuk hava, o şarkı, her nefeste duramayıp ya da elinde olmadan iç geçiren deniziyle o ıssız plaj; ve insansız oluşu, boğulmuş ya da katledilmiş savaşçılar.

Eve koştum. Isy bir zafer çığlığıyla önüme fırladı.

— Fluffy öldü! Bak, bir Kırmızı Amir Kelebeği!

— Öldü mü?

— Zehirlenmiş. Bir Kırmızı Amir. Tut onu!

— O bir *Amiral.*

— O Donanmada olur, salak. O öldü. Onu bir şeker çuvalına koyduk ve bahçenin aşağısına çitin yakınına gömdük.

Ama burası Winchley, Oamaru değil. Ben bir göçmen kuşum.

23

Grace kahvesi için aşağı mutfağa indi. Philip kiliseden gelmiş, sigara ve kahve içerek şömine rafına yaslanıyordu, neşeli olduğu Sarah ya da Noel'i yakalamak için ara ara hamle edişinden, onları omuzlarına kaldırmasından, ya da tıpkı hareketsiz için için yanan Pazar ruh halini söndürmeyi hedefleyen su kovaları gibi onları elden ele geçirmesinden belliydi. Mutfak ocağa konmuş olan yemekten artık ısınmıştı, Anne'in yüzü pancar gibi ve yol yol kırmızıydı. Yorgun argın iç çekerek masanın ucuna kahvesini bitirmeye oturdu. Sarah, pencereden bakmanın hazlarını aniden yeniden keşfederek ve bu keyfin yalnızca kendine ait olması arzusuyla, görecek kadar uzun olmadığı halde gözyaşları içinde direnerek manzarayı paylaşmak isteyen Noel'i itip çimdikliyordu.

— Bırak göreyim, bırak göreyim! Sızım sızım sızlanmalarının ve ciyaklamalarının tercümesi buydu.

— Sarah, Sarah dedim! Anne'in sesi sakin ve yumuşaktı.

— Dışarı bakmak istiyor, dedi Sarah aynı derecede uysal bir sesle, Noel'i ustaca iterken.

— Bırak göreyim, bırak!

— Kütüphane kitabını okudun mu Sarah?

— İçinde pikniği bulamadım.

— Piknikli olan kütüphaneye geri gitti. Bu senin yeni kitabın. Okudun mu?

— Zırva, zırva, zırva, dedi Sarah öfkeyle. — Çok zırva.

Pencereden ayrıldı ve kendisi bir sandalyede ayakları bir diğerinde oturmuş, onu kaldırıp dizine çeken Philip'e gitti.

— Grace'e geğiren arkadaşımı anlatıyordum, dedi Anne.

— Güzel. Wallace'tan da bahsettin mi?

— Evet, ona Wallace'tan, kiralık odasından ve nasıl yemek pişirdiğinden de bahsettim.

— Ona her zaman soyadıyla mı hitap edersin? diye sordu Grace.

— Evet. Üniversite günlerinden kalma bir alışkanlık. Yoklamadan.

Philip Grace'e döndü. Gözleri üzerlerinde sarı kahverengi bir suyun aktığı, karanlık beneklerle kaplı taşlar gibiydi.

— Mayıs'ta, dedi, kırk beş ayaklanmasından sanki yakın tarihmiş gibi bahsedilen İskoçya'nın Kuzey-Batı ucundaki küçük bir çiftliğe gidiyoruz –

(Ah, yine mi Philip, diye gülümseyerek mırıldanıyordu Anne.)

— Bir Yaşlı Dugald vardı –

Philip Sarah'yı dizinden kaldırdı, kahve fincanını bıraktı, sigarasını küllüğe bastırıp söndürdü ve Yaşlı Dugald olmak için, yüzü dinleyicisine dönük, durdu.

— Nasıl konuştuğunu duymanız gerek, dedi. Uzak Kuzey-Batı aksanma döndü ve açılmış parmaklarıyla kolunu yukarı aşağı sallayarak sesini titretti,

— Girrrrişimmm en başşşştan umutsuzdu!

Herkes takdir ederek güldü. Grace onunla röportaj yaptığı zaman aynı taklidi aynı sözcüklerle yaptığını hatırladı

— Girrrrişimmm en başşşştan umutsuzdu!

— Yaşlı Dugald, Philip'in hayal dünyasına öyle bir kazınmıştı ki, bebek gibi kel, ince cildi kızıl yün uçları gibi damarlarla iplik iplik, hatıraları derinleşmiş, daralmış, arınmış, yaşlı bir adam olduğunda, Yaşlı Dugald ve "umutsuz girrrişimmm"in Philip için bir hazine, ailesi ve Yaşlılar Evi'nin diğer sakinlerine göreyse bir can sıkıntısı olarak kalacağını farz etti Grace... Bunun üzerine zamanın blok görüntüsünden ürktü, tuz-bloğu, bebeklik, erkeklik ve yaşlılığın sıkıştırılmış hali – Noel'in solgun hırçın sümüklü küçük suratından dışarı bakan Philip'ti; Philip'in birden Noel'e bir bakış attığını, orada kendini gördü-

ğünü, önce irkilmiş sonra memnun sonra da gururlu gözüktüğünü gördü. Grace onun taksideki sözlerini hatırladı,

— Gitgide gurur dolu bir baba oluyorum. Çocuklar tam kendilerine ait bir kişilik geliştirdikleri yaştalar.

— Kopyalanmaya, damgalanmaya, kamunun takdirine sunulmak üzere tekrar yayınlanmaya yeterince layık olduğuna hükmedilmesinden tatmin olmuş bakışını gördü; aynı zamanda tüyler ürperten gurur ve sevgi şokunu da, sanki Noel'e bakarak ve kendini orada görerek, zamanın akışında gerekli olan yalıtımı yırtıp atmış ve ölümcül bir şeye dokunmuştu. *Dugald* taklidinin içinde hapsolmuş (Girrrrişimmm en başşşştan umutsuzdu!) halde Anne'e baktı; Grace onun farklı bir şok türüne maruz kaldığını gördü – belli belirsiz, neredeyse memnuniyet verici; hiçbir zarara yol açmayan ama başıboş hayvanları kontrol etmek için kullanılan elektrikli parmaklıklar gibi onu yaşamanın sınırları içinde kalmaya ikna eden bir tür.

Philip ölmek istemiyordu, ölmek istemiyordu.

Onu yakından seyreden Grace, Philip'in savunmasını duyumsadı; İsim Rütbe Numara beyanına, kimlik ayıklaması ve etiketlemesine dönüşen o alelade insani kahvaltı-savunmasını; açıkça söylüyordu; yanlışa mahal yoktu; şu insan ya da bu insan değildi; isim, rütbe, numara; gayet açıktı, öyle değil mi?

Şimdi düşman içeri kadar girmişti, ama esir düşme ya da yaralanma yoktu, bu kez değil.

— Girrrrişimmm en başşşştan umutsuzdu!

Grace, Philip'in Noel'in yüzünde tesadüfen derin düşüncelere dalmasıyla başlayan savaşın bir saniye ya da daha az sürdüğünü fark ederek afalladı.

Dikkatli olmalıyım, diye düşündü. Aklım çabuk-büyüyen bir maddeyle dolu, peri ağaçları gibi çarçabuk büyüyüp serpilen, ıskartaya çıkarılmış anlar için elverişli bir tür organik gübre ve ben gözümü bir-iki kere kırpana kadar bir orman bitiyor – kuşlar, hayvanlar, insanlar, evler, hepsi de dikkatsizce düşürülmüş anlardan filizlenmiş, hızlı ve yavaş çekim. İnsanlar bana,

— Ne düşünüyorsun? dediklerinde,

gözümün dış kenarında bir ışık çakması görürüm; hapsedilmiş bir çakış, bir bulut ve bu buluttan sanki arabadan çıkan

krallar ve kraliçeler gibi dışarı adım atan, bu özel durum için süslenip püslenmiş, onurlandırılmış düşünceler.

— Kuzey-Batı Highlands, Yeni Zelanda'nın Batı Sahili'ne o kadar benziyor ki!

Yine, yine, Yeni Zelanda!

— Ah Philip oradayken nasıl hissettiğini *biliyorsun*!

— Ne olursa olsun, ben –

Philip birden en iyi, belki de tek iyi takımını giydiğini hatırlayarak, çocukların artıklarını ve külleri giysilerinden silkelemeye başladı.

— Üstümü değiştirsem iyi olacak.

O gittiğinde Grace soluk soluğa,

— Ah her ikiniz de çocuklarla harikasınız! Çoğu anne baba –bilirsin– onca anne baba çocuklarını nasıl idare edecekleri konusunda hiçbir fikre sahip değil.

(Sanki pek çok anne baba ve pek çok çocukla fazla bir deneyimi varmış gibi konuşuyordu; bilgece konuşuyordu, — Bunun üzerine araştırmalarım var, biliyorsun – ses tonuyla.)

Grace insanlarla ilgili düşünce üretmekten, ebeveynler için şahsi olmayan dokundurmalar ve öneriler düzlemine (ya da ağaçsız, rüzgârlara açık, korunaksız "ova"sına)[32] geçmenin –yerleşik olarak değil, yok hayır, salt "geçerken uğrama" şeklinde– verdiği ferahlamanın bilincindeydi. Philip üstüne kareli gömleği ve dıştan cepli fitilli kadife pantolonunu geçirip geldiğinde, Grace ortalıkta geniş kanatlı rüzgâr değirmenleri gibi etrafa vecizeler sallıyordu.

— Ah, dedi Philip. Bu da ne, kadın kadına bir sohbet mi?

Grace mahcup görünüyordu.

— Diyordum ki, dedi ona gergin bir biçimde, çocuklarla nasıl ilgilenileceğini biliyorsunuz –yani– ne çok anne baba –bazı ana babalar nasıl olur bilirsin– kendi çocuklarına nasıl yaklaşacağından bihaber –yani–

— Onlara bir yabancıymış gibi davranmalı, dedi Philip. Tam bir yabancı gibi.

— Ah hayır, hiç de değil, diye itiraz etti Anne.

32 Düzlem anlamındaki "plane" sözcüğü ile ova anlamındaki "plain" sözcüğü arasındaki ses benzerliğinden kaynaklanan bir kelime oyunu (ç. n.)

Grace Anne'in kocasına korkusuzca karşı çıkmaya cesaret etmesine hayret etti.

(Karşı çıkmak yok! Bana karşı çıkmaya kalkma!)

Anne, — Ah hiç de değil, dediğinde Grace dehşet içinde ürperdi, sanki kendisi Anne'miş de, Anne de kendisi değil Grace'in annesiymiş gibi, ah kimliklerde hiçbir disiplin yoktu, insanlar neden kendilerine has sınırlarını sonsuza dek genişletiyorlardı? Hayatta başıma ne korkunç bir hırsızlık gelmiş, diye düşündü Grace, sınırları oluşturma, insanı insandan nasıl ayıracağını bilme gücünü elimden alan bir hırsızlık; insanlar deniz gibidir; hayat boyu Hollandalı çocuk olamam, kesin!

Grace korku dolu, çıkacak patırtıyı bekleyerek, Anne ve Philip'e baktı: Bana karşı çıkmaya kalkma, ben ne söylediğimi biliyorum!

Koşmak istiyordu, saklanmak – yatak odasına, yatağın altına, gardrobun içine.

— Müsaadenle ne söylediğimi bildiğimi söyleyeyim. Bundan hiç şüphen olmasın.

— Evet, evet, tabii, haklısın. "Ne mutlu barış yapanlara ki onlar Tanrı'nın çocukları olarak adlandırılacaklar."

Ancak annesini ve babasını dinlerken, annesinin babalarının dediği her şeye katılmakla –Diriliş'te elinde kazığıyla, İkinci Geliş'te fark edilecek ilk sıradakilerden ve sonsuz hayat verilmiş olan– bir Tanrı çocuğu olarak hareket etmekte olduğunu düşünmüyordu. Grace annesinden utanıyordu, gidip onu itmek istiyordu, sözcüklerle değil elleriyle, itip ona vurmak geliyordu içinden; bu kadar omurgasız olduğu için ondan, aslında annesinin halinden anladığı için de kendinden nefret ediyordu; onu darp ederek belki de öldürerek tüm bu duygu karmaşasını en sonunda ortadan kaldırmak istiyordu.

— Belki de haklısındır, aşkım. Çocuklar söz konusu olduğunda her iki yöntemi de uygulamak en iyi çözüm, demeliydim.

Belki de haklısındır! Grace'in evinde kendinizden başkasının haklı olduğunu *asla* kabul etmezdiniz!

— Evet; bir taraftan –

Tam bir ders kitabı çiftiydiler. Haydi şimdi oturalım ve bunu aklı başında iki insan gibi gözden geçirelim.

Grace ansızın ciddiyetlerinden korktu, *inanma* biçimlerinden. Deseydi ki,

— Ben bir göçmen kuşum. Siz benim hafta sonu sizi ziyarete gelen Grace Cleave olduğumu düşünüyorsunuz ama aslında ben bir göçmen kuşum; *mesafeler yolumu gözler,*

Philip ve Anne,

— Bir kuş gibi görünmüyorsun. Böyle olduğunu düşünmene neden olan nedir? Elinde bir kanıt var mı? derlerdi.

Sesini yükseltip,

— Ben bir göçmen kuşum, söylüyorum size. Öyleyim, öyleyim! Bana karşı çıkmayın! diye haykırması işine yaramazdı.

Asla, — Tabii seninle aynı fikirdeyiz, evet evet tabii, diye cevap vermezlerdi.

Yani, onun aklını kaçırmış olduğunu düşünmedikleri sürece.

— Yani, diye araya girdi Grace, — kendilerine bebek gibi davranılan o kadar çok çocuk var ki. Her zaman. Yani –

Ah kim olduğunu sanıyordu da bu şekilde konuşmaya kalkışıyordu? Kendine mani olmayı başaramayarak, bu kadar cüretkâr ve aptal olduğu düşüncesiyle ani bir ses çıkardı ve gırtlağındaki beklenmedik bir hava oyunuyla ya da belki kalbindeki duygudan dolayı, ses, kulağa bir ifadeden çok bir ağıt gibi gelmesine yol açarak bir sonraki cümleye kendini taşıdı,

— Çemberin tamamen dışındaki biri olarak konuşuyorum!

Philip ve Anne çemberin dışında olduğunu kabul ederek ona baktılar, sonra da çemberin içinden birbirlerine, sonra tekrar, Hiçbir bütünlük yok, zamanlarını bilimsel olarak bölüyorlar, hiçbir şey dışarı taşmıyor, diye düşünen Grace'e baktılar.

— Evet, dedi, dehşetine dehşet katarak, Bu konuyu çok düşündüm... hepimiz mutlaka... öyle değil mi?

Onları kendi bilgisine dahil etti.

İlk geldiği akşamı hatırlamamaya çalıştı; Sarah'nın nasıl dizine çıkmak istediğini ve Philip ile Anne çocuklarının davranışı için özür diledikleri zaman nasıl,

— Eskiden bebeklere bakardım... yıllarca küçük çocuklara baktım. Sonra tabii öğretmenlik geldi... demiş olduğunu.

Öğretmenlik, demek. Günün birinde neşterlenmesi, temizlenmesi ve normal ölçülere indirilmesi gereken şişmiş tiksindi-

rici bir hatıra; şimdi eski bir anı, o kadar uzun yıllar önceydi ki, ama her yere taşındı, özgürce, daha habis olmakla beraber, genellikle yaşlı insanlarda, nedense otobüse inip binen yaşlı insanlarda görülen şu acayip, utanç verici et çıkıntılarına benzerdi.

Öğretmenlik bir hataydı, Yüksekokul'daki Seçici Kurul'u ve mülakat sırasındaki sorularını hatırlayan Grace bunu biliyordu,

— Öğretmenliğe başlamaya karar vermenize yol açan nedir?

Yalan yanlış cevap vermişti,

— Ah her zaman bir öğretmen olmayı istemişimdir.

(— Hiç kimseye söylemedim, hiçbir zaman hiç kimseye söylemeyeceğim, ama ben büyüyünce bir şair olacağım – kaydı bulunan günlüğü göz ardı ederek.)

Öyle görülüyordu ki henüz büyümemişti, bir şair de değildi ve eğer bir şair olursa asla şair *adını* almaması da muhtemeldi – adı *"kadın şair"* olurdu, şiir yazan bir kadının kişiliğinin ve işlerinin etrafına bir ot-kıran gibi püskürtülen o sözcük – pek çokları bu şekilde "uyutuldular"; bunun acısız olduğu güvencesi verildi bize, endişe etmeye bir sebep yok o halde – yoksa var mı? Acının olmaması, beraberinde onaylanmış bir ölüm olsun ya da olmasın, ulaşılması gereken bir amaç...

— Nerede olduğumuzu biliyoruz, dedi Philip.

Bu bir teselli ve uyarı ifadesiydi.

— Evet, yemek zamanı geldi, eğer Grace trenini yakalayacaksa –

— Önce, dedi Philip. — Dinleyin. Oturun ve dinleyin.

Grace hangi ara kurulduğunu anlayamadığı yemek sofrasına oturdu, Anne yemeği servis etmek için hazırlanırken Philip oturma odasına gitti ve birden mutfak kapısının yukarısındaki hoparlörden org müziği duyuldu.

Grace uysalca dinledi. Müzik çalınırken yalnız olmayı tercih ettiğini nasıl açıklayabilirdi ki? Her bir nota kulağının içinde, bir deniz kabuğunun gizli sarmalına üflenen müzik gibi bir güç ve rezonans toparlayarak dalgalanıyorken, Grace derinin ve etin bedeninden yavaş yavaş ayrıldığını sonunda geriye yalnızca iskeletin

(*İskelet nedir? Vücudun kemikten çatısı vücudun kemikten çatısı*)

kaldığını hissedebiliyordu; sonra müziğin ötesinden yeni bir güç, daimi maskesinin içinden kimliğini kabul ederek, insan kemikleri üzerinde işe koyuluyordu (kemiklerin insan beynindeki görüntüsü ne kadar tanıdık ve olağan – korku dolu duygudaş derin düşünceler – ben de böyle olacağım, bir kalsiyum kayalığı gibi girintili çıkıntılı, fosfordan ışıltılar saçarak, gömülmüş; köpek için yarım kilo kemik lütfen, ilik kemikleri; ayçiçeği renginde iç yağı ve koyun-yağı karışımı iliğim...) Grace, müziğin rüzgârda ışıklar saçarak kendi etrafında dönmeye ayarlı şu bükme metal heykellerden birinin şekline bürüdüğü kemiklerinin, madde, yönelim, şekil bakımından değiştiğini hissetti, yalnız şu var ki galeri hayat soluğunu sağlamayı unutmuştu; heykel *devinimsiz*, ancak ağır insan nefesinin zaman zaman gelen etkisine açık olarak askıya alınmıştı.

Grace kollarını bedenine doğru çekti, ince yeşil metal kurbağanın ayakları gibi bükerek, perdeli elleri önde, aşağıya sarkıtılmış – kuş, kurbağa, kadın. Başını masaya dayayarak ağlamaya başladı.

— Kusura bakmayın, kusura bakmayın. Müzik dinlediğimde olur bu.

Gözyaşlarına hâkim oldu; titriyordu.

— Ne kadar düşüncesiziz! diye bağırdı Anne. Keşke bize söylemiş olsaydın!

Philip kapıya geldi.

— Beğendin mi?

İçinde bulunduğu karmaşayı fark etti.

— Kapat şunu, Philip. Grace'i üzüyor.

— Yo yo, beğendim, beğendim! diye temin etti onları Grace. Ama müzik dinlerken yalnız olmalıyım. Yalnız olmam gerekiyor!

Sarah birden acı bir çığlıkla, hıçkırıklara boğularak annesine koştu.

— Anne, Grace-Cleave ağlıyor, Grace-Cleave ağlıyor!

Sarah onu kollarına alarak sallayan annesine hüngür hüngür yapıştı.

— Ş-şş, tamam hayatım, Grace ağlıyor çünkü müziği beğendi.

Philip müziği kapatmak için oturma odasına gitmişti.

— Bach bu değil mi? dedi Anne.

— Evet... Emin değilim... Galiba öyle, dedi Grace.

— Philip memnun olacak, dedi Anne. Hiç gözyaşı döken bir konuğumuz olmamıştı.

Toparlanmış, ilgi odağı, şimdi gururlu, mahcup, başarılı Grace mırıldandı,

— Böyle bir tepki verdiğim için özür dilerim. Bach'ı severim oysa.

— Maalesef benim Philip'in çaldığı müzikten zevk alabileceğim yok gibi; bitmek bilmiyor.

— Ah ben Bach severim, dedi Grace hemen, coşkuyla. O, onun müziği, o...

(Öğrenciyken, nasıl daha önce Bach'ın müziğini hiç duymamış olup da sonra günlerce, "ahenkli Klavye, ahenkli Klavye" diye düşler içinde, "ahenkli"nin çok-anlamlılığıyla rahatlayarak, dinleye dinleye bir hal olduğunu hatırladı.)

Philip içeri girdi.

— Handel Konçertomuzu beğendin demek?

Ona gülümsüyordu.

— Handel mi? Bach olduğunu sanmıştım, dedi Anne.

Saygınlığının azaldığının bilincinde olan Grace, ufak bir onaylama sesi çıkardı. Muhtemelen en iyi camialarda bile Handel'e ağlanmıyordu, hey gidi canım hantal Handel bu dokunaklı org konçertosundan ziyade, Kasaba Belediye Sarayı günlerinden akla geliyordu, *Mesih*'i söylemek için gece kıyafetlerine bürünmüş Erkek Korosu ve Kadın Enstitüsü Korosu karması zamanından; (daha sonra denizaşırı ülkelere giden ve bir mağazada hırsızlık yaparken yakalanan – yüz gramlık çay mıydı yoksa bir çift naylon çorap mı?) sopranonun sesini Belediye Sarayı'nın pul pul kalkmış alçı tavanına kadar yükselterek Oamaru vatandaşlarına Kurtarıcısının Hayatta olduğu güvencesini verdiği zamanlar.

Grace iç geçirdi. Hey gidi canım hantal Handel yok artık. Org konçertosu onu gözyaşlarına boğmuş, bedeni rüzgârsız bir odada monte edilmiş metal bir iskelete indirgenmiş,

— O hatlar, o doku, o uzamsal merak, diye haykıran giriş

ücretini vermiş izleyiciler tarafından göz hapsine alınmış ve dürtüklenmişti.

— Bach'ı seviyorsun demek? Ben Bach delisiyim.

Philip cevabını bekleyerek ona baktı.

— Evet, Bach'ı severim.

Philip sessizdi, hâlâ ona bakıyor, bu telaş uyandırıcı ısrarcı tavrıyla, Grace'in *konuşmasını* bekliyordu. Neden anlayamıyor, diye düşündü Grace, bütün sözcüklerimin basmakalıp olduğunu ve ben hokkabazlık yapıp bir cümle kustuğum zaman geriye hiçbir şey kalmadığını, konuşmamın altında ne bir düşünce tortusu ne de hayal gücü yattığını. Philip neden, kuyunun başında bir kova dolusu altını bekleyen yaşlı bir köylü gibi bekleyip duruyor?

— Evet, Bach'ı severim. O... Onun müziği... Onu severim. Bach'ı dinlediğim zaman –

Yararı yoktu; sendeleyip klişelerin üstüne kafa üstü düşmeden açıklayamıyordu ve onlar da, pek de tanımlayamadığınız için daha ölümcül olan bir lekeyi aklınıza soktuklarından, her zaman tehlikeli olurlardı, onu özgün düşüncenin anlamlı serpintisiyle karıştırıp dururdunuz. "Kürelerin müziği" hakikaten de! Müziğin çoğu karada başlar – belirli bir kalkış noktasını Cennet ya da Cehennem olarak adlandıran mit yaratıcılarının geleneğinde; başka dünyalar için yola çıkarken önce Ülkenin Sonu'na[33] ya da Yeni Zelanda'nın Kuzey Burnu'na ya da İtalya'da bir yere giderdiniz ve geri dönme ihtiyacı hissedince adımlarınızın izini sürerdiniz ve tanıdık kara ya da gökyüzü işaretleriyle rahatlardınız: Kalkışta (ya da inişte) "yıldızları selamladık."

Bach'ın müziği böyle bir kalkış yeri sağlıyora benzemiyordu. Dünya eriyor; siz de anında cennetin yolunu tutuyordunuz.

— Ne söyleyecektin, Grace? Bach'ı dinlediğin zaman –?

— Bach'ı dinlediğim zaman, ben – yani – o –

Faydasız. Görebiliyorum.

Onun müziği ruhun bitlerini ayıklamaktır, bütün o küçük siyah beyin-emici inanç-emici böcekler kırılır; büzüşüp düşerler, onları parmak ve başparmakların arasında toplayabilir-

33 Land's End: İngiltere anakarasının batıdaki en uç noktasına verilen isim (ç. n.)

sin, yakabilirsin, ezebilirsin. Bach kurumsal bir ses sağanağıdır, bilmek istersen o mükemmel bir hapishane sistemidir, müziğe mahkûm edilmiş bizler her zaman cezamızı çekmek zorunda olduğumuza göre. Bach indirimsiz ömür boyu hapistir, ama ne hapis! Bir fügün rutini aklı Tanrı'yı hobi edinmek için özgür bırakmaya yeter. Tanrı bir hobi mi? Gülebilirsin Philip, ama Londra'ya döndüğüm zaman bunun hakkında rahibimle konuşacağım – romanımdaki rahiple.

— Demek istiyorsun ki?

— Hiçbir şey demiyordum. Söyleyecek bir şeyim yok. Ağladığım için özür dilerim. Saçma oldu. Beni bağışlayın.

24

Yemek servis edildi – Cumartesi öğleden sonra Philip'in tülbent örtüyü tabaktan kaldırarak, mavi damgalı, denetlenmiş koca et parçasını gözüne sokarak gösterdiği Kuzu Rosto.

— Bu senin yarınki yemeğin. Hakiki Yeni Zelanda yiyeceği!

Yüksek sandalyesinde doyurulmakta olan Noel mızırdanıyordu.

— Dişi yüzünden, hayatım. Ona yarım aspirin ver.

— Evet, dişi yüzünden. Bir tane geliyor fark ettim.

— Ebeveyn olunca sorunların da bunlar oluyor işte, diye söylendi Philip, Grace'e hitaben.

— Evet, dedi bilmiş bilmiş, ama dikkatini asıl çeken şömine rafının üzerindeki saatti.

— Merak etme, dedi Philip. — Buradan çıktığımızda treni yakalamak için fazlasıyla vaktimiz olacak.

Grace'in kafası karışmış yüz ifadesini fark eden Anne,

— Philip otobüse binip seninle gelecek, dedi.

Grace'in ilk düşüncesi

— Aileden kurtulmak istiyor. Hafta sonu ona çok fazla geliyor, oldu.

Philip onun düşüncelerini okuyor gibiydi; konunun şakasını yaparak güldü.

— Evet, seninle istasyona gelip çocukların gürültüsünden bir süreliğine kurtulacağım; bırakalım da onlarla Anne ilgilensin. Anne'in babası kadınlara ne ad veriyor biliyor musun? *Kadın milleti*, diyor. Bana her zaman tavsiyelerde bulunur:

— Bunu *kadın milletine* bırak. Bu tür işler *kadın milletine* aittir.

Grace ve Anne birlikte güldüler. Grace kendi babasının "kadın milleti"nin şununla ve bununla alakadar olması konusundaki ısrarını hatırladı; ve Philip'in şakacı tavrının altında, kayınpederinin yaklaşımından kaptığı, hoşa gitmeyen işleri "kadın milleti"ne havale ederek affını isteyebileceği durumların gerçekten de var olduğuna dair, belirli ölçüde bir rahatlık sezinledi. Philip evle ilgili ayrıntılardan hoşlanmıyordu. Grace, Cumartesi sabahı Anne'in oturma odasındaki sobanın küllerini temizlediğini, Philip'in içeri girip onu geleneksel Cinderella pozunda eğilmiş bulunca, takdire şayan bir şekilde

— Ben yaparım, hayatım. Bırak ben yapayım, hayatım! diye ileri atıldığını hatırladı, "kadın milleti" rolüne koşullanmış Anne,

— Hayır, hayır, önemli değil teşekkürler diye ısrar edince rahatlamış göründü ve yumuşak bir

— Tamam, hayatım, ile sahneyi terk edebildi.

Yalnızca Noel'in sızlanmalarıyla kesilen bir sessizlik içinde yemek yemeyi sürdürdüler. Yemeklerini bitirdiler. Kahve ve sigara içiyorlardı. Anne dalgın dalgın sigarasını melamin kahve tabağına söndürdü.

— Öyle yapma, hayatım. Tabak eriyecek.

Grace, gergin, titreyerek, pencereden dışarı baktı, kendini görünmez kılma numarası yapıyordu.

— Ama daha önce de böyle yaptım ve tabak ne eridi ne yandı.

— Bu tür bir materyalde, erir ama.

Anne'in sesi sakindi.

— Sigaramı her zaman böyle söndürüyorum. Hiçbir zaman tabağa zarar vermedi, bilebildiğim kadarıyla.

— Pekâlâ, hayatım.

Bitmişti. Bitmiş miydi? Grace kendini tekrar görünür hale getirdi, pencereden uzaklara bakmayı kesti, sessiz kaldı, gözleri inikti; bekliyor, emin olamıyordu, kendi yılgısında kapana kısılmıştı; güvende olduğunu sanarak kabuğunu açan, sonra aniden tehlike algılayarak ve acelesinden gövdesinin bir kısmını açık-kahverengi kırmalı soluk bir yılgı volanı gibi ortada bırakarak çat diye kendi içine kapanan bir istiridye gibi hisse-

diyordu kendisini fazlasıyla. Grace kapanıp kenetlendiğini hissedebiliyordu... tekrar evdeydi... elinde Elli Altı Numara Eden Caddesi'ne daimi bir bilet bulunuyordu, akşam olmuştu ve üzerinde bir yorgunluk hali vardı, mutfaktaki keskin elektrik ampulü yanıp sönen sarı çubuklardan puslu bir desen, düşük kirpikler arasından görülen sisli bir çağlayan olmuştu; Grace tekrar tekrar gözlerini açılmaya zorladı ve üzerindeki gülleri babasının boyadığı cildi deşen kadife mindere başını koymamaya çabaladı; "uyanık kalma" denen o önemli çocukluk işleminde, giderek azalan bir ilgi ve bilinçlilikle bekliyor, bekliyordu. Babası istridyeler için "Kakanui dışına" gitmiş, kız ve erkek kardeşleri yatmışlardı, anneleri de mutfak masasının ucunda oturmuş, mavi iş kıyafetini, siyah İtalyan kumaşı iş-gömleğini yamıyor ve bestelemiş olduğu ve kendisine bütün faturaları ödemesine ve herkese birer hediye almasına –kızlarından her birine birer "beyaz tilki kürkü pelerin"– yetecek kadar telif ücreti kazandıracak olan şarkıyı kendi kendine mırıldanıyordu.

— Ama ben beyaz tilki kürkü pelerin istemiyorum!

— Herkese sağlık, tatlı sözler, mutlu bir yuva satın alacağım – ve bir de beyaz tilki kürkü pelerin!

İşte bu kadardı!

"Yeni Zelanda, Yeni Zelanda, eğreltiotlarının vatanı" diye şarkı söylerdi zira eğreltiotlarından, çan kuşlarından, tui kuşlarından, kowhai çiçeklerinden, çalılıktan kopamaz gibi bir hali vardı – herkesin anladığı, hiçbir sürpriz barındırmayan, Grace'in annesi ve kendileri de şiir yazıp şarkılar besteleyen arkadaşları arasında para gibi değiş tokuş edilen birer şifreydi bunlar. Çan kuşları, tuiler, kowhai çiçekleri her zaman oradaydı, tıpkı annelerinin onları geceleri Drakula, Kurt Adamlar, Operadaki Hayalet'i düşünüp korkmak yerine düşünmeye teşvik ettiği elfler ve periler gibi.

Grace gözlerini aniden açtı. Vargücüyle "uyanık kalma"ya konsantre olmaya çalışıyordu, şimdi ayrıcalıktan ziyade ceza gibi görünen bahanelerini haklı çıkarmak için. Babası yakında masanın üzerine saçacağı bir torba istiridyeyle eve girecekti; tuzun kokusu güçlü olacaktı öyle ki uyku dalgaları dirençle karşılaşmadan, şıpır şıpır gelip giderken, Grace'in oturduğu köşedeki kova dahi deniz yuvasındaki bir kaya gibi gözükecekti;

ve Grace uykuya dalmış bacaklarını kaldıracak, kovadan yukarı tırmanacak, masaya gidip istiridyelere bakacaktı, kesekâğıdı ve tuz kokusunu içine çekecek, bir cesaret açılmakta olan birkaç kabuğu dürtükleyecek ve onların, bir parçaları dışarıda kapana kısılmış ve onu kurtarmak için kabuklarını açmaya korkar halde kapanıp kilitlenmelerini izleyecekti; belki de açıkta bıraktıkları dilleriydi, gerçi Grace'in ablası orada gözlerinin ve kulaklarının da olduğunu, ama istiridyelerde hangisinin ne olduğunun hiçbir zaman kesin anlaşılamayacağını söylemişti, tıpkı –demişti ablası– ağızları aynı zamanda gerileri de olan sümüklüböcek ve solucanlarda da anlaşılamadığı gibi, bundan dolayı solucanlar ağızlarını açtıklarında konuşuyorlar mı yoksa kakalarını mı yapıyorlar anlaşılmazdı, ikisi aynı şeydi, insanlardaki gibi değildi, en azından insanlarda her zaman anlayabilirdiniz.

— İstiridye bıçağı nerede?

Bir anlık bir panik; hiçbir şey yerinde durmuyor; ah evet, bulaşıkhanede köşedeki rafta. Orada olacaktı, rafta kirli bir çay havlusunun ve birkaç çamaşır havlusunun altında; Grace istiridyelere bakıp onları koklarken, hiçbir şeyin denizden kendi kendine gelmediğini, babalarının yakalamaya çıkıp eve getirdiği şeylerin bir torba istiridye olarak düşünülebileceğini, ancak denizin bunun içine kendinden türlü türlü parçalar koymuş olduğunu aklından geçiriyordu – tuz, kabuklular, yelpaze kabuk, altın ve kahverengi yosun, çakıl, kum; denize yapışık her türden deniz aksesuarı numuneleri...

Grace'in babası istiridye bıçağını kabuğun en hassas kısmına sokar, kanırtıp ikiye açar, hızlı bir hareketle sütlü gri istiridyeyi yatağından ayırır, suyuyla birlikte bir tabağa kaydırır ve Grace'e ikram ederdi, o da tabağın (ya da kabuğun) kenarına dokunup istiridye suyunu içer ve kaygan istiridyeyi ağzıyla emerdi, dişi istiridyeye gömüldüğünde, muhtemelen içinde kıkırdamalar olan midesini yemekte olduğunun farkına iş işten geçtikten sonra varır ve keyif verici bir tiksintiyle ürperirdi; ama fikrini değiştirip tükürmeden önce onu çiğnemiş olurdu ve eğer kabuk elindeyse istiridyenin hayata başlangıç yaptığı, içinde yapışık ve güvende kaldığı o küçük beyaz yeri ısırırdı.

— Biraz daha kahve alır mısın? Hâlâ Org Konçertosu'nu mu düşünüyorsun? Beğendiğin için koltuklarım kabardı. Çoğu arkadaşımızın tepkisi donuk ve hissiz öylece oturmak oluyor.

— Babam bu müzikten nefret ediyor. "Klasik" diyor. Sen de öyle mi yetiştirildin bilmiyorum, Grace, ama bizim evdeki radyo her zaman ticari istasyonlara ayarlı olurdu ve klasik müziğe dehşetle bakılırdı.

— Evet, evet, bizim evimiz de aynıydı, dedi Grace.

— İşte. Uygarlıktan nasibini almamış. Ne demiştim sana?

Philip tatmin olmuş bir ifadeyle muzip muzip gülümsedi.

— Yüksekokula girene kadar klasik müziği bilmiyordum bile, dedi Grace. O zamanlar bir arkadaşım vardı... bir arkadaşım vardı...

(Onlara anlatmayacağım, diye düşündü. "Zavallı Tom sopsoğuk." Sekizgen alanın içinde çiğdemler vardı, patikalar bahar yağmuruyla ıslanmıştı ve Logan Parkı'ndaki yaş çimenlere sere serpe yayılmış öğrenciler şarkı söylüyorlardı,

"Diyakoz indi aşağı,
Ah diyakoz indi aşağı
mahzene dua etmeye.")

— Hiç müzik eğitimi aldın mı?

— Evet. Bir kere. Kısa bir süre.

(Annem iki yanı *hasekiküpeleri*yle kaplı çok çok uzun bir patikanın sonundaki bir evde piyano çalışımı dinlemek için eldivenlerini takardı.)

Grace kaygıyla saate göz attı –

— Artık gitmem gerekiyor... yani... Hazırlanmam lazım, ama ilk önce... bulaşığa yardım edebilir miyim?

— Ah hayır, ah hayır. Yine de teşekkürler.

"Hazırlanmak" beş dakikadan fazla tutmadı. Grace bunu çantasını tekrar tekrar toplayarak uzatmaya çalıştı, yatağı açıp battaniyeleri sanki ölmüş gibi katlayarak, raftaki kitapların sayfalarını çevirerek, patates tohumlarını yeniden düzenleyerek (bir tanesinin çıkık bir boynuz gibi kahverengi küçük bir filizi vardı); pencereden, bitişikteki eve bakarak, sessizliği merak ede-

rek, cilalı pencereleri ve sıkı sıkı çekilmiş perdeleri olan o odada köşede, hemen kapının yanında bir çay servis masası olduğunu, şömine rafında bir saatin, Büyükbabanın insan kalbi vuruşlu efsanevi saati gibi, acınası yanılgılara bulaşmadan, asla hayatı karıştırmadan, sebatla tıkladığını bilerek. Ah! Grace kaba saba bir çocukluk parodisini hatırlayarak gülümsedi,

"Satın alınmıştı o doğduğu günün sabahında,
hazinesi ve gururu oldu daima!"

Sonra saatine bakıp "hazır" olduğuna karar vererek yavaş yavaş aşağı indi, mutfağın çekim alanına kapıldı. Hafifçe kapıyı çalıp içeri girdi. Anne bulaşıkları yıkıyor, Philip kuruluyordu. Yan yana durmuş, birbirlerine bakıyor, gülümsüyor, paylaşıyorlardı. Grace geri gitmek istedi ama çok geçti. Onlar bir bütün, diye düşündü. Sarsılarak, dışlanma hissiyle oturdu. Kapılar sessizce kaydı, camın arkasında dudaklar kımıldadı, yola çıkacak olmanın hafif hışırtı sesinden başka hiçbir şey duyamıyordu. Neredeyse onlara doğru gidip,

— Ben bir göçmen kuşum. *Mesafeler yolumuzu gözler; yitip gider çamur çullukları bir başka yaza doğru ve kimse bilmez gece nerede yatacağını*,

diye bağıracaktı ama kımıldamadı ve hiçbir şey söylemedi,

— Demek hazırsın, diye haykırdılar, bütün boş ceplere ve köşelere konukseverlik boşaltarak; oda bir kez daha sıcaklıkla dolgunlaştı.

Grace yine de kendine tekrarlıyordu, — Hiçbir şey söylemedim, hiçbir şey söylemedim. Benim sessizliğime ve aptallığıma alışkınlar. Başaramadım, pek o kadar da boş olmayan ama mekanizmasındaki bir hatadan dolayı asla karşılık veremeyen otomatik bir makine gibi. Karşılık vermeyi başaramadığı için en sonunda hayalet kasabalardaki ıssız köşelere terk edilen, şekerlere, biletlere, fallara, tartılara, sıcak çikolataya boğulmuş o makinelerin akıbetinin ne olduğunu merak ediyorum.

Sessiz, bütün insanlardan ayrı bir göçmen kuş olduğundandır ki, Grace Relham otobüsünü beklemeye Philip, Anne, (ikisi birlikte bebek arabasında olan) Noel ve Sarah'yla gitti.

O ve Philip bir tören kafilesi eşliğinde otobüse adım attılar ("yukarıya ön tarafa çıkalım, ha, daha iyi bir manzaramız olsun") ve camdan Anne'e baktılar – o kadar dalgın ve yorgun görünüyordu ki, Grace'in içinde dalga dalga suçlu bir farkındalık yükseldi, kendiyle baş başa, korunaklı, yalıtılmış, talepkâr koca, baba ve çocuklara gece gündüz karşılıksız vermenin farkındalığı. Otobüs kimsesiz küçük evcimen grubu geçerken Philip neşe içinde el salladı, Grace de el salladı, elinin göstermelik bir şekilde yukarı aşağı çırpınmasıyla. Anne ve Philip'le buluştuğu ana –Bir kokteyl almaz mıydın!– ve kendisinin de sohbetin harikulade bir şekilde üstesinden gelişine dair fantezilerini hatırladı ("O nasıl bir zekâ, o ne akıl," diyordu Philip Thirkettle genç karısı Anne'e, ipek pijamalarını giyerken. Hafta sonu onları ziyaret eden konukları hakkında konuşuyorlardı, Grace Cleave, yazar, sınırlı yeteneğe, gidip gelen bir kavrayışa sahip, ama arkadaş olarak nasıl da göz kamaştırıcı, nasıl da akıcı: Mükemmel bir hafta sonu konuğu.)

Okullu kız fantezisi Grace'in moralini bozdu. Anne'in otobüs camının ardındaki görüntüsü de moral bozucuydu – ayaklarını sürüyen, bebek arabasını iten, kılıksız, yolun ötesinde, lütfedilip el sallanan, sonra kış öğleden sonrasının gri kasvetine doğru, karanlığa yürüse de cennetin ya da cehennemin alevlerine doğru gitse de artık kurtuluş umudu olmaksızın köşeyi dönen bir kadın; haydutların saldırısına uğrayabilirdi, gaspçıların; ona yardım için kocası orada olmayacaktı, ah hayır, o Grace Cleave'le birlikte Relham'a giden Özel Şirket Otobüsü'nde yolculuk ediyordu.

— Yakında yeni bir kitabın çıkıyor mu?

— Evet, bu yaz. Fakat durumu umutsuz. Bir de bazı öyküler var.

— Bazıları *New Yorker*'da yayımlanmıştı, değil mi?

— Evet. Bu yıl onun getirisiyle geçindim. Bana ödedikleri – ödedikleri muazzam bir tutar, oldukça abartılı –

Philip'in tutarın adını koymasını beklediğini görebiliyordu ama bunu yapmaya çekinirdi – bütün bir kitap hemen hemen boş bir tüpün dibinden zorla çıkarılan diş macunu kadar işe yarar minicik bir telif ücreti pırtlağıyla karşılık görüyorken, bir-

kaç saatlik çalışmaya bu kadar çok ödenmiş olmasından mahcup olup utandığını (hem de memnun olduğunu) nasıl açıklayabilirdi.

— Evet, çok abartılı.

Otobüs durdu. Biletçi ve şoför iş bırakıyorlardı. Grace Londra otobüslerini ve onların çileden çıkaran davranışlarını düşünürken kendi kendine gülümsedi – siz acele etme niyeti olmaksızın bir yolculuk yapmak üzere yola çıkmışken yol boyu sakınmadan hız yapan rötarlı otobüsleri, aceleniz varken ise ağırdan alan ve sakin sokaklarda uzun uzun duran erkenci otobüsleri; iş bırakan ve yerlerine başkası getirilmeyen şoför ve biletçileri; acilen çağırtılan bir kontrolörün huzursuzlanan yolculara nasıl

— Herkes insin ve arkadaki otobüse binsin, dediğini.

Ayaklar ezilerek, ayak sürüyerek, biletleri göstererek; şikâyet ede ede –

— Şoför ve biletçi otobüsü terk ettiğinde, Londra'da tuhaf şeyler olur, diye içini döktü Grace.

Sorgulanmayıp olduğu gibi kabul edilen yabani ifadeler takınmaya alışkındı, bundan dolayı Philip, tetikte, nihayet ilgi çekici, akıllı, hayal gücüne yer veren bir iletişimde bulunabileceğini sezinleyerek, hevesle ona dönüp,

— Neler olur? dediğinde irkildi ve kafası karıştı.

Grace bir çaresizlik dalgası hissetti. Hayatında karşılıklı konuşmayı kendi amaçları için dönüştürdüğü doğruydu, birisiyle konuştuğu zaman bu bir gözlem ya da fikri iletme arzusundan çok kendi korkularını yatıştırmaya yönelik oluyordu. Kabul edilen anlamdaki iletişime o kadar alışkın değildi ki söylediği sözlerin çoğu neredeyse anlamsız kalıyordu. Bunlar birer jesttiler, konukları için her şeyin hazır olduğuna kendini ikna etmek için salonundaki mobilyaların gevşeyen kılıflarını düzelten bir ev sahibesininkiler gibi. Grace sözcüklerle o kadar çok çalışmıştı ki onlarla fuhuş yapmak kendisini utandırıyor ve bunalıma sokuyordu – ama hiçbir şey söylememenin, söyler gibi yapmanın ve çok fazla alay ve düşmanlık davet etmeden, kendinden emin bir kimlikle mızıldanmanın bundan *elverişli* bir yolu var mıydı? Uygun zaman ve yerde ortaya konulduğunda bir *önemlilik kuru gürültüsü* kılığına bile sokulabilirdi bu.

— Evet?

Bu Kuzeyli inadı, diye sezinledi Grace, Philip'in cevap için kararlı bekleyişini fark ederek.

— Ah, hiçbir şey olmaz... yani, pek fazla değil. Şoför ve biletçi otobüsten iner ve geri dönmezler, otobüs de yolda kalır.

— Anlıyorum, dedi Philip kibar kibar, sesinden hayal kırıklığına uğradığı belli oluyordu.

Otobüsün önünde oturmayı hiç sevmiyorum, diye düşündü Grace öfkeyle, sarsılan motoru ve yayılan sıcaklığı hissettiğinde, sanki ayakkabı mağazasında ayakkabı deniyormuş gibi ayaklarını sıkışık boşlukta kımıldatarak eğimli zemine dayadı.

— Yapmaya pek değecek bir gözlem değil, dedi.

— Ah bilemiyorum, bilemiyorum, dedi Philip.

— Ama gizemli şeyler de olur gerçekten.

Bir an için ilgilenmiş göründü.

— Elbette.

İstasyona doğru yürüdüler. (Gelmene gerek yok, gerçekten; istasyonu da treni de bulabilirim.) Philip mimariye dikkat kesilip tanımlamalar yapıyordu. Grace bezgince

— Evet, evet, dedi.

— Bütün bunlarla seni sıkmıyorum ya? *Senin* ilgini de çekiyor diye düşünüyorum.

— Ah evet, evet.

Evet: Çirkin güdük bir onay sözcüğü; parmaklıkların arkasında toplaşmış fikirlere hapishane muamelesi.

25

İstasyon peronunda.

— Okuyacak bir şey ister misin?

— Hayır, hayır teşekkür ederim.

Philip birden neşeyle kahkaha attı,

— Gördün mü? Treni kaçırmayacağına söz vermiştim!

Randevulara, trenlere, otobüslere erken geldiği için kendisine gülünmesine alışıktı. Kazandığı ve bedelini ödediği kişisel bir mülk olan bu alışkanlığından dolayı kendisiyle gurur duyardı; en azından kendini dünyaya duyurmasına vesile olan bir vasıtaydı

— Ah hep her şeyde erkenciyimdir. *Korkutucu* olabilecek denli erkenciyimdir!

Philip'in kahkahası hoşuna gitti. Onun neşesini böyle anında dışavurması Grace'e ulaşıp onu da etkisi altına aldı, konuşurken sunamadığı bir parçasını ona geri kazandırdı (evet ve hayırın çok fazla cebi yoktur); kahkahası mağazacıların çok yüksek raflardaki tozlu eski moda ürün paketlerine ulaşmak, kavramak ve onları pazarlık mesafesi içine getirmek için kullandıkları uzayan kollara benzeyen şu aletler gibi gelmişti.

Peron boyunca yürüdüler.

— Umumi vagonda gitmek istemezsin sanırım?

— Evet, isterim.

Philip'in kafası karışmış gibiydi, sanki hususi vagon seçmesi kaçınılmazmış gibi (Çok insan olan yerlere gitmem, konser salonlarına, kalabalık tiyatrolara... dememiş miydi?)

— Güzel.

Hayal kırıklığına uğramıştı. Tutarlılığı severdi.

Grace'e lokomotife bakan köşe bir koltuk buldu ve onu seyahat etmeye değer güvenli bir koltuğa teslim ettiğine dair vicdanını tatmin etmeye yetecek kadar bir süre kaldıktan sonra kendini azat etti – fiziksel bir eylemdi bu, sanki bir roketin dış kapsülünün roket uzaydaki yolculuğunda başka bir evreye geçer geçmez düşüp gitmesi gibi. Ansızın yalnız, korumasız hissetti.

— Yine gelirsin, her zaman bekleriz, önceden haber vermeye gerek yok.

— Evet gelirim.

— Hoşça kal.

Bu anlamsız veda onu irkiltti; yetişkin adam ve kadınların ağzından böylesine ciddiyetle çıkan İngiliz "Hoşça kal"ına asla alışamayacaktı.

— Güle güle, dedi ciddiyetle.

Sonra Philip gitti. Vagon penceresinden el sallamadı, yerden bir şey alıyor numarası yaparak koltuğunda öne eğildi ve tekrar dikleştiğinde Philip perondan çıkmıştı. Çabucak kalktı, bir telaş tuvalete gitti, "yalnızca tren hareket halindeyken" şeklindeki tüm kuralları çiğnedi; koltuğuna döndü, Anne'in hindistancevizi serpilmiş çikolata küpleriyle doldurduğu çikolata kutusunun kurdelesini açtı ve yemeye başladı. Üst tabakayı yediğinde tren Relham'dan hareket ediyordu. Kutunun kapağını yerine yerleştirip kurdeleyi yeniden bağladı, kestirmek için geriye yaslanmak üzereydi ki iç döşemenin alışılmıştan daha lüks olduğunu, hem de vagonda az sayıda yolcu olduğunu fark etti. Şüphe içinde, endişeyle, Grace karşı pencerede oturan bir adama seslendi.

— Affedersiniz, bu vagon *İkinci Sınıf* değil mi?

Adam Pazar gazetesinden başını kaldırdı.

— Evet, dedi.

Durumla tümüyle orantısız bir rahatlama hissiyle, Grace bir soluk aldı.

— Tanrı'ya şükür, dedi. Bir anlığına, yalnızca bir anlığına *Birinci Sınıf* olduğunu düşünmüştüm.

Uykuya daldı. Tren kar fırtınalarının içinden geçti; kömür ateşleri pudramsı kar tanelerinin ince sisi içinden parıldadı; tüm

çirkinlikler silinmiş, manzara bir yastık kadar pürüzsüz ve yumuşak olmuştu. Bir keresinde, sıçrayarak gözlerini açan Grace karın üzerinde kan gördüğünü zannetti ama bu yalnızca yanan maltızların gölgesiydi.

Küçük istasyonlar göz açıp kapayana kadar geçti, sonra her şey dümdüz ve gizemli hale geldi, Grace de pencereden vagon ışıkları ve kendi yansımasından başka bir şey görmez oldu. Derken tren silkelendi, bir taraftan bir tarafa savruldu, görünmez bir uçurumun karşısına sıçradı, yükünü Londra'ya doğru sürükleyerek yavaşladı.

Grace dairesinin isli basık havasını içine çekti, gelen tek mektuba, halının üstünde duran bir elektrik faturasıydı, kaşlarını çatıp her şeyi açtı – ışıklar, sıcak su, ısıtıcılar; banyosunu yapmış, savurgan, yalnız; ertesi günkü çalışma için daktilosunu ve kâğıtlarını hazırladı, yarım kalmış daktilo metnine göz gezdirdi, güzel oturaklı tek bir cümle kaleme almayı becerememiş olması karşısında ürperdi; ve kafasında bir sonraki günün, bir sonrakinin, bir sonrakinin mevzularını tespit etmeye çalışarak – ki yaşamayı katlanılır kılan buydu –, yiyecekler, tek bir mükemmel cümlenin tamamlanması, haftada bir psikiyatr ziyareti ötesindeki

(— hafta sonunda bir yerlere gittim. Ben bir göçmen kuşum)

herhangi bir mevzuyu düşünmenin zor olduğunu fark ederek, içten yaylı Birinci Sınıf, ekstra karyola başlıklı yatağının çarşafları arasına kıvrıldı ve uyudu, ara sıra dönüyor ve inliyor, Noel, Sarah, Philip ve Anne'i görüyordu – Anne diyordu ki — Biraz çarşaflık kumaş alacağımı sanıyordum. Biraz Parmesan alacağımı sanıyordum; sonra Philip'in rutubetli vahşi Batı Kıyısı'na uçtu, "Girrrrişimmm en başşşştan umutsuzdu!", sonra da eve, Merhaba Anne Baba, beyaz taştan şehre, Elli Altı Numara Eden Caddesi, odada sinekler ve tavandan sarkan sinek kâğıtları ve sinekler, Grace'in saçında sürülerle vızıldayan çılgına dönmüş onca sinek; ve sonra panik, Birinci Sınıf mı yoksa İkinci Sınıf mı? – ama ne önemi var ki bunun, çünkü *mesafeler yolumuzu gözler; yitip gider çamur çullukları bir başka yaza doğru ve kimse bilmez gece nerede yatacağını.*

Yeni romanında tıkanıp ilerleyemeyen yazar Grace Cleave, Londra'da bir röportaj esnasında tanıştığı gazeteci Philip Thirkettle'dan gelen nazik bir davet üzerine, bir hafta sonu onu ve ailesini Relham'daki evlerinde ziyaret etmeyi kabul eder. Uzun bir bocalamanın ardından verdiği bu karardan anında pişman olsa da, geri dönülmez bir yola adımını atmıştır bir kere. Sadece Thirkettle'ların evine değil, kendi iç dünyasının derinliklerine, anılarına, çocukluğuna kadar uzanan bir yoldur bu.

Janet Frame fazlasıyla şahsi bulduğu için ancak ölümünden sonra yayımlanan *Bir Başka Yaza Doğru*, memleketinin parlak güneşinden, ulu dağlarından, ılıman havasından uzakta; kurumla kaplı, boz bulutlarla örtülü soğuk bir coğrafyada acı çeken bir göçmen kuşun yakıcı hikâyesini duru bir dille anlatıyor.

Kapak fotoğrafı: Nahide Dikel

ISBN 978-975-08-2154-7
14 TL
9 789750 821547